

ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
Old Town Takuapa: From a Nostalgic Area to Commoditization
in Tourism

สกาวรัตน์ บุญวรรณ
Sakawrat Boonwanno

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
Old Town Takuapa: From a Nostalgic Area to Commoditization
in Tourism

สกาวรัตน์ บุญวรรณ
Sakawrat Boonwanno

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Human and Social Development
Prince of Songkla University

2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: พื้นที่โยยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
ผู้เขียน นางสาวสกาวรรตน์ บุญวรรณ
สาขาวิชา พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ดถวา บุญปรากฏ)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ)

.....กรรมการ
(ดร.อุทิศ สังข์รัตน์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก็ดถวา บุญปรากฏ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และ
สังคม

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(3)

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มี
ส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เก้ตถวา บุญปรากฏ)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวสกาวิรัตน์ บุญวรรโณ)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวสการรัตน์ บุญวรรโณ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว
ผู้เขียน	นางสาวสกวรัตน์ บุญวรรณ
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถูกรื้อฟื้นอดีตมาทำให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คนประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้จัดกิจกรรม ผู้ประกอบการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐ พ่อค้าแม่ค้าชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่นอกจากนั้นผู้วิจัยยังสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเมืองเก่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความและสร้างข้อสรุป นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์และการสร้างความหมายใหม่ของกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าด้วยการนำอดีตมาไว้ในปัจจุบัน มีการรื้อฟื้นการแต่งกายชุดบาบ๋าบาย่า อาหารพื้นเมือง และสถาปัตยกรรมโบราณ โดยนำมาจัดวางแสดง ผ่านการจำลองฉายซ้ำในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการจัดนิทรรศการ การจัดทำของที่ระลึกในรูปแบบสถานที่ทางประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลสำคัญ และการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้ผู้คนได้รับรู้ ผ่านศิลปะข้างถนน การทำให้เป็นเรื่องเล่า การนำเสนอภาพแทนให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรม การนำรากเหง้าของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอด โดยการใช้ทุนจากอดีตที่เลือนหายไปแล้วถูกเรียกกลับมาอีกครั้งด้วยการถูกนำมานิยามความหมายใหม่ และผลิตซ้ำความหมายเดิม เพื่อพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเชิงโหยหาอดีต ด้วยการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าเกิดการกระจายรายได้ของเศรษฐกิจในท้องถิ่น

Thesis Title	Old Town Takuapa: From a Nostalgic Area to Commoditization in Tourism
Author	Miss Sakawrat Boonwanno
Major Program	Human and Social Development
Academic Year	2015

ABSTRACT

This research aims to study the construction of the identity of the old town Takuapa that invoked the past to make a product in the tourism industry. Data of this qualitative research were collected from in-depth interviews with 23 informants consisting of people who could provide historical data, activities organizers, local entrepreneurs, government officials, merchants, and residents in the old town. Non-participant observations were conducted in activities held in the old town area. The data were classified, deciphered, interpreted, concluded, and presented with analytical description.

The results showed that constructing the identity and creating new definitions of the activities and tourist attractions in the old town were carried out by replacing the present with the past. Baba Yaya costumes, local food and ancient architecture are reintroduced through displays, simulations, and various forms of replay. There are exhibitions, souvenir replicas of historic places, activities on important festivals, historical retellings and transferring through street art, and presenting representations of Old Town Takuapa to make it a cultural tourist destination. Community development using its root for its survival through revival of the fading past capital is made by giving it new meanings and reproducing the existing meanings. This has commoditized Old Town Takuapa to become a nostalgically cultural product by adding value to it and distributing income among locals to improve community economy.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จจุล่งขึ้นได้ เกิดจากแรงกาย แรงใจรวมถึงผลผลิตจากองค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการตลอดการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต ซึ่งถือเป็นการฝึกความอดทนให้กับผู้วิจัยเอง และได้สัมผัสกับประสบการณ์อีกแง่มุมหนึ่งในชีวิตซึ่งบุคคลที่เสมือนถือไฟฉายส่องทางให้ผู้วิจัยสามารถเดินได้จนประสบความสำเร็จคือผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกตุฉวา บุญปรากฏ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ซึ่งเป็นแม่อีกคนของผู้วิจัยก็ว่าได้ ผู้ที่มีเวลาให้นักศึกษาเสมอ อาจารย์คอยถามไถ่ผู้วิจัย เอาใจใส่ทุกรายละเอียดของงาน การพร่ำสอนทั้งงานเขียนหรือแม้กระทั่งการลงภาคสนาม ผู้ที่คอยวางแนวทางให้ผู้วิจัยสามารถเดินต่อไปได้ แม้บางครั้งผู้วิจัยจะเหนื่อยล้า ทว่ายังมีอาจารย์เป็นผู้ปลอบประโลมและดึงผู้วิจัยขึ้นมาให้เดินต่อ หากผู้วิจัยปราศจากกำลังใจและคำพร่ำสอนจากอาจารย์วิทยานิพนธ์เล่มนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และดร.อุทิศ สังข์รัตน์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสอบวิทยานิพนธ์ ที่คอยชี้แนะแนวทาง สามารถนำไปต่อยอดทำให้ผู้วิจัยไม่หลงทางและพัฒนาเป็นงานที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คนในชุมชนตลาดใหญ่ ชุมชนเสนานุชรังสรรค์ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ที่คอยให้ข้อมูลในการทำวิจัยรวมทั้งเอกสารทางประวัติศาสตร์ ของกินพื้นถิ่นแสนอร่อย รอยยิ้มต้อนรับทุกครั้งให้ผู้วิจัยลงภาคสนาม กำลังใจจากชุมชนในการทำงานวิจัยขึ้นนี้ให้สำเร็จ ความรู้ที่มอบให้ถือเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดที่ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกว้าไปเยือน “ตะกั่วป่า” ทุกครั้งเสมือนได้กลับไป “บ้าน” อีกหนึ่งหลังที่อยากกลับไปบ่อยครั้งเพราะที่นั่นมีแต่ความรัก และความอบอุ่นให้ผู้วิจัยเสมอ

ขอขอบคุณกัลยาณมิตรเพื่อนในภาค ดีใจที่ได้เจอกัน ได้ร่วมรุ่นเดียวกัน ได้ไปเที่ยว ได้นั่งปรับทุกข์ ได้ร่วมกันทำวิจัยอดหลับอดนอน ร่วมฝ่าฟันกับความกดดันที่เข้ามาตลอดการศึกษา ทำให้รู้ว่าเรามีคนเดินข้างกายเสมอ ขอขอบคุณที่เข้ามาเพื่อสร้างความทรงจำร่วมกัน ทั้งเพื่อนที่คอยให้กำลังใจในการทำวิจัยทุกคน รวมถึงอาร์ตด้วยนะที่คอยเป็นกำลังใจให้เคยเสมอ ขอขอบคุณพี่ปัทม์ พี่ตาล ที่คอยช่วยเรื่องเอกสารกับน้อง และขอบคุณสถานที่ทำวิจัยเล่มนี้ คือ Common room บ้านหลังเล็ก อีกหลังของผู้วิจัย ที่พักพิง กินข้าว ทำวิจัยจนสำเร็จจุล่ง

สุดท้ายกราบขอบพระคุณครอบครัว “บุญวรรณ” คุณพ่อสุรชัย บุญวรรณ ผู้ที่คอยให้กำลังใจการสอนให้ลูกอดทน กล้าที่จะเดินในเส้นทางที่เลือกอย่างมั่นใจและเชื่อมั่นในตัวลูกคนนี้เสมอ คุณแม่ศันสนีย์ บุญวรรณ ผู้ที่ไปลงพื้นที่กับผู้วิจัยทุกครั้งคอยไปอยู่ข้าง ๆ แม้ในวันที่ลูกเหนื่อยล้ารวมถึงคุณยาย ลุง ป้า น้า อา ญาติๆ ที่คอยถามไถ่และน้องชาย 2 คนของพี่สาวคนนี้

สกาวรรัตน์ บุญวรรณ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
สารบัญภาพ.....	(10)
รายการผลงานที่ตีพิมพ์.....	(13)
เนื้อหา	
บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
การทบทวนวรรณกรรม.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	12
แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า.....	17
แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	23
แนวคิดโหยหาอดีต.....	29
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	38
วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย.....	41
ผู้ให้ข้อมูล.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล.....	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
เนื้อหาวิทยานิพนธ์โดยสังเขป.....	53
ผลและการวิเคราะห์.....	55
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	170
สรุปผลการวิจัย.....	170
อภิปรายผลการวิจัย.....	172
ข้อเสนอแนะ.....	174
บรรณานุกรม.....	176
บุคลากร.....	187
ภาคผนวก.....	189
ภาคผนวก ก บทความในที่ประชุมวิชาการ.....	190
ภาคผนวก ข บทความตีพิมพ์ในวารสาร.....	203
ภาคผนวก ค บทความตีพิมพ์ในวารสาร.....	223
ประวัติผู้วิจัย.....	239

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงแผนที่ที่ตั้งของอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา.....	44
2	แสดงแผนที่ที่ตั้งของบริเวณพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า.....	45
3	แผนที่แสดงความสัมพันธ์ของหลักฐานทางโบราณคดี.....	57
4	พระยาเสนาฯ นุชิตสิทธิศาสตรมหาสงคราม (นุช).....	63
5	ตึกหอการค้าในถนนศรีตะกั่วป่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	73
6	อาคารแบบทรงจีนที่ไม่มีลวดลายตั้งอยู่ที่บริเวณถนนอุดมธารา.....	74
7	บ้านขุนอินทร์เป็นอาคารชิโนโปรตุกีสประยุกต์.....	74
8	อาคารเรือนแถวไม้ที่พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	75
9	ตราประจำจังหวัดพังงา.....	76
10	อาคารโรงเรียนเต่าหมิง.....	84
11	บริเวณภายในอาคารโรงเรียนเต่าหมิง.....	84
12	ศาลเจ้ากุ๊ยเซตัง “ศาลเจ้าแม่กวนอิม”.....	86
13	สภาพบริเวณชุมชนตลาดใหญ่ในปัจจุบัน.....	87
14	สภาพตึกเก่าโบราณภายในถนนอุดมธารา.....	87
15	จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า.....	88
16	บ้านขุนอินทร์บูรณะใหม่.....	89
17	หม้อต้มไอน้ำ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หน้าวัดปทุมธารา.....	90
18	สะพานเหล็กที่ยังคงใช้ในการสัญจร.....	93
19	สถาปัตยกรรมผสมผสานเรียกว่า Colonial style.....	94
20	ศิลปะข้างถนนที่แสดงภาพของอาหารเช้าของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	95
21	วิทยากรช่วยบรรยายให้กับนักเรียนในพื้นที่.....	103
22	โครงการฝึกทำอาหารพื้นเมืองและขนมพื้นเมือง.....	103
23	งานเปิดถนนสายวัฒนธรรมวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2558.....	107
24	สิ่งของที่ถูกนำมาจัดแสดงในบ้านพิพิธภัณฑฯ บ้านตะกั่วป่า.....	110
25	วิถีชีวิตของการประกอบอาชีพในอดีตที่นำมาจัดแสดง.....	111
26	ภาพผู้วิจัยกับประธานโครงการถนนคนเดินสายวัฒนธรรม.....	112
27	ผู้วิจัยถ่ายรูปกับอาจารย์จรินทร์ผู้ก่อตั้งชมรมบะปาย่าฝัังอันดามัน.....	114
28	เครื่องประดับและมงกุฎที่นำมาจัดแสดง.....	116

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
29	ผู้คนเข้าชมนิทรรศการตะกั่วป่ามายโฮม.....	117
30	เครื่องแต่งกายแบบบะบายาย่าที่ถูกจัดแสดงนิทรรศการตะกั่วป่า.....	119
31	การจัดวางภาพที่แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต.....	120
32	การประกอบสร้างโดยใช้อุปกรณ์ของเหมืองแร่มาเป็นฉากในนิทรรศการ.....	122
33	เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบอาชีพในสมัยก่อน.....	123
34	การจำลองโรงหนังกลิ่นแก้วซึ่งในสมัยก่อน.....	124
35	ผู้วิจัยและพี่ตะผู้จัดโครงการตะกั่วป่ามายโฮม.....	125
36	ป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม.....	126
37	พิธีบวงสรวงสักการะจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า.....	127
38	ผู้เข้าร่วมงานที่แต่งกายแบบบะบายาย่าและชุดชาวเหมือง.....	127
39	ป้ายแสดงสถานที่ตั้งของกิจกรรมนั่งสองแถวที่บริเวณจวนเจ้าเมือง.....	128
40	กลุ่มของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาชมนิทรรศการ.....	129
41	การตั้งโต๊ะเครื่องสักการะของชาวจีน.....	133
42	เทศกาลกินเจภายใต้บริบทย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	134
43	พิธียกเสาโกเต้งและเชิญพระในพื้นที่.....	134
44	ผู้มาร่วมงานเทศกาลกินเจตามศาลเจ้าในพื้นที่เมืองเก่า.....	134
45	การประชาสัมพันธ์เมืองในงานเทศกาลกินเจ.....	135
46	ถนนคนเดินภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	136
47	เวทีกิจกรรมภายใต้บริบทถนนคนเดิน.....	138
48	ขนมไทยที่ห่อด้วยใบตองที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายในพื้นที่.....	138
49	การนำสิ่งของเครื่องใช้มาจัดวางและใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอ.....	139
50	กิจกรรมโฆษณาที่เข้ามาประชาสัมพันธ์บนถนนคนเดิน.....	141
51	ผู้วิจัยถ่ายรูปกับฉากศิลปะบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	143
52	กรรมวิธีการผลิตเต้าส้อมแบบดั้งเดิม.....	145
53	การประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกทำให้เป็นของขึ้นชื่อของตะกั่วป่า.....	146
54	เสื้อที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายในร้านกาแฟชาย.....	149
55	เสื้อและโปสการ์ดที่นำมาจัดจำหน่ายในร้าน.....	149
56	สภาพภายในร้านกาแฟเก่าแก่ที่ยังคงไว้สภาพเดิมในอดีต.....	151

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
57	สภาพการนั่งตีมีกาแพของกลุ่มคนในช่วงเทศกาลกินเจ.....	151
58	อึ้งผู้สวมชุดยาฆ่าคนเฒ่าคนแก่ในบริบทเมืองเก่าตะกั่วป่า.....	152
59	พนักงานของเทศบาลอำเภอตะกั่วป่าสวมชุดบะบำยาย่ามาทำงาน.....	153
60	ผ้าสไตล์บะบำ ยาย่าที่ร้านดวงพร บนถนนศรีตะกั่วป่า.....	154
61	ชุดบะบำยาย่าที่ถูกสวมในหุ่นในร้านดวงพร.....	154
62	เสื้อที่นำมาขายในพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว.....	157
63	ร้านที่จำหน่ายของที่ระลึกในพื้นที่ซึ่งเป็นร้านของบุคคลภายนอก.....	157
64	พวงกุญแจที่ระลึกที่นำภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามาเป็นจุดขาย.....	157
65	ฉากเมืองเก่าที่ถูกนำมาแทรกด้วยการเล่าถึงประวัติเหตุการณ์ในอดีต.....	159
66	สภาพอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่นำมาฟื้นฟู.....	159
67	ร้านตัดผมเก่าแก่ที่นำเก้าอี้ตัดผมในมาจัดแสดงหน้าร้าน.....	160
68	ผู้วิจัยถ่ายรูปกับฉากในพื้นที่ที่มีการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว.....	161
69	ป้ายบอกเล่าประวัติศาสตร์ในพื้นที่.....	162
70	การนำดารานักแสดงมาถ่ายแบบในพื้นที่.....	164
71	ดารานักแสดงถ่ายแบบสถานที่สำคัญบนพื้นที่.....	164
72	การประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ในด้านเครื่องแต่งกาย.....	165
73	การถ่ายทำวีดีทัศน์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว.....	166

รายงานบทความเพื่อตีพิมพ์และการประชุมวิชาการ

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ดถวา บุญปรากฏ. (2558). ถนนศรีตะกั่วป่า: การทำพื้นที่ให้กลายเป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยว. ใน นำเสนอการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 4 ในหัวข้อ “การพัฒนางานวิจัย บนฐานแนวคิดใหม่ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน” ระหว่างวันที่ 7-8 พฤษภาคม 2558 ณ ศูนย์ประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (หน้า 240-250). ภูเก็ต: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ดถวา บุญปรากฏ. (2558). พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีหาดดี. ได้รับการตอบรับตีพิมพ์ในวารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 12 (1) มกราคม-มิถุนายน 2560

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ดถวา บุญปรากฏ. (2559). ตะกั่วป่าเมืองเก่าที่มีชีวิต: การนำสถาปัตยกรรมโบราณ และกิจกรรมริ้วพื้นเมืองนำอยู่ มาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยุค. การตอบรับการได้รับบทความเพื่อสู่ขั้นตอนในการพิจารณาของกองบรรณาธิการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี วันที่ 27 เมษายน 2559

บทนำ

กระแสการท่องเที่ยวได้เข้ามาในประเทศไทยนับจากสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจฟองสบู่เมื่อปีพ.ศ.2540 นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาประเทศก็ได้มีการพัฒนาขึ้นและมีส่วนสำคัญส่งผลที่ทำให้ประเทศไทยสามารถติดอันดับในการเป็น 1 ใน 20 พื้นที่ท่องเที่ยวหลักของโลกจึงก่อให้เกิดกระแสการพัฒนาและยังต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และหลังจากนั้นเริ่มมีการประกาศปีการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากในประเทศเป็นการรักษาเสถียรภาพในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าประเทศและทำให้มีกระแสของการสนับสนุนการท่องเที่ยวคือ Amazing Thailand ซึ่งนับว่าเป็นคำกล่าวขานที่ติดหูของคนไทยในขณะนั้น (การตลาดการท่องเที่ยว, 2556) ส่วนสำคัญในการทำให้พื้นที่ในประเทศไทยน้อมรับกับการการท่องเที่ยวคือการมีจุดแข็งทางด้านมรดกวัฒนธรรมทำให้พื้นที่ต่าง ๆ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือบางพื้นที่แฝงไว้ด้วยการปรับเปลี่ยนพื้นที่สู่การท่องเที่ยววิถีวิถีที่ดี

ในพื้นที่ภาคใต้เป็นสถานที่แหล่งท่องเที่ยวทางเลือกในแบบฉบับของการผสมผสานและหลังไหลของวัฒนธรรมจากอดีตถูกเพิ่มและยกระดับพัฒนาไปกับการท่องเที่ยวแบบชายฝั่งในปัจจุบัน อาทิ จังหวัดภูเก็ตที่ได้รับการยกย่องว่าไข่มุกอันดามันพื้นที่แห่งนี้ยังคงเป็นแหล่งแรติบูกที่สำคัญของประเทศ ส่งผลให้มีกลุ่มชาวจีนอพยพเข้ามาและชาวตะวันตกเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากสิ่งที่ตามมาคืออิทธิพลต่อการสร้างบ้านแปลงเมืองในย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ตที่ปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์และมีชื่อเสียงเป็นสีสันของภาคใต้อีกสถานที่หนึ่ง หรืออีกสถานที่หนึ่งที่โด่งดังคือย่านเมืองเก่าสงขลาทั้งด้านอาหารพื้นถิ่นรวมทั้งความเป็นพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งกลุ่มคนไทย คนไทยเชื้อสายจีน และคนไทยมุสลิม สงขลานั้นว่าเป็นเมืองท่าเก่าแก่ที่มีประวัติการสร้างชุมชนมาอย่างยาวนาน และเปลี่ยนผ่านจากความรุ่งเรืองเมื่อครั้งอดีตมาเป็นเมืองน่ารักโดยในตัวเมืองเก่ามีถนน 3 สายด้วยกัน คือ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนเก่าห้อง หรือถนนนางงาม ปัจจุบันถนนทั้ง 3 สายนี้ยังคงมีภาพบอกเล่าเรื่องราวให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ผ่านอาคารบ้านเรือนในย่านเมืองเก่าสงขลา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556) รวมทั้งการรื้อฟื้นอดีตและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในภาคใต้ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เป็นอดีตที่งดงามควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติตั้งในจังหวัดพังงา

กล่าวได้ว่าจังหวัดพังงาเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นเต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทั้งทางบกและทางทะเล โดยเฉพาะกลุ่มเกาะที่สวยงามอยู่ในเขตอันดามันและได้รับสมญานามว่าเป็นดินแดนแห่งป่าและเกาะรวมทั้งยังมีผืนป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์

ที่สุดในประเทศไทย จังหวัดพังงาแวดล้อมไปด้วยวิถีชีวิตที่น่าสนใจรวมไปถึงเรื่องราวของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน มุสลิม และชาวไทยใหม่ (ชาวเล) ชุมชนเก่าแก่ที่น่าสนใจ อาทิ เกาะปันหยี เกาะยาว ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวมอแกนในบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ ชุมชนชาวเหมืองแร่ที่อำเภอตะกั่วป่า เป็นต้น นอกจากนี้จังหวัดพังงาเต็มไปด้วยแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทรัพยากรที่ล้ำค่าทำให้จังหวัดพังงาเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) อีกทั้งจังหวัดพังงายังมีศูนย์กลางในทางวัฒนธรรมที่มีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สำคัญคืออำเภอตะกั่วป่า ซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งของเหมืองแร่เก่าในยุครุ่งเรืองของอดีตจนในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่รวมถึงแผนในการบูรณาการโครงการและงบประมาณเป็นรูปแบบให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองตะกั่วป่าให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาขึ้นจะมุ่งเน้นรวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวอนุรักษ์สอดคล้องกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย (สำนักงานแรงงานจังหวัดพังงา, 2554)

หนึ่งในแผนการพัฒนาของการท่องเที่ยวคือการรื้อฟื้นสร้างบรรยากาศย้อนยุคเป็นกระแสในทางวัฒนธรรมที่เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น อีกทั้งปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ทันกับกระแสของโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อความเจริญทางด้านวัตถุ ดังเช่นพื้นที่ในการโยกหาอดีตอีกหนึ่งแห่งในนามชื่อตะกั่วป่าเป็นหนึ่งในอำเภอในจังหวัดพังงาภาคใต้ของประเทศไทย เมืองที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมจากยุคที่เคยรุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่เนื่องจากมีกลุ่มคนเข้ามาเพื่อทำการค้าขาย การคมนาคมส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อถึงคราวหมดยุคของเหมืองแร่ร่วงโรยสภาพของเมืองตะกั่วป่าก็เงียบเหงา ผู้คนอพยพย้ายออกหลงเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่ที่มีความทรงจำแบบเก่าแก่และยังใช้ชีวิตที่ผูกโยงกับอดีตก่อให้เกิดเป็นคุณค่าที่ยังคงเหลืออยู่กับพื้นที่แห่งนี้ พื้นที่จึงถูกทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มารื้อฟื้นและถูกจัดให้เป็นการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคที่ได้นำอำเภอตะกั่วป่าซึ่งในอดีตเคยเป็นเมืองท่า และทรัพยากรสำคัญที่นำไปสู่การประกอบกิจการเหมืองแร่ที่สร้างรายได้ทำให้ตะกั่วป่าสร้างชื่อเสียงขจรไกลจนได้รับการขนานนามในสมัยนั้นว่า “นครหลวงแห่งตึก” ซึ่งกล่าวได้ว่าตะกั่วป่าเป็นสถานที่ที่แวดล้อมไปด้วยเรื่องราวของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและการสะท้อนภาพการไหลซึมทางศิลปวัฒนธรรมสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางการค้ากับชาวต่างชาติของเมืองตะกั่วป่าสมัยอดีต

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการรับรู้ความหมายในสมัยโบราณของตะกั่วป่า (ตะโกลา) ปรากฏหลักฐานว่าเมืองตะโกลาเกิดขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 6 ตั้งอยู่ริมบริเวณแม่น้ำตะกั่วป่าในฐานะเป็นเมืองท่าไว้ออดเรือและศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าของคนหลายเชื้อชาติ ดังที่หนังสือภูมิศาสตร์ (Geographic) ของปโตเลมี (Cladius) แห่งกรีกได้กล่าวถึงเมืองตะโกลา ว่าเป็นเมืองท่าใหญ่ริมฝั่งทะเลอันดามันแห่งแหลมทอง (Golden Khersonese)

มีการติดต่อค้าขายกับชาวอินเดีย จีน และอาหรับตั้งแต่ยุคแรกเริ่มของประวัติศาสตร์ล้วนแสดงถึงความเจริญในอดีตอันยาวนาน โดยเป็นทั้งเมืองท่าโบราณเป็นศูนย์กลางการค้าขนาดใหญ่ในการค้าขาย และเป็นเส้นทางลัดในการค้าขายสินค้าข้ามคาบสมุทรจากฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ (สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล และ สมโชค อ่องสกุล, 2557) จักเห็นได้ว่าเมืองตะกั่วป่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนำมาสู่การขยายตัวของเมืองก่อเกิดเป็นธุรกิจอย่างแพร่หลาย

พื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าร้างลาด้วยธุรกิจของการทำเหมืองแร่เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2524 และปิดตัวลงด้วยสภาพของเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2528 แต่ยังคงหลงเหลือตึกแถวโบราณไว้สืบทอดมาจากอดีตโดยสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสสร้างพร้อมกับเมืองตะกั่วป่าในช่วงปี พ.ศ.2386 สภาพของเมืองเก่าตะกั่วป่าในอดีตมีการสร้างตึกชิโนโปรตุกีสขึ้นมาจนมาถึงยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น วิถีชีวิตของความเป็นอยู่ของชาวเมืองก็มีความเจริญมาก ส่งผลถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมก็ให้เกิดเป็นกลุ่มก้อนทางวัฒนธรรม เมื่อราคาของตลาดแร่ในระดับโลกตกต่ำก็ได้มีแรงงานบางส่วนแยกย้ายกลับประเทศ และมีบางส่วนที่ยังคงตั้งรกรากอยู่ที่เมืองตะกั่วป่าและได้มีการแต่งงานกับชนพื้นเมือง ก่อให้เกิดการผสมผสานทางสายเลือดระหว่างชาวไทยท้องถิ่น ชาวจีน และมลายูท้องถิ่นรวมถึงก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบลูกผสมกลุ่มชาวจีนบ๊าบ่า ย่าหย่าเกิดเป็นการแต่งกายที่นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองตะกั่วป่า นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมในแบบฉบับของอาหารพื้นเมืองระหว่างกลุ่มชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนกลายเป็นของขึ้นชื่อของเมืองตะกั่วป่าประเภทอาหารคาว อาทิ แกงอาจาด โลบะ หมี่หุ้น เป็นต้น และอาหารหวานของเมืองตะกั่วปากล่าวกันว่าปิ่นถิ่นที่มีจำนวนมากที่สุด สูตรของขนมมีการสืบทอดกันมาเป็นรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่ต้นตระกูล อาทิ ขนมเต่าส้อ ขนมเบื้องโบราณ ขนมม่อซี่ ขนมก๊วย และขนมครกโบราณในแบบฉบับของเมืองตะกั่วป่า เป็นต้น แต่ก็มีการทำรับประทานรับประทานในครัวเรือน และทำขนมในช่วงเทศกาลรวมถึงมีการทำจำหน่ายเฉพาะในท้องถิ่น

สังคมในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ที่มีความทันสมัยที่เข้ามาส่งผลให้มีอิทธิพลต่อคนในชุมชนจากอดีตมีผลพวงมาจากพิษเศรษฐกิจของเหมืองแร่ที่ได้ปิดตัวลง มีการเปิดกิจการต่อไปแต่ราคาของแร่ก็ไม่ได้ช่วยตัวขึ้นทำให้ขาดทุนและปิดกิจการลงในที่สุด จนเมื่อพ.ศ.2529 ในระยะเริ่มแรกได้มีความทันสมัยเข้ามาผู้คนจึงหันมาสนใจสิ่งที่ทันสมัยความเป็นอดีตได้ค่อยเลือนหายไป วิถีชีวิตของผู้คนจากเดิมที่เคยใช้ชีวิตแบบเนิบช้าก็เริ่มมีการก่อตั้งบ้านเรือนแบบทันสมัย รวมไปถึงการรับประทานที่สมัยก่อนอาหารหรือขนมพื้นถิ่นได้กลายเป็นแค่สิ่งที่ทำรับประทานกันในครัวเรือนหรือยุคของการเดินทางไปทำเหมืองแร่ วิถีชีวิตในปัจจุบันก็แปรเปลี่ยนไปโดยการนำขนมพื้นบ้านมาใส่ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามเป็นตราสินค้าของขึ้นชื่อของตะกั่วป่า อีกทั้งยังมีการแต่งกายแบบบะปา ย่าย่าที่ในอดีตใส่ได้เฉพาะกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเท่านั้น แต่ปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นสินค้าที่ทำให้มีการแลกเปลี่ยนโดยนำคุณค่าจากอดีตมาเป็นจุดขาย โดยใส่คุณค่าในตัวของ

วัตถุประสงค์ การให้ความหมายใหม่และความหมายดั้งเดิมจึงเปลี่ยนไปตามสภาการณ์ เนื่องจากผู้คนหันไปสนใจกับความเจริญให้ความหมายรวมถึงคุณค่าของสิ่งของตามยุคสมัย จึงส่งผลให้มีการละเลยและสนใจในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม สภาพแบบเดิมทั้งบ้านเรือนโบราณ สถาปัตยกรรม อาหาร เป็นต้น อดีตผ่านมาเคยเป็นที่ทำให้มีความสุขและเป็นสิ่งน่าจดจำ ถ้านึกเปรียบเทียบกับโลกสภาพเป็นอยู่ในปัจจุบันตามสภาการณ์ที่เปลี่ยนไปของกระแสทุนนิยมโลก

การท่องเที่ยวนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพลิกฟื้นอดีตเริ่มจากปี พ.ศ.2551 โดยการประกอบสร้างขึ้นมาใหม่จากอดีตที่เคยคึกคักด้วยผู้คนที่ทำธุรกิจเหมืองแร่ทำให้เศรษฐกิจย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีความเจริญอย่างมาก การให้คุณค่าความหมายของอดีตผ่านการจำลองภาพเพื่อนำมารับใช้การท่องเที่ยวโดยการนำคุณค่าของความเก่าแก่นำมาปรับทั้งที่เป็นแหล่งทำมาค้าขายและยังคงรูปแบบของการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมเอาไว้ อาทิ การรื้อฟื้นสภาพตึกชิโนโปรตุกีสโดยมีการซ่อมแซมและรวมตัวกันอนุรักษ์โดยคนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะยกระดับการท่องเที่ยวให้ปัจจุบันบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยมีการนำวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายในกระแสการท่องเที่ยว ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาเพื่อช่วยในการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจรวมไปถึงการจัดการท่องเที่ยวที่จะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรชุมชน และชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบให้เป็นมาตรฐานในการพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (วณิชย์ ไชยแสง, 2549)

การพัฒนาทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องมีการปรับตัวรวมถึงการอยู่รอดโดยใช้ทุนจากอดีตเฉกเช่นเดียวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามาจัดการเสมือนการเรียกอดีตขึ้นมาอีกครั้งโดยผ่านการประกอบสร้างขึ้นมาโดยมีกิจกรรมมาเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว อาทิ การใช้ตึกเก่าโบราณแบบสไตล์ชิโนโปรตุกีส การนำเอาอาหารโบราณ การแต่งกายแบบอดีต สถานที่ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงวัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ถูกนำมาสร้างเป็นกิจกรรมโครงการและชมรมในการอนุรักษ์หรือแม้กระทั่งการนำฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมาเป็นการดึงดูดความสนใจผ่านกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว ส่งผลถึงการเสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีการขยายตัว ดังกรณีพื้นที่ศึกษาวิจัยจากภาพในอดีตที่เคยรุ่งเรืองจากยุคของการทำเหมืองแร่ได้เงียบหายไป ปัจจุบันถูกปรับให้เป็นกระแสการท่องเที่ยวเสมือนการเรียกคืนเมืองเก่าให้มีชีวิตรวมถึงลมหายใจอีกครั้ง เมื่อมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาในช่วงปี พ.ศ.2551 โดยเริ่มจากคณะกรรมการโครงการถนนสายวัฒนธรรมที่มีการจัดให้ทำโครงการจัดเป็นถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” บนถนนศรีตะกั่วป่าเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2551 และยังได้รับเลือกให้เป็นถนนของการพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน (พคอช.) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เข้ามามีบทบาทในอำเภอตะกั่วป่าอย่างชัดเจนการอนุรักษ์ฟื้นฟูเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และมีการนำจุดเด่นด้านตึกเก่าโบราณ

รวมถึงการทำขนมพื้นบ้านซึ่งในอดีตทำเพียงแค่เฉพาะในครัวเรือนถูกนำมาจำหน่ายจนกลายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและนำมาเป็นของฝาก

ปัจจุบันพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจึงถูกยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการนำพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของบริบทย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า คือถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารามายกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เมืองเก่า เหมือนการเรียกคืนอดีตที่เคยเงียบเหงา ให้กลับมาอีกครั้งสะท้อนถึงการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผ่านการให้คุณค่าและความหมายให้เห็นวิถีชีวิตในอดีตจนมาถึงปัจจุบันตลอดจนการอนุรักษ์และถ่ายทอดออกมาผ่านกิจกรรมที่คนในชุมชนได้รังสรรค์ขึ้นมาในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏการณ์ขึ้นของคนในชุมชน อาทิ กิจกรรมเปิดเมืองตะโกลา เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ที่มีมาตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่ การก่อตั้งเมืองตั้งแต่อดีตจนมีเมืองตะกั่วป่าและการเข้ามาของกลุ่มคนที่เคยทำให้ตะกั่วป่ารุ่งเรืองในอดีต กิจกรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และเสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าแก่สายตาของนักท่องเที่ยว หรือ กิจกรรมบนถนนคนเดินตะกั่วป่าที่เป็นการนำสินค้าจากคนในชุมชนมาจัดจำหน่าย อาหารท้องถิ่นที่หารับประทานได้ยากมาให้นักท่องเที่ยวเลือกรับประทาน รวมถึงกิจกรรมบนเวที และภายในงานได้มีการสวมชุดบาบาย่าหย่าในการขายของจากพ่อค้า แม่ค้าในพื้นที่เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมืองในอดีตของตะกั่วป่า เป็นต้น พื้นที่จึงนับได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากกับคนในชุมชนรวมไปถึงวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับพื้นที่

การดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงไม่สามารถตัดขาดออกจากพื้นที่ได้ดังนั้นจึงต้องมีความสัมพันธ์กับพื้นที่อยู่ตลอดเวลา หลายครั้งที่เรารู้สึกคุ้นเคยกับภาพของพื้นที่เดิม ๆ โดยลึกลับนึกคิดไปว่าสภาพที่เราอยู่อาศัยหรือภาพที่เรามักจะคุ้นตาก็เต็มไปด้วยความหมายของสิ่งของที่ประกอบอยู่บนพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งทุกสิ่งทุกอย่างล้วนถูกสร้างความหมายขึ้นมาแตกต่างกันเพื่อให้เข้ากับพื้นที่นั้น แต่พื้นที่จึงมีความหมายที่แตกต่างกันซึ่งถูกสร้างจากสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์ทั้งสิ้นและการให้ความหมายในการประกอบสร้างภาพของคนในชุมชนของสิ่งที่เกิดขึ้นต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงถึงการให้คุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น ที่ถูกสร้างขึ้นมาในการสื่อความหมายและเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นซึ่งแฝงไว้ด้วยความหมาย เอกลักษณ์ และตัวตนโดยใช้เทคนิคการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่ทำให้วัตถุธรรมดากลายสภาพเป็นวัตถุของความปรารถนาหรือสัญลักษณ์ในอีกรูปแบบหนึ่ง (ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร, 2545, น.187) สิ่งที่ปรากฏบนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าและด้วยสิ่งที่ถูกสรรค์สร้างขึ้นใหม่ผ่านกิจกรรมก่อให้เกิดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวการหวนคิดถึงอดีตที่เคยสัมผัส

ย่านเมืองเก่าจึงเป็นพื้นที่ที่ถูกนำมาเรียกพื้นที่ให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว โดยสำนักงานการท่องเที่ยวพยายามสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่าโดยนำพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารามซึ่งเป็นที่ตั้งของตึกชิโนโปรตุกีสมาสร้างคุณค่าและความหมายใหม่เพื่อให้เป็นพื้นที่

ทางวัฒนธรรมและสร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้น อาทิ การแต่งกายด้วยชุดบาบา ย่าย่าของกลุ่มผู้ประกอบการและคนในพื้นที่ การนำขนม อาหารพื้นถิ่น ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น มาจัดแสดงและประกอบสร้างเหล่านี้ได้ถูกนำมาปรับใช้การท่องเที่ยวด้วยแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าในงานศึกษาของ Appadurai (1986 อ้างถึงใน ปฏิญญา ลิมโอฟารสุขสกุล, 2554) มองว่าเป็นการให้คุณค่าของวัตถุสิ่งของสำหรับกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) เป็นหนึ่งการศึกษาถึงชีวประวัติของสิ่งของ โดยการมองสิ่งของในฐานะของสิ่งที่ถูกสร้างทางวัฒนธรรมพร้อมกับการเข้ามาของระบบทุนนิยม ที่ทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ผลิตขึ้นมาใหม่โดยการเชิดชูความเป็นวัฒนธรรมในอดีตนำมาเป็นจุดขายที่สำคัญ พลวัตของการปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เกิดกระบวนการกลายเป็นสินค้าโดยถูกนิยามความหมายให้เป็นสิ่งที่ปรากฏการณ์ขึ้นในทางวัฒนธรรม บางครั้งสินค้าจึงถูกมองว่าเป็นความอยากของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งของที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นสินค้า เช่นเดียวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ผู้วิจัยมองว่าผู้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้คุณค่าของพื้นที่เปลี่ยนไปผ่านกิจกรรมที่จัดขึ้นซึ่งแตกต่างไปจากอดีตในระดับเดียวกันกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นก็เพื่อเรียกกลิ่นไอของอดีตที่เคยงดงามกลับคืนมา

สินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นด้วยทุนโดยมีนัยยะทางวัฒนธรรมโดยมีรากฐานที่ฝังตัวของวัฒนธรรมซึ่งแฝงอยู่ในตัวของสินค้าซึ่งที่ใดมาไม่ใช่เฉพาะแค่ตัวของสินค้าแต่ความหนึ่งเป็นการสนองอารมณ์และความรู้สึกต่อผู้พบเห็นแก่วัตถุที่ถูกจัดแสดงเป็นสินค้าในทางย้อนกลับไปมองอดีตโดยผ่านจินตนาการผนวกกับความทรงจำร่วมทางสังคม สิ่งประกอบสร้างในทางวัฒนธรรมล้วนเป็นความหมายแฝง (Connotation) ขึ้นอยู่กับคุณค่าการมองผ่านความนึกคิด สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกฝังตัวคุณค่าในทางวัตถุที่เป็นตัวกลางที่เชื่อมอดีตกับปัจจุบันไว้ด้วยกัน

ภาพของอดีตที่เคยเลื่อนหายผ่านเส้นคั่นของเวลาที่ได้ผ่านไปแล้วนับเป็นสิ่งที่คนในชุมชนโหยหาสิ่งที่ขาดหายไป โดยที่มีความนึกคิดที่อยากจะย้อนเวลากลับไปสู่การโหยหาอดีตซึ่งปรากฏการณ์นี้กล่าวได้ว่า สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม ในระดับของปัจเจกบุคคลคือกลุ่มคนที่มีความรู้ในทางประวัติศาสตร์ผ่านการรับรู้และประสบการณ์ของชีวิตซึ่งจะมีระดับพื้นฐานจะต่างกัน การโหยหาอดีตที่เกิดขึ้นในชุมชนนับว่าแสดงความเป็นตัวตนหรือภาพร่างของอัตลักษณ์ที่แต่ละคนมีการนึกถึงผ่านการหล่อหลอมผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมการโหยหาอดีตจึงเป็นส่วนสำคัญในการรับรู้และเป็นรูปแบบหรือวิธีคิดรวมไปถึงการให้คุณค่าและความหมายที่ผ่านมาของประสบการณ์ชีวิตในอดีตของมนุษย์ที่ผ่านมาของแต่ละบุคคลผ่านความทรงจำส่วนตัวและภาพตัวแทนเป็นเชิงอัตลักษณ์ของแต่ละคนผ่านการถ่ายทอดออกมา (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2555, น.67-68)

วิถีชีวิตของคนตะกั่วป่าเป็นการบอกเล่าความเป็นมาในการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายแต่มีเสน่ห์ของคนตะกั่วป่า โดยใช้การจำลองหรือการผลิตฉากหรือความเก่าแก่ที่เป็นของแท้

(Authentic) เป็นภาพตัวแทนในการบอกเล่าผ่านการฉายภาพเรื่องราวล้วนมีชีวิตสะท้อนให้เห็นถึงการจำลองวิถีชีวิต อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์อันมีคุณค่าของคนตะกั่วป่า และยังมีสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่มีคุณค่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าประกอบด้วยถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุทุมธาราแสดงถึงความมั่งคั่งของประวัติศาสตร์รวมไปถึงคุณค่าของสถานที่อาทิ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ผ่านโบราณสถาน โบราณวัตถุและตำนานที่สืบทอดต่อกันมาในทางด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีตแฝงไว้ด้วยการทำอาหารแบบดั้งเดิมรวมทั้งสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ อีกประการเป็นการให้คุณค่าทางสังคมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมซึ่งอยู่บนพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า

จากปรากฏการณ์ข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าก่อนกระแสร่องเที่ยวจะเข้ามาพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้ถูกนิยามความหมาย และให้คุณค่าอย่างไรในแต่ละช่วงเวลาหลังจากที่มีกระแสร่องเที่ยวเข้ามากลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นได้มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมจากที่เคยรุ่งเรืองในอดีตนำมาประกอบสร้างใหม่เพื่อรับใช้การท่องเที่ยวอย่างไร มีการให้คุณค่าและช่วงชิงความหมายใหม่ให้กลายเป็นสินค้าอย่างไร จากผลการศึกษาของงานวิจัยข้างต้นสามารถนำไปใช้ป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาและต่อยอดเพื่อสนับสนุนในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าตะกั่วป่าในด้านการท่องเที่ยวโดยนำทุนจากอดีตมาเป็นจุดขายโดยผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์พื้นที่ถิ่น และส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ในจังหวัดพังงาสืบไป

คำถามการวิจัย

1. พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้คุณค่าและนิยามความหมายในแต่ละช่วงเวลาอย่างไร
2. พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกรื้อฟื้นอดีตให้กลายเป็นสินค้าในกระแสร่องเที่ยวอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถูกรื้อฟื้นอดีตมาทำให้กลายเป็นสินค้าในกระแสร่องเที่ยว

ประโยชน์ของการวิจัย

1. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทำให้เห็นถึงคุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่อาศัยพลังของชุมชนในการพัฒนาก่อให้เกิดการขับเคลื่อนของการกลายเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจของพื้นที่นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ผลจากการวิจัยที่ค้นพบนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาให้มีความเป็นรูปธรรมนำไปสู่การอนุรักษ์อย่างเหมาะสมและลงตัวและเป็นการรักษาการดำรงชีวิตจากอดีตเพื่อไม่ให้ตกอยู่ใต้อิทธิพลเสียอัตลักษณ์แบบดั้งเดิม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้เป็น 3 ด้านดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา ประเด็นแรกคือพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้คุณค่าและความหมายในช่วงปีพ.ศ.2061-2528 โดยให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าว่าในช่วงเวลาดังกล่าวมีเหตุการณ์สำคัญใดเกิดขึ้นบ้างและผู้คนมีการประกอบสร้างอัตลักษณ์รวมถึงวิถีชีวิตแบบอดีตมีการให้ความหมายและคุณค่าอย่างไร
- ประเด็นที่สอง เป็นประเด็นของการประกอบสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวโดยนำอดีตมาเป็นจุดขายโดยเริ่มในช่วง ปีพ.ศ.2529-2558 โดยผู้วิจัยอธิบายถึงความทันสมัยที่เข้ามาทำให้ผู้คนที่เคยอยู่กับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมได้เปลี่ยนไปดำเนินชีวิตท่ามกลางความทันสมัยโดยหลงลืมอดีตที่เคยเป็นอยู่ แต่เมื่อกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ผู้คนนำวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมนำมาพัฒนาให้เป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยววิถีชีวิต ทำให้สถาปัตยกรรม อาหารพื้นถิ่น เครื่องแต่งกาย เป็นต้นถูกประกอบสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อให้คุณค่าและความหมายซึ่งต่างไปจากเดิมตลอดจนเป็นการเพิ่มมูลค่าจนพื้นที่ย่านเมืองเก่าได้กลายเป็นสินค้า
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า บริเวณถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เนื่องจากพื้นที่ในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสรวมไปถึงตึกโบราณ และจุดเด่นของพื้นที่คือการมีวิถีชีวิตดำเนินอย่างเนิบช้า (Slow life) ที่ยังคงแฝงไว้จากที่เคยเงียบเหงาและถูกรื้อฟื้นขึ้นมา โดยได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนร่วมกันพัฒนาเป็นการสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนในอดีตที่เคยเลือนหายไปให้กลายเป็นกระแสการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการในการประกอบสร้างกิจกรรมเสมือนการเรียกอดีตกลับมา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

3.1 ขอบเขตระยะเวลาของเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาความเป็นมาในอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าตั้งแต่ยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ที่มีการทำกันมากทางภาคใต้เพราะฐานทางทรัพยากรที่ดีด้วยยุครุ่งเรืองของเหมืองแร่ตึกในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าจนนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่ตั้งแต่ปีพ.ศ.2061-พ.ศ.2528 จวบจนมาถึงยุคของเหมืองแร่ระส่ำระสายจนหมดยุคของเหมืองแร่เมื่อปีพ.ศ.2529-2551 จากนั้นบริเวณพื้นที่ดังกล่าวจึงมีการประกอบสร้างให้ถนนบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เกิดเป็นกิจกรรมภายใต้บริเวณย่านเมืองเก่า โดยได้รับความร่วมมือขึ้นของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไม่ให้เมืองเก่าเลือนหายไปตามกาลเวลา ในขณะที่เดียวกันกับถนนเมืองเก่าตะกั่วป่าได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้ารวมไปถึงการถูกให้คุณค่าตั้งแต่อดีตเชื่อมโยงมาจนถึงปัจจุบันจนเป็นการศึกษาจุดเปลี่ยนของการทำพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเริ่มตั้งแต่มีการจัดทำโครงการในเชิงวัฒนธรรมในชื่อภายใต้โครงการที่ร่วมกันก่อตั้งคือ “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ.2551-พ.ศ.2558 จนถึงในปัจจุบันก่อให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นของชื่อเสียงในกระแสการท่องเที่ยวของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าถูกประกอบสร้างภาพแทนรวมถึงการให้คุณค่าและความหมาย ในขณะเดียวกันเป็นการรื้อฟื้นอารมณ์ความรู้สึกและความทรงจำร่วมของคนในชุมชนในการโหยหาอดีตผ่านการประกอบสร้างพื้นที่ให้กลายเป็นสินค้า

3.2 ขอบเขตระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2558-มกราคม 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

การกลายเป็นสินค้าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า หมายถึง การประกอบสร้างอัตลักษณ์ในการสร้างความหมายและคุณค่าของพื้นที่ ของผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่โดยการรื้อฟื้นคุณค่าจากอดีตนำมาเป็นสินค้าทางมรดกวัฒนธรรมย่านเมืองเก่า ทั้งอาหาร เครื่องแต่งกาย เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นบนพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าโดยการได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้เข้าสู่กระแสการท่องเที่ยว

การโหยหาอดีต (Nostalgia) หมายถึง การโหยหาหรือถวิลหาถึงสิ่งที่เคยเกิดขึ้น เคยมีเคยเป็นในอดีตของผู้คนในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าผ่านเรื่องเล่าและการจำลองภาพประกอบแทน ซึ่งการโหยหาอดีตของผู้คนจะปรากฏในรูปแบบต่างๆ ทั้งกิจกรรม ประเพณีและวัฒนธรรมที่ได้เลือนหายไปแล้วให้กลับมาลิ้มหายใจอีกครั้ง โดยการอนุรักษ์ไว้คงเดิมหรือบางครั้งอาจจะมี การประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่แต่ก็จะไม่แปลกแยกไปจากอดีต

ชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่า หมายถึง ชุมชนที่เคยรุ่งเรืองในยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ดีบุก ด้วยสภาวะของราคาดีบุกของตลาดโลกต่ำลงเลยส่งผลให้เมืองเก่าตะกั่วป่าปัจจุบันเจียบเหงา ซึ่งมีสภาพบ้านเรือนของความเป็นเมืองเก่ารวมถึงวิถีชีวิตผูกพันกับอดีตรวมถึง การร่วมกันอนุรักษ์รักษาความเป็นเมืองเก่าของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรม

การจะอธิบายถึงเรื่อง พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากับกระบวนการกลายเป็นสินค้ารวมไปถึงความหมายเพื่อการโยกย้ายอดีตในส่วนของบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงที่มาของประวัติศาสตร์เมืองเก่าตะกั่วป่า และความเป็นมาของชุมชนโบราณตะกั่วป่าภายใต้คำว่า “ถนนประวัติศาสตร์” เมืองเก่าของจังหวัดพังงา โดยผู้วิจัยเลือกที่จะใช้ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุทุมพราราซึ่งเป็นพื้นที่ในการวิจัยศึกษาพลวัตของชุมชนภายใต้มิติทางประวัติศาสตร์ที่เคยผ่านกาลเวลาเป็นตัวขับเคลื่อนซึ่งถนนสองเส้นนี้กล่าวได้ว่ามีความเป็นอดีตและไออุ่นของเมืองเก่าให้ได้ศึกษาภาพประกอบแทนที่สิ่งต่าง ๆ ที่มีการประกอบสร้างและช่วงชิงความหมายผ่านการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษและผู้ที่อยู่อาศัยบนพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าในการให้ความหมายทั้งความหมายแบบดั้งเดิมและการสร้างความหมายใหม่ของสิ่งนั้นเพื่อที่จะได้เห็นถึงปรากฏการณ์ของการโยกย้ายอดีตที่อยู่พื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงจากอดีตและคนในชุมชน ที่ยังคงมีการอนุรักษ์รักษาซึ่งเสมือนภาพแทนความหมายนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในระยะหลังมีการเคลื่อนไหวผ่านกิจกรรม

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการนำวิถีชีวิตและวัฒนธรรมรวมไปถึงสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่มาส่งสร้างเป็นกิจกรรมในการอนุรักษ์และช่วยรื้อฟื้นโดยนำประสบการณ์จากอดีตมาปรับใช้ กล่าวคือ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้กลายมาเป็นพื้นที่ในการสร้างคุณค่ากลายมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของปรากฏการณ์โยกย้ายอดีตจากคนในชุมชน

ดังนั้นการศึกษาเรื่องพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าที่นับว่ามีมุมมองที่แตกต่างไปจากการศึกษาที่เกี่ยวกับพื้นที่เมืองเก่าที่ผ่านมา โดยผู้วิจัยได้มองว่าพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าได้ถูกสร้างความหมายให้กลายเป็นพื้นที่ที่อิงต่อประวัติศาสตร์ซึ่งนับว่าเป็นจุดเด่นของพื้นที่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาประวัติความเป็นมาเรื่อยมาจนทำให้เห็นภาพถึงสิ่งที่อยู่บนพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นบริบทคาบเกี่ยวของกาลเวลาเพื่อการอนุรักษ์ รักษา ไว้คงเดิมและเพื่อการโยกย้ายอดีตของคนในชุมชนให้คงไว้ในการศึกษาขึ้นนี้สภาพเดิมตั้งเช่นอดีตซึ่งจะอาศัย 4 แนวคิด แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดกระแสการท่องเที่ยวและแนวคิดโยกย้ายอดีตมาใช้ในการวิเคราะห์การลงพื้นที่ภาคสนามเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดเพื่อมาประกอบในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในภาคสนามร่วมกับแนวคิดทางทฤษฎีด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity)

อัตลักษณ์ (Identity) กล่าวได้ว่าเป็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยมองว่าเป็นคุณสมบัติเฉพาะสิ่งของ ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาและแตกต่างจากสิ่งอื่นแต่ปัจจุบันความหมายเปลี่ยน อัตลักษณ์ถูกมองควบกับมโนทัศน์อำนาจเป็นการนิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง เมื่อมีการสัมพันธ์กับมโนทัศน์เหล่านั้น อัตลักษณ์จะมีความหมายที่แตกต่างไป ซึ่งโดยทั่วไปเรามักมองว่าอัตลักษณ์คือของใครหรือคุณสมบัติเฉพาะบุคคลหรือสิ่งนั้น แนวโน้มทางทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับวิธีการมองโลก การเข้าถึง “ความจริง” ของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าความจริง (อภิญา เพ็ญฟูสกุล, 2546)

กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องมียิ่งหนึ่งเดียวเท่านั้นอาจจะมียหลายอัตลักษณ์ที่ประกอบกันขึ้นมาก็ได้เพื่อแสดงความเป็นตัวเรา พวกเราดังนั้นกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ไม่ได้เป็นสิ่งที่มืออยู่ตามธรรมชาติ แต่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม จึงมีกระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์ โดยอาจจะมีการบวนการที่สร้างขึ้นใหม่และอาจจะมีการหยาบย้อมมาบ้างบางส่วนในทางวัฒนธรรมของคนอื่นมาทำเป็นของเรา เนื่องจากมีบางกลุ่มที่ต้องการปรับตัว ทำให้ส่งผลต่ออัตลักษณ์เก่าที่มีพลังน้อยลง อัตลักษณ์ใหม่จึงถูกสร้างขึ้นมาทดแทน กล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัวและไม่หยุดนิ่ง มีการสืบทอดและผลิตอัตลักษณ์ใหม่กล่าวได้ว่าสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2542, น.76)

การนำอัตลักษณ์มาวิเคราะห์ถึงการประกอบสร้างในกรณีศึกษาเพื่อเป็นการให้เห็นถึงความหมายและนำไปสู่กระบวนการสร้างและถูกนำเสนอถ่ายทอดออกมาผ่านภาพตัวแทน รวมถึงกิจกรรม นิทรรศการต่าง ๆ ที่คนในพื้นที่ร่วมกันรังสรรค์ขึ้น โดยจะมีการให้ความสำคัญในส่วนของอัตลักษณ์ทางด้านสังคม ซึ่งความหมายของอัตลักษณ์นั้นเป็นการแสดงตัวตนกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวกับสาขาวิชาหลายแขนงในทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยา มนุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา อัตลักษณ์จึงมีความสำคัญเป็นพิเศษเนื่องจากมีความเป็นปริมาตรซึ่งเชื่อมต่อระหว่างข้อทั้งสอง ในด้านหนึ่งอัตลักษณ์ คือ ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมเป็นสิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจรวมไปถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมเพื่อสร้างความเป็นตัวตนของมนุษย์ ในยุคหลังสมัยใหม่ซึ่งถูกจับวางอยู่บนปรัชญาของการต่อต้านวิถีคิดภายใต้ของเหตุผลและความจริงที่ว่า สิ่งที่เห็นและความจริงนั้นที่มนุษย์เคยรู้ว่าจะไม่ใช่คำตอบทั้งหมด จึงเป็นที่มาของอัตลักษณ์หรือตัวตนที่ถูกทำความเข้าใจว่าเป็นตัวเราจริง ๆ

ทว่าอัตลักษณ์นั้นอาจจะตกอยู่ภายใต้อำนาจของเราซึ่งถูกมองไม่เห็นตัวตนของเรา อาจจะเป็นเพียงภาพตัวแทน (Representation) ซึ่งตกอยู่ภายใต้วาทกรรมที่มีกรอบล้อมรอบ มนุษย์

เราก็สามารถต่อสู้ได้แต่อยู่ภายใต้กรอบแห่งอำนาจโดยกล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในสำนักวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) โดยมีการหยิบยืมแนวทางของจิตวิเคราะห์ ภาษา มาร์กซิสต์ และสตรีนิยม โดยในยุคที่ผ่านมาจะมีการผสมผสานกัน (อภิญาญา เฟื่องฟูสกุล, 2546)

หากจะกล่าวถึงอัตลักษณ์มีผู้นิยามความหมายไว้มากมาย อาทิ นักคิดคนสำคัญที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ดังแนวคิดของ Richard Jenkins (1966, อ้างถึงในนิยามาล อาแย, 2552) ได้กล่าวว่าอัตลักษณ์ (Identity) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน เดิมจะใช้คำว่า idem แทนซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกันกับคำว่า (The same) โดยจะมีสองนัยยะด้วยกัน คือความเหมือน และความเป็นลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันเป็นการตีความหมายเหมือนกัน และอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์และมีการเปรียบเทียบกันระหว่างคน และเป็นสิ่งของในสองแง่มุม คือมีความคล้ายคลึงกันและมีความแตกต่าง และมองว่าอัตลักษณ์ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวของตัวเอง และมีต้นกำเนิดขึ้นมาพร้อมคน หรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น และมีลักษณะเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา (ประวิทย์ ลีปรีชา, 2547)

อีกหนึ่งนักคิดที่สำคัญและสนใจเกี่ยวกับการแสดงออกความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ มองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ อำนาจ และวาทกรรมนักคิดอีกคนคือ Foucault (1975, อ้างถึงในอวยพร ชิงามวัฒนะกุล, 2557) โดยมีการสรุปว่าที่จริงแล้วนั้น “ตัวตนเป็นผลลัพธ์ของวาทกรรมที่มีการถูกสร้างขึ้นภายใต้อำนาจและความรู้บางอย่างอัตลักษณ์ดังกล่าวก็เผยแพร่ผ่านระบบเครือข่ายและสถาบันต่างๆ และเราก็รับมาไว้โดยไม่ตั้งคำถาม” ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของอัตลักษณ์ซึ่งมีมุมมองที่มีการตั้งคำถามและทำให้มิติอัตลักษณ์ดูกว้างขึ้นด้วยการหยิบยกและมีการขยับขยายมิติของ “อำนาจ” “ภาษา” และ “ภาคปฏิบัติการ” ที่เข้ามาเพิ่มเติม ซึ่งแนวคิดของฟูโกต์นั้นมองว่าอัตลักษณ์ของมนุษย์ถูกให้เสมือนกับวัตถุ (Objectification) แต่เรากลับนึกถึงว่าเรายังคงเป็นประธาน (Subject) เนื่องจากดูเนียนจนดูไม่ออก หรือมีการกล่าวอีกนัยหนึ่งที่ว่าตัวตนของมนุษย์ถูกสร้างสังคมกำหนดทั้งสิ้น (รัตนา โตสกุล, 2548)

บางครั้งอาจมองว่าอัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงวัตถุทางวัฒนธรรมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นการดำรงอัตลักษณ์ ซึ่งแต่ละสังคมก็มีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นพื้นที่แต่ละแห่งจะประกอบด้วยหลากหลายอัตลักษณ์ ผ่านการแสดงออกทางกายภาพและในเวลาเดียวกันก็ถูกสร้างขึ้นใหม่ให้อยู่ได้ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน (มงคล พนมมิตร, 2551) เฉกเช่นเดียวกับตะกั่วป่าที่ถูกแฝงอยู่ในการแต่งกาย อาหาร การนำวัฒนธรรมไทยจีน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีชื่อมาประกอบสร้างกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่มียู่ทุกในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันแต่ละกลุ่มคนผ่านการผสมผสาน รวมถึงการรวบรวมและชำระรักษาของชุมชน

การรื้อฟื้นจึงเป็นสิ่งที่คนในชุมชนพื้นถิ่นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นที่กระบวนกรอนุรักษ์ โดยนำทุนมาผ่านการประกอบสร้าง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าบางครั้งต้องขึ้นอยู่กับทุน

ทางทรัพยากรของแต่ละพื้นที่ด้วย หากมีการประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่เพื่อนเลียนอัตลักษณ์ก็เสมือนเรา การธำรงรักษาการจำลองนั้นหาใช้อัตลักษณ์ที่แท้จริงไม่ซึ่งอักษณัย กางมุล (2552) กล่าวว่าอัตลักษณ์ เป็นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติซึ่งสลับซับซ้อนเสมือนห่วงที่มี การเชื่อมต่อกันมา โดยที่ในบางครั้งผู้วิจัยมองว่าการนำเสนอวิถีชีวิตก่อให้เกิดความสุขกับการช่วยรื้อฟื้น ของกลุ่มคน และเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมในพวงภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาประยุกต์เปลี่ยนแปลง การรวบรวมความรู้ ความคิด และประสบการณ์เหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่มีความค่า และมีความสำคัญเพื่อ ก่อให้เกิดพลังแห่งการสร้างสรรคทำให้คนในชุมชนมีกิจกรรมเพิ่มขึ้น

ส่วนสำคัญในการรื้อฟื้นการมุ่งสู่การท่องเที่ยวซึ่งในบางครั้งอัตลักษณ์ถูกนำมาสู่การ ประกอบสร้างพื้นที่หรือบางครั้งอาจจะถูกยกระดับเป็นการเรียนรู้และถูกต่อยอดพัฒนาเพิ่มเติม ซึ่ง การมองถึงทุนในอดีตบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีวิถีชีวิตที่ มีการสืบทอดทางมรดกวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษซึ่งอยู่ในรูปแบบของพิธีกรรม สถาปัตยกรรม และ งานหัตถกรรมพื้นถิ่น วัฒนธรรมชุมชนเป็นเรื่องของประวัติศาสตร์ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็น อัตลักษณ์ของพื้นที่นั้น ถูกนำมายกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้โดยเกิดเป็นการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยมองว่าเป็นการเติมเต็มความรู้ในทางประวัติศาสตร์ให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งและมีความรู้สึกร่วม ในการอนุรักษ์โดยชุมชน (ปิยะนารถ ริมทอง, 2556)

กระบวนการทางสังคมก็ถูกนำมาสร้างเป็นแนวคิดอัตลักษณ์ซึ่งตรงกับ Berger and Luckmann (1967, อ้างถึงใน นิยามาล อาแย) การผ่านการหล่อหลอมทางสังคมเมื่อผ่านการตกผลึก อาจจะมี ความคงที่ หรืออาจจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไปเลย ดังเช่นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มี การจำลองคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงตราตรึง เรียกกลับมาในปัจจุบันเพื่อให้คงเดิมมากที่สุด อาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เป็นหนึ่งในสิ่งที่ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใครและคนอื่นเป็นใครรวมถึง การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ว่าเราสามารถรับรู้เกี่ยวกับตัวเองอย่างไร และคนอื่นรับรู้เราอย่างไร โดยมี กระบวนการทางสังคมในการสร้าง และสืบทอดอัตลักษณ์ และต้องขึ้นอยู่กับบริบทความสัมพันธ์กับ กลุ่มอื่นด้วย (ประสิทธิ์ สิปรีชา, 2547)

อัตลักษณ์สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ระดับ คือ อัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคล (Individual Identity) ซึ่งผู้วิจัยมองว่าอยู่ในบุคคลอาจจะหมายรวมถึงผู้ที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ หรือประสบพบเจอกับเหตุการณ์นั้นมาในช่วงระยะเวลานั้นดังเช่นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีกลุ่ม คนเฒ่าคนแก่ที่ยึดโยงกับอดีตผ่านการถ่ายทอดคำบอกเล่าและถูกนำมาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ ร่วมของกลุ่ม (Collective Identity) ซึ่งผู้วิจัยมองว่าต้องเกิดการรวมกลุ่มกันทั้งสองกลุ่มในการเป็น ผู้ธำรงรักษาเพื่อให้ยั่งยืน ดังนั้นอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคลนั้นคือ การนิยามตนเองว่าเราเป็นใคร โดยจะเกิดขึ้น เมื่อเรามีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ และการที่บุคคลหนึ่งก็อาจมีได้หลาย อัตลักษณ์ขณะที่อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม คือ กลุ่มคนหนึ่ง ๆ ที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน ซึ่งอัตลักษณ์ของ

กลุ่มนั้น จะถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานความเหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม ความเหมือนที่มีร่วมกันนี้เป็นอะไรก็ได้ซึ่งล้วนมีความแตกต่างกันออกไปทั้งในด้าน อาชีพ ภาษา ศาสนา หรือมีอุดมคติและอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเมื่อถูกสร้างขึ้น บนพื้นฐานความเหมือนกันของกลุ่มแล้ว ก็ย่อมมีความแตกต่างกับกลุ่มอื่นมาเป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนด้วย

ในบางครั้งอัตลักษณ์ก็มักจะถูกแฝงปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของมนุษย์และบริบทดังกล่าวของเกิตตวา บุญปรากฏ (2552) ที่มองว่าอัตลักษณ์ในบางครั้งก็ถูกแสดงออกมาผ่านสินค้าในประเภทต่าง ๆ และเป็นการปรับตัวแต่ยังคงยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเพื่อเป็นการธำรงรักษาอัตลักษณ์นั้นไว้ซึ่งจะขึ้นอยู่กับคุณค่ากับพื้นที่นั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่ถูกผลิตสร้างขึ้นมา ดังเช่นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีกลุ่มคนผ่านการหล่อหลอมแสดงตัวตนเพื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการผ่านการคนอื่นมองตัวเราและเรามองคนอื่น

วิถีชีวิตโดยผ่านอัตลักษณ์นำไปสู่อาชีพอีกด้วยที่นับว่าถูกแฝงในชาติพันธุ์ หรือแม้แต่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งจะถูกแฝงในอัตลักษณ์ผ่านการแต่งกาย ภาษา ศาสนาและพิธีกรรม ความเชื่อ ในบางครั้งอัตลักษณ์เป็นหนึ่งในกลยุทธ์และเปรียบเสมือนยุทธวิธีของกลุ่มคนอีกด้วย (มารีญา บิลและ, 2555) กล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ไม่ว่าจะอยู่ในระดับปัจเจกบุคคลหรือ อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มล้วนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การมองกันเองภายในกลุ่มคน แต่หมายรวมถึงการมองโดยรอบและนำมาพิจารณาตนเอง เป็นมุมมองที่ว่าการมองตัวเราเองและผู้อื่นมองเรา การแสดงออกมาเพื่อเป็นการแสดงจุดยืนของกลุ่ม เป็นการตระหนักรู้ถึงอัตลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนได้เป็นการระบุตัวตนของเราเพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์เพื่อให้ไม่มีการสูญหายทั้ง

นิยามาล อาแย (2552) มองว่าการดำรงของตัวตนกลุ่มคนผ่านมุมมองการให้คุณค่าและความหมาย มีการนิยามว่าตัวเองเป็นใคร และเขามีการมองคนอื่นอย่างไร ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของกลุ่มของบริบทสังคมนั้นด้วย เป็นการนิยามตัวเองรวมถึงการนิยามผู้อื่น ในแบบลักษณะเดียวกัน โดยที่ความหลากหลายมีการผูกติดกับพื้นที่และบริบทใกล้เคียงนั้นด้วย หรือในบางครั้งการนิยามตัวตนจึงเปรียบเสมือนกับการสถาปนาตนเองและสร้างอัตลักษณ์ให้กับกลุ่มโดยเริ่มจากตัวบุคคลนั่นเอง

ยศ สันตสมบัติ (2545, น.50) ให้ความเห็นว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ใช่เป็นผลผลิตของเชื้อชาติ และวัฒนธรรมหากแต่อัตลักษณ์ถูกสร้างขึ้นและสร้างขึ้นใหม่เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กับบริบทและมาสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มีการเคลื่อนไหวของเครือข่ายและมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจประเด็นที่มีความสำคัญในการทำความเข้าใจกับอัตลักษณ์ในทางชาติพันธุ์มีลักษณะที่สัมพันธ์มีอยู่ว่า อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่ไม่สามารถดำรงอยู่ได้แบบโดดแต่จะแยกออกห่างจากความสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่น ๆ มีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ในบริบทของ

ความเป็นชาติพันธุ์จึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และมีโครงสร้างความสัมพันธ์ในทางเศรษฐกิจ การเมือง และสัญลักษณ์

บางครั้งอัตลักษณ์ก่อให้เกิดมีการสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มหรือชาติพันธุ์ที่หลากหลายในสังคมก็เป็นการเล่าถึงเรื่องความสัมพันธ์ของกลุ่มคนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยที่มองว่าอัตลักษณ์นั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่นับถือของกลุ่มคนนั้น ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ในบริบทของสังคมนั้น อาทิ กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนที่พบว่ามีมากและนำมาสู่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งต่างคนก็ต่างนิยมคนไทยเองก็นิยมกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนอีกแบบ ก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ และแสดงอัตลักษณ์ออกเป็นในลักษณะต่างๆ ซึ่งบางครั้งก็แฝงไว้ซึ่งอุดมการณ์เดียวกัน (วงศ์เดือน ภาณุวัฒนากุล, 2552) หากจะเปรียบอัตลักษณ์กับกลุ่มคนต่างบริบทนั้นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็นับว่าอัตลักษณ์ที่ชัดเจน ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยมีการนับเอาวัฒนธรรมนั้นมาถูกนำเสนอเพื่อเป็นการนำเสนอความเป็นจีนซึ่งเป็นต้นฉบับตะกั่วป่า ในส่วนของการวิเคราะห์ถึงการปฏิสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันกับกลุ่มต่างๆ และสามารถอยู่ร่วมกับกลุ่มคนต่างๆได้เป็นอย่างดีตลอดจนมีสำนึกร่วมกันในการอยู่ร่วมกันและมีแบบแผนเดียวกัน

อีกความหมายหนึ่งของนุชจรินทร์ ทับทิม (2553, น.13) ในการที่กระบวนการของการได้มาหรือการสร้างอัตลักษณ์นั้น จะถูกสร้างอัตลักษณ์ไว้อัตลักษณ์จึงถูกสร้างและก่อตัวขึ้นมาโดยการผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งในบุคคลหนึ่งๆ ก็อาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลายและในเมื่อบุคคลนั้นยอมรับในอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งในเวลานั้น ก็จะหมายรวมถึงการกำหนดตำแหน่งของตัวเองและตำแหน่งในทางสังคม กระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นทำให้มีความแตกต่างและความหลากหลายในการกำหนดสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมนั้น กระบวนการรวมถึงการประกอบสร้างนั้นย่อมก่อให้เกิดความแตกต่างและความหลากหลายในการสร้างอัตลักษณ์ โดยที่เราสามารถนิยามและมีส่วนร่วมในการก่อตัวนั้นได้ซึ่งการนิยามการสร้างและการผลิตซ้ำของอัตลักษณ์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยมองว่าการสร้างอัตลักษณ์นั้นขึ้นอยู่กับกลุ่มคนรวมถึงการให้คุณค่าทางอัตลักษณ์ของกลุ่มคนเข้ามายังพื้นที่ที่ตั้งนั้นผ่านการให้คุณค่าและความหมายซึ่งพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านั้นมีสัญญาณที่ผ่านอัตลักษณ์ทางพื้นที่ทางสังคม ที่มีการฉายภาพความเป็นอัตลักษณ์ผ่านตัวตนประเพณี วัฒนธรรมนำมาสู่กระบวนการเชื่อมโยงมิติของพื้นที่ ดังคำกล่าวของ (อวยพร ซึ่งามวัฒนะกุล, 2557) ในการสร้างอัตลักษณ์และสัญญาณผ่านพื้นที่ทางกายภาพ บางครั้งนั้นเป็นพื้นที่ที่ทั้งทางจิตใจ สิ่งที่เห็นอยู่ในพื้นที่ ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ผ่านพื้นที่ทางสังคม โดยนำพื้นที่มาเชื่อมโยงกับพื้นที่อุดมคติและพื้นที่จริง นำมาสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งออกมาในรูปแบบของประเพณีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้เป็นรายละเอียดการทำความเข้าใจในเรื่องของอัตลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับมิติในเชิงพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านมองเห็นถึงอัตลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับมิติทางพื้นที่และเชื่อมโยงกับท้องถิ่น

อาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความหมายที่จะกำหนดความสัมพันธ์ของชุมชนกับกลุ่มชนกลุ่มอื่น ในสังคมดั่งนั้นเมื่อกลุ่มคนมีอัตลักษณ์ของการรวมเกิดขึ้นเป็นชุมชน ต้องมีพยายามที่บอกคนอื่นว่าพวกเขาต้องมีความพยายามที่จะบอกกับคนอื่นว่าพวกเขามีตัวตนอย่างไรในสังคม ซึ่งมีอีกหนึ่งนัยยะคืออัตลักษณ์เป็นพลังในการจัดการกับความสัมพันธ์ภายในกันเอง หรือมีการจัดการความสัมพันธ์กับภายนอกด้วย (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544, น.247)

ดังนั้นอัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่เป็นการอธิบายถึงตัวตนทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนผ่านพื้นที่ทางกายภาพจนนำมาสู่การเชื่อมโยงพื้นที่ให้เข้ากับมิติทางประวัติศาสตร์ นำออกมาถ่ายทอดความเป็นท้องถิ่น การศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์จึงมีส่วนสำคัญในการเรียนรู้และวิเคราะห์ความเป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า หลากหลายมิติเพื่อเป็นการให้เห็นถึงความสัมพันธ์ถูกนำมาใช้ในการอธิบายถึงการประกอบ สร้างรวมถึงการให้คุณค่าและความหมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่เกี่ยวข้องในทางด้านประวัติศาสตร์ ตะกั่วป่ารวมถึงบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยได้ศึกษาถึงช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญที่มีอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ก่อให้เกิดการสั่งสมอัตลักษณ์เฉพาะตัวในระดับสังคม ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ ในการประกอบสร้างอัตลักษณ์เฉพาะคนรวมไปถึงอัตลักษณ์ในสังคมการจัดกิจกรรมที่นำทุนอดีตมาจัดการก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมในเชิงการท่องเที่ยว วัฒนธรรมทั้ง การแต่งกาย อาหารพื้นถิ่น สถาปัตยกรรม อาคารโบราณ กิจกรรมและนิทรรศการที่นึกถึงอดีต เป็นต้นจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ประจำของพื้นที่ย่านเมืองเก่าที่ถูกนำมาจัดวางให้ได้อรรถประโยชน์ในช่วงเวลาปัจจุบันอีกครั้ง

แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization)

การกลายเป็นสินค้าเป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่กล่าวถึงเกี่ยวกับสินค้าซึ่งเป็นตระกูลความคิดแบบ Marxism ภายใต้แนวคิดของ Karl Marx (1910) เป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการอธิบายให้เห็นถึงความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ทั้งระบบการเมือง สังคมรวมถึงวัฒนธรรมอีกด้วย รวมไปถึงศึกษาวิถีการผลิตและความสัมพันธ์ของระบบการผลิต โดยให้ความสำคัญกับวิถีของการผลิตก่อนระบบในทุนนิยม (Pre Capitalist Mode of Production) ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลง และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาถึงระบบสังคมบริโภคนิยมในยุคทุนนิยมในตอนปลาย (Late Capitalism)

Marx (1910 อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2546) มีการนำเสนอถึงสินค้าโดยการวิพากษ์เกี่ยวกับทุนนิยมในหนังสือเรื่อง The Capital ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจะเข้าใจเกี่ยวกับระบบทุนนิยมได้นั้นต้องมีจุดเริ่มต้นคือต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับมนต์เสน่ห์ของตัวสินค้า (Commodities) มาร์กจึง

ให้คำนิยามของ สินค้าว่าสิ่งของที่มีการผลิตแล้วนำมาจัดจำหน่ายตามท้องตลาด ส่วนในเรื่องกระบวนการทำให้เป็นสินค้า (Commodification) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม โดยมีส่วนประกอบของวัตถุ คุณภาพและสัญญาณต่าง ๆ รวมอยู่ด้วยจึงถูกเปลี่ยนเป็นสินค้า Baker (2003, น. 13 อ้างถึงใน ฉันทพร ธีราวัฒน์, 2552) กล่าวเพิ่มเติมว่ามาร์กซ์จะให้ความสำคัญกับสินค้า จะมี 2 ประการ คือ มูลค่าการใช้สอย (Use Value) และมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) สินค้าที่อยู่รอบตัวเราเป็นเพียงวัตถุธรรมดาที่อยู่รอบตัวเป็นคุณสมบัติที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เกิดความต้องการและมีความทะเยอทะยานเพื่อความสุขสบายที่อยากได้ รวมไปถึงเหตุผลในทางจิตวิทยาสังคมอื่นๆ ร่วมด้วย สินค้าจึงมีหน้าที่เห็นนับว่าเป็นตัวตอบสนองความต้องการของมนุษย์มีประโยชน์มีมูลค่าในการใช้สอย มาร์กกล่าวไว้ว่า มูลค่าของการใช้สอยสินค้าจะเกิดขึ้นจริงก็ต่อเมื่อสินค้านั้นถูกนำมาใช้จริงในการบริโภคและด้วยมูลค่าใช้สอยซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจรวมไปถึงการเมืองด้วย (พัฒนา กิตติอาษา, 2546 น. 24-25)

Appadurai (1986 อ้างถึงใน ปฏิญญา ล้อมโฬารสุขสกุล, 2554) กล่าวถึงโลกของการเปลี่ยนแปลง ในงานชิ้นสำคัญเรื่อง *The Social Life of Thing: Commodities in Culture Perspective* วิจารณ์ระบบการหมุนเวียนของสินค้านั้นในสังคมโดยชี้ให้เห็นถึงมูลค่าและราคาของตัวสินค้านั้น เกิดจากกระบวนการของการผลิตและการแลกเปลี่ยนมากกว่าการที่ศึกษารูปแบบที่เกิดขึ้นหน้าที่ต่างๆ ของระบบการแลกเปลี่ยน สิ่งที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างคุณค่าและการแลกเปลี่ยน คือ การแสดงออกทางเศรษฐกิจของการเมือง สินค้าจึงเปรียบเสมือนกับมนุษย์ที่มีชีวิตในทางสังคม คุณค่าของสิ่งของในการแลกเปลี่ยนสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง เป็นวัตถุสิ่งของหรือสัตว์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบยังชีพ (Subsistence Items) เช่น หัวมันข้าว ปลา อาหาร สัตว์เลี้ยง เครื่องมือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ประเภทที่สอง เป็นวัตถุสิ่งของที่แสดงให้เห็นถึงความมีหน้ามีตาในสังคม (Prestige Items) อาทิ วัว ควาย ทาส เสื้อผ้าพิเศษรวมถึงยารักษาโรค และเครื่องทองเหลือง เป็นต้น ส่วนประเภทที่สาม คือ สิทธิพิเศษส่วนบุคคล (Rights-in-people) เช่น สามีมีสิทธิเหนือภรรยา บิดามารดามีสิทธิเหนือบุตร เป็นต้น นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) นั้นเป็นการศึกษาถึงชีวประวัติของสิ่งของ โดยมีการมองสิ่งของในฐานะของสินค้าทางวัฒนธรรมมีการให้ความหมาย และมีการจำแนกหรือยกเลิก การเป็นวัตถุหรือสินค้าตัวของ “สินค้า” เป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม การดำรงอยู่ของสินค้าควบคู่ไปกับการซื้อขายมีการแลกเปลี่ยนสิ่งของทั้งที่เป็นวัตถุและด้านบริการ “สินค้า” เป็นความอยากของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งของ ซึ่งต้องใช้เงินในการซื้อหาไม่ใช่ได้จากความสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการกลายเป็นสินค้าจึงขึ้นอยู่กับความทับซ้อนในองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งเรื่องของเวลา วัฒนธรรม และสังคม แต่บางสิ่งก็แปรเป็นสินค้าไม่ได้สังคมใดมีการผลิตสิ่งของที่นับว่ามีคุณสมบัติมีการสอดคล้องของคุณลักษณะการเป็นสินค้า กล่าวได้ว่าสังคมนั้นเป็นสังคมการค้า อาทิสังคมทุนนิยม กระบวนการกลายเป็นสินค้า

(Commoditization) เป็นเพียงการศึกษาชีวประวัติของสิ่งของ มองสิ่งของในฐานะสิ่งที่ถูกสร้างทางวัฒนธรรมที่ถูกนิยามให้ความหมายแบบเฉพาะเจาะจง จึงเป็นสิ่งที่ปรากฏการณ์ในทางวัฒนธรรม บางครั้งสินค้าจึงถูกมองว่าเป็นความอยากของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งของที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นสินค้าดังกล่าวได้มาก หรือ สิ่งของเกือบทั้งหมดมีลักษณะดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า สังคมนั้นเป็นสังคมการค้า อาทิ สังคมทุนนิยม เป็นต้น

สำหรับบุคคลทั่วไปมองว่า “สินค้า” เป็นเพียงแคว้วัตถุสิ่งของที่มีผู้เป็นสินค้ามีสิทธิในการครอบครอง โดยสิ่งของนั้นถูกผลิต ดำรงอยู่ และการกระจายตัวผ่านการแลกเปลี่ยนกับสินค้าหรือเงินตราภายในระบบเศรษฐกิจ โดยปกติสินค้าหนึ่งชิ้นจะมีคุณค่าอย่างน้อย 2 ประเภท คือ คุณค่าในการใช้ (Use Value) และคุณค่าในการแลกเปลี่ยน (Exchange Value) นอกเหนือไปจากคุณค่าอื่นๆ เช่น คุณค่าทางจิตใจ (Sentimental Value), คุณค่าทางศิลปะ (Artistic Value), หรือการเป็นสิ่งที่หายาก (Scar City) เป็นต้น (ยศ สันตสมบัติ, 2535, น.93)

หากจะกล่าวในแวดวงวิชาการมีนักทฤษฎีอีกหนึ่งท่านที่มีการกล่าวและให้ความหมายในตัวของสินค้าคือ Baudrillard (1994 อ้างถึงใน กายูจนา แก้วเทพ 2547, น. 157-158) กล่าวว่าแนวคิดเรื่องสินค้ามีศาสตร์อย่างอื่นที่นำมาผนวกคือความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองกับแนวคิดสัญวิทยา เป็นการนำมาอธิบายการแปรสภาพรูปแบบทางสังคมสมัยใหม่จากวิถีการบริโภคในปัจจุบัน สินค้าเป็น สิ่งที่มีองได้ชัดเจนที่สุดในทางวัฒนธรรมแตกต่างออกไปจากรูปแบบเดิม ซึ่งสามารถที่จะมองเห็นผ่านสื่อในการแสดงออกแล้วแต่รูปแบบของสินค้าเป็นสื่อที่ใช้แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของมนุษย์เพียงเพราะมีความสำคัญกับผู้ใช้ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถูกปรากฏอยู่ในหนังสือ Le Systeme des Objects (1986) หรือ The System of Objects (1996) ที่ได้มีกรวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบของวัตถุ รวมไปถึงสินค้าในชีวิตประจำวันเกิดจากกระบวนการทำให้เป็นสินค้า เพื่อใช้ในการอธิบายบทบาท หน้าที่ สถานะของวัตถุโดยการยกตัวอย่างจากสิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อให้เห็นความจริงของโครงสร้างบทบาทการจัดการ ความหมาย และทำให้เราเข้าใจในเชิงปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ของสินค้าด้วย เป็นการบริโภคที่รวมถึงความสัมพันธ์ของวัตถุเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่เกิดในความสัมพันธ์ เป็นการขยายของคำว่า “การบริโภค” จึงกล่าวได้ว่าการบริโภคหมายถึงการจัดการของระบบสัญลักษณ์บริโภคไม่ได้มีเพียงวัตถุเท่านั้น แต่ยังมีกรบริโภคความสัมพันธ์ด้วยเป็นความหมายเชิงนามธรรมถูกเปลี่ยนเป็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ หน้าที่ของวัตถุไม่ได้อยู่แค่การใช้สอยเท่านั้นแต่ยังมีความสำคัญของวัตถุในการเข้าไปทำหน้าที่ของระบบหน้าที่ขององค์กรหนึ่ง ๆ ดังนั้นวัตถุจึงไม่ได้มีค่าแต่แค่ในตัวเองแต่สินค้าทั้งหลายย่อมมีความเหมือนกันในระดับอุดมคติ และสามารถแพร่กระจายได้อย่างไม่สิ้นสุด

กระบวนการในการประกอบสร้างวัตถุให้กลายเป็นสินค้านั้นการสร้าง ความหมายและมูลค่าเพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคม การประกอบสิ่งของที่มีชื่อเสียงภายใต้บริบททางกายภาพนั้น

ถูกนำมาเพิ่มมูลค่าและสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาผ่านระบบความเชื่อร่วมไปด้วยและถูกความเชื่อด้วยระบบของสัญญาธรรมร่วมกันไปด้วยเพื่อเพิ่มคุณค่าและในขณะเดียวกันช่วยเพิ่มมูลค่าของตัวสินค้าในการสร้างความหมายและถูกให้ความหมายในตัวของตัวเองที่ถูกแปรไปตามการใช้งานของผู้บริโภคและการกลายเป็นสินค้าจึงถูกสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงความหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าสร้างรายได้และอาชีพกลายเป็นสินค้าในเชิงธุรกิจผ่านสัญญา (ณัชชัญญพ สุกใส, 2552) ดังกรณีศึกษาการนำพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกนำมาสร้างคุณค่าและความหมายโดยมีการปรับเปลี่ยนความหมายใหม่เพื่อรองรับกับระบบตลาด ทว่าในตัวของคุณค่ายังคงไว้แบบเดิมแค่เปลี่ยนรูปลักษณะ

สามารถกล่าวได้ว่าสินค้านี้มีวิธีการเปลี่ยนแปลงและแปรเปลี่ยนตามวัตถุอยู่ตลอดช่วงของยุคสมัย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกล่าวได้ว่าระบบทุนนิยมมีการเน้นวิธีการผลิตที่ระบบทุนนิยมทุกอย่างสามารถกลายเป็นสินค้า และในขณะเดียวกันอาจทำให้มนุษย์ตกเป็นทาสของวัตถุที่มนุษย์ที่สร้างขึ้นหรือที่ Marx (1910) เรียกว่า “The Opium of the People” อันเกิดจากความหลงใหลในตัวสินค้า (Commodity Fetishism) นอกจากนี้ Baudrillard (1981, pp. 88-91) ได้บอกไว้ว่าวัตถุไม่ได้ติดอยู่เพียงแค่รูปแบบ (สินค้าและเงินตรา) และตรรกะสินค้าหรือระบบของสินค้าเพียงเพื่อการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ได้มีการนำแนวคิดมาตีความใหม่ และนำมาใช้ประโยชน์ในแง่ของรูปแบบประสบการณ์ อาทิ ความหลงใหลในตัววัตถุและเกี่ยวกับด้านความงาม การพักผ่อนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริโภควมไปถึงแนวคิดทางสังคม

นอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่าการทำให้ตัวของสินค้าโดยมีการแปรเปลี่ยนหรือการประดิษฐ์สร้างในทางวัตถุในทางวัฒนธรรมโดยการยกระดับของสินค้าเสมือนการนำทุนทางวัฒนธรรมหรือประเพณีมาต่อยอดอีกทางหนึ่งโดยการนำทุนจากอดีตมาให้คุณค่าอีกครั้ง ซึ่งพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากล่าวได้ว่ามีทุนทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมาจำลอง และฉายซ้ำให้วัตถุในพื้นที่กลับมามีลมหายใจอีกครั้งและเป็นการเพิ่มมูลค่าในทางเศรษฐกิจภายใต้การอนุรักษ์อีกด้วย ดังคำกล่าวของปญญญา ลิมโพรารสุขสกุล (2554) การให้ความหมายต่อความสำคัญในอดีตและนำไปปรับกับกระแสความทันสมัยเพื่อให้เข้ากับการธำรงรักษาเอกลักษณ์นั้นจึงต้องถูกนำมายกระดับเพื่อเพิ่มมูลค่า กล่าวว่าการนำทุนทางประเพณีที่มีอยู่และถูกนำมาให้ความหมายเพื่อยกระดับการให้ความสำคัญของสังคมในขณะนั้น สินค้าท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมทันสมัย นับว่าเป็นการให้ความหมายเชิงทับซ้อนแต่ในขณะเดียวกันถูกทำเป็นธุรกิจโดยใช้ทุนทางประเพณีแบบเดิมมาปรับใช้เพื่อรองรับกับกระแสความทันสมัย

สินค้าจึงนับว่าเป็นวัตถุชิ้นหนึ่งที่ส่งผลต่อการทำวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้าอีกทั้งยังส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจในแต่ละพื้นที่ย่อมมีความสำคัญกับบริบทสังคมอย่างมาก โดยส่งผลให้เห็นว่านับวันสินค้านั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทำให้มีการเพิ่มจำนวนสูงขึ้นโดยอาศัยการท่องเที่ยวในการควบคู่กันไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายใต้สังคมและวัฒนธรรมโดยการนำวัฒนธรรม

มาผสมกับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้เพื่อผลิตเป็นกระแสการท่องเที่ยวเสมือนการเพิ่มรายได้อีกหนึ่งทาง

ตั้งคำกล่าวของทวิช จตุรพฤกษ์ (2548) ที่มีการนำทุนทางชาติพันธุ์มาอธิบายอย่างชัดเจนซึ่งแต่ละพื้นที่ก็จะมีแตกต่างกันออกไปดังทุนทางวัฒนธรรมหากเปรียบเทียบกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าแล้วนั้น เอกลักษณะประจำท้องถิ่นที่ถูกนำมาเป็นจุดขายคือ ผ้าสไตล์บะบา ยาย่า ตึกเก่า โบราณ คุณค่าของสถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นประโยชน์นำเสนอผ่านตัวของสินค้านั้น เพื่อตอบสนองกับการบริโภคบ่งบอกถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์แก่นักท่องเที่ยวซึ่งถูกมองว่าการนำเสนอผ่านตัวสินค้าขึ้นเดียวกัน เพื่อสนองความต้องการบริโภคความหมายเชิงสัญลักษณ์ของนักท่องเที่ยว การหยิบยืม ฉกฉวยสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมระหว่างเป็นการปรับเปลี่ยนจุดเผชิญหน้าระหว่างกัน ก่อให้เกิดพื้นที่หรือการสร้างพรมแดนใหม่อันเป็นผลมาจากการสร้างภาวะลูกผสมที่เกิดจากการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกันและกัน

Kopytoff (1988 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2535) ได้กล่าวว่า ในทางวัฒนธรรมสำหรับกระบวนการทางวัฒนธรรมและการให้ความหมาย สินค้าจึงไม่ได้เป็นเพียงวัตถุเท่านั้น แต่มีการนิยามความหมายทางวัฒนธรรมร่วมด้วย วัตถุของสิ่งของหนึ่งชนิดอาจหมายรวมถึงเวลาและสถานที่นั้นด้วย หรืออาจถูกนิยามความหมายแตกต่างออกไปโดยแต่ละบุคคล แต่ละสังคมที่อยู่อาศัย การเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในการนิยามความหมายของสินค้า (Commodities) แสดงให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจแบบศีลธรรมที่อยู่เบื้องหลังระบบเศรษฐกิจการตลาดและการแลกเปลี่ยนสินค้าในชีวิตประจำวัน กระบวนการทำให้เป็นสินค้ามีการกำหนดการแลกเปลี่ยนมีการเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับกระบวนการระลึกรู้ (Cognitive process) และการจำแนกแยกแยะ (Classification) วัตถุสิ่งของหรือสรรพสิ่งที่แตกต่างกันจะต้องได้รับการคัดเลือกและจัดประเภท (Category) ใช้เป็นพื้นฐานในการแลกเปลี่ยนบางครั้งสิ่งที่มีความแตกต่างกันนำมาจัดประเภทเพื่อให้เกิดการรับรู้เป็นสิ่งของที่อยู่ในประเภทเดียวกันและมีคุณค่าแลกเปลี่ยนกันได้ นอกจากนี้ยังมีกระบวนการจัดประเภทของสรรพสิ่งเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนนี้เป็นกระบวนการสากลที่เกิดขึ้นในทุก ๆ สังคมและวัฒนธรรมทั่วโลก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการนำส่วนของกระบวนการในการนำเสนอทางวัฒนธรรมและการให้ความหมายนั้นเกี่ยวข้องกับเวลาและมีการสัมพันธ์กับทางกายภาพจึงกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องผูกยึดโยงอยู่ด้วยกันตลอดเวลา

ระบบการแลกเปลี่ยนสินค้าในทางวัฒนธรรมปัจจุบันได้มีการเจริญเติบโตอย่างมากโดยมีการให้คุณค่าและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งเสริมทางการขายของสินค้า เป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการได้อย่างมาก Cohen (2000 อ้างถึงใน สิบพงศ์ หงส์ภักดี, 2548) กล่าวว่า การจ้างแรงงานและดูแลการผลิตต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นมาโดยที่มีเงื่อนไข และต้องใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่รวมไปถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนร่วมด้วย โดยเป็นงานฝีมือดั้งเดิมไม่ได้

อาศัยเทคโนโลยีเข้ามาที่ควรซึ่งในปัจจุบัน นับว่าก่อให้เกิดปัญหาเนื่องจากเริ่มไม่สามารถแข่งขันกับการตลาดของกลุ่มทุนได้โดยมีการนำรูปแบบใหม่ ๆ Cohen เห็นว่ากระบวนการทำสินค้ามีทั้งด้านที่ดีและไม่ดีรวมอยู่ด้วยในวิธีการผลิต นอกจากนี้สี่บพงศ์ หงส์ภักดี (2548) มองว่าในการจัดจำหน่ายสินค้าหรือของที่ระลึกพื้นถิ่นนั้นเพื่อรองรับกับกลไกตลาดโดยมีการถูกเปลี่ยนแปลงคุณค่าเพื่อเป็นประโยชน์ หัตถกรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงจากคุณค่าจากเพื่อใช้สอยเป็นคุณค่าเป็นรูปแบบของรายได้มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงการทำให้สินค้าถูกซึบซับเข้ามาอย่างเนิบช้า

บางครั้งการยกระดับที่ถูกรอรับจากระบบทุนนิยมให้กลายเป็นสินค้าแม้แต่ร่างกายก็ถูกนำมาสิ่งที่นำเงินมาแลกเปลี่ยน ดังคำกล่าวของของยศ สันตสมบัติ (2535) กระบวนการทำให้ร่างกายผู้หญิงเป็นสินค้าเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินตราหรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ กระบวนการซึ่งทำให้ร่างกายผู้หญิงกลายมาเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อที่จะรองรับกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ “ร่างกาย” ของผู้หญิงความงามของผู้หญิงหรือร่างกายของผู้หญิงถูกสร้างให้กลายเป็น สินค้า (commoditization) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการที่ทำให้เป็นสินค้าไม่ได้อยู่เพียงแค่วัตถุเท่านั้น มนุษย์ก็ถูกทำให้เป็นสินค้าเช่นเดียวกัน อาทิ การค้าทาสที่เคยมีมาตั้งแต่อดีตและดำรงมาจนถึงปัจจุบัน โดยการทำให้มนุษย์กลายเป็นสินค้า มนุษย์จึงกลายเป็นสิ่งที่ไม่ใช่บุคคล (Non-person) ในขณะเดียวกันก็กลายเป็นวัตถุสิ่งของซึ่งกำลังจะเป็นสินค้าถูกทำให้เป็นวัตถุหรือมนุษย์ในรูปแบบใหม่ เป็นการสร้างเอกลักษณ์ทางสังคมชุดใหม่ การกลายเป็นวัตถุในรูปแบบใหม่ผู้วิจัยมองว่าเป็นการสถาปนาวัตถุตามยุคนั้นท่ามกลางกระแสที่เข้ามาโดยการนำเสนอในรูปแบบใหม่ที่ต้องมีการปรับตลอดเวลาอีกด้วย

ศุภีมาน (นฤมล) วงศ์สุภาพ (2544) ได้เสนอแนวคิดกระบวนการการเป็นสินค้าเพื่อเป็นการสนับสนุนการกระจายและการยกระดับของสินค้าที่ไม่ได้จำกัดเพียงวัตถุอย่างเดียว โดยในบางครั้งสินค้านั้นต้องเกิดจากภาวะของการกดดันจากสภาพแวดล้อม ที่เกิดการแยกตัวจากสภาพแวดล้อมเดิมๆ ไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่ คือการต้องการพึ่งพาตัวเอง และการต้องการเงินเป็นวัตถุที่สำคัญ และในบางครั้งก็เป็นการลดคุณค่า หรือ บางครั้งสินค้านั้นอาจจะถูกสังคมนับหรือหากไปก้าวกายสังคมนั้นหรือคนในชุมชนไม่ยอมรับก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมภายใต้จิตใจที่ขัดแย้ง ซึ่งการให้เหตุผลสำหรับการกระทำพฤติกรรมที่มีการเบี่ยงเบนนั้น มีหน้าที่ในฐานะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นการแสดงให้เห็นถึงความกดดันต่อภายใต้สถานการณ์จากสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดวิกฤติทำให้ถูกบีบไม่พอใจต่อสภาพชีวิต จนนำไปสู่ความต้องการแยกตัวออกจากสภาพแวดล้อมเดิม ไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่และพึ่งพาตัวเองมากขึ้นใช้เงินเป็นวัตถุที่สำคัญ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสังคมอยู่ในฐานะของผู้ผลิตขึ้นเพื่อนำมาเป็นสินค้า คือมีลักษณะเป็นกลุ่มสังคมหนึ่งที่ผลิตขึ้นที่ของตนเองขึ้นมา ผู้ผลิตก็คือผู้คนและสิ่งต่างๆ ที่มีการไหลผ่านเข้ามาในพื้นที่นี้ ผู้คนที่มากไปด้วยความคุ้นเคย (กับวัฒนธรรมของตน) ความปรารถนาหลังไหลเข้ามายังพื้นที่ที่

พวกเขาไม่คุ้นเคยนี้พร้อมๆ กับสิ่งต่างๆ ที่มากไปด้วยคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ เห็นได้ว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้ามีหลากหลายประเภทที่ให้คุณค่าและความหมายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับยุคสมัย บริบททางสังคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งระดับปัจเจกบุคคลและสังคม ส่งผลต่อความเจริญและช่วยยกระดับสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ไพโรจน์ คงทวีศักดิ์, 2551)

กระบวนการกลายเป็นสินค้านั้นเป็นสื่อทางอัตลักษณ์ในการถูกนำมาปรับเปลี่ยนและเพิ่มมูลค่า โดยกระบวนการกลายเป็นสินค้ามีมาเพื่อยกระดับโดยใช้ตัวกลางเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน ซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้น บ้างก็เป็นตัวเงิน บ้างก็เป็นกระแสการท่องเที่ยวทำให้การนำพื้นที่ทางกายภาพรวมถึงกาลเวลาที่ได้ล่วงเลยไปแล้วกลับมาสร้างคุณค่าผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้าของ Appadurai (1986) มาใช้ในการวิเคราะห์ถึงกระบวนการประกอบสร้างคุณค่าและการให้ความหมายของคนในชุมชนบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจากการนำอดีตมาเป็นสินค้า อีกทั้งนำมาวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการการปรับเปลี่ยนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจากผู้คนที่ให้คุณค่าและการบอกเล่าถึงความหมาย ภายใต้ความผูกพันภายใต้วิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนผ่านของเวลาของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมและการอนุรักษ์ภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งยังคงไว้ตามสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสที่ควรค่าแก่การยกระดับให้กลายเป็นสินค้าและถูกจัดให้อยู่ในกระแสการท่องเที่ยววัฒนธรรมภายใต้ปรากฏการณ์โหยหาอดีต

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับว่ามีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ารวมถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ประจำถิ่นกระจายตามภาคต่าง ๆ ประเทศไทยนับว่ามีศักยภาพในการท่องเที่ยวและมีสวนเพิ่มขึ้นของรายได้จากการให้บริการรวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐเกิดการขยายตัวทางอุตสาหกรรมของการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางสำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2519 มีการบรรจุแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวฉบับแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เป็นครั้งแรกและเรื่อยมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้มีการกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทยทั้งการท่องเที่ยวและการให้บริการ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2545, น.1-2)

การท่องเที่ยวนับว่ามีบทบาทอย่างมากในการขยายวงกว้างส่งผลต่อคนในสังคม เนื่องจากก่อให้เกิดรายได้ทางเศรษฐกิจ และลดปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงินของ

ประเทศ เพื่อให้เกิดเงินหมุนเวียนภายในประเทศและกระจายตัวในสังคม ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ เสริมโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยเสริมแก่การท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นการช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรภายในประเทศให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดอาชีพกระจายไปยังท้องถิ่นเป็นการช่วยกันพัฒนาด้านสังคมและฟื้นฟูวัฒนธรรม อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรักความภูมิใจในบ้านเกิด (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2546, น.10-15) ดังเช่นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการหิบบยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อเพิ่มมูลค่าโดยผ่านการให้คุณค่าและร่วมกันรักถิ่นฐานบ้านเกิดมากขึ้น

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ในการปรับตัวและรับมือกับการแข่งขันที่นับว่ามีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทั้งในระดับภูมิภาครวมถึงระดับโลกและเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยว จากที่แต่เดิมเป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวสำหรับพักผ่อนหรือแค่พบเห็นสิ่งแปลกใหม่กลายเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ประสบการณ์โดยตรง โดยที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมวัฒนธรรมของสังคมที่ตนไปท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การทบทวนนโยบายและมีการปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้กับการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งเน้นไปถึงเรื่องการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยววัฒนธรรม (ชูเกียรติ นพเกตุ, 2542)

เมื่อกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาถูกยกระดับเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญและนำรายได้เข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมากเป็นการพัฒนาเชื่อมโยงไปถึงชุมชนเพื่อเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะมีผลทางเศรษฐกิจ กลับคืนสู่ชุมชนและนำมาจัดทำเป็น การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) เป็นเศรษฐกิจที่สำคัญไม่เพียงช่วยแต่ชุมชนท้องถิ่นแต่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่อีกด้วย ยังสามารถสานต่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคตด้วย (Fennell, 1999 อ้างถึงใน ไรหนับ ศรีอาหมัด, 2555)

นอกเหนือจากการท่องเที่ยวทางเลือกที่เป็นเสมือนสิ่งเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวแล้วนั้น การท่องเที่ยวในเชิงวัตถุให้คุณค่าความหมายทางประวัติศาสตร์ก็นับว่าเป็นอีกการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจอยู่ไม่น้อยเพราะการท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และรับรู้ถึงความเป็นมาของบริบทพื้นที่นั้นล้วนเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและอีกนัยหนึ่งทำให้นึกถึงอดีตที่สูญหายไปแล้ว แต่ยังคงเหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ให้ได้ตราตรึงและจารึกผ่านการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากปรากฏการณ์ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์และวิถีชีวิตของผู้คนก็เป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษา เพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตและสถานที่ ซึ่งไรหนับ ศรีอาหมัด (2555) กล่าวว่าวิถีชีวิตที่เป็นแบบเรียบง่ายหรือการที่บางชุมชนมีความผูกพัน

และอยู่กันเป็นระบบเครือข่ายและรู้จักมักคุ้นกันภายในชุมชน ในบางครั้งก็ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเสมือนให้นักท่องเที่ยวมาเยือนอดีตและพบกับบรรยากาศเก่า ๆ ภายใต้บริบทพื้นที่วันเวลา การแต่งกายเพื่อสร้างความรู้สึกเสมือนจริง เป็นการปรับพื้นที่ชุมชนให้มาเป็นตลาดและขายอาหารและพยายามใช้วิถีธรรมชาติ การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ กลายเป็นส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์สร้างเพื่อการบริโภคในปัจจุบัน

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) อีกนัยหนึ่งหมายถึง การชื่นชมเอกลักษณ์ความงามของวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องใช้ระยะเวลาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันโดยการสัมผัสประสบการณ์เรียนรู้ของวิจัยและชุมชน มีการตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่หน่วยงานภาครัฐควรลดบทบาทลงเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงนอกจากนี้การท่องเที่ยวมีการเน้นในทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนในเรื่องผลกระทบและสอดคล้องกับความเป็นอยู่ในชุมชน (วนิชย์ ไชยแสง, 2549)

Howell (1993, pp. 159-161 อ้างถึงใน ปรัชญาพร พัฒนผล, 2554) มีการอธิบายถึงการท่องเที่ยววัฒนธรรมว่าเป็นการเดินทางของผู้คนไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อเป็นประสบการณ์ และความบันเทิง เพื่อให้เกิดความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นตัวดึงดูดทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ และเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในทางด้านวัฒนธรรม การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือการไปท่องเที่ยวยังแหล่งวัฒนธรรม แหล่งโบราณสถานในอดีต การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ชุมงานศิลปะต่าง ๆ และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อไปเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณี ขนบธรรมเนียม ศิลปะ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้ เพิ่มประสบการณ์ใหม่ ๆ ตลอดจนมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเรียนรู้และสัมผัสชื่นชมความงามทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตนับว่าเป็นอีกสิ่งที่น่าสนใจที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยววัฒนธรรม (ปรัชญาพร พัฒนผล, 2554)

วัฒนธรรมจึงเป็นบ่อเกิดของการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้แต่ละสังคมก็ล้วนต้องมีวัฒนธรรมที่ย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับถ่ายทอดออกมาไปยังรุ่นสู่รุ่นทุกอย่างจึงสามารถถ่ายทอดออกมายังรุ่นลูกหลานและสามารถเป็นวัฒนธรรมได้ อาทิ วิธีการปรุงอาหาร การรับประทานอาหาร การแต่งกาย รวมไปถึงชีวิตความเป็นอยู่ การสื่อถึงคุณค่าและความหมาย ความเชื่อ วิธีการดำเนินชีวิต แนวคิดและปรัชญาต่าง ๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสังคม สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้เล็งเห็นว่าวัฒนธรรมมีความหลากหลายนำมาทำเป็นกิจกรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (เบญจจา จันทร์, 2545)

ในทำนองเดียวกันทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และแฝงไปด้วยแง่คิดในทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งซึ่งชนัญ วงษ์วิภาค (2551, น.176-194) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่มีการอิงแง่คิดทางประวัติศาสตร์ การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางแผนจัดแสดง เพราะมีการคำนึงถึงการใช้ มีการวางแผนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เป็นการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเป็นการคำนึงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีมรดกวัฒนธรรมและรวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและที่นำมาใช้เป็นทรัพยากรเพื่อการจัดการท่องเที่ยวนี้ถูกการท่องเที่ยวใช้ทั้งการตีความ และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมในการส่งเสริมให้ธุรกิจการท่องเที่ยวก้าวไปข้างหน้า

การศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมการนำอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้เป็นทุนใช้ในการพัฒนา นำจุดอ่อนมาจัดการและปรับปรุงทำเป็นเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวให้มีการเชื่อมโยงตลอดจนการพัฒนาด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยการบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวมีการเลือกจุดเด่นทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคต (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553)

ส่วนในงานวิจัยของจุฑารัตน์ เจือจิ้น (2555) กล่าวว่า การนำพื้นที่ที่ถูกนำพัฒนาเพื่อความยั่งยืนโดยนำทุนทางทรัพยากรมาใช้ในการฟื้นฟู โดยในบางครั้งก็มีการและมีการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรมเข้าไปร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชน ในบางชุมชนต้องมีการพัฒนาเนื่องจากยังขาดข้อมูลและความรู้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชนร่วมด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกนำมาต่อยอดเป็นการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนมีความภาคภูมิใจและรักษาวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนดำรงไว้ให้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในลำดับต่อไป

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพมีการสร้างบ้านเรือนที่มีการแปลงไปอย่างเนิบช้า การท่องเที่ยวที่เข้ามาส่งผลให้คนหันไปประกอบอาชีพมากขึ้น มีการสร้างบ้านเรือน และมีการประกอบของที่ระลึกเกิดการกระจายรายได้ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีความสนิทสนมมากกว่าเดิม พื้นที่นั้นจึงมีลักษณะมีความน่าสนใจต่อคนในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและเอกลักษณ์เฉพาะตัว ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเข้ามา รวมไปถึงการจัดระเบียบและ

ปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้มีความเหมาะสมสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนด้วย (ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ, 2554)

การท่องเที่ยวนับว่ามีส่วนสำคัญอย่างมากในการพัฒนาโดยเป็นการนำทุนหรือฐานทางทรัพยากรของชุมชนที่มีซึ่งจะแตกต่างกันไปแต่ละบริบทของพื้นที่ ฐานทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้เป็นการอนุรักษ์ พื้นฟูและทำให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้วัฒนธรรมจึงนับว่าเป็นสิ่งที่งดงามและมีคุณค่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้นมาสืบมาจากรากอดีต อีกนัยหนึ่งจึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์รับมาและย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญในวิถีการดำเนินชีวิตที่ได้มีส่วนในการถ่ายทอด และสามารถเลียนแบบกันได้ เอาเป็นต้นแบบให้กับสังคมอื่นสามารถนำไปยึดปฏิบัติกันได้ การเลือกวัฒนธรรมเข้ามาต้องมีการคัดสรรค์ โดยการนำของผู้อื่นมาประยุกต์ให้เหมาะสมเข้ากับสังคมนั้น เพื่อลักษณะของวัฒนธรรมไทยที่มาจากความเจริญก้าวหน้าเพราะเป็นวัฒนธรรมที่มีการรู้จักและปรับกับวัฒนธรรมของกระแสนั้นด้วย (จันทอง ทองประเสริฐ, 2539)

อีกนัยหนึ่งการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนการศึกษาถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีวิถีชีวิตในอดีตที่ผ่านมาแล้วผ่านความคิดความเชื่อรวมถึงสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย ภาษา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อยู่ในชุมชนก่อให้เกิดเป็นกระแสและธุรกิจในการอนุรักษ์ฟื้นฟู กระแสการสร้างตลาดโบราณหรือตลาดร้อยปีกลายเป็นแรงดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่สะท้อนความเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม การท่องเที่ยวในประเทศไทยหรือทางหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องการรื้อฟื้นตลาดโบราณเหล่านั้นให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง มักจะมีความคิดที่ว่าตลาดรูปแบบนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันได้ระลึกถึงปรากฏการณ์ของการโยกย้ายอดีตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งพบมากในปัจจุบันที่ในอดีตมาเป็นจุดขาย การนำบรรยากาศในอดีตมาปรับเปลี่ยนให้เป็นสินค้าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงสามารถพบเห็นอย่างมากในกระแสการท่องเที่ยวในรูปแบบการอ้างอิงตัวเองกับอดีตอยู่ในรูปแบบที่ต่างกันอย่างออกไป อาทิ การจัดกิจกรรมแสง สี เสียงตามโบราณสถานต่าง ๆ รื้อกิจกรรมงานวัดจัดตามย่านเมืองเก่าเพื่อเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมในอดีต เป็นต้น

กระแสการท่องเที่ยววัฒนธรรมโดยมีการสร้างคุณค่า และมีการให้ความหมายของพื้นที่ทางสังคมและมีการวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในทางประวัติศาสตร์ การนำคุณค่าจากอดีตทั้งวัฒนธรรม ประเพณีเคยมีในท้องถิ่นถูกรื้อฟื้นและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ขึ้นมาเพื่อนำมารับใช้การท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ รวมทั้งการสอดแทรกกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเจริญและถูกเพิ่มคุณค่าและเพิ่มมูลค่ามากขึ้น (สุนิสา มุณีเมธี, 2555)

เช่นเดียวกับสวรรค์พร อุดมรัตน์ (2556) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมองว่าผู้คนต่าง

โหยหาอดีต รากเหง้า ความเป็นแก่นแท้ และการมีตัวตนของผู้คนต่างวัฒนธรรมต่างสังคมมากขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวในลักษณะย้อนวันวานอาคารบ้านโบราณต่าง ๆ ได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นในเชิงคุณค่าที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ให้ความสำคัญหรือสนใจกับกิจกรรม และให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจ โดยคำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรม ความสนใจ ทักษะคติ ความพึงพอใจ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวนักแสดงออกมา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนในการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว อาจอยู่ในรูปแบบของการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำไปสู่กระบวนการผลิตเพื่อให้กลายเป็นสินค้าที่ใส่ความท้องถิ่นเข้าไปในรูปแบบที่ประกอบด้วยความเป็นท้องถิ่น วิถีดั้งเดิม ความเป็นของแท้ เพื่อที่จะตอบสนองรูปแบบในการบริโภคการท่องเที่ยวที่โหยหาความเป็นอดีตผ่านการท่องเที่ยว ซึ่งในส่วนคำกล่าวของ Dann (1994 อ้างถึงใน ยุทธกาน ดิสกุล, 2553) มีการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ของกระแสท่องเที่ยวในรูปแบบของอุตสาหกรรมโหยหาอดีต นับว่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดในตัวของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในอดีตก็คือการที่ได้บันทึกความทรงจำและกระตุ้นให้ระลึกถึงชีวิตที่เรียบง่าย รวมทั้งสัญลักษณ์ของชีวิตที่ดีการท่องเที่ยวจึงได้นำอดีตมาใช้เป็นการโฆษณาต่อสาธารณะด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างตำแหน่งของตัวผลิตภัณฑ์ภายในตลาดภายใต้หลักการขายอดีตให้กับอนาคต เป็นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตทำให้การแปรรูปอดีตให้กลายเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคของนักท่องเที่ยว

การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้บริบทเมืองเก่าเป็นส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นการนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวภายในตลาดแลกับการที่ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนจะไม่เลือนหายไป อีกนัยหนึ่งเพื่อเป็นการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นร่วมกันพัฒนาชุมชน โดยการปรับปรุงฟื้นฟูตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานของตลาดเก่า ตลอดจนการนำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวภายในตลาดซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาและเงินทุนจำนวนมาก แลกับการที่ความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนจะไม่เลือนหายไป และชาวบ้านจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ชวลิต ตั้งสมบูรณ์กิตติ, 2554)

อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดถึงคุณค่าและความหมายของสิ่งนั้น การนำวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาถูกยกระดับให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในกระแสการท่องเที่ยวเสมือนการสนับสนุนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งโดยการนำทุนของตนเองมารู้จักจัดการ ส่งผลให้มีการอนุรักษ์สิ่งที่ที่คุณค่าในอดีตให้สามารถดำรงอยู่ได้ เฉกเช่นเดียวกับกรณีศึกษาพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ที่ได้มีการยกระดับย่านเมืองเก่าที่เคยรุ่งเรืองในอดีตและจากเมืองที่เคยเงียบเหงามาเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพังงา เพื่อที่จะช่วยรื้อฟื้นกลิ่นไอของอดีตภายในท้องถิ่นให้มีชีวิตขึ้นอีกครั้ง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ของ

คนในชุมชนที่มีมาตั้งแต่อดีต โดยผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมรวมไปถึงสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่ยังคงอนุรักษ์และร่วมกันฟื้นฟูมาอย่างยาวนานซึ่งในการท่องเที่ยวบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการนำอดีตมาสร้างสรรค์สร้างก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ระลึกถึงอดีต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่แฝงไว้ในรูปแบบของการท่องเที่ยวเมืองเก่าอีกด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นมีส่วนช่วยในการนำทุนจากอดีตที่มีพื้นฐานและแตกต่างกันของพื้นที่ทางกายภาพเป็นต้นนำมาเป็นแผนในการพัฒนาชุมชนให้สามารถอยู่ได้และขยายในระบบทางเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการท่องเที่ยวมาวิเคราะห์ถึงกระแสของการท่องเที่ยวในพื้นที่ เมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งการท่องเที่ยวนับว่าอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วยยกระดับและเสริมสร้างพลังชุมชนในการอนุรักษ์โดยชาวนิวทรี เกษตรศิริ (2540) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่มีการเน้นพัฒนาด้านภูมิปัญญาสร้างสรรค์ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่มีการซื้อขายวัฒนธรรมรวมทั้งชีวิตของผู้คน การท่องเที่ยวนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ผู้คนในชุมชน เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปแล้วจะได้สัมผัสกับการเรียนรู้ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจและพัฒนาส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการวิจัยการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่นต่อไป

แนวคิดโหยหาอดีต (Nostalgia)

การโหยหาหรือถวิลหาอดีต (nostalgia) เป็นการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตโดยเน้นจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในปัจจุบัน ซึ่งมีผลต่อเนื่องมาจากอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้วสาเหตุที่ต้องมีการถวิลหาอดีตก็เพราะเป็นเรื่องยากของมนุษย์ที่จะมีการย้อนกลับไปหาอดีตในโลกของความเป็นจริง จากการสร้างหรือจำลองขึ้นมาใหม่ในแบบของเรื่องเล่าและความทรงจำในรูปแบบต่างๆ การโหยหาอดีตเป็นส่วนสำคัญในโครงสร้างของบุคลิกภาพของมนุษย์แต่ละคน เฉกเช่นเดียวกับสังคมซึ่งสะท้อนภาพองค์รวมที่ผู้คนและสังคมต่างก็มีการย้อนเวลากลับไปโหยหาอดีตเพราะอดีตมีเสน่ห์และมีพลังต่อความรู้สึกและจินตนาการ ดูเหมือนว่าทุกคนใช้ช่องทางจินตนาการและช่องทางวัฒนธรรมในการแสดงกิริยาโต้ตอบขีดจำกัดของสถานที่และกาลเวลาในโลกของความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะไม่มีใครย้อนเวลากลับไปสู่โลกของอดีตได้ในทางกายภาพ

ปัจจุบันปรากฏการณ์โหยหาอดีตจะถูกนำมาอธิบายโดยนักวิชาการสาขาต่าง ๆ เป็นการอธิบายถึงประสบการณ์รวมถึงอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์เกิดจากการสูญเสียความทรงจำเรื่องราวที่ผ่านมาจากอดีตซึ่งไม่ค่อยมีความหมายแล้ว และอีกนัยหนึ่งมีความหมายอย่างที่จะกลับบ้านซึ่งไม่มีอยู่แล้วหรือไม่เคยมีความหมายแล้วแต่เคยมีเป็นการย้อนอดีตกลับไปผ่านสิ่งของ ภาพเดิมที่เคยจดจำผนวกกับคำบอกเล่าของคนที่เคยประสบมา อาทิ การมองภาพสถาปัตยกรรมเก่าแก่ทำให้ชวนนึกถึงความรุ่งเรืองในอดีตของเมืองประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันได้กลายเป็นกระแสการท่องเที่ยวแล้ว แต่

เมื่อเรามองย้อนกลับไปก็เห็นภาพในความนึกคิดทุกคราจินตนาการถึงโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว นอกจากนี้การโหยหาอดีตนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลหรือสมาชิกในสังคมร่วมกันในอดีต โดยใช้จินตนาการเพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อ “เรียกหาอดีตที่เลือนหายไปแล้วให้คืนกลับมา (to call up a vanished past)”

การให้ความหมายของคำศัพท์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทางมานุษยวิทยา ประสบการณ์ (Anthropology of Experience) มีการอธิบายถึงปรากฏการณ์โหยหาอดีตเป็นวิธีการรูปแบบมองโลก เป็นการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ของมนุษย์เป็นการเน้นอารมณ์และจินตนาการ การโหยหาอดีตคือการมองย้อนกลับไปในอดีตเพื่อใคร่ครวญหรือทำให้เกิดความเข้าใจในอดีตที่ผ่านมากับช่วงเวลาปัจจุบัน โดยเรียกวิธีการหรือรูปแบบดังกล่าวว่า “วิธีการมองย้อนอดีต (Retro mode)” หรือ “วิธีการมองแบบโหยหาอดีต (nostalgia mode) การโหยหาอดีตคำนึงถึงถูกมาใช้กับบริบทของการท่องเที่ยว การโหยหาอดีตจึงมีขอบเขตความหมายที่กว้าง คือ ไม่ได้สื่อความหมายมีเพียงอารมณ์ความรู้สึกเกิดจากความผูกพันในอดีตกับสถานที่นั้น มีความหมายแสดงถึงความรู้สึกรำลึกอารมณ์หวานขม เป็นการเกิดจากการโหยหาประสบการณ์ ผลิตภัณฑ์ หรือการบริการในรูปแบบอดีต (Baker and Kennedy, 1994, p. 169; Baudrillard, 1994; p. 44, Jameson, 1991, p. 19; sinvg Boym, 2007; Kelly, 1986, p. 616, อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2546)

ปัจจัยของปรากฏการณ์โหยหาอดีต

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์โหยหาอดีตความพยายามในการอธิบายการเกิดปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมปัจจุบันเป็นประเด็นหนึ่งที่นักวิชาการจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ พยายามให้คำอธิบาย ในตอนนี้จะเป็นข้อสรุปที่ได้ประมวลจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการศึกษาปรากฏการณ์การโหยหาอดีต ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์โหยหาอดีต 3 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก ปรากฏการณ์โหยหาอดีตเป็นปรากฏการณ์ที่คนในสังคมขณะนั้นแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกในลักษณะของ “หวานขมขึ้น (Bittersweet)” (Holak and Havlena, 1992) สังคมจึงมีความปรารถนาหรือความต้องการที่อยากกลับไปสู่ออดีต ความปรารถนาหรือความต้องการในระดับปัจเจกบุคคลหรือในระดับกลุ่มคนภายในสังคมเดียวกันซึ่งมีประสบการณ์ในอดีตร่วมกันก็ได้ (Pickering and Keightley, 2006)

2. ปัจจัยด้านสถานที่และเวลาก็มีส่วนสำคัญ ดังคำกล่าวของ Ivy (1995 p. 35 อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2546, น. 5) ได้อธิบายไว้ว่าเราสามารถจินตนาการเกี่ยวกับอดีตมีการสร้างความรู้สึกร่วมเกี่ยวกับอดีต โดยมีการยืนยันกับตัวเอง และมีการกล่าวอ้างกับผู้อื่นโดยมีโลกสมมติของ

สิ่งที่ผ่านเลยไป แต่ได้รับการจำลองมาใหม่นั้นคือภาพอดีตที่จริงแท้ (an authentic past) เป็นหนึ่งในความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกโหยหาอดีตที่ขึ้นอยู่กับความชื่นชอบการโหยหาอดีต (Nostalgia proneness) ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความแตกต่างกับชีวิตบุคคล

3. ปัจจัยด้านสิ่งเร้า การโหยหาอดีตเป็นปรากฏการณ์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้าเป็นส่วนสำคัญ (Stewart, 1988 อ้างถึงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ปรากฏการณ์การโหยหาอดีตเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบ ความหมาย หรือผลกระทบไปตามบริบทที่แวดล้อมรอบตัว

บางครั้งสิ่งในอดีตที่ถูกนำมาสร้างคุณค่าในทางการค้าโดยมีการเพิ่มมูลค่ารวมไปถึงคุณค่าในเชิงพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ เริ่มต้นปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยโดยการรื้อฟื้นภาพ “อดีต” โดยใช้ฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมในประเภทต่าง ๆ นำมาใช้ในการผลิตซ้ำสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการรวมไปถึงการสร้างความหมายต่อตนเอง หรือที่เรียกว่า “วันวานยังหวานอยู่” โดยมีการนำเสนออย่างแพร่หลายในปัจจุบัน อาทิ ร้านกาแฟโบราณ การรื้อฟื้นเมืองน่าอยู่ สินค้าจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน การสร้างเป็นหนังสือหรือภาพยนตร์ เป็นต้น เป็นการนำฐานทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาใช้เป็นการท่องเที่ยว ความรู้สึกของการโหยหาอดีตจึงเอื้อต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้มนุษย์เกิดวิหิงหาเนื่องจากมองว่าเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด การโหยหาอดีตนับว่าเป็นการจินตนาการถึงโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว (imagination of a world we have lost) โลกของเรามีแบบปัจเจกบุคคลและสมาชิกนับว่าเป็นหน่วยของสังคม วัฒนธรรมต่างก็มีประสบการณ์ร่วมกันมาในอดีต เพราะโลกของอดีตมีเพียงแค่ความทรงจำและประสบการณ์ให้เราได้ระลึกถึง จึงสามารถติดต่อสื่อสารโดยอาศัยช่องทางที่เรียกว่า “จินตนาการ” ถูกหล่อหลอมประสบการณ์ชีวิตรวมถึงประสบการณ์ทางวัฒนธรรม และสามารถจับต้องได้สามารถมองเห็นถึงโลกที่เราสูญเสียไปแล้ว สามารถเรียกกลับมาได้หากเราสามารถสร้างภาพตัวแทนในการผลิตและฉายซ้ำจากเดิมและโดยความทรงจำด้วยการย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์ในอดีตเป็นการเรียกกลับมาอีกครั้ง แม้ว่าเราจะไม่สามารถที่จะย้อนกลับกลับไปสู่ออดีตได้ในห้วงเวลาหนึ่งตามลักษณะของ “โลกแห่งความเป็นจริง” (real world) แต่ทว่าเราก็สามารถกลับไปสู่ออดีตได้ด้วย “โลกแห่งจินตนาการ” (imagined world) (Kelly, 1986 อ้างถึงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546 , Lowenthal, 1985 อ้างถึงใน ชนัญ วงษ์วิภาค, 2552 น.83)

Kelly (1986 อ้างถึงใน พัฒนา กิตติอาษา, 2546) ให้ความหมายของการโหยหาอดีตว่าการสร้างภาพตัวแทนโดยมีการผลิตซ้ำหรือฉายซ้ำจาก โดยผ่านความทรงจำ ด้วยการมองย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์อดีตขึ้นมาอีกครั้ง เรียกว่าการโหยหาอดีตมีการสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับอดีตสามารถยืนกับตัวเองและกล่าวอ้างถึงผู้อื่นได้ เป็นการสมมุติถึงโลกที่ผ่านไปแล้วแต่ได้รับการจำลอง

ขึ้นมาใหม่ นั่นคือ “ภาพอดีตที่แท้จริง” ประสบการณ์การที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในอดีตเป็นฐานที่สำคัญของการโยยหาอดีตหรือการถวิลหารวมทั้งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในเรื่องเล่าหรือว่าการที่จะรื้อฟื้น การจำลองเพื่อเป็นการเรียกร่องหาอดีตให้วนกลับคืนมาบังเกิดผลในความจริง ประสบการณ์โยยหาอดีตของมนุษย์คือประสบการณ์ชีวิตและจิตวิญญาณ

การที่จะถึงสื่อสัญลักษณ์ของชนชั้นสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทางชนชั้นอีกด้วยบางครั้งการนำสื่อทางสัญลักษณ์ในอดีตมานั้น บางคราเพื่อต้องการแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ที่คนในสังคมสามารถสื่อสารและถอดรหัสความหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการศึกษาที่จะเป็นการให้ความหมาย ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความหมายนั้นก่อให้เกิดเป็นกระบวนการผลิตสร้างคุณค่าและให้ความหมายต่อวัตถุเชื่อมโยงกับมิติทางสังคมในระบบปัจจัยการตลาดเพื่อให้เกิดเป็นพลวัตและใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการค้าที่มีผลทำให้ผ้ามีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย (วริสสาร ชลิตาพงศ์, 2553)

นอกจากนั้นเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ (2555) กล่าวว่าการที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวในการนำอดีตมานั้นจะต้องมีการนำความจริงแท้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงโยยหาอดีต โดยในบางครั้งต้องอาศัยภาพและบรรยากาศย้อนอดีตรวมถึงลักษณะดั้งเดิมทางกายภาพของชุมชน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมดั้งเดิมตอบสนองความต้องการโยยหาอดีตของนักท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวโยยหาอดีตนั้นจะต้องอาศัยถึงความจริงแท้ในมิติทางด้านตำแหน่งและสถานที่ (Location and setting) และเป็นรูปแบบและการออกแบบ (Form and design) อย่างไรก็ตามในส่วนของคุณภาพความจริงแท้ในมิติหน้าที่และการใช้สอย (Use and function) ได้เปลี่ยนแปลงตามทิศทางของปรากฏการณ์โยยหาอดีต

การให้บรรทัดฐานใหม่มีการข้ามจากรูปแบบเดิม ๆ ของวัฒนธรรมและสื่อหมดไป นับว่าเป็นการปฏิบัติการทางวัฒนธรรมและบรรทัดฐานเชิงสุนทรียะแบบใหม่การสูญหายไปของวลีซึ่ง วัฒนธรรมยุคสมัยใหม่มีการแสดง “ภาพลักษณ์” มีความสำคัญ “ตัวจริงกับต้นฉบับ” มีลักษณะแบบ “ตัดปะ” มีความหมายไม่มีหลักการที่แน่นอนจะเอาอะไรมาตัดปะรวมไว้ ไม่มีแบบแผนที่แน่นอนในการเชื่อมโยงต่าง ๆ เข้ามาด้วยกันจะเห็นได้จากสถาปัตยกรรมที่สามารถจะเอาเสาแบบกรีก โรมัน โกธิค กับกำแพงกระจกของตีกระฟ้าสมัยใหม่มาอยู่ร่วมกัน มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งรูปแบบและกาลเวลา กล่าวคือกาลเวลานั้นจะเรียงตัวตามลำดับก่อนหลัง อาทิ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างแบบ “Back to the future” ได้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

ปรากฏการณ์โยยหาอดีตจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถรื้อฟื้นกลับไปได้เพราะเป็นเวลาที่สูญเสียบไปแล้ว แต่บางครั้งเหตุการณ์ก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบันและถูกจำลองสร้างขึ้นใหม่โดยมีเค้าโครงมาจากอดีตเพื่อให้ผู้คนที่อยู่ในยุคที่ผ่านมามีภาพจำลอง ได้ยินเสียงผ่านกิจกรรมหรือบริบทของสถานที่ที่มีความเป็นมาของประวัติศาสตร์ผ่านกิจกรรมหรือแม้แต่สถานที่ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ล้วนแต่ต้องการอนุรักษ์อีกนัยหนึ่งเสมือนการเรียกออดีตขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งมีงานวิจัยที่ได้ที่มี

กระบวนการศึกษาเกี่ยวกับการนำอดีตมาสร้างความรู้สึกร่วมอารมณ์และจินตนาการในรูปแบบต่างๆ เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถกระทำได้และมักที่จะกระทำอยู่เสมอตั้งแต่จนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของปัจเจกบุคคลและวิถีวัฒนธรรมของบริบทสังคมทั่วไป

การดำรงชีวิตของกลุ่มคนนั้นที่มีการเชื่อมโยงกับท้องถิ่นและมีวิวัฒนาการสัมพันธ์กับพื้นที่ทางกายภาพ ซึ่งการให้ความสำคัญกับพื้นที่ทางกายภาพนั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าบางสถานที่ยังเป็นที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน รวมทั้งเป็นสถานที่ที่ถูกพัฒนาในเชิงธุรกิจก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้คนในพื้นที่ยังต้องมีกลวิธีสำคัญเพื่อต่อสู้ต่อรองและปกป้องรักษาพื้นที่ที่เคยเป็นที่ทำมาหากินจากอดีตกลายเป็นการสร้างควมหมายใหม่ ในการท่องเที่ยวเชิงโยทยาอดีตรวมทั้งการผลักดันให้มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและนานาชาติและอนาคตได้ การรวมกลุ่มของคนที่ใช้พื้นที่ร่วมกันผู้วิจัยมองว่าเป็นอีกหนึ่งวิธีในการเป็นกลวิธีในการเรียกคืนพลวัตทางเศรษฐกิจ คือ การรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างควมทรงจำจากอดีตรวมทั้งไปถึงเรื่องราวและอาหารในชีวิตประจำวันของผู้คนในพื้นที่ให้มาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในปัจจุบันเพื่อการบริโภคของนักท่องเที่ยว (โศจิลักษณ์ งามศักดิ์วิกุล, 2556) จึงกล่าวได้ว่าการนำเสนอมาเป็นบรรทัดฐานในการรื้อสร้างวัฒนธรรมในอดีตนั้นต้องผ่านการบอกเล่าและควมทรงจำจากผู้คนที่มีความรู้และผ่านประสบการณ์นั้น

โดยระดับสังคมของการโยทยาอดีตที่เกิดขึ้นผ่านการรวบรวมควมทรงจำทางสังคม เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาสังคมการกล่าวเสริมว่าการพัฒนาทักษะของการโยทยาอดีตมีอยู่ 3 ขั้นตอนได้แก่

1. ชั้นโลกแห่งวันวาน หรือยุคทองของอดีตที่สดใส เป็นชีวิตในวัยเยาว์เสมือนเป็นชั้นที่วัฒนธรรมดั้งเดิมทรงพลังและมีคุณค่า
2. ชั้นการเสื่อมของโลกวินวาน ถือว่าเป็นช่วงแห่งการเสื่อมสลายของวัฒนธรรมดั้งเดิมก่อให้เกิดควมหายนะแก่อดีตที่สวยงาม เกิดควมแปลกแยกกับจิตวิญญาณเก่าๆ การเสื่อมไปของโลกทุกวันนี้ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงแค่ทันทีทันใด
3. ชั้นโลกแห่งปัจจุบัน คือ โลกที่ผู้คนรู้สึกถึงการสูญหาย การขาดการหายไปและถูกรอปรำในขั้นสุดท้ายผู้คนรู้สึกถึงความมั่นคงและเกิดการโยทยากลับไปสู่ขั้นแรกอันเป็นโลกแห่งวันวานยังหวานอยู่

การโยทยาอดีตได้ถูกนำมาเป็นกระบวนการและสื่อควมหมายและผ่านการเล่าเรื่องถูกถ่ายทอดผ่านสายตาทางสังคม เป็นการหยิบยกเรื่องราวสมัยอดีตถูกรื้อฟื้นอีกครั้งผ่านสื่อโทรทัศน์หรือการจำลองภาพที่เกิดขึ้นจากอดีตที่ผ่านมาแล้วมาผ่านการประกอบสร้างในขณะเดียวกันได้มีการถูกสร้างควมหมายและคุณค่าให้ผู้ที่ได้สัมผัสได้ย้อนนึกถึงอดีตอีกครั้ง ดังงานวิจัยที่มีการศึกษา

รายการทางโทรทัศน์ผ่านการเล่าเรื่องที่เป็นการนำความทรงจำผนวกกับอารมณ์ความรู้สึกถูกยกมาต่อกันว่าอดีตเป็นสิ่งมีค่าอันควรถวิลหาด้วย (สมสุข หินวิมาน, 2542)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าชีวิตของผู้คนที่อาศัยในบริบทย้อนยุคนั้นบางครามีการประกอบสร้างขึ้นของบริบทการสร้างบรรยากาศย้อนยุคในปัจจุบัน เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ในการคาดหวังเกี่ยวกับในการดำเนินชีวิตประจำวัน ภายในพื้นที่ที่สิ่งที่ผู้คนปฏิบัติหรือเป็นไปได้ในชีวิตประจำวันรวมถึงการกำหนดจากคนอื่น ซึ่งเป็นการผสมผสานความหลากหลายระหว่างภาพในอดีตและโลกสมัยใหม่ การดำเนินชีวิตมีทั้งความพยายามในการรักษาให้เป็นแบบเดิม การใช้ช่องทางความเป็นของเก่าเพื่อเป็นจุดขายหรือเป็นพื้นที่ใหม่ สำหรับการค้าจนเกิดเป็นวิถีชีวิตที่มีทั้งกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมแบบฉบับของชาติ และวัฒนธรรมสมัยนิยม (ไพบรียา มีสิริยานนท์, 2555)

สิ่งที่จำเป็นอีกหนึ่งขั้นตอนของการระลึกถึงอดีตคือต้องมีการประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีต การประกอบสร้างภาพเพื่อการโหยหาอดีตผ่านรายการส่งต่ออารมณ์และกระตุ้นความทรงจำผ่านฉากของโทรทัศน์ วันวานที่อยู่ในความทรงจำของปัจเจกบุคคลผู้เป็นแขกรับเชิญ (Individual Memory) ก็ตาม แต่ก็พบว่าเนื้อหาที่แสดงออกมาเป็น Individual Memory มีสัดส่วนของอดีตที่กล่าวได้ว่าเป็น “ความทรงจำร่วม” (Collective Memory) ของกลุ่มคนในระดับสังคมนั้นด้วย วิธีการผลิตในการประกอบสร้างความหมายให้กับวันวานเป็นทัศนคติในเชิงบวก จึงเป็นการประกอบสร้างอดีตให้อยู่ในลักษณะในของ “วันวานที่ยังหวานอยู่” ที่พบเห็นได้มากที่สุดในปัจจุบัน (สุวรรณมาศ เหล็กงาม, 2552)

การประกอบสร้างบรรยากาศวันวานยังหวานอยู่โดยนำการก่อร่างพื้นที่ในอดีตผนวกกับอุดมคติให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งท่ามกลางการโหยหาอดีตโดยมีธนาพันธ์ ประพันธ์ (2556) อธิบายถึงวิถีชุมชนไทยที่บางสถานที่มีการตอบสนองต่อปรากฏการณ์โหยหาอดีตที่มีวิถีชีวิตท่ามกลางสายน้ำวัฒนธรรม ประเพณี ไม่ว่าจะด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน มรดกทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ ที่นับว่ามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นและยังเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย กลายมาเป็นจุดเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการสนับสนุนในการย้อนอดีตอย่างเป็นรูปธรรม จึงก่อให้เกิดเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มในการพัฒนาคนในชุมชนคลองแดนโดยเลือกใช้คุณค่าธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงและความร่วมมือของครอบครัว ชุมชนและสถาบันทางศาสนา ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

รวมทั้งการประกอบสร้างภาพแทนและการสร้างความหมายขึ้นมาผ่านการวิเคราะห์กระบวนการสร้างความหมายเรื่องการโหยหาอดีตผ่านสื่อ เป็นการทำให้เข้าใจความหมายของความสัมพันธระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสาร กลวิธีหนึ่งของการประกอบสร้างการโหยหาอดีตการสร้าง

รูปแบบและกลวิธีการสร้างเนื้อหารายการที่แสดงออกมาเป็นการนำเอาของเก่าเก่ามาสร้างความตื่นตา และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ชมผ่านการจำลองโดยมีเทคนิคด้านภาพและการใช้เสียงและการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง อาการโหยหาอดีตถึงแม้ว่าจะเลือนหายไปแต่ก็ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ขาด เพียงแค่เป็นความรู้สึกเริ่มจางหายไปจากสังคมปัจจุบัน แต่เป็นความรู้สึกของการรำลึกถึงเรื่องราวในอดีตบ้างโดยอาศัยประสบการณ์เป็นตัวนำทาง (คณิตา ชองศิริ, 2553)

กล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ของการโหยหาอดีตนับเป็นสิ่งที่อยู่ในภายใต้ภาวะจิตสำนึกของมนุษย์แทบทุกสังคม จะถูกสัมผัสได้ผ่านทางอารมณ์ ความรู้สึกและภาพของตัวแทนที่ได้ประจักษ์และสัมผัสได้การโหยหาอดีตจึงเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แม้จะเป็นอาการนึกถึงภาพเก่าแก่ที่แม้จะสวยงามและอยากกลับไปเยือนมากเพียงใดแต่ก็จะแฝงไว้ภายใต้ความเจ็บปวด แต่ก็อยากทำให้มนุษย์อยากมีโอกาสกลับไปเจอกับอดีตแต่สิ่งที่ทำได้ในปัจจุบันคือการสร้างภาพตัวแทนผ่านการแสดงจากสถานที่ต่างๆ และบางชุมชนยังมีการร่วมกันอนุรักษ์ผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมและสืบทอดต่อกันมาไว้ให้คนรุ่นหลังได้เห็นความรุ่งเรืองและความเป็นพลวัตของชุมชนที่ยังคงรักษาไว้และพยายามให้คงสภาพเดิมไว้ให้ได้มากที่สุด

การแสดงภาพจำลองเป็นการอนุรักษ์รักษาสิ่งที่เก่าแก่ให้อยู่ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ เป็นหนึ่งในสถานที่ในการจัดเก็บและอนุรักษ์รักษาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและเห็นถึงสิ่งที่บางอย่างได้สูญหายไป นับว่าเป็นการอนุรักษ์คุณค่าของเก่าแก่หรือการโหยหาอดีต นับว่าเป็นแนวคิดย่อยมาจากยุคหลังสมัยใหม่ Roberton (1990 อ้างถึงใน เพ็ญสิริ เศวตวิหारी, 2541) กล่าวว่าแนวคิดของการโหยหาอดีตนั้นเกิดจากการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ เป็นการพูดถึงความสัมพันธ์ที่มีการเชื่อมโยงไปจนถึงอดีตเน้นเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นชาติ รวมถึงการผสมผสานลักษณะทางกายภาพและวัฒนธรรมก่อให้เกิดเป็นลักษณะทางสังคม ลักษณะของการโหยหาอดีตเป็นอัตลักษณ์เดิม เสมือนการคิดถึงบ้านและคิดถึงสังคมอันอบอุ่นในชนบทหรืออุดมการณ์ที่กล่าวถึงที่ให้ความสุขเพื่อตอบชีวิตที่ดั่งงามของชนชั้นกลาง

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่บอวลไปด้วยอดีตที่หอมหวานจึงจำเป็นที่ ถูกจัดเก็บในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ การก่อตั้งชมรมดังเช่นบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีการจัดเก็บความทรงจำและการเก็บรวบรวมสิ่งของที่เป็อัตลักษณ์ในพื้นที่ให้สามารถธำรงรักษาไว้ของพื้นที่ ดังที่ มงคลรัตน์ หมัดขอและ (2553) พิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งที่ถูกรวบรวมเก็บสิ่งของและการถ่ายทอดถึงปัจจัยในการทำให้วัฒนธรรมประสบความสำเร็จล้วนต้องมีการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว สิ่งเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในการตีความและสื่อความหมายในงานเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมในพิพิธภัณฑ์เป็นหลักสำคัญโดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองปรากฏการณ์โหยหาอดีต

การจะศึกษาถึงการนำวัตถุทางวัฒนธรรมโดยเป็นฐานะความทรงจำชุมชนนั้น จะต้องมีการศึกษาถึงวิวัฒนาการความเป็นไปของชุมชนซึ่งมีเศรษฐกิจการค้าเข้ามามีบทบาทต่อชุมชน

และเรื่องราวความสัมพันธ์ในมิติต่างๆของระบบการค้าขายซึ่งชุมชนหลากหลายที่จะมีความผูกพันกับการค้าขาย หมายถึงการศึกษาภูมิปัญญาชีวิตและการแปรเปลี่ยนในการน้อมรับกับปัจจัยใหม่ที่เข้ามาผลกระทบของชุมชนและสถาปัตยกรรมด้วย คือ ปัจจัยทางการท่องเที่ยวโดยการนำส่วนการให้ความหมายนี้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเล่มนี้คือการที่คนในพื้นที่ที่มีการรื้อฟื้นโยที่นำชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา ทั้งนี้ทั้งนั้นการพัฒนาที่คนในชุมชนต้องการคือไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ดังคำกล่าวของชิโนรส พันทวี (2553) ที่มีการอธิบายถึงการนำมาจัดการท่องเที่ยวแต่จะให้ความสำคัญกับข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชุมชน และมองอีกว่าสภาพเศรษฐกิจการค้าที่นับว่าเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญในความเป็นไปมาของชุมชนตลอดมา โดยสิ่งก่อสร้างในพื้นที่จะถูกสร้างขึ้นเพื่อที่จะตอบสนองของการทำงานของวิถีชีวิตโดยมีการปรับเปลี่ยนตามรูปแบบต่อเนื่องมาเรื่อยๆ ตามเทคโนโลยีการก่อสร้างโดยในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนกระตุ้นของชุมชนที่เคยเขาได้กลับมาศึกษากันอีกครั้ง คนในชุมชนจำเป็นจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะเตรียมรับมือกับกระแสสมัยใหม่ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นกับชุมชนเสมือนเป็นการรักษาจิตวิญญาณเดิมให้คงอยู่พร้อมไปกับการรับสิ่งใหม่ที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นของปรากฏการณ์โยหยหาอดีตเห็นได้ว่าชุมชนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า นับว่าเกิดจากวิถีชีวิตอันเกี่ยวเนื่องกับสถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่มีคุณค่าเป็นวิถีแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งถือเป็นยุคทองแห่งอดีตเมื่อความเจริญของยุคเหมืองแร่ที่เข้ามาทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนย่านเมืองเก่าเปลี่ยนไปคือมีความเจริญทางเศรษฐกิจเข้ามาเมื่อมีถนน โรงแรม และห้างสรรพสินค้ารวมไปถึงแรงงานของการทำเหมืองแร่เข้ามา เป็นต้น จนมาถึงยุคของเหมืองแร่ตกต่ำอันเนื่องมาจากราคาของตลาดโลก ทำให้มีการขยายออกจากพื้นที่ของกลุ่มแรงงาน เหลือไว้เพียงกลุ่มคนเฒ่า คนแก่ที่อยู่ในพื้นที่ ประเพณีหรือวิถีชีวิตในอดีตได้ถูกลบเลือนไปบ้างก็ก่อให้เกิดการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เกิดการเลือนหายของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม บ้านเรือนโบราณสภาพตึกเก่าชิโนโปรตุกีสที่มีความเจริญมาตั้งแต่อดีตก็ได้ผุพังบ้างตามกาลเวลา อันเนื่องมาจากสภาพทางภูมิอากาศและสภาพของกาลเวลาที่แปรเปลี่ยนไป

ด้วยสาเหตุนี้คนในชุมชนมีความรู้สึกของการโยหยหาอดีตซึ่งเกิดขึ้นกับคนในชุมชนที่ยังอยู่อาศัยในพื้นที่ และผู้ที่ทำการย้ายถิ่นให้ความสำคัญกับบ้านเกิดของตัวเองกลับมาเพื่อพัฒนาชุมชนตนเอง ร่วมกันสร้างกิจกรรมและหวนรำลึกถึงอดีตโดยมีการนำเอาวัฒนธรรม วิถีชีวิตเก่า ๆ ให้กลับมาเป็นชุมชนเก่าแก่ในยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ เป็นเสมือนตัวขับเคลื่อนชุมชนในรูปแบบกิจกรรมแบบย้อนยุค มีการนำเสนอกิจกรรมโดยการจำลองขึ้นมาเพื่อตอบโจทยคนในชุมชนผู้ที่เคยอยู่อาศัยกลุ่มหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเรื่องการโยหยหาอดีต (Nostalgia) ของ Kelly (1986) มาอธิบายประกอบการโยหยหาอดีตซึ่งจะเกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่มาจากอดีตผ่านจินตนาการ และ

อารมณ์ความรู้สึก ซึ่งทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมีผลต่อเนื่องมาจากอดีตที่ได้ผ่านพ้นไป และการที่มนุษย์ในสังคมต้องการย้อนกลับไปหาอดีตผ่านโลกของความจริงจากการสร้างและผ่านการจำลองขึ้นมาใหม่ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นการสะท้อนสังคมแบบองค์รวม ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์ถึงการประกอบสร้างพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าคือถนนศรีตะกั่วและถนนอุดมธาราถูกผลิตสร้างให้กลายเป็นสินค้า เพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวโดยการสร้างให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างความหมายใหม่อีกทั้งนำมาวิเคราะห์ถึงวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าภายใต้การร่วมกันอนุรักษ์ของคนในชุมชนมีการปฏิสัมพันธ์ผ่านพื้นที่เมืองเก่ามาตั้งแต่อดีต นับว่าเป็นชุมชนของเมืองเก่าที่นำศึกษาและวิถีชีวิตของผู้คนบนพื้นที่เมืองเก่าที่แฝงไว้ให้เห็นโดยมีการซ่อมแซมบ้านเรือนและการอนุรักษ์ผ่านการร่วมกันฟื้นฟูตามสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสและสภาพเมืองเก่าไว้ให้เหมือนวิถีชีวิตในอดีต

จากการศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า แนวคิดที่เลือกใช้ในงานศึกษาทั้ง 4 แนวคิดที่นำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ คือ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดโหยหาอดีต สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบสร้างกระบวนการกลายเป็นสินค้าและปรากฏการณ์ที่นำวิถีชีวิตในอดีตถูกทำให้เป็นสินค้าโดยมีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม วัฒนธรรม การโหยหาหรือถวิลหาอดีตนับเป็นวิธีการที่มองโลกรวมไปถึงวิธีการให้ความหมายถึงประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์วิธีการหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญถึงจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนในยุคปัจจุบัน มีผลกับอดีตที่ได้ผ่านพ้นไปแล้วซึ่งการถวิลหาอดีตเป็นสิ่งที่มนุษย์ยากที่จะกลับไปในอดีตในโลกของความเป็นจริง ปัจจุบันจึงมีการสร้างและจำลองขึ้นมาใหม่ขึ้นอยู่ในการออกแบบอยู่ในรูปของของเรื่องเล่าและความทรงจำในรูปแบบต่าง ๆ การโหยหาอดีตส่งผลให้โครงสร้างบุคลิกภาพแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของมนุษย์แต่ละคน อาทิ การสะท้อนสังคมแบบองค์รวม สังคมที่มีปัญหาและสังคมที่นึกถึงการโหยหาก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเดียวกับสังคมซึ่งเป็นภาพสะท้อนในองค์รวม ผู้คนและสังคมต่างก็โหยหาหรือย้อนเวลากลับไปหาอดีต เพราะอดีตมีเสน่ห์และมีพลังอย่างมหาศาลต่อความรู้สึกและจินตนาการ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ทางสังคมต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ส่งผลให้มีการรวมกลุ่มของก่อให้เกิดมีความสัมพันธ์ของสภาพพื้นที่ของอดีตที่เคยมีส่วนร่วมก่อให้เกิดพลังร่วมกัน การโหยหาอดีตในระดับของสังคมนับว่ามีความสัมพันธ์อันดีต่อคนในสังคม เนื่องจากสังคมมีความแปรเปลี่ยนอยู่ตามกาลเวลา เสมือนการให้คุณค่าและความหมายของผู้คน รวมไปถึงกระบวนการประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว โดยงานวิจัยได้ให้ความสำคัญในการศึกษาถึงกระบวนการกลายเป็นสินค้าของเมืองเก่าตะกั่วป่าทั้งการให้คุณค่า ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่โหยหาอดีตและถวิลหาความหมายให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยต้องการอธิบายถึงประวัติศาสตร์ของบริบทพื้นที่เมืองเก่าที่เป็นอัตลักษณ์ในการประกอบสร้างพื้นที่รวมไปถึงเหตุการณ์สำคัญในกระบวนการเกิดขึ้นบนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทั้งถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา มาเป็นฐานความรู้ที่จะทำให้เห็นถึงคุณค่าและความหมายต่อพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า วิธีชีวิตชุมชนแบบอดีตก่อให้เกิดเป็นประกอบสร้างกิจกรรมในการจัดแสดงทางวัฒนธรรม นำไปสู่ปรากฏการณ์อดีตที่คนในชุมชนโยทยา โดยอาศัยแนวคิดหลัก 4 แนวคิดดังนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ 2) แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า 3) แนวคิดโยทยาอดีต และ 4) แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำแนวคิดทั้งสี่มาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อนำมาพิจารณาถึงการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการประกอบสร้างอัตลักษณ์เสมือนการแสดงภาพตัวแทนในอดีตเชื่อมโยงจนถึงปัจจุบันรวมถึงการทำพื้นที่ย่านเมืองเก่าให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ดังนี้

การที่ผู้ศึกษานำแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ นำมาใช้ตรวจสอบและอธิบายถึงกระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์ของคนในชุมชนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีการประกอบสร้างอัตลักษณ์ ทั้งอัตลักษณ์ในระดับปัจเจกบุคคลรวมไปถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม ผู้วิจัยมองว่าอาจเป็นหนึ่งในกระบวนการในการสร้างอัตลักษณ์ โดยอาจจะมีการสร้างขึ้นใหม่โดยมีการนำวัฒนธรรมมาใช้ และมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ และการถูกสร้างขึ้นมาทดแทนแต่มีการนำทุนจากอดีตมาใช้ และผลิตอัตลักษณ์ใหม่ในการประกอบสร้างคุณค่าและความหมายจากอัตลักษณ์เดิมและการประกอบสร้างอัตลักษณ์ใหม่ได้อย่างไร รวมถึงการให้ความหมายที่แตกต่างกันเนื่องจากอัตลักษณ์โดยในบางครั้งอาจจะตกอยู่ใต้อำนาจซึ่งถูกมองไม่เห็นตัวตนสะท้อนให้เห็นถึงภาพตัวแทนที่คนในชุมชน สืบเนื่องมาถึงการรังสรรค์กิจกรรมผ่านการรื้อฟื้นอัตลักษณ์เพื่อนำมารับใช้การท่องเที่ยวนั้นมีการก่อรูปของอัตลักษณ์อย่างไร

อีกทั้งยังนำแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) เป็นส่วนในการกำหนดกรอบอธิบายถึงการประกอบสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าโดยใช้แนวคิดของ Appadurai (1986) เป็นการศึกษาที่มีการมองสิ่งของในฐานะที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้การให้ความหมายในทางวัฒนธรรมทำให้เราเข้าใจถึง บริบทของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีการผลักดันสู่การถูกนำอดีตให้กลายเป็นสินค้าเพื่อนรองรับกระแสการท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีการประกอบสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมและถูกปรับเปลี่ยนเป็นการเพิ่มมูลค่าของพื้นที่ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจพื้นที่ที่มีการปรับตัวจากยุครุ่งเรืองสู่ยุคการรื้อฟื้นมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าได้อย่างไร และในพื้นที่ที่มีการนำสัญลักษณ์ในการสื่อสารและเป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพตัวแทนได้ประกอบสร้างสร้างความหมายขึ้นมา (Constructed through signification) ผ่านอัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าอย่างไร

พร้อมกันนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดโหยหาอดีตโดยการเลือกแนวคิดของ Kelly (1986) ที่ได้ให้ความสำคัญถึงโลกที่เราได้สูญเสียไป เสมือนตอกย้ำคำกล่าวที่ว่า “วันวานยังหวานอยู่” เป็นอีกหนึ่งแนวคิดในการอธิบายถึงปรากฏการณ์โหยหาอดีตของคนในชุมชนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า การมองโลกของผู้คนที่เคยมีประสบการณ์ร่วมกัน และการระลึกถึงบริบทพื้นที่เก่าแก่ครั้งประวัติศาสตร์เป็นอย่างไร หรือแม้กระทั่งผู้คนที่พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการสูญเสียอัตลักษณ์และการหยิบยกอดีตมาทำให้พื้นที่ที่มีความหมายที่เปลี่ยนจากเดิมอย่างไร หรือการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ของคนในพื้นที่รวมถึงอารมณ์หรือจินตนาการ ในการโหยหาอดีตเป็นการมองย้อนไปในอดีตเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในอดีตที่ผ่านมาในช่วงเวลาปัจจุบัน โดยเรียกวิธีการหรือรูปแบบดังกล่าวว่า “วิธีการมอยย้อนอดีต (Retro mode)” สิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) ในส่วนการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงโดยมองว่าอดีตมีอิทธิพลอย่างไรกับปัจจุบันและการอธิบายถึงรูปแบบของวิธีการรับรู้เพื่อโหยหาอดีต (Nostalgia mode of reception) เพื่อนำไปสู่การรื้อฟื้นอดีตที่เคยแสนหวานกลับมาอีกครั้งในปัจจุบันที่คนในชุมชนร่วมกันรังสรรค์ประกอบอยู่ในรูปแบบไหนบ้าง

ในการวิเคราะห์ถึงการก่อรูปและรังสรรค์กิจกรรมหลากหลายอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นผู้วิจัยจึงนำการวิเคราะห์แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural based tourism) เป็นแนวความคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการช่วยกันยกระดับจิตสำนึก และคุณค่าทางการอนุรักษ์ที่เรียกว่าความทรงจำร่วมทางสังคม (Collective Memory) การนำประวัติความเป็นมาในอดีตเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มคนทั้งภายในชุมชนและกลุ่มคนภายนอกได้มีการเรียนรู้และเพิ่มพูนอารมณ์ความรู้สึกกับพื้นที่ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์การศึกษาและอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากับความทรงจำร่วมของคนในชุมชนการอนุรักษ์พื้นที่ว่ามีแนวความคิดอย่างไร รวมไปถึงการนำทุนจากอดีตมาเป็น จุดขายเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร รวมไปถึงการร่วมกันรักษามรดกในทางวัฒนธรรมในอดีตของตนเองและเป็นประโยชน์องค์ความรู้ถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในอดีตเป็นคุณค่าแก่ผู้พบเห็น การพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การอนุรักษ์คุณค่าจากอดีตเชื่อมโยงมาสู่กิจกรรมในปัจจุบันเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่

ในการวิเคราะห์ถึงการก่อรูปและรังสรรค์กิจกรรมหลากหลายอย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นผู้วิจัยจึงนำการวิเคราะห์แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural based tourism) เป็นแนวความคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการช่วยกันยกระดับจิตสำนึก และคุณค่าทางการอนุรักษ์ที่เรียกว่าความทรงจำร่วมทางสังคม (Collective Memory) การ

นำประวัติความเป็นมาในอดีตเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มคนทั้งภายในชุมชนและกลุ่มคนภายนอกได้มีการเรียนรู้และเพิ่มพูนอารมณ์ความรู้สึกกับพื้นที่ ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบคิดในการวิเคราะห์การศึกษาและอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากับความทรงจำร่วมของคนในชุมชนการอนุรักษ์พื้นที่ว่ามีแนวความคิดอย่างไร รวมไปถึงการนำทุนจากอดีตมาเป็น จุดขายเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาถึงการจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร รวมไปถึงการร่วมกันรักษามรดกในทางวัฒนธรรมในอดีตของตนเองและเป็นประโยชน์องค์ความรู้ถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในอดีตเป็นคุณค่าแก่ผู้พบเห็น การพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้การอนุรักษ์คุณค่าจากอดีตเชื่อมโยงมาสู่กิจกรรมในปัจจุบันเพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เสมือนการเรียกอดีตกลับมาอีกครั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการศึกษาข้อมูลของการวิจัยที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยมีการศึกษาและเก็บข้อมูลที่ทำให้อย่างเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่โดยหาอดีตกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าสนามที่ผู้วิจัยใช้เลือกในการเก็บข้อมูลคือถนนประวัติศาสตร์ 2 เส้นคือ ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุทุมธรา ตาบตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ในประเด็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ การสร้างภาพตัวแทนและคุณค่าพลวัตในการสร้างความหมายของพื้นที่จากอดีตที่เคยรุ่งเรืองในยุคของการทำเหมืองแร่และแฝงด้วยประวัติศาสตร์อันมีคุณค่าแก้วตลุที่เป็นส่วนในการนำอดีตให้กลายเป็นสินค้าจนในปัจจุบันกลายเป็นกระแสการท่องเที่ยว โดยมองผ่านกรอบคิดคือ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดโดยหาอดีต และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย สื่อออนไลน์ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ร่วมด้วยและเป็นข้อมูลที่ใช้สนับสนุนในขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลรวมไปถึงการสรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยลงภาคสนามคือพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีถนน 2 เส้นคือถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุทุมธรา ซึ่งถนนสองเส้นนี้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า เป็นเมืองขนาดเล็กใน ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยตะกั่วป่าที่ผู้วิจัยสนใจในพื้นที่มีการยึดโยงไปถึงพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่เป็นส่วนในการอธิบายปรากฏการณ์ ซึ่งเมืองเก่าตะกั่วป่าสร้างขึ้นมาจวบจน 500 ปี เดิมชื่อว่าเมืองตกลอง (แปลว่ากระวาน) ในเวลาต่อมาคำว่า ตกลอง มาเป็นตะโกลาและกลายเป็นชื่อเรียกตะกั่วป่ามาจนถึงปัจจุบัน ตะกั่วป่าเคยเป็นเมืองที่รุ่งเรืองมากที่สุดในยุครัชกาลที่ 7 ซึ่งเต็มไปด้วยแร่ดีบุก ความหลากหลายทางทรัพยากรนี้จึงส่งผลให้คนจีนอพยพมาอยู่เป็นจำนวนมาก ทว่าในพื้นที่ยังมีร่องรอยของวัฒนธรรมนำมาสู่ความรุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาประวัติศาสตร์ครั้นอดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเพื่อให้เห็นพลวัตในพื้นที่

แม้ว่าในปัจจุบันยังคงพบเห็นร่องรอยของการมีการผสมผสานกันระหว่างตะวันออกและตะวันตกก่อให้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า “ชิโนโปรตุกีส” ไว้จนถึงปัจจุบันร่องรอยของความเจริญจากอดีตในยุคของการทำเหมืองแร่ดีบุก โดยสังเกตได้จากอาคารบ้านเรือนแบบโบราณที่บางบ้านถูกตั้งเป็นร้านค้าแบบชาวจีนที่ยังคงพบเห็นในชุมชนซึ่งเป็นแนวความคิดที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษาเนื่องจากในพื้นที่มีการให้ความหมายผ่านการประกอบสร้างเพื่อการระลึกถึงอดีตที่เคย

รุ่งเรืองและคุณค่าผ่านสภาพพื้นที่เพื่อการให้รำลึกถึงอดีตรวมถึงการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ซึ่งจะทำให้ได้เห็นถึงปรากฏการณ์จริงเพื่อให้ทราบถึงความหมายและคุณค่าที่แฝงอยู่บนถนนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

หากย้อนมองดูแผนที่ประเทศไทยในส่วนของพื้นที่ชายฝั่งแถบทะเลอันดามันมีจังหวัดหนึ่งที่ขึ้นชื่อคือ “พังงา” อันเป็นดินแดนของความงดงามของฐานทางทรัพยากรทางธรรมชาติและหนึ่งในอำเภอที่มักได้รับการกล่าวขานคือ “ตะกั่วป่า” ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางทางการค้าถูกล่อหลอมด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นเชื้อชาติที่เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ที่มีเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง

การเข้ามาของวัฒนธรรมก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติของชนชาติต่าง ๆ ในพื้นที่เกิดเป็นกลุ่มของคนจีนอาศัยอยู่มากที่สุด ในส่วนของบริบทพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันผู้วิจัยได้มีโอกาสไปเยือนพื้นที่แห่งนี้ 5-6 ครั้ง ในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าประกอบด้วยถนนที่เชื่อมติดกัน 3 ถนนคือ ถนนกัลณแก้ว ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา ที่มี 3 แยกร้านค้าแพเก่าแก่ตั้งเสมือนจุดบ่งบอกถึงเส้นคั่นของถนน ที่นี่จึงอวอลไปด้วยร้านค้าและกลิ่นคละคลุ้งของกลิ่นกาแฟ โดยในพื้นที่มีทั้งร้านค้าแพที่สร้างขึ้นใหม่บ้าง แบบอดีตดั้งเดิมบ้างแต่ยังคงกลมกลืนกับบริบทเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยลงภาคสนามศึกษาชุมชนโดยให้ความสนใจถนนศรีตะกั่วป่าโดยเริ่มเดินไปตามถนนประมาณ 1 กิโลเมตรจนสุดสายของถนนจากร้านกาแฟหัวมุมถนนศรีตะกั่วป่าตรงข้ามอ้ามใต้ศาลเจ้าจีนใหญ่ในพื้นที่ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นที่รวมของศาลเจ้าจีนตลอดทั้งสายซึ่งมีอยู่ทั้งสองฝากฝั่งของถนนสลับเรียงรายกับตึกชิโปรตุเกส ระหว่างทางเดินก็จะมีจุดให้นักท่องเที่ยวได้แวะถ่ายรูปเป็นจุดทั้ง Street Art ป้าย Takuapa my home บ้านเรือนเก่าแก่อยู่สลับกับบ้านของผู้คนโดยในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าผู้คนยังใช้ชีวิตกันอย่างเรียบง่าย ลักษณะของบ้านเรือนเป็นแบบชิโนโปรตุเกสลักษณะบ้านประกอบด้วยลวดลายแบบอดีตและผสมผสานวัฒนธรรม บางบ้านมองจากหน้าบ้านอาจจะดูแคบ ลักษณะเป็นแบบห้องแถวแต่เมื่อมองลอดเข้าไปแล้วนั้นจะพบว่าพื้นที่ใช้สอยลึกและยาวเข้าไปยังแฝงด้วยวิถีของคนจีน บางบ้านปิดประตูบ้านบ้าง บางบ้านก็เปิดเป็นพื้นที่ขายของตามปกติที่นี้จะเงียบเหงาหากไม่ใช่วันหยุดที่มีถนนสายวัฒนธรรมหรือกิจกรรม โครงการโดยใช้พื้นที่แห่งนี้ ผู้วิจัยจึงถือโอกาสเดินไปด้วยถ่ายรูปไปด้วย การไปเยือนพื้นที่แห่งนี้ของผู้วิจัยหาใช่มาศึกษาอย่างเดียว แต่มาในคราบของนักท่องเที่ยวที่หลงใหลในความเป็นอดีตอีกด้วย

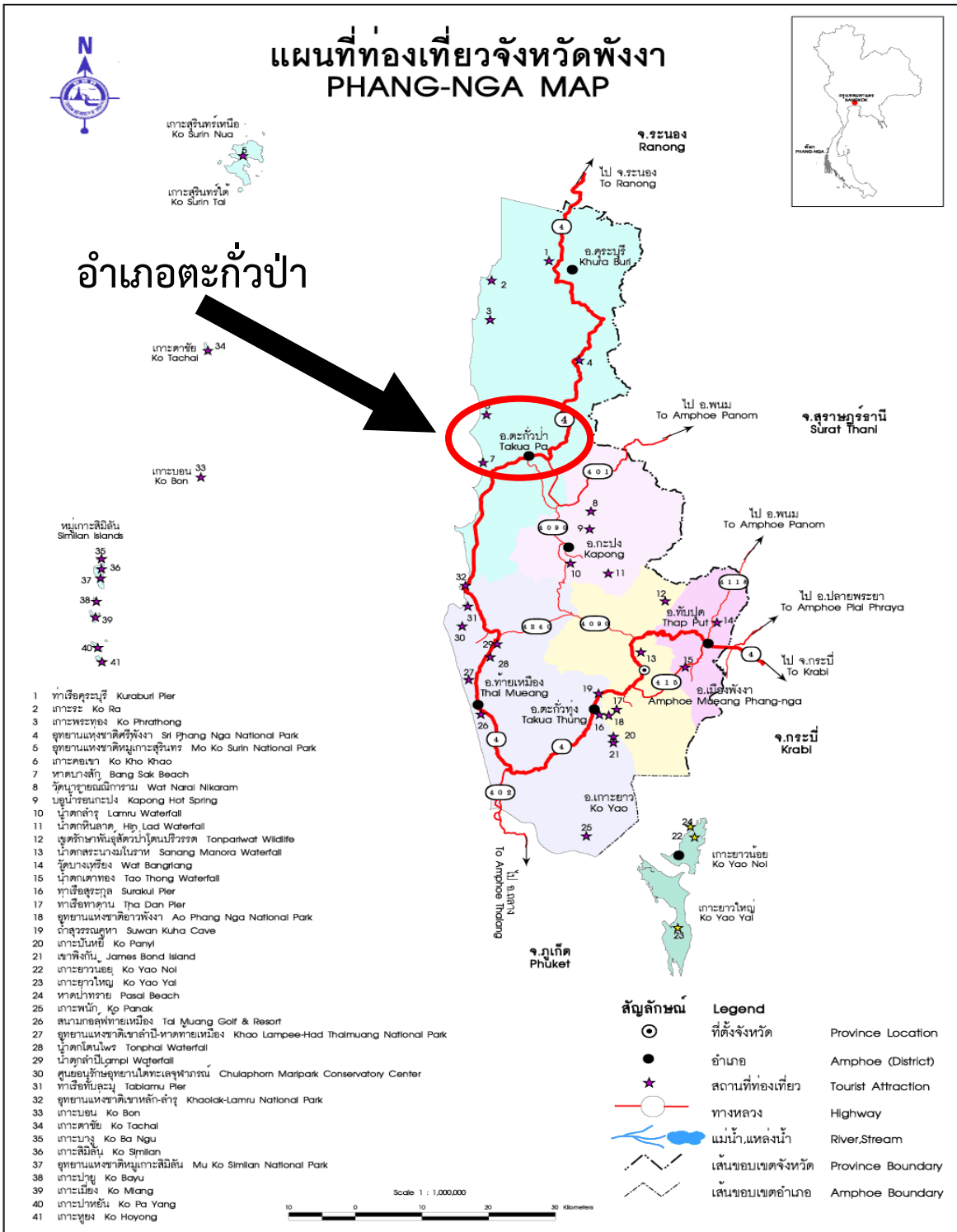
เดินไปสักพักก็สะดุดตากับขนม และพิพิธภัณฑสถานขนาดเล็กที่เก็บรวบรวมความทรงจำของคนในชุมชนหากนึกเปรียบกับพื้นที่เล็กแห่งนี้แต่ความทรงจำมากยิ่งนัก โดยสถานที่ที่ถ่ายทอดชีวิตเรื่องราวของคนตะกั่วป่าจะเปิดเฉพาะวันที่มีงานในพื้นที่เท่านั้น เดินไม่ถึงครึ่งของถนนก็พบกับบริษัทเหมืองแร่จตุที่ได้ปิดกิจการไปแล้วแต่ยังพอให้เห็นความรุ่งเรืองในพื้นที่อยู่บ้าง ถนนศรีตะกั่วป่ายังคงมี

ซากของปรักหักพังที่ร้างและถูกปรับปรุงพื้นที่โดยนำป้ายมาวางให้ผู้คนถ่ายรูป และมีการนำสิ่งของเครื่องใช้มาตกแต่งแฝงด้วยภาษาท้องถิ่นติดสลับกับกำแพงเมือง แม้ไม่ได้มาในวันที่มีงานแต่ก็สามารถมาดูกิจกรรมในงานได้และนี่เป็นสิ่งที่คนในชุมชนต้องการและอยากให้พื้นที่เป็นแหล่งเรียนรู้และคุณค่าในการมาเยือน บางคราที่ผู้วิจัยนั่งมองอิฐ ปูนและหอคาศีในพื้นที่ผนวกกับวิถีชีวิตแบบเนิบช้าของผู้คนที่ไม่ได้สนใจกับเส้นคั่นของเวลาที่เปลี่ยนผ่าน ทำให้หลงรักเมืองเก่า ความเก่าแก่ของอาคารยืนนานยิ่งดูขลัง

เกือบสุดเส้นของถนนศรีตะกั่วป่าบ้านเรือนท้ายสุดของถนนจะสลับาครไม้แต่ยังคงรูปแบบเดิมของอาคารเก่าแก่ที่พอให้ผู้วิจัยได้เห็นอดีตอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย ถนนศรีตะกั่วป่าจะเป็นถนนทางตรงหากพ้นจากเส้นเมืองเก่าก็จะตรงเข้าสู่ตัวเมืองจังหวัดพังงา และในขณะที่ผู้วิจัยเดินอยู่ก็พบกับการสัญจรของรถประจำทาง รถส่วนตัว รถจักรยานยนต์หรือแม้กระทั่งรถจักรยานยนต์ก็ยังมีให้เห็นผ่านไปมาซึ่งถือว่าเป็นเส้นทางลัดของพื้นที่ในการเข้าตัวเมือง

ผู้วิจัยได้เดินย้อนกลับมาตรงหัวถนนศรีตะกั่วป่าและเดินไปอีกถนนซึ่งเป็นอีกหนึ่งพื้นที่สำคัญในการทำการศึกษาคือถนนอุดมธารา ถนนเส้นนี้มีบ้านเรือนตั้งอยู่ค่อนข้างบางตามีลักษณะเป็นแบบผสมผสานความเป็นจีน เดินไปไม่ไกลนักทำให้ผู้วิจัยมาหยุดตรงหน้าจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่าที่เป็นสถานที่อันกว้างมีกำแพงเมืองและหุ้ยาปกคลุมแต่ได้รับการดูแลให้สะอาดสะอาดพื้นที่แห่งนี้ใช้เป็นสถานที่จัดงาน จัดกิจกรรมและทำบุญเมืองบ่อยครั้ง แสดงถึงหลักฐานทางโบราณสถานที่อยู่คู่มืองตะกั่วป่าให้คนรุ่นอย่างเราได้ศึกษา

ทุกครั้งที่ได้มาเยือนเมืองเก่าตะกั่วป่าดูราวกับว่าบรรยากาศไม่ได้เปลี่ยนไปมากแต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือสถาปัตยกรรมอันน่าหลงใหล ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ดงงามด้วยหอคาศี ลักษณะของสถาปัตยกรรมเมืองเก่าตะกั่วป่าไม่ได้มีดีแค่ความงดงามของตึกเท่านั้นที่สะท้อนถึงความรุ่งโรจน์ในอดีต ทว่ายังเปี่ยมไปด้วยอาหารท้องถิ่น การแต่งกายพื้นเมือง เป็นต้น และผู้คนที่พร้อมต้อนรับด้วยรอยยิ้มที่ปร่มไปด้วยอดีตให้น่าค้นหาดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้แวะเวียนเข้ามารำลึกถึงอดีตด้วยวิถีชีวิตปัจจุบันและสิ่งที่ยังคงหลงเหลือ

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ที่ตั้งของอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ที่มา: สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดพังงา, 2557

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่ที่ตั้งของบริเวณพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า ตำแหน่งที่ 1 พื้นที่ตั้งถนนศรีตะกั่วป่า และตำแหน่งที่ 2 พื้นที่ตั้งของถนนอุดมธรรมา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ที่มา: Google earth, 2558

ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมกับการนิยามความหมายและการให้คุณค่าของพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า กระบวนการประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าและการกลายเป็นสินค้าของพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในกระแสการท่องเที่ยวเชิงโยธวาทิต โดยจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มคือ

งานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือผู้ที่มีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์เป็นการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่การท่องเที่ยว ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักนี้จะสามารถบอกเล่าเรื่องราวรวมถึงคุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และผู้ที่มีส่วนผลักดันให้ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกทำให้กลายเป็นสินค้า ทั้งยังเป็นปรากฏการณ์โยธวาทิตของคนในชุมชน เป็นจำนวน 13 คน ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้ที่มีความรู้เชิงประวัติศาสตร์ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปรวมถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลา 40 ปีขึ้นไป เป็นจำนวน 6 คนซึ่งผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าหรือผู้คนในชุมชนที่อาศัยอยู่บนถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา

1.2 ประธานกรรมการชุมชน รองประธานกรรมการ และคณะกรรมการชุมชน เป็นจำนวน 3 คน ผู้คนกลุ่มนี้สามารถบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาผ่านเรื่องเล่าจากอดีตและสามารถให้คุณค่าความหมายและการผลักดันกิจกรรมที่เกิดขึ้นมาในชุมชน

1.3 กลุ่มผู้ประกอบการรวมถึงกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 4 คน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้จะสามารถบอกเล่าเกี่ยวกับวิถีชีวิตและการปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในด้านการค้าขายและการปรับตัวให้เข้ากับการค้าขายรวมถึงกิจกรรมที่นำไปสู่การท่องเที่ยวที่ร่วมกันผลักดันให้ถนนย่านเมืองเก่าไปสู่การกลายเป็นสินค้า

2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ กลุ่มตัวแทนประชาชนและผู้จัดงานในพื้นที่ศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการจัดกิจกรรม รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนร่วมกับการพัฒนาโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงไปถึงกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เป็นที่รู้จักในกระแสการท่องเที่ยว เป็นจำนวน 10 คน ได้แก่

2.1 กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นจำนวน 2 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลจะเกี่ยวข้องกับพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าและมีส่วนช่วยในการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า อาทิ เทศบาลตะกั่วป่า เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชื่นชมความงดงามของเมืองเก่า

2.2 กลุ่ม Takuapa My Home เป็นจำนวน 2 คน จะมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการระลึกถึงเมืองเก่าตะกั่วป่าในอดีตผ่านรูปภาพและการบรรยายรวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการย้อนอดีต และการถ่ายทอดเรื่องราวของบุคคลที่มีบทบาทกับเมืองตะกั่วป่าตั้งแต่ในยุคของเหมืองแร่รวมไปถึงการร่วมกันอนุรักษ์วิถีชีวิตในอดีตที่มีต่อย่านเมืองเก่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์โยยหาอดีตของคนในชุมชนผ่านกิจกรรมของกลุ่ม

2.3 กลุ่มผู้จัดกิจกรรมและก่อตั้งชมรมในการอนุรักษ์ เป็นจำนวน 2 คน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกิจกรรม รวมไปถึงกิจกรรมหลักในโครงการที่ถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้ระลึกถึงอดีต และเป็นการประกอบสร้างกิจกรรมขึ้นมาแรงบัลดาลใจของกลุ่มผู้จัดกิจกรรมในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก ที่สะท้อนถึงอารมณ์ความรู้สึกต่อผู้เข้ามาชมกิจกรรมการผลิตหรือฉายภาพเข้ามาจากการประดิษฐ์กรรมจากอดีตที่ผ่านมาแล้ว

2.4 นักท่องเที่ยว เป็นจำนวน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นการให้ความหมายต่อบริบทของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้ทราบถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงแรงดึงดูดในการท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ย่านเมืองเก่า ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่

2.5 ประชาชนทั่วไป เป็นจำนวน 2 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ารวมถึงการให้คุณค่าและความหมายในอีกแง่มุมหนึ่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นเพียงแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยที่ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตามโครงสร้างซึ่งได้แบ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามประเด็นดังนี้

1. ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญ จุดเด่นของชุมชน และความรุ่งเรืองในยุคย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเพื่อนำมาวิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์และการนิยามความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งผู้วิจัยเริ่มศึกษาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2061-2528

2. ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนในส่วนช่วยพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวมีดังนี้ การเอาทูนวัฒนธรรมในอดีตมาจัดการ กิจกรรมในชุมชนการมี

ส่วนร่วมสนับสนุนทางการท่องเที่ยว การร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงการในการพัฒนา รวมถึงข้อเสนอในการพัฒนาการให้คุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

3. ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลผู้ประกอบการ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำอดีตให้กลายเป็นสินค้าในพื้นที่ มีส่วนนำพื้นที่เพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้า และการกลายเป็นสินค้าของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในกระแสการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตซึ่งผู้วิจัยเริ่มศึกษาตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2529-2558

นักเรียนวัฒนธรรมถวิลหาอดีต

1. การวิจัยท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงโหยหาอดีต

จุดเริ่มต้นของการสำเร็จจุฬาลงกรณ์วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ได้นั้นเริ่มจากการริเริ่มหาหัวข้อและพื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยมีความสนใจในการท่องเที่ยววัฒนธรรมอยู่เป็นทุนเดิมและได้หาข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเก่าในภาคใต้จนทำให้สะดุดกับตะกั่วป่าในส่วนของถนนสายวัฒนธรรมที่เพิ่งเปิดพื้นที่ขึ้นใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นพื้นที่หวงรัลถึงถึงความทรงจำในอดีตของเมืองเก่าให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปค้นหาความหมายและพบว่าอดีตในปัจจุบันที่ปรากฏให้เห็นคือตึกโบราณชิโนโปรตุกีส จากการที่มองภาพเป็นแผ่นพับเพียงสามแผ่นที่ถูกแขวนในอินเทอร์เน็ตถ่ายทอดเรื่องราวของความเป็นอดีตของตะกั่วป่าช่างดูงดงามและชวนหลงใหลให้ไปเยือนยิ่งนัก

2. ค้นหาร่องรอยของอดีตเมืองตะกั่วป่า

เดือนธันวาคม 2558 เป็นเดือนที่ผู้วิจัยจึงเริ่มหาข้อมูลทางอื่นร่วมด้วยทั้งทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลทางเอกสาร งานวิจัยที่ทำการศึกษาที่ตะกั่วป่าหรือแม้กระทั่งข้อมูลจากทางหน่วยงาน เป็นต้น ทำการเก็บข้อมูลจัดหมวดหมู่และหาทุนในอดีตที่เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและเพื่อให้ครอบคลุมผลของการวิจัยและง่ายต่อการลงพื้นที่เพื่อให้เข้าใจบริบทรวมทั้งการหารายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวในพื้นที่ได้และให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างตรงจุด ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยการสำรวจและศึกษาข้อมูลจากเอกสารขั้นต้นเกี่ยวกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ทั้งเอกสารและงานวิจัย บทความวารสารวิชาการและบทความวิจัย วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัยและข้อมูลจากเว็บไซต์อินเทอร์เน็ตของหน่วยราชการต่าง ๆ อาทิ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เทศบาลเมืองตะกั่วป่า เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การศึกษาทุนจากอดีตที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาโดยการรื้อฟื้นอดีตปรับปรับกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากทุกภาคส่วนตลอดการทำวิจัยเล่มนี้และข้อมูลทางเว็บไซต์ต่าง ๆ

อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์และช่วยในส่วนของวิเคราะห์ผลการศึกษาให้กระจ่างขึ้น อีกทั้งยังเป็นเป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและกำหนดแนวทางในการเขียนงานศึกษาจนทำให้วิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

3. สัมผัสพื้นที่ของการนำอดีตมาไว้ในปัจจุบัน

การลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยในครั้งแรกนั้นในวันที่ 2 มกราคม 2558 ซึ่งยังคงเป็นวันของการเฉลิมฉลอง โดยลงพื้นที่ไปครั้งแรกไปถึงช่วงสายผู้วิจัยเดินทางไปกับครอบครัวโดยคุณพ่อเป็นคนขับรถพาผู้วิจัยเดินทางไป โดยอาศัยพื้นที่ในการไปยังย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าผ่านแผนที่ทางอินเตอร์เน็ตที่เป็นเว็บไซต์เมื่อไปถึงสี่แยกพระนารายณ์ก็ทำการเดินไปยังถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธาราประมาณ 7 กิโลเมตรเมื่อไปถึงร้านก็ปิดหมดเนื่องจากเป็นวันหยุดการลงพื้นที่ครั้งแรกของผู้วิจัยนั้นเป็นการลงเพื่อสำรวจภาคสนามและดูสภาพบริบทของพื้นที่ทั่วไปเพียงแค่นั้น เมื่อไปถึงก็หาร้านเพื่อที่จะรับประทานข้าวปรากฏว่าร้านในพื้นที่ปิดหมดและได้ทำการขับรถออกไปจากถนนเมืองเก่าสักพักก็พบร้านข้าวแกงจนผู้วิจัยก็ได้ถามไถ่ถึงถนนศรีตะกั่วป่าเมืองเก่า และได้รับคำตอบรวมทั้งเชิญชวนให้นั่งพูดคุยก็คือป้าอ้อยแม่ค้าคนแรกและเป็นผู้ให้ข้อมูลแรกกับผู้วิจัยป้าอ้อยก็ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกถึงความเป็นเอง และป้าอ้อยยังบอกว่ารู้จักกับเทศบาลเยอะพอจะให้ข้อมูลยินดีที่จะช่วยเพราะเห็นว่าผู้วิจัยเดือนทางมาไกล และยังมีคำเชื่อเชิญว่า “มาคราวหน้ามาพักบ้านป้าได้นะลูก” ทำให้ผู้วิจัยยังไม่หยุดกับการลงพื้นที่ครั้งแรกและพบว่าคนตะกั่วป่าน่ารัก เมื่อกินข้าวเสร็จป้าอ้อยได้ชี้ให้ผู้วิจัยเห็นถึงที่ตั้งของเมืองเก่าตะกั่วป่าและยังอาสาพาไปชมเมืองเก่าเนื่องจากผู้วิจัยมาครั้งแรกยังไม่คุ้นชิน พ่อของผู้วิจัยจึงถามว่า “แถวนี้มีร้านเต้าส้อร้านไหนบ้างไหมจะซื้อไปฝาก” ป้าอ้อยจึงสละเวลาอันมีค่าจากการขายข้าวแกงพาผู้วิจัยไปซื้อเต้าส้อชื่อดังของตะกั่วป่าซึ่งโชคดีที่วันนั้นร้านเปิดพอดีและผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสพูดคุยกับเจ้าของร้านทำเต้าส้อซึ่งอยู่ในเขตเมืองเก่า ได้ซักถามถึงประวัติ ความต้องการของนักท่องเที่ยวและการค้าขายในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์รวมถึงสูตรที่ปรับเปลี่ยน เจ้าของร้านจึงให้ผู้วิจัยเข้าไปดูกรรมวิธีการทำ ทั้งการปั้นการเก็บผลิตภัณฑ์ด้วยและเมื่อเสร็จก็ได้ซื้อเต้าส้อและขนมพื้นเมืองของตะกั่วป่ากลับไปด้วย นอกจากนั้นป้าอ้อยยังบอกสถานที่ตั้งตำแหน่งของพื้นที่ว่าใช้จัดงานอะไรบ้างรวมทั้งสำคัญกับบ้านเมืองเชื่อมจากอดีตอย่างไร ครั้นผู้วิจัยลงเดินในตะกั่วป่าครั้งแรกก็ได้พบกับป้ายที่ไว้ให้ถ่ายรูปมากมายกับฉากเมืองเก่าซึ่งน้อมรับกับถนนคนเดินในวันอาทิตย์ และก่อนกลับก็ได้แวะร้านเป็นร้านกาแฟซึ่งพ่อของผู้วิจัยต้องการที่จะซื้อของฝากซึ่งเป็นเสื้อยืดสกรีนคำว่า ตะกั่วป่าและมีร้านที่เปิดและทำการซื้อเสื้อยืดจนได้เจอกับพี่เจ้าของร้านได้เล่าประวัติร้าน การจัดทำหน่วยเสื้อยืดและได้แนะนำที่พิกังให้ผู้วิจัยในการลงพื้นที่ครั้งต่อไปด้วยความยิ้มแย้มและเป็น

กันเองมาก ซึ่งกล่าวได้ว่าการลงพื้นที่ครั้งแรกนั้นก็เกิดความประทับใจในพื้นที่ทั้งบ้านเมืองและคนในพื้นที่

4. การหาที่พักพิงเพื่อค้นหาอดีตในปัจจุบัน

การลงพื้นที่ครั้งแรกจนเสร็จสิ้นผู้วิจัยในการเลือกที่พักพิงเป็นส่วนสำคัญอย่างมาก เพราะพยายามค้นหาสำหรับการพักอาศัยให้เป็นจุดศูนย์กลางและสามารถติดต่อได้กับสถานที่อื่นได้ง่ายขึ้นผู้วิจัยก็ได้เริ่มลงพื้นที่จนข้อมูลในตัวผู้วิจัยได้พักที่อพาร์ทเมนต์ชื่อว่า “สิริพรชัยอพาร์ทเมนต์” ซึ่งลักษณะที่พักเป็นแบบห้องแถวขนาดสี่ชั้นเป็นที่พักที่ได้รับความนิยมในบริเวณการเข้าย่านเมืองเก่าอย่างมาก ที่พักในตะกั่วป่าในตอนแรกผู้วิจัยต้องการอยากหาที่พักในบริเวณย่านเมืองเก่าเนื่องจากไปทราบมาว่าเมื่อก่อนในบริเวณเมืองเก่าก็ยังคงมีที่พักเป็นโรงแรมแต่ด้วยช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี ที่พักเลยไม่เป็นที่สนใจจึงทำให้ผู้วิจัยตัดสินใจพักที่สามแยกพระนารายณ์บริเวณทางเข้าเมืองเก่า ที่พักผู้วิจัยเลือกมีส่วนสำคัญอย่างมากเพราะเป็นสถานที่ที่ใกล้และจะติดกับขนส่งตะกั่วป่า ตลาดสดเทศบาลตะกั่วป่า รวมทั้งโรงพยาบาลตะกั่วป่านับว่าเป็นศูนย์กลางจึงง่ายต่อการหาข้อมูลทางอื่นร่วมด้วย อพาร์ทเมนต์ที่ผู้วิจัยเลือกนั้นจะอยู่ห่างกับพื้นที่วิจัยประมาณ 7 กิโลเมตรและง่ายต่อการเดินทางเพราะถนนเชื่อมกันตลอดซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่ระบบการคมนาคมลำบาก การหาที่พักพิงสถานที่นี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถเดินสำรวจพื้นที่ได้ง่ายและเห็นในบริบทระหว่างเมืองเก่าและเมืองในปัจจุบันของตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น ทั้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลือตรงสามแยกพระนารายณ์รวมทั้งแปลนเมืองที่จัดวางรวมทั้งศูนย์ราชการในพื้นที่ที่บ่งบอกของความเจริญที่อยู่ใกล้ที่พักพิงของผู้วิจัย

5. การค้นหาผู้คนที่มียุติของเมืองตะกั่วป่า

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้นผู้วิจัยในฐานะคนรุ่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยนำทางไปสู่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แรกเริ่มเดิมทีได้มีการหาข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในเว็บไซต์และทำให้ได้ติดต่อทางเฟซบุ๊กกับผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้เป็นขั้นต้นในการนัดสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทุกครั้งในการลงพื้นที่ผู้วิจัยจะลงไปกับคุณแม่ซึ่งเปรียบเสมือนผู้ช่วยนักวิจัย คุณแม่จะคอยถ่ายรูปให้หรือแม้กระทั่งเป็นคนชวนคนในชุมชนพูดคุย รวมทั้งอุดหนุนสินค้าจากร้านที่ผู้วิจัยไปนั่งพูดคุยด้วยแม้บางครั้งผู้วิจัยแปลภาษาท้องถิ่นบางคำหรือภาษาของสิ่งของ เครื่องใช้สมัยก่อนก็จะแม่คุณแม่ที่คอยแปลให้เสมอมา และเมื่อผู้วิจัยทำการลงพื้นที่กับผู้ที่ยังสัมภาษณ์จากคนแรกเกี่ยวกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ในส่วนของเครือข่ายในการติดต่อของผู้วิจัยจึงเหมือนลักษณะ (Snow ball) คือมีการติดต่อกันเป็นเครือข่ายจนครบ ซึ่งจะแบ่งกันไปตามชมรม นิทรรศการ เทศกาล การจัดกิจกรรม จนครบข้อมูลในการสัมภาษณ์ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย และในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้นผู้วิจัยก็ได้รับความเป็น

กันเองกับคนในชุมชน และไปลงพื้นที่เสมือนผู้ที่ไม่มีความรู้เปรียบเสมือนน้ำไม่เต็มแก้วและไปฟังคำบอกเล่าจากชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้รับความรู้เพิ่มและสามารถเติมงานวิจัยขึ้นนี้ให้เต็มได้ ในการสัมภาษณ์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รู้ในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นในทุกแง่มุมและผู้ทำการสัมภาษณ์สามารถที่จะซักถามและติดตามข้อเท็จจริงได้หรือรายละเอียดปลีกย่อยที่สำคัญและน่าสนใจในประเด็นที่จะศึกษา อันทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ลึกและกว้างในเรื่องสัมภาษณ์เจาะลึกพร้อมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมถ่ายภาพประกอบและเก็บภาพประกอบในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกพร้อมเครื่องบันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบในการสัมภาษณ์ซึ่งทุกครั้งจะได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นผู้วิจัยไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ที่ตะกั่วป่าเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียกับพื้นที่แห่งนี้ด้วย ในการให้คุณค่าและนิยามความหมายกับพื้นที่ในการรื้อฟื้นอดีตสู่การท่องเที่ยว

6. กลมกลืนกับนักท่องเที่ยวเสมือนคนในพื้นที่

หลังจากที่ผู้เขียนเก็บข้อมูลภาคสนามประมาณปีกว่าโดยอาศัยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) นั้นจะเป็นการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมอีกทั้งยังมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าไปร่วมในงานนิทรรศการ ร่วมกิจกรรมในพื้นที่และร่วมถามถึงวัตถุประสงค์ในการจัดโครงการที่คนในชุมชนขอความช่วยเหลือ และใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับบริบททั่วไปของชุมชนโดยรอบ รวมทั้งการสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่และบรรยากาศของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นและเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและกิจกรรมนั้น ในส่วนของการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant observation) จะเป็นการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ที่ศึกษาบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ได้แก่ ถนน ศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารารวมไปถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของพื้นที่เมืองเก่าและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้นผู้วิจัยจะอาศัยการนั่งทานกาแฟในบริบทเมืองเก่าร่วมกับการสังเกตการใช้ชีวิตของผู้คนจากนั้นนำผลที่ได้จากการลงภาคสนาม ดังจะเห็นได้จากการแสดงประเด็นที่ศึกษา วิธีการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้มาจนถึงขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูลต่อไป

7. กระบอกลีงในการช่วยพัฒนาและถ่ายทอดเรื่องราวในพื้นที่

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นนำข้อมูลพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกตามประเด็นต่าง ๆ และเพื่อทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ และการรื้อฟื้นอดีตให้กลายเป็นสินค้าท่ามกลางการโหยหาอดีตของคนในชุมชนร่วมด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมในพื้นที่ จนครบตามวัตถุประสงค์จากนั้นนำข้อมูลมาแยกประเด็นเป็นหมวดหมู่ ประเด็นทางสังคม สร้างข้อสรุปข้อมูล (Summary Making) นำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบเข้าด้วยกัน และแสดงความสัมพันธ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลผนวกกับคำสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกลุ่มนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยเลือกวิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description)

8. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยเริ่มตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยจะแบ่งตรวจสอบด้านข้อมูล คือ ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บข้อมูลหลาย ๆ และข้อมูลจากหลากหลาย แหล่งจากนั้นจึงนำมาทำวิเคราะห์ เพื่อเลือกข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ส่วนในด้านเวลา ผู้วิจัยเลือกการเก็บข้อมูลในขณะที่พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีกิจกรรม โครงการ เทศกาลที่เกี่ยวข้องกับการรื้อฟื้นอดีต และทำการเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ภายหลังกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบซ้ำเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มาว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยใช้แนวคำถามในประเด็นแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลทั้ง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารชุมชน ผู้ประกอบการรวมทั้งกลุ่มผู้อาศัย อีกทั้งยังให้ความสำคัญของข้อมูลทางอื่นและมีการตรวจสอบร่วมด้วยคือกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่แต่มีส่วนช่วยในการพัฒนาทั้งหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มจัดกิจกรรมและก่อตั้งชมรมนักท่องเที่ยวรวมถึงประชาชนทั่วไป ซึ่งแนวคำถามก็จะมีเชื่อมโยงกับการประกอบสร้างกิจกรรมที่จัดขึ้นและส่งเสริมพัฒนาสู่การท่องเที่ยวภายใต้การเรียกอดีตกลับมาสู่ชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความเที่ยงตรงของข้อมูลทั้งด้านแนวคิดที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแนวคิดเกี่ยวกับโหยหาอดีตนำมาเป็นกรอบคิดเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากผู้วิจัยลงภาคสนามเสร็จแล้ว ในส่วนของการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยใช้วิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์รวมถึงการ

วิพากษ์ร่วมด้วย ทั้งในส่วนของ การแบ่งช่วงเวลาของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการในการนิยามคุณค่าและความหมายในการรื้อฟื้นอดีตให้กลายเป็นสินค้าท่ามกลางบริบทการท่องเที่ยว

เนื้อหาวิทยานิพนธ์โดยสังเขป

1. บทนำ เป็นการนำเสนอถึงที่มาและความสนใจในหัวข้อวิจัยในการศึกษาถึงเรื่องย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ในบริบทพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าบริเวณถนนถนนศรีตะกั่วป่า และถนนอุดมธารา ตั้งอยู่ที่ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ตลอดจนคำถามหลักในงานวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและนิยามศัพท์เฉพาะ

2. การทบทวนวรรณกรรมเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยสืบค้นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยานิพนธ์ ได้มีการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดโหยหาอดีต

3. วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการกล่าวถึงวิธีที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4. ผลและการวิเคราะห์ ประเด็นแรกเป็นการนำเสนอถึงการให้คุณค่าและความหมายของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากับการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ก่อนถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการนำอดีตมาทำให้เป็นจุดขายต่อวัฒนธรรมในการท่องเที่ยว เหมือนการเรียกอดีตกลับมาด้วยวิธีการมองย้อนกลับ (Retro mode) ในปัจจุบันนั้นโดยผู้วิจัยนำเสนอซึ่งแบ่งออกเป็นหัวข้อ ดังนี้ การรับรู้คุณค่าและประวัติศาสตร์ของตะกั่วป่าในอดีต รวมถึงยุคการปกครองอีกทั้งเสนอทางด้านจุดเด่นของพื้นที่ในทางด้านความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมนำมาสู่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มคนที่เข้ามาประกอบในยุคของการทำเหมืองแร่ ซึ่งนำมาสู่ความเจริญส่งผลให้เห็นร่องรอยในปัจจุบันทั้งตึกโบราณ (ซิโนโปรตุกีส) การแต่งกายพื้นเมือง อาหารพื้นถิ่นที่มาในยุคของการทำเหมืองแร่ ก่อให้เกิดเป็นการปฏิสัมพันธ์ของคนกับพื้นที่จวบจนถึงปัจจุบัน ในบทนี้ยังมีการบอกเล่ากับสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทั้งถนนศรีตะกั่วป่า และถนนอุดมธาราถูกนำมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในทางประวัติศาสตร์ สิ่งที่เป็นคุณค่าเหล่านี้ถูกนำมาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์เพื่อรับใช้การท่องเที่ยว

5. นำเสนอกระบวนการกลายเป็นสินค้าของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าประเด็นที่สอง ประกอบด้วยการนำทุนทางอดีตผ่านการรื้อฟื้นถูกนำมาประกอบสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจและวิธีการหนึ่งที่จะเรียกอดีตกลับมาจากการรังสรรค์กิจกรรมผ่านวัตถุทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งใน

การนำเสนอต่อความรู้สึกของผู้พบเห็น เสมือนการสร้างอัตลักษณ์ของการท่องเที่ยวของย่านเมืองเก่า
ตะกั่วป่า

6. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะโดยนำเสนอข้อสรุปที่ค้นพบให้เห็นถึง
การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีตของคนในชุมชนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

เหมืองแร่ ความรุ่งเรืองและความหลังก่อนการกลายเป็นสินค้าของพื้นที่ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า (ช่วงปีพ.ศ.2061–2528)

ในส่วนนี้จะนำเสนอประเด็นคุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ก่อนที่จะมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามา เป็นการบอกเล่าถึงความเป็นมาของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ได้แก่ ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุทุมมธาราเป็นการบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญแต่ละช่วงเวลาที่มีความเกี่ยวเนื่องต่อเมืองเก่าตะกั่วป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการแบ่งช่วงของการให้คุณค่าและความหมาย ปรากฏการณ์ที่สำคัญของพื้นที่โดยการเสนอถึงการย้อนรอยเมืองตะโกลาเพื่อรับรู้ถึงคุณค่า ความหมายในอดีต ดังนี้

การนิยามความหมายและการรับรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของ“ตะกั่วป่า”ในอดีต

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าสันนิษฐานว่าเป็นอีกเมืองในทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีต ดังชื่อของตะกั่วป่าโดยมีการระบุวาระหว่างสองปากน้ำเป็นที่ราบของชุมชนโบราณเรียกว่า กัวลาปามะ Kuala Pamah แปลว่า ปากแม่น้ำ ที่ราบ หุบหญ้า เรียกสั้น ๆ ว่า กัวปา รวมทั้งการลงพื้นที่ของ ผู้วิจัยนั้นก็ยังพอเห็นภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่ยังหลงเหลือ การศึกษาประวัติศาสตร์จึงกลายเป็นที่ยอมรับคือพระศาสน์พลซันท์ (G.E.Gerini) โดยได้เสนอแนวคิดไว้ใน Research on Patelomy's Geography of Eastern Asia เมื่อ พ.ศ.2452 ว่าเมืองท่าตะโกลา (TakolaEmporium of Takola mart) ปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุภูมิศาสตร์ของปโตเลมี (ผู้เขียนคือ Cladius Ptolemy เป็นชาวกรีก แห่งเมืองอเล็กซานเดรีย) กล่าวไว้ว่าเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 7 น่าจะอยู่ในตำแหน่งของชุมชนโบราณตะกั่วป่าเชื่อกันว่าตะโกลาเดิมที่อยู่แหล่งเหมืองทองเกาะคอเขาในกลุ่มตะกั่วป่าทำให้มีผู้เชื่อตามกันต่อมาโดยมีการสันนิษฐานว่า “ตักโกลา” เป็นคำเดียวกันกับ “กาพะ” (Kala) ในภาษาสันสกฤต หมายถึง “ดำ” และเป็นชื่อเดียวกับ “Kalah” ตามจดหมายเหตุอาหรับ (Abu Zaid) ซึ่งคำว่า “ตะกั่ว ป่า” หรือ “ตะกั่ว”(Takua) กับคำว่า “ตะโก” น่าจะมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า กาละหรือ กาพะ (Kala) แปลว่า ดำ คำว่า “ตะโก”เป็นพินทุไม้ที่มีความหมายว่า “ดำ” เช่นกัน คำว่า “ดำ” อาจหมายถึงธาตุโลหะ หรือที่พบมากในเมืองนี้ (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้, 2529) ชื่อเสียงเรียงนามของเมืองตะกั่วป่านั้นจะเรียกแตกต่างกันไปตามชื่อ ตามเสียงที่เปล่งหรือแม้ตามทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บ่งบอกถึงสภาพที่เจริญในอดีตของแหล่งท่ามาหากินจนถึงปัจจุบัน

ตะกั่วป่าถูกขนานนามอีกชื่อหนึ่งว่าตะไล ตะโกลัม (Talai TakkoLam) เป็นชื่อเดียวกับ ตักโกลา (Takkola) ของ Ptolemy และมีลึนทปัญหา ซึ่งการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่ามีผู้คนเรียกชื่ออย่าติดปาก มีหลักฐานสนับสนุนว่าเป็นบริเวณตะกั่วป่าเพราะมีการพบจารึกสมัย ปัลลวะ

อักษรของทมิฬของอินเดีย สมัยคริสต์วรรษที่ 9 (พุทธศตวรรษที่ 15) เป็นการระบุถึงการจัดตั้งของ กองกำลังทหารไว้ปกป้องสถานีทางการค้ามนิกรามันที่ทำการค้าขายมณีจินดาจากอินเดียใต้ (นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช, 2553) จนถึงปีพ.ศ.2478 สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ ทรงมี ปลายพระหัตถ์โต้ตอบสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯกรมพระยานริศรานุวัตติวงศ์เกี่ยวกับ “วินิจฉัยเรื่องเมืองโบราณใน แหหลมมลายู” และได้มีการ “อธิบายเรื่องเมืองตะกั่วป่า” ตามพระหัตถ์เลขาลงวันที่ 14, 21 พฤศจิกายน และ 14 ธันวาคม พ.ศ.2478 ในพื้นที่ตะกั่วป่าจากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ ของผู้วิจัยอย่าแพร่หลายทั้งเอกสาร หนังสือ รวมถึงโบราณสถาน โบราณคดี ได้มีเสียงสนับสนุนการ กล่าวถึงรายงานการสำรวจของ ดร.เอช จี คอวริทซ์ เวลส์ และทรงเรียกชื่อแหล่งโบราณคดีควนพระ เหนอว่า เขาพระเหนอ ส่วนในคำว่า “ตะกั่วป่า” นั้นจะเป็น “ตักโกลา” นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเพียง ว่า “ตะกั่วป่า” ไม่ปรากฏในทำเนียบศึกดินนาหัวเมืองครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา “ตะกั่วป่า” ปรากฏชื่อ ครั้งแรกในประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์เมื่อปี พ.ศ.2328 คราวศึกลาดหญ้า “ตักโกลา” (Takkola) นั้นสมเด็จพระยาอนริศรานุวัตติวงศ์กล่าวว่า ตามพจนานุกรมภาษาสันสกฤตแปลว่า เป็นชื่อ ต้นไม้ชนิดหนึ่ง โดยมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า PimentaAcris หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “กิง โกล”(สำนักศิลปากรที่15 ภูเก็ต, 2550)

อีกทั้งยังกล่าวว่าตะกั่วป่าในเชิงตำนานว่าแต่เดิมเป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่งทางฝั่ง ทะเลตะวันตกของภาคใต้ในราว พ.ศ.200-300 ในยุคที่มีพระเจ้าอโศกมหาราชจักรพรรดิแห่งประเทศ อินเดีย ยกกองทัพมาปราบปรามพวกกิงคราชภูร์ ในอินเดียตะวันออกเฉียงใต้ จนพวกกิงคราชภูร์ ส่วนหนึ่งอพยพจากถิ่นเดิมเลียบฝั่งทะเลตะวันตกมาจนถึงเมืองตะกั่วป่าและเมืองใกล้เคียง อาทิ ตะกั่ว พุงและถลาง เป็นต้น ปรากฏตามหลักฐานหนังสือมิลินทปัญหา ซึ่งรจนาขึ้นราว พ.ศ.500 ขึ้นว่าชาว อินเดียเรียกเมืองนี้ว่า ตกโกล หรือตักโคล (คำ ตกล แปลว่า กระวาน) เนื่องจากบริเวณนี้อุดมไปด้วย เครื่องเทศซึ่งตรงกับเอกสารทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นข้อมูลเอกสารในการค้นคว้าของผู้วิจัย ใน ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ปีหลังๆ และการลงพื้นที่ภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ผู้วิจัย ทำการศึกษานั้นก็ได้มีการติดป้ายว่า “ตะโกลาเมืองเครื่องเทศ” อีกด้วยและยังมีหลักฐานปรากฏตาม แผนที่ประวัติศาสตร์ของ (Hammodands Historical Atlas) อีกทั้งยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุ ประเภทลูกปัด เครื่องภาชนะดินเผา เครื่องแก้วเป็นหลักฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ณ บริเวณบ้านทุ่งตึก ที่เกาะคอเขา ต่อมาคำตักโกล จึงกลายเป็นเมือง “ตะโกลา” และเนื่องจากบริเวณนี้มีสินแร่อยู่ทั่วไป ตั้งแต่สมัยโบราณมีโรงถลุงแร่เกี่ยวแร่และมีการถลุงแร่ไปขายต่างประเทศจึงเรียกเมืองตะโกลาเป็น “ตะกั่วป่า” ในปัจจุบัน

เมืองตะกั่วป่าในปัจจุบันเป็นอำเภอชั้นเอกของจังหวัดพังงา ในอดีตเคยเป็นชุมชน โบราณที่มีผู้คนอาศัยมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ร่องรอยที่ยังคงปรากฏสืบมาจนปัจจุบัน อาทิ แหล่งโบราณคดีเหมืองทองบ้านทุ่งตึก ตำบลเกาะคอเขา อำเภอคุระบุรีและเมือง “ตะโกลา” ซึ่งใน

อดีตเคยเชื่อว่าเป็นเมืองสำคัญสมัยศรีวิชัย และมีฐานะเป็นศูนย์อำนาจปกครองท้องถิ่นบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้อยู่เป็นเวลานานหลายศตวรรษ และคงถูกโจมตีอย่างรุนแรงจากพวกโจฬะตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 16 จนบ้านเมืองเสียหายยับเยิน กลายเป็นเมืองร้างไปเพราะผู้คนได้มีการอพยพไปสร้างเมืองใหม่และเลิกเข้าไปซึ่งเป็นที่ที่ปลอดภัยกว่า ชื่อของเมืองตะโกลาได้เลือนหายไป ในสมัยอาณาจักรนครศรีธรรมราชได้เกิดชุมชนรุ่งขึ้นใหม่ ในบริเวณเมืองตะกั่วป่าและบริเวณใกล้เคียง ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชเรียกชุมชนเหล่านี้ว่า “เมืองตะกั่วกลาง” ซึ่งมีกลุ่มชาวพื้นเมืองในสมัยนั้นที่ได้อพยพมาตั้งบ้านเป็นชื่อของแร่ว่า “ตะกั่วดำ” เมืองตะกั่วกลางคงจะหมายถึง ชุมชนที่มีการขุดแร่ดีบุกขนาดใหญ่หลายแห่งซึ่งอยู่ทางชายฝั่งตะวันตกในยุคสมัยนั้น (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงความสัมพันธ์ของหลักฐานทางโบราณคดีเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรมลายู
เส้นทางตะกั่วป่า-อ่าวบ้านดอน

ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป

นอกจากจะมีการศึกษาคุณค่าและความหมายทางประวัติศาสตร์แล้วนั้นผู้วิจัยยังมีการแบ่งการนำเสนอเป็นยุคให้เห็นถึงคุณค่าและการรับรู้ความหมายในทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าออกเป็น 3 ยุคตั้งแต่ปีพ.ศ.2061 จนถึงปีพ.ศ.2551 ปีที่มีโครงการถนนสายวัฒนธรรมเกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้ย่านเมืองเก่าที่เคยเงียบเหงากลับมาคึกคักอีกครั้งดังหัวข้อที่ผู้วิจัยจะนำเสนอต่อไปนี้ 1) ยุคทองของการค้าขายและทำเหมืองแร่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า (พ.ศ.2061–2369) 2) ยุคการก่อตั้งเมือง (พ.ศ. 2393–2435) 3) ยุคการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการเข้ามาของกลุ่มคน (พ.ศ.2435–2458) และยุคที่ 4) ถึงคราการเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่ยังหลงเหลือของเมืองตะกั่วป่า (พ.ศ.2459-2528)

หัวข้อดังกล่าวข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์เชื่อมกับอดีตของเมืองตะกั่วป่าสมัยโบราณ ตลอดจนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยว โดยเริ่มเห็นคุณค่าของพื้นที่ทางวัฒนธรรมมีการจัดทำโครงการในการอนุรักษ์ร่วมกันฟื้นฟูให้เมืองกลับมาคึกคักเฉกเช่นอดีตโดย

เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2551 ริเริ่มถนนสายวัฒนธรรมขึ้นซึ่งได้ถูกสถาปนาเป็นชุดความรู้หนึ่งในการอนุรักษ์และพัฒนาย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเพื่อเป็นการสร้างประชาสัมพันธ์ให้กับการท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาถึงประวัติศาสตร์จากอดีตที่เปลี่ยนผ่านจนถึงยุคปัจจุบันที่จะเริ่มมีนโยบายเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวและเริ่มมีการรังสรรค์กิจกรรมขึ้นมาเพื่อช่วยผลักดันให้กระแสของการรื้อฟื้นอดีตเข้ามาสู่พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยการสร้างคุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีกระแสของการทำเหมืองแร่ซึ่งเป็นอีกจุดหนึ่งที่ทำให้ผู้คนมองพื้นที่ในทางเศรษฐกิจยุคที่เคอร์รุ่งเรืองและพลิกผันตกต่ำด้วยพิษของการทำเหมืองแร่ทำให้ผู้คนใช้ชีวิตแบบติดความสบายในยุคเหมืองในอดีต หลังจากนั้นเมื่อหมดยุคของการทำเหมืองได้มีการอพยพย้ายออกพื้นที่หลงเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่บ้านเมืองเงียบเหงา เมื่อเวลาผ่านไปผู้คนได้มีการให้ความหมายใหม่ผ่านการรื้อฟื้นด้วยทุนทางอดีตที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการสร้างบ้านเรือนที่ห้อมล้อมด้วยสภาพตึกเก่าชิโนโปรตุกีสที่ยังเป็นคุณค่าที่สืบมาจากอดีต

เนื้อหาในส่วนนี้จะศึกษาถึงการประกอบสร้างความหมาย เป็นการเล่าเรื่องผ่านช่วงเวลาในทางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์สำคัญของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2061 ถึงปี พ.ศ.2551 ในการเข้ามาของการก่อตั้งถนนสายวัฒนธรรมถือเป็นใบเบิกทางที่มีการนำตึกสถาปัตยกรรมเก่าแกชิโนโปรตุกีสและสถานที่ทางประวัติศาสตร์มาสร้างคุณค่ารวมถึงบูรณะใหม่และส่งผลถึงการนำความเจริญเข้ามาในพื้นที่ จนกระทั่งก่อนที่จะพัฒนาให้กลายเป็นกระแสการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่านของพื้นที่ในการให้คุณค่าและความหมายผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในการศึกษาประวัติศาสตร์ จากการศึกษาและการได้รับรู้ความหมายของเมืองตะกั่วป่าในอดีตนั้นจะทำให้เห็นการนิยามความหมาย จากข้อสันนิษฐานของชื่อเรียกเมืองในอดีตแตกต่างกันออกไปนำมาสู่เมืองที่มีการปกครองและนำมาสู่ความเจริญส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน จึงต้องมีการศึกษาประวัติศาสตร์เบื้องต้นในอดีตเพื่อทำให้ผู้วิจัยมีข้อค้นพบถึงอดีตที่มีคุณค่า แม้สภาพของพื้นที่จะแปรเปลี่ยนไปแต่ปัจจุบันก็ยังคงเหลือหลักฐานให้ได้ศึกษา และในพื้นที่ตะกั่วป่าก็มีเหตุการณ์สำคัญหลายอย่างซึ่งผู้วิจัยจักขอนำเสนอตามลำดับซึ่งแบ่งออกเป็นยุค เพื่อให้ได้เห็นถึงความสัมพันธ์และเหตุการณ์ในอดีตจนส่งคุณค่าที่คนตะกั่วป่าระลึกถึงในปัจจุบัน ดังนี้

ยุคที่ 1 นครหลวงแห่งดีบุกยุคทองของการค้าขายและทำเหมืองแร่ (พ.ศ.2061–2369)

ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการยึดโยงและผูกพันกับธุรกิจการทำเหมืองแร่ นำมาซึ่งความเจริญในทางเศรษฐกิจและเป็นที่ยึดมั่นในวงกว้างในขณะนั้น ได้รับการขนานนามในสมัยนั้นว่า “นครหลวงแห่งดีบุก” เศรษฐกิจของตะกั่วป่ารุ่งเรืองด้วยธุรกิจการทำเหมือง อัตราความต้องการของแรงงานมีสูงส่งผลให้ผู้คนจากทั่วสารทิศให้เดินทางเข้ามา

แสงวโชคยังเมืองแห่งนี้ โดยเฉพาะย่าน “ชุมชนตลาดเก่า” บนถนนศรีตะกั่วป่านี้ทั้งร้านค้า ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ บรรดาโรงแรมสรรพ เป็นต้น มีผลพวงมาจากอุตสาหกรรมที่เป็นหลักฐานสำคัญบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองทางการค้าในย่านชุมชนตลาดเก่า

ตะกั่วป่าเป็นพื้นที่ริมฝั่งอันดามันในฐานะเป็นแหล่งทรัพยากรแร่ดีบุกในพื้นที่อำเภอ ตะกั่วป่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญมีอ่าวและเกาะแก่งหรือที่พักหลบลมพายุได้ อาทิ ที่เกาะคอเขา สามารถเป็นเรืออ้อมหลังเกาะเข้ามาพักเรือที่บริเวณปากแม่น้ำตะกั่วป่าเพื่อขนถ่ายสินค้าหรือรับน้ำจืด มีเสปียงอาหารได้สะดวกหรือที่แหลมโพธิ์สามารถใช้คลองพุมเรียงแล่นเข้าออกทะเลอ่าวไทยเพื่อจอดพักเรือที่อยู่ด้านหลังของแหลมเพื่อขนถ่ายสินค้า เมืองตะกั่วป่ามีทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบที่ต้องการของตลาดโลกหลายอย่าง อาทิ ตะกั่ว ดีบุก ของป่า และเครื่องเทศซึ่งเป็นชื่อที่มาของเมือง ตะโกลาและเป็นชื่อเมืองตะกั่วป่าในปัจจุบันคำกล่าวอีกท่านที่เป็นการสนับสนุนความรุ่งเรืองของฐานทรัพยากรของตะกั่วป่าว่ามีความเจริญ การเป็นเมืองท่ามีผลประโยชน์ในการจัดหาเสปียงให้กับเรือสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นเมือง มีการซ่อมบำรุงเรือตลอดจนเป็นแหล่งมีการผลิตลูกปัดแบบพื้นเมือง และเลียนแบบต่างประเทศที่นิยมในท้องตลาดในเวลานั้นเพื่อเป็นสินค้าในหนังสือภูมิศาสตร์ประเทศสยามพิมพ์ไว้ในปี พ.ศ.2468 ได้กล่าวถึงจังหวัดตะกั่วป่าย่อ ๆ ว่า

“...จังหวัดตะกั่วป่า อยู่ถัดจังหวัดพังงาขึ้นไปทางเหนือ มีเนื้อที่ประมาณ 4,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 2.5 ล้านไร่ แบ่งเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอตลาดใหญ่ อำเภอเกาะคอเขา และอำเภอกะปะ มีพลเมือง 10,000 คน ศาลากลางจังหวัด อยู่ในอำเภอตลาดใหญ่ ปากน้ำตะกั่วป่า... พื้นที่ประกอบไปด้วยภูเขาและเนินสูงๆ ต่ำๆ มีการเพาะปลูกน้อย แร่ดีบุกมีอยู่ทั่วไปและเป็นสินค้าออกสำคัญของจังหวัดนี้...” (สารานุกรมภาคใต้ 2529, น.2560)

หลังจากที่เมืองตะโกลาเป็นเมืองร้างไปในปลายพุทธศตวรรษที่ 16 แล้วนั้น บริเวณอำเภอตะกั่วป่าได้มีชุมชนเกิดขึ้นอีกครั้งในราวพุทธศตวรรษที่ 18 แต่เป็นชุมชนของคนไทย เป็นชุมชนหาแร่ดีบุกมีชื่อเรียกว่า “ตะกั่วป่า” ชุมชนชุดหาแร่ดีบุกนอกจากเกิดขึ้นในตะกั่วป่าแล้วยังเกิดขึ้นในบริเวณอื่นที่มีแร่ดีบุกอุดมสมบูรณ์อีกหลายแห่ง อาทิ ตะกั่วทุ่ง และถลาง ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชเรียกชุมชนทั้งสามแห่งนี้รวมกันว่า ตะกั่วถลาง และเป็นการสันนิษฐานถึงชื่อเมืองตะกั่วป่านี้ไม่มีใครยืนยันว่ามีความเป็นมาอย่างไร แต่พอจะสรุปเกี่ยวกับชื่อเมืองตะกั่วป่าได้เป็น 2 ประเด็น คือ กลุ่มแรกสันนิษฐานว่าเพี้ยนมาจาก “ตะโกลา” และอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นว่าจะมาจากการเรียกชื่อแร่ดีบุกที่ถลุงแล้วของชาวบ้านในแถบนี้ว่า “ตะกั่ว” ผสมกับคำว่า “ป่า” คือตะกั่ว (ดีบุก) ที่อยู่ในป่า ซึ่งคู่กับอีกเมืองหนึ่งคือตะกั่วทุ่ง หมายถึงตะกั่ว (ดีบุก) ที่อยู่ในท้องทุ่ง หลังจากชาวยุโรปเข้าไปติดต่อรับซื้อแร่ดีบุกฝนบริเวณดังกล่าวมากขึ้น เมืองถลางและเกาะภูเก็ตเริ่มมีการ

ขยายตัวเป็นชุมชนที่สำคัญขึ้นมา เพราะในปี พ.ศ.2169 พวกคัทซ์ได้เข้าไปตั้งสถานีการค้าและทำสัญญาผูกขาดการค้าดีบุก มีการรวมศูนย์กลางอำนาจปกครองท้องถิ่นที่เมืองกลาง เมืองตะกั่วป่า รวมทั้งตะกั่วทุ่งจึงกลายเป็นเมืองบริวารของเมืองกลางตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งในสมัยธนบุรี และรัตนโกสินทร์ก็ยังคงมีสภาพเช่นเดิมและกลายเป็นเมืองบริวาร ของเมืองกลางตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งถึงสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ก็ยังคงสภาพเช่นนั้นมาตลอดในระหว่างปี พ.ศ.2310-2383 เมืองตะกั่วป่าระส่ำระสายเกินไปเพราะมีเจ้าเมืองปกครองติดต่อกันอย่างไม่ขาดสายในพงศาวดารเมืองกลางที่เขียนในปี พ.ศ.2383 โดยมีการกล่าวถึงเจ้าเมืองตะกั่วป่าย่อ ๆ ว่า

“...เมืองตะกั่วป่า จอมภักดีเสนาแขกเป็นเจ้าเมืองแล้วได้มาแก้พระวิชิตพูนทวน แล้วได้มากับหลวงตะกั่วป่าจีน แล้วได้มากับหลวงตะกั่วป่า บุตรท่านพระยาประสิทธิสงครามจางวาง ซึ่งเป็นหลวงณรงค์ แล้วเมืองได้มาแก้พระตะกั่วปาม่วง พระตะกั่วปาม่วงตาย เมืองได้มาแก้พระตะกั่วป่าอุ...”

เมืองตะกั่วปามีกลุ่มชาวจีนที่มีการอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่จำนวนมากและมีการแบ่งกลุ่มเป็นพวกยี่หีน ปุ่นเถ่าก้ง และโฮ่เซ่งเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์จากการทำเหมืองแร่กลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลที่เจ้าเมืองและกรรมกรเมืองอื่น ๆ ที่ต้องมีการยอมรับ โดยต้องมีการแต่งตั้งหัวหน้าชาวจีน ขึ้นเป็นกรรมการเมืองตำแหน่งหลวงบำรุงเงินประจำ และขุนรักเงินประจำ นายอำเภอที่ 1 และที่ 2 ก็ไม่สามารถระงับปัญหาขัดแย้งต่างๆ ได้ชาวจีนจึงก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นแต่ความโชคดีของเมืองตะกั่วป่าคือมีคนจีนน้อยกว่าเมืองระนอง การจลาจลเกิดขึ้นในเมืองเหล่านั้นโดยมีการลุกลามมาจนถึงเมืองตะกั่วป่า กล่าวได้ว่าริมฝั่งทะเลอันดามันคือแหล่งทรัพยากรแร่ดีบุกแหล่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเป็นแหล่งสำคัญแห่งหนึ่งของโลกเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเข้ามาในพื้นที่เมืองตะกั่วป่า นำมาสู่ความเจริญด้วยทุนทางทรัพยากรซึ่งลุ่มชาติได้เล่าให้ฟังถึงความเจริญของตะกั่วป่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ตะกั่วป่าเจริญมากเลยเพราะได้จากแร่เงิ แร่น้ำเค็มอะ แล้วคนก็ตายกันเยอะจากแร่น้ำเค็ม เมื่อก่อนพอเหมืองแร่ขยายกว้างขวางทำให้ตะกั่วป่า สมัยก่อนคนจะเดินตลอดเลย โรงแรมเต็มหมดเลยมี 10 กว่าแห่งเลย ศูนย์การค้า โรงหนังตั้ง 2 ห้อง สมัยก่อนคนตะกั่วป่านี้น้อยมากเลยนะ ชื่อว่าตะกั่วป่าเมืองไม่เคยหลับไหลก็ว่าได้ แต่พอต่อมาราคามันถูกลงก็ทำให้อุตสาหกรรมเหมืองแร่ตกลงมาเลย...” (รักษาติ บุญญานุวัตร, สัมภาษณ์ วันที่ 18 มีนาคม 2558)

ในปีพ.ศ.2061 สมัยกรุงศรีอยุธยาสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 มีการทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับฝั่งของโปรตุเกสเป็นครั้งแรกที่ไทยได้มีการติดต่อกับชาวตะวันตกในช่วงเวลาขณะนั้นสินค้าที่โปรตุเกสรับซื้อจากภาคใต้ก็คือแร่ดีบุก และพ.ศ.2169 สมัยพระเจ้าทรงธรรมได้มีการประกาศให้แร่ดีบุกกลายเป็นสินค้าต้องห้าม เฉกเช่นเดียวกับตะกั่ว ช้าง งาช้าง เนื้อไม้ ไม้หอม หนังสัตว์ ไม้ฝาง ดินประสิว ต้องนำส่งพระคลังสินค้าเพื่อในทางราชการได้ขายในระบบผูกขาดโดยตรง โปรดเกล้าฯ พระราชทานที่ดินที่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกริมคลองปรากฏให้ฮอลันดามีการตั้งสถานีการค้าของฮอลันดาเรียกว่า “แอมสเตอร์ใหม่” และโปรดเกล้าฯ ให้มีการตั้งสาขาที่ภูเก็ตและนครศรีธรรมราชเพื่อรับซื้อแร่ดีบุก และในช่วงของสมัยของพระนารายณ์มีการติดต่อกับฝรั่งเศส มีการตั้งห้างค้าขายทองแดงและดีบุกในกรุงศรีอยุธยาและมีพระบรมราชานุญาตให้บริษัทฝรั่งเศสสามารถค้าขายดีบุกที่เมืองภูเก็ตและเมืองข้างเคียงเพียงประเทศเดียวในขณะนั้นคณะทูตจากฝรั่งเศสมีวิศวกรเหมืองแร่รวมอยู่ด้วยเส้นทางในการขนส่งดีบุกเริ่มจากริมฝั่งอันดามันไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา เริ่มจากภูเก็ตผ่านตะกั่วทุ่ง ตะกั่วป่า ข้ามเขาสกแล้วมีการขนลงเรือที่ท่าเขาสกไปตามคลองพนมหรือคลองท่าพนมไปสู่นบ้านดอน จากนั้นจึงมีการขนย้ายไปจนถึงกรุงศรีอยุธยาอยู่ในยุคต้นของรัตนโกสินทร์โดยมีการทำสัญญาเบอร์นีกับประเทศอังกฤษเมื่อ พ.ศ.2369 ทำให้มีการค้าขายดีบุกมีการขยายตัวมากขึ้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ อาทิ คนจีนอพยพ และชาวตะวันตกก่อให้เกิดยุคทองของการทำเหมืองแร่ทำให้ผู้คนริมฝั่งอันดามันมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่พูดคุยกับคนในชุมชนที่มีความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงอดีตที่เคยรุ่งเรืองในยุคของการทำเหมืองแร่เห็นถึงการเข้ามาสำรวจพื้นที่ในการทำเหมืองแร่ของชาวต่างชาติในอดีตว่า

“...ฝรั่งนี้เขามาซูดหลังแล้ว เขามาสำรวจแต่พอภายหลังเขามาแบบซูดเลยที่นี่ เรือซูดเหมืองแร่ลำนี้ ทำให้เห็นได้ดีเลย อันนี้มาสมัยหลังแล้ว มีเหมืองแร่ เหมืองลูบ เหมืองหาบ เหมืองลู เหมืองหาบเขามีกัดก ตักหาบ พอเขาดักดินมานะ มีแร่อยู่ถุงหนึ่งเขาลองแลก่อน เมื่อก่อนที่เขารองแร่นี้เขาใช้กะลานะ ตักดินใส่ก้นกะแล้วเขาเอามารองในน้ำจนว่าดินนี้หมด แล้วมันจะเหลือแร่ สักประมาณ 2 นิ้วส่วนใหญ่มันประมาณสัก 2 นิ้วก็แร่ใช้ได้แหละ...” (วีระ ตันติวาณิช, สัมภาษณ์ วันที่ 29 มีนาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้นทำให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของการทำเหมืองแร่และทรัพยากรในอดีตและการขยายขยายในการทำเหมืองแร่มาสู่ยุครุ่งเรืองทำให้มีการหลั่งไหลการเข้ามาของธุรกิจการทำเหมืองอย่างต่อเนื่องจากกลุ่มของชาวต่างชาติสู่ยุครุ่งเรืองส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการค้ารุ่งเรืองมีอาชีพเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และการเก็บภาษีให้กับประเทศในขณะนั้น

จำนวนมหาศาล ส่งผลให้ชื่อเสียงของตะกั่วป่ากระจายตัวขึ้นและได้รับการขนานนามว่า “นครหลวงแห่งแร่ดีบุก” เมื่อก้าวถึงตะกั่วป่าในอดีตก็มีความหมายและคุณค่าถึงทรัพยากรแสดงถึงความรุ่งเรืองในอดีตจากการขนานนามในการเรียกชื่อกลายเป็นภาพประกอบแทนความหมายทางสังคมที่ได้ถูกสร้างขึ้นจากอดีตและยังเรียกกันจนถึงในปัจจุบัน ด้วยความหลากหลายของพื้นที่ที่ได้รับการขนานนามว่านครหลวงแห่งดีบุกเป็นสิ่งที่ทำให้คนตะกั่วป่ายึดถือและยังคงเป็นความภาคภูมิใจกับกาลครั้งหนึ่งในอดีต เคยเป็นเมืองที่ได้จารึกถึงเรื่องราวที่มีคุณค่าซึ่งนำมาสะท้อนกลายเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวนำมาสู่การพัฒนาและอนุรักษ์ในปัจจุบันนำไปสู่การรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์เอาไว้โดยกล่าวได้ว่าเป็นยุคทองของพื้นที่ในน้ำจืดจำ

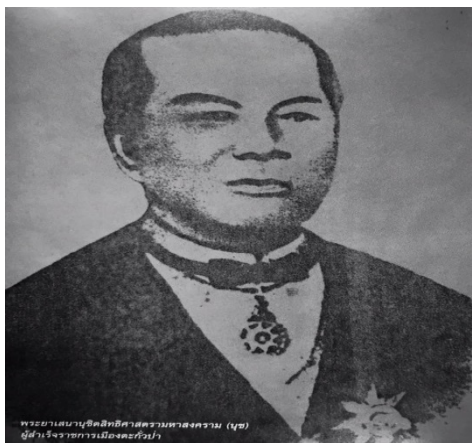
ยุคที่ 2 ยุคการก่อตั้งเมือง (พ.ศ. 2393-2435)

หากจกกล่าวถึงยุคการปกครองของเมืองตะกั่วป่ารุ่งเรืองและมีการพัฒนามากที่สุดในช่วงของพระยาเสนาอนุชิต (เอี่ยม) พ.ศ.2424-2435 ถึงแม้ว่าพระยาเสนาอนุชิต (นุช) ซึ่งถือได้ว่าเป็นยุคที่มีการกระจายอำนาจและเห็นถึงสภาพที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด และจากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยนั้นกล่าวได้ว่าคนในชุมชนกล่าวชื่นชมพระยาเสนาอนุชิตในการปกครองเมือง และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในทางประวัติศาสตร์ของผู้วิจัยจะได้รับการพูดถึงบ่อยครั้ง ซึ่งในการปกครองขณะนั้นคนในเมืองมีฐานะร่ำรวยและได้มีการสร้างตึกแถวในเมืองตะกั่วป่าไว้ให้บุตรหลานเก็บค่าเช่าจำนวนถึง 1 ใน 3 ของตึกทั้งหมด แต่ก็ปล่อยให้ทางตะกั่วป่าเมื่อพระยาเสนาอนุชิต (นุช) ได้มารักษาการ พ.ศ.2386 โดยอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีการจัดตั้งพระยาเสนาอนุชิต (นุช) ลูกเจ้าพระยานครฯ (น้อย) เป็นเจ้าเมืองตะกั่วป่า (ปัญญา ศรีนาค, 2546)

ในเวลาต่อมาเมื่อนายนุชถวายตัวเป็นมหาดเล็กแล้วได้ออกมาช่วยพี่ชายคือพระภักดีบริรักษ์ (แสง) ช่วงรักษาราชการเมืองไทรบุรีจนกระทั่งพระภักดีบริรักษ์ (แสง) ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระอภัยบริรักษ์ (แสง) เจ้าเมืองไทรบุรี นายนุชก็ได้เลื่อนเป็นพระยาเสนาอนุชิต (นุช) ปลัดเมืองไทรบุรี ได้ติดตามพี่ชายคือ พระยาบริรักษ์ภูธร (แสง) เจ้าเมืองพังงาไปเป็นผู้ช่วยราชการเมืองพังงาระยะหนึ่งเมื่อพระยศภักดีเจ้าเมืองตะกั่วป่าถึงแก่อสัญกรรมในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ได้โปรดเกล้าฯให้พระยาเสนาอนุชิต (นุช) เป็นพระยาเสนาอนุชิต (นุช) (ภาพที่ 4) เจ้าเมืองตะกั่วป่า (พ.ศ.2393-2424) เป็นผู้รักษาเมืองตะกั่วป่าและเป็นเจ้าเมืองตะกั่วป่าคนต่อมา (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้, 2539)

“...สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ.2435-2458) ทรงแสดงความเห็นถึงเจ้าเมืองตะกั่วป่าทั้งสองพ่อลูกตอนหนึ่งว่า “พระยาเสนาอนุชิต (นุช) เมื่อ

ยังมีชีวิตอยู่ใช้จ่ายเงินเลี้ยงบุตรธิดาฟุ่มเฟือยมาก ครั้นสมัยพระยาเสนาขุนขิต (เอี่ยม) บุตรพระยาเสนาขุนขิต (นุช) เป็นเจ้าเมืองตะกั่วป่าเป็นคนชอบเล่นการพนัน ผេงเรอ จนเมืองตะกั่วป่าทรุดโทรม...”

ภาพที่ 4 พระยาเสนาขุนขิตสิทธิศาสตราภศาสตรากรม (นุช) ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า
ที่มา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป

ในระหว่างปี พ.ศ.2404-2433 ได้รับการเชิดชูให้สูงมากขึ้นเท่าเทียมกับกับตัวเมืองพังงาและเมืองถลางในอดีต เจ้าเมืองมีอำนาจมากและเป็นผู้สำเร็จราชการและควบหน้าที่ดูแลเมืองอื่นๆ ด้วยโดยเฉพาะเมืองตะกั่วทุ่ง ภูเก็ตและถลางในระยะแรก ๆ แต่หัวเมืองตามชายฝั่งตะวันตกต่างก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นจากการขยายตัวของความต้องการของแร่ดีบุกในตลาดโลกในขณะนั้น การปกครองเจ้าเมืองและการกระจายการปกครอง เพื่อนำไปทำแผ่นเหล็กอาบดีบุกอย่างไรก็ตามความมั่นคงของเมืองตะกั่วป่าและเจ้าเมืองตะกั่วป่าเกิดขึ้นท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง และเป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญทั้งในเมืองตะกั่วป่าและส่วนกลาง ในส่วนของตัวเมืองตะกั่วป่าชาวจีนได้มีการอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่จำนวนมากแบ่งเป็นพวก ๆ พวกยี่หีน ปูนเจ้ากั๋งและโฮ่เซ่งเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์จากการทำเหมืองแร่ และเป็นกลุ่มอิทธิพลที่เจ้าเมืองและกรมการเมืองอื่น ๆ การจลาจลลุกลามมาถึงเมืองตะกั่วป่าแต่ไม่ได้รุนแรงมากนักจนเมื่อประมาณปี พ.ศ.2410 หรือปีพ.ศ.2419 พระยาเสนาขุนขิต (นุช) ได้สร้างกำแพงค่ายล้อมจวนของตนเองไว้อย่างแข็งแรง เพื่อป้องกันพวกฮั้วฮั้วผลจากการก่อความวุ่นวายของชาวจีนในครั้งนั้นทำให้การผลิตแร่ดีบุกต้องชะงักลง ผลิตได้น้อยลงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของหัวเมืองเพราะคนจีนอพยพกลับเป็นจำนวนมาก บ้านเมืองจึงเงียบและราคาดีบุกในตลาดโลกยังตกต่ำอีกด้วยจึงส่งผลให้ตะกั่วป่าในขณะนั้น

ยุคที่ 3 การผสมผสานทางวัฒนธรรมและการเข้ามาของกลุ่มคน (พ.ศ.2435–2458)

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยในอำเภอตะกั่วป่าจังหวัดพังงาซึ่งมองเห็นถึงความเป็นพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติศาสนาที่เข้ามาอยู่รวมกัน ทั้งชาวไทย พุทธ ไทยมุสลิม กลุ่มคนมลายู อาหรับ รวมถึงกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนและกลุ่มบาบ๋า หรือเรียกกลุ่มนี้อีกอย่างว่าพารานากัน (Peranakan) (กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, ม.ป.ป) ซึ่งมีการกล่าวถึงคำว่าพารานากันจากคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าว่าเกิดขึ้นตั้งแต่และเข้ามาในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าและผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับอาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นคนตะกั่วป่าดั้งเดิม ท่านได้เล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนที่เข้ามาในตะกั่วป่าแบบกลุ่มคนที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมว่า

“...ความเป็นบะบ๋าเกิดขึ้นตั้งแต่ บะบ๋าเกิดจากสายพระเนตรอันยาวไกลของรัชกาลที่ 3 ที่มองเห็นแล้วว่าดีบุกเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่ทำให้เงินเข้าท้องพระคลัง แต่ว่าในยุคนั้นคนตะกั่วป่าก็คือพระยาเสนาขุนขัตติ และของพังงาคือพระยาบริรักษ์อุทรธรรมเป็นลูกผู้ดี ที่มีความสามารถทักษะในการทำการค้า ก็เลยไปชักชวนชาวจีนจากมณฑลฮกเกี้ยนผ่านบริษัทคนกลางที่ป็นั้งบ่าง มะละกาบ่าง ลิงคโปร์บ่าง มาในรูปแบบของกฐีพอออยู่ยาวนานเข้าเริ่มมั่งคั่ง ร่ำรวยก็ไม่คิดกลับไปแล้ว แต่งานกับคนพื้นที่ พอเป็นลูกผู้ชายเขาเรียกว่าลูกบะบ๋า ลูกสาวเรียกยะย่า วัฒนธรรมพวกนี้เกือบที่จะสูญหายไปแล้วหลัง ๆ คนไม่ได้ใส่ใจมาก...” (จรินทร์ นีรนาทโรดม, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ผู้วิจัยมองว่าความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติศาสนาก็จะมีวัฒนธรรมประเพณีเฉพาะกลุ่มของตนเอง ซึ่งได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมรับมาจากชาวจีนฮกเกี้ยน และวัฒนธรรมของกลุ่มชาวจีน เชื้อสายมลายู หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพารานากัน (Peranakan) เข้ามาอยู่ที่บริเวณแถบจังหวัดภูเก็ต พังงาเป็นระยะเวลาอันส่งผลให้เกิดการได้รับวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับคนกลุ่มเหล่านี้ อาทิ การมีประเพณีการถือศีลกินเจ มีภาษาพูดประจำท้องถิ่นที่เรียกว่า “ภาษาฮกเกี้ยน” และวัฒนธรรมการแต่งกายเรียกว่า “บาบ๋า ย่าหยา” (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2556) การเดินทางของผู้วิจัยที่เข้าไปในพื้นที่ทำให้พบว่าปัจจุบันผู้คนแต่งกายกันปกติตามวิถีของโลกปัจจุบัน ทว่ามีงานหรือพิธีต่างๆ ก็จะมีการหยิบยืมวิถีการดำเนินชีวิตแบบอดีตมาเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าในอดีตเสมือนการเรียกคืนกลับมา ปัจจุบันภายในพื้นที่ยังมีประวัติศาสตร์คุณค่าความหมายของคำว่า “พารานากัน” ว่า

“...ปารานากัน เหตุผลเพราะปารานากันก็ต้องเป็นสายเลือดที่เกี่ยวข้องกับมลายู ตะกั่วป่าเป็นแค่คนจีนจากเกียนและคนพื้นเมืองและลูกหลานเป็นลูกบะบ๋า ตื่นๆซัดๆไม่ลึกกลับตรงไปตรงมามรดกของความเป็นบะบ๋า คนจีนเมื่อก่อนที่พลัดพรากกันมาแล้วมาเป็นก๊อหลี่เหมื่อง พอเลิกงานก็มานั่งปรับทุกข์กัน พอถึงเวลาก็มาปรับทุกข์แล้วก็เอาเทพเจ้านับถือมาไว้ แล้วมาร่วมกินผักกันเพื่อละเว้นกับการฆ่าสัตว์ จากนั้นมาทิ้งมรดกตรงนี้ไว้ก็คือศาลเจ้าทางบรรพชนทิ้งเอาไว้ ก็อย่างญาติกินเจครั้งหนึ่งก็เงินสะพัดเป็นพันล้าน เกิดจากมรดกทางวัฒนธรรมบะบ๋า ที่บรรพชนทิ้งเอาไว้ให้เหมือนกัน...” (จรินทร์ นิรินทาวโรดม, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

เมื่อผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่และสัมผัสกับบรรยากาศวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เชื่อมโยงมาจากอดีตทำให้เห็นถึงความพหุวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่ มีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนหลายชนชาติ อาทิ จีนฮากกา จีนฮกเกี้ยน เป็นต้น ที่ตั้งของถิ่นฐานภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่า กลุ่มคนไทยนอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาวเล ชาวมอร์แกน รวมถึงกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอิสลามที่อยู่ในพื้นที่ แต่กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามากที่สุดคือกลุ่มคนจีนและมีการอพยพเข้ามาอาศัยในตะกั่วป่าทั้งชายแรงงาน เข้ามาเป็นกรรมกรเหมืองแร่บ้างก็มาแต่งงานและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี่ด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลให้มีการประกอบ การสร้างอัตลักษณ์ต่าง ๆ ผ่านทางด้านอาหาร ด้านเครื่องแต่งกาย ด้านการประกอบสร้างบ้านเรือน เป็นต้น นำมาสู่การให้คุณค่าและความหมายของกลุ่มคนจีนในตะกั่วป่า

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มคนจีนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

พื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าประมาณปีมีการอพยพของกลุ่มคนจีนที่อพยพเข้ามาทำเหมืองแร่เป็นจำนวนมากและกลุ่มคนเชื้อสายอื่นที่เข้ามาทำงานโดยเฉพาะในการเข้ามาทำเหมืองแร่เป็นกรรมกรและก๊อหลี่เหมื่องล้วนก่อให้เกิดการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่จากอดีตและยังคงเป็นการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกล่าวได้ว่าในอดีตมีกลุ่มคนจีนในตะกั่วป่าโดยเฉพาะในตลาดใหญ่ที่ตั้งของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันเจริญก่อนเมืองระนอง มีคนจีนไปทำเหมืองแร่จากนั้นมีการก่อสร้างตึกแถวมีโบสถ์วัดหลายแห่ง การทำเหมืองแร่ทรงอยู่แม้ว่าจะไม่เจริญรวดเร็วแบบจังหวัดระนอง (พ.ศ.2460) บริษัทเอสเอเชียติกกำลังต่อเรือชุดแรกที่เขตกะปง บางทีการค้าขายจะเจริญขึ้นอีกไม่นาน (รายงานมณฑลภูเก็ต, 2460) ช่วงนั้นฐานธุรกิจส่งผลต่อเศรษฐกิจของเมืองตะกั่วป่าคือการทำเหมืองมากที่สุด มีร้านรับซื้อแร่ชาวบ้านที่ร้อนแร่จากเกษตรกรรม อาทิ โคกเคียน บางม่วง บางสัก บางไทร ต้าตัว กะปง ท่านา เหลล เหมาะ หลังหม่า นำแร่ดิบุกที่ร้อนกันได้มาขายกับร้านรับซื้อแร่และ

ซื้อสินค้าของกินของใช้ อาทิ น้ำมันก๊าด น้ำตาลทรายแดง-ทรายขาว ยาสูบ ฯลฯ จากร้านค้าในตลาดเหนือ อาทิ ร้านแป๊ะก๊ากเอ็ง ร้านค้าตลาดใต้ อาทิ ร้านแม่เอียนพานิชของโปเอียนและลูกสาว ฯลฯ ก่อนกลับบ้าน โดยมีร้านโกปี้ 2 ร้านใหญ่คือตลาดเหนือมีร้านโกปี้แป๊ะตัวปู้ติดกับร้านขายปลาสดของโปดำในการที่กลุ่มคนจีนเข้ามาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในพื้นที่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...จีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาตอนแรกเข้ามาทำอะไรก่อนที่ได้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมต่าง ๆ เข้ามา อะไรแบบนี้แหละคะ เหมือนแรมันบูมแต่ขาดสัญญา ถึงในยุคของพระยาเสนาฯ ขัตติราชนันทบุรีทำให้เข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นคนจีนฮกเกี้ยน จีนฮกเกี้ยนจะเน้นทำถนน สองทำอาหาร ให้อาหาร...” (จรัญ ศรีสว่าง, สัมภาษณ์ วันที่ 19 ตุลาคม 2558)

การทำอาหารในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าถือเป็นการผลิตซ้ำอัตลักษณ์เดิมอย่างหนึ่งซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากกลุ่มคนจีนแบบดั้งเดิมและถูกนำมาสู่สินค้าที่นำมาหรือพื้นที่จากยุคของการทำเหมืองซึ่งปัจจุบันพบว่าตั้งอยู่มากที่ตลาดใต้เป็นความหลากหลายโดยเริ่มจากกลุ่มฮกเกี้ยนพาเข้ามา มีร้านโกปี้แป๊ะซ่าเต้เป็นที่นัดพบของคอกาแฟซึ่งมีร้านขายขนมจีนที่ร้านแม่เอียนพานิชทางตลาดใต้ และร้านขายขนมจีนทางตลาดเหนือใกล้สำนักงานเหมืองจตุ บัญสูง ซึ่งเป็นมือเช้า มี “โรงพระ” ตลาดเหนือ โรงพระตลาดใต้แห่งละโรงเป็นศูนย์กลางใหญ่ในช่วงเทศกาล “กินผัก” โดยมีโรงกวง (สถานที่แปรรูปแร่ดีบุก) อยู่ทางตลาดเหนือและเคยมีโรงสูบฝืนสำหรับคนจีนที่ติดฝืนด้วย ความผูกพันระหว่างผู้คนกับพื้นที่มีมาอย่างช้านานด้วยการใช้บริบทพื้นที่ในการประกอบภารกิจและเป็นพื้นที่ของการพบปะสังสรรค์ในพื้นที่ ในเวลาต่อมาในพื้นที่มีการสร้างอาคารสูงประมาณ 3 ชั้นเป็นโรงแรมและได้มีการจัดสร้างโรงภาพยนตร์ทางด้านตลาดเหนือ มีจุดจอดรถขนส่งคนจากเขตรอบนอกเข้าตลาดตะกั่วป่านับว่าเป็นยุคของการค้าขายบนถนนศรีตะกั่วป่า ท่ามกลางการประสานกันภัยจากปัญหาน้ำท่วมทุกปี แทบทุกบ้านบนถนนศรีตะกั่วป่าก็มีปัญหาด้วยการถมพื้นอาคารสูงขึ้นตามกำลังเศรษฐกิจของแต่ละบ้าน

จวบจนถึงในยุคของพระยาเสนาฯ ขัตติราชนันทบุรี (นุช) ได้ย้ายมารักษาการเมืองตะกั่วป่าและได้ย้ายเมืองตะกั่วป่ามาอยู่ที่บริเวณถนนอุดมธารา ยุคนี้เมืองตะกั่วป่าจะมีชาวจีนอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่จำนวนมากกลุ่มคนจีนในการอพยพเข้ามาแบ่งเป็น 2 พวกคือ คือ พวกฮิสระ มีการจ่ายค่าโดยสารเรือเดินทางมาเอง ไม่ต้องการความช่วยเหลือในการอพยพ และมีฮิสระในการทำงานกับใครก็ได้และมีผู้จ่ายค่าโดยสารเรือให้ก่อน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม 1) มีกลุ่มนายจ้าง อาทิ นายเหมืองมีการออกค่าโดยสารให้ แต่ว่าต้องมีการทำงานแลกเปลี่ยนและใช้หนี้กับนายจ้างจนกว่าจะหมดจึงจะได้มีความเป็นฮิสระ 2) เป็นกลุ่มที่เป็นพวกหัวหน้าเงินหรือบริษัทหาแรงงานมีการจัดตั้งขึ้น มีการออกค่าเดินทางให้เมื่อมาถึงจะมีการถูกกักตัวไว้จนกว่าที่จะมีการปล่อยตัวและมีคนมาจ้างไป กลุ่มคนจีนจำนวนมากมี

การอพยพที่ได้รับการอนุเคราะห์เหล่านี้ให้มีสัญญา ในระยะแรกมีกลุ่มคนจีนอพยพเข้ามาข้ามทางผ่านมลายู ตั้งแต่ พ.ศ.2435 และ พ.ศ.2444 มีการนำคนจีนที่อพยพเข้ามาเป็นกรรมกรเหมืองแร่ในภูเก็ต โดยตรงไม่ต้องผ่านทางมลายู คนจีนมีการอพยพจำนวนมากทยอยเข้าสู่ดินแดนริมฝั่งทะเลอันดามันทั้งที่ภูเก็ต ตะกั่วป่า พังงา ระนอง ตรัง ส่วนหนึ่งเริ่มต้นจากกรรมการหรือกสิเหมืองแร่ ทำงานในเหมืองแร่ดีบุกก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมกสิ

คนจีนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะจากปีนังสิงคโปร์ ได้มีการเจริญเติบโตในระบบราชการของสยาม ได้เป็นเจ้าของอาชีพอากรซึ่งในสมัยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ.2435-2458) เรียกว่าการปกครองแบบนี้ว่า “ระบบเหมาเหมือง” จนมาถึง พ.ศ.2425 รัฐบาลสยามเป็นผู้เก็บภาษีเองและการเจริญเติบโตทั้งในระบบราชการและระบบทางเศรษฐกิจให้คนจีนกลุ่มนี้เป็นผู้ประกอบการในธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกในเขตหัวเมืองริมฝั่งทะเลอันดามัน ต่อมาเกิดปัญหาโดยมีชาวจีนอพยพเข้ามาทำเหมืองแร่ที่ตะกั่วป่ามากขึ้นและได้เป็นอั้งยี่ขึ้น 3 พวกคือพวกโฮ่เซ่งพวกปนเก้าก่ง และพวกยี่หินมีการตั้งชาวจีนกรรมการเมืองตำแหน่งหลวงบำรุงเงินประชาและขุนรักษากิจประเทศ เป็นต้น

การเข้ามาของกลุ่มคนจีนทำให้เกิดการขยายตัวของการทำงานเหมืองแร่ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลให้การทำกิจการเหมืองแร่ขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องนำเงินเข้าภาคใต้อย่างมหาศาล และด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทำให้มีการขนถ่ายสินค้าร่วมด้วยกลายเป็นการอพยพเข้ามาและส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของกลุ่มเหมืองแร่ในขณะนั้น

ความเจริญรุ่งเรืองที่เข้ามาในยุคของการทำงานเหมืองแร่ในเวลาต่อมาราคาของสินแร่ได้สร้างความร่ำรวยในพื้นที่ บรรดากลุ่มคนงานที่เข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกในทุกระดับแม้กระทั่งระดับของกสิเหมืองแร่ต่างก็จะมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าอาชีพอื่นที่อยู่ในภาคใต้ในขณะนั้น นับเป็นยุคทองของการทำงานเหมืองแร่ดีบุกยุคแรกๆ กลายเป็นภาพลักษณ์เมืองมหาเศรษฐีของผู้คนริมฝั่งทะเลอันดามันส่งผลให้มีการนำความเจริญเข้ามาโดยมีการประกอบสร้างบ้านเรือนที่ทันสมัยเข้ามาที่ในสมัยก่อนได้กลายเป็นเมืองที่ไม่เคยหลับใหลในยุคของเหมืองแร่ และได้เจียบเหงาไปสักพักในยุคของการปิดตัวลงของแร่ดีบุกที่ตกต่ำปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการนำตึกเก่าชิโนโปรตุกีสมาเป็นจุดขายซึ่งคุณค่าของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็มีคุณค่าที่แฝงไว้ในตนเองหาได้เลื่อนหายตามกาลเวลา

ยุคที่ 4 ถึงคราการเปลี่ยนแปลงและสิ่งที่ยังหลงเหลือของเมืองตะกั่วป่า (พ.ศ.2459-2528)

กล่าวได้ว่าการค้าขายและยุคทองที่ผ่านมาของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านั้นส่งผลนำมาสู่ความเจริญมากมายในพื้นที่ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนผสมผสานและการที่มีผู้คนมาติดต่อ

ค้าขายและส่งออกสินค้านั้น โดยเนื้อหาในส่วนนี้จะอธิบายของการเข้ามาของความเจริญนำมาสู่การสร้างคุณค่าและความหมายถูกประกอบสร้างเป็นตึกเก่าที่ได้รับอิทธิพลมา ทั้งยังมีจุดเด่นทางด้าน การเข้ามาของกลุ่มคนที่น่าสนใจมาสู่เอกลักษณ์ท้องถิ่น แฝงไว้ด้วยความงดงามของพื้นที่ซึ่งแฝงไว้ด้วยตึกสถาปัตยกรรมโบราณสไตล์ซิโนโปรตุกีสอีกหนึ่งสถานที่ที่กลายเป็นจุดเด่นทางการท่องเที่ยวมีผลพวงมาจากยุครุ่งเรืองอีกด้วย อีกทั้งเหตุการณ์สำคัญที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงคือทรพยากรของแร่ดีบุกที่นำรายได้เข้าสู่พื้นที่กลายเป็นยุคทองและในเวลาต่อมาก็กลายเป็นสิ่งที่ทำให้ตะกั่วป่าช่วงเวลาหนึ่งถดถอยอีกด้วยที่ส่งผลให้พื้นที่เงียบเหงา ดังจะอธิบายตรงรายละเอียดดังนี้

ผลพวงของความเจริญในการเข้ามาค้าขายและทำเหมืองแร่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ตะกั่วป่า (พ.ศ.2459-2500)

การรับรู้คุณค่าและความหมายของสถาปัตยกรรมซิโนยูโรเปียน (ซิโนโปรตุกีส)

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นที่ตั้งของตึกซิโนโปรตุกีสซึ่งเป็นอาคารแบบผสมผสานความเป็นวัฒนธรรมแบบจีนและตะวันตกไว้ด้วยกันอาคารแบบนี้มีครั้งแรกในเมืองมะละกา เนื่องจากเมืองมะละกาเป็นชุมชนแรกและมีความเก่าแก่ในคาบสมุทรมลายู ของชาวตะวันตกยุคแรก ๆ จึงกล่าวขานสิ่งเกี่ยวกับชาวจีนว่า Sino ตามภาษาลาตินเดิมแทนคำว่า China เมื่อถึงคราวชาวโปรตุเกสเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งรวมกับกลุ่มคนชาวจีนที่มะละกา จึงผสมคำเป็น “Sino-Portuguese” ในเวลาต่อมาเมื่อกลุ่มชาวตะวันตกอื่นๆ เข้ามาก็ยังมีการใช้ชื่อเดิม มาแทนความหมายของชาวตะวันตก เนื่องจากกลุ่มของชาติชาวตะวันตกในยุโรปมีอารยธรรมแบบดั้งเดิม คือ อารยธรรมกรีก-โรมัน จึงเรียกกันว่า “ซิโนโปรตุกีส” ในความหมายของการผสมผสานวัฒนธรรมความเป็นจีนร่วมกับชาติตะวันตกในยุโรป นอกจากนี้ยังชื่อที่ขนานนามในมาเลเซียที่มักจะเรียกกันว่า Sino-Malay-Colonial หรือ Tropical Renaissance หรือ Sino-Malay Palladian, หรือ Towkay Italianate (KhooJooEe, 1988 p.133 อ้างถึงใน ปัญญา เทพสิงห์ และวุฒิ วัฒนสิน, 2547) ในประเทศไทยนิยมเรียกว่า Sino-Portuguese ล้วนให้ความหมายถึงการผสมผสานอิทธิพลตะวันตกกับจีน

อาคารซิโนโปรตุกีสนับว่าเป็นอาคารที่ได้รับการสืบทอดมาจากแหลมมลายูเป็นผลจากการกระจายวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่าผู้ที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยซึ่งส่วนมากเป็นชาวจีนส่วนมากเป็นชาวฮกเกี้ยน ชาวฮกเกี้ยนเป็นผู้ที่ชอบการค้าขายและปลูกบ้านติดกันเป็นเรือนแถวเป็นห้องแคบๆ แต่เหยียดยาว ชาวจีนตอนใต้นิยมสร้างหน้าบ้านติดกันเป็นแถวตามเส้นทางคมนาคม (Davison, 2010 อ้างถึงใน ปัญญา เทพสิงห์, 2556) สืบเนื่องจากพื้นที่เมืองที่พ่อค้าคนจีนที่เข้ามาอาศัยในช่วงแรกๆ นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 มีความเติบโตทางเศรษฐกิจ การเดินทางผ่านช่องแคบมะละกาเป็นไปอย่างคึกคัก มีชาวจีนเดินทางเข้ามาทำหน้าที่พ่อค้าคน

กลาง และมีความต้องการในการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาติตะวันตกกับตะวันออกมากขึ้น กลุ่มชาวจีนเหล่านี้ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับชาวพื้นเมือง หรือชาวมลายู ก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมจีนผสมเรียกว่าปารานากัน (Paranakan) การผสมผสานปรากฏอยู่ในการดำรงวิถีชีวิตทั่วไป ทั้งการกินอาหารและการก่อสร้างบ้าน ดังนั้นจึงเกิดชุมชนที่ประกอบด้วยประชากรที่หลากหลายเชื้อชาติ หลายวัฒนธรรม มีการสร้างรูปแบบบ้านเรือนที่แสดงถึงการผสมผสานทั้งแบบพื้นเมือง แบบจีน แบบตะวันตก ดังที่ Knapp (2010, อ้างถึงใน ปัญญา เทพสิงห์, 2554) เห็นว่า ชาวจีนรุ่นแรกๆที่เข้ามาทำเหมืองแร่ เป็นทั้งแรงงานนายเหมืองผู้ร่วมลงทุนกับผู้ว่าราชการเมือง และกลุ่มของนายเหมืองผู้ที่ร่วมลงทุนทำกิจการเหมืองแร่โดยตรงความสำเร็จในการทำงานได้สร้างโอกาสได้มีโอกาสสร้างบ้านอย่างโรฐานและยังคงหลงเหลือร่องรอยไว้จนถึงปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมแบบหนึ่งของอาคารชิโนโปรตุกีสเป็นอาคารแบบผสมผสานระหว่างแบบจีนและแบบตะวันตก ลักษณะเด่นของอาคารชิโนโปรตุกีสคือการตกแต่งทางด้านหน้าของอาคารเป็นลวดลาย อาทิ ตามผนัง ชุ่มประตูดูหน้าต่าง ระเบียง เสา หรือหน้าจั่ว ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีนและตะวันตก เป็นการออกแบบอย่างกลมกลืนผ่านความเชื่อสะท้อนให้เห็นถึงเครื่องสะท้อนถึงพุทธปัญญา คติความเชื่อ และประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี (ปัญญา เทพสิงห์, 2547 น.1) อย่างไรก็ตามการเข้ามาของกลุ่มชาวจีนซึ่งเคยตกอยู่ในอำนาจของชาวตะวันตก เมื่อเคลื่อนย้ายมาสู่ภาคใต้ของไทย ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบไทยจีนในป็นังและสิงคโปร์ จึงเป็นชาวจีนที่มีการผสมผสานกับความเป็นตะวันตกค่อนข้างมาก ที่ยังคงสัมผัสได้ทั้งด้านวิถีชีวิต อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบวิถีคิด (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ, 2544 น.148) การทำธุรกิจเหมืองแร่ก็ให้เกิดการประกอบธุรกิจและการเข้ามาของกระแสการทำเหมืองแร่จนสร้างธุรกิจรายรวย มีการสร้างบ้านอย่างรายรวยสร้างบ้านใหญ่โตรวมไปถึงอาคารบ้านเรือนที่มีการผสมผสานทั้งที่พักและที่ทำการค้าร่วมกัน มีการนำสิ่งก่อสร้างมาดัดแปลงเป็นอาคารที่ทันสมัยจนเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

แม้ว่าปัจจุบันศิลปะกำลังจะเสื่อม ลวดลายที่ในช่วงเวลาหนึ่งเคยงดงามกำลังสูญหายไปตามสภาพของเวลาสาเหตุหลักมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมรวมถึงสภาพสังคม มีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลรักษาจนสามารถคงไว้ซึ่งคุณค่าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดต่อไป ศิลปะนั้นมีความสัมพันธ์กับสังคมโดยตรง เนื่องจากหมายรวมถึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้ได้มีการตระหนักถึงคุณค่าด้วย

การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของตึกเก่าชิโนโปรตุกีสในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

การเข้ามาของตึกชิโนโปรตุกีสในพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากชาติตะวันตกซึ่งมีการผสมผสานกับชาติตะวันตก ดังนั้นอาคารชิโนโปรตุกีสแม้ว่าภายนอกจะมีรูปลักษณะแบบจีน-ตะวันตกแต่ภายในปรากฏวิถีชีวิตแบบท้องถิ่น ชาวจีนมีการอพยพเข้าสู่พื้นที่ภาคใต้ของไทยได้มีการนำวัฒนธรรมเข้ามา และยังมีการผสมผสานให้เข้ากับวัฒนธรรมแบบใหม่ของภาคใต้ด้วย ความเจริญของกิจการเหมืองแร่ในจังหวัดพังงาจากกรณีศึกษาบริเวณพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าไม่ต่างกับพื้นที่ของภูเก็ตที่ที่ความเจริญทางธุรกิจในการขุดหาแร่ดีบุกแต่บทบาทชาวตะวันตกเป็นลักษณะพ่อค้ารับซื้อเหมืองแร่ และยุคของการบุกเบิกพัฒนาเหมืองไม่ใช่กรรมกรซึ่งมีจำนวนมากดังเช่นชาวจีน ชาวจีนมีการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเหมืองแร่ทุกด้าน เป็นทั้งนายเหมือง นักบริหาร ผู้ดูแลกรรมกรผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งธุรกิจต่อเนื่องชาวจีนมีระดับนายทุนบางคนมีการอพยพจากแหลมมลายูจากปีนัง หรือสิงคโปร์ ชาวจีนเหล่านี้ต่างก็มุ่งแสวงหาโชคลาภรักการทำธุรกิจการค้า การจัดการ มีความทะเยอทะยานอย่างสูง หวังจะได้ยกฐานะและมีการขยายกิจการ ส่วนใหญ่เคยอยู่ในอำนาจของชาวตะวันตก และคุ้นเคยกับวัฒนธรรมตะวันตก

กลุ่มชาวจีนที่ผูกพันกับวัฒนธรรมจีนในปีนังและสิงคโปร์มากกว่า นอกจากนั้นยังมีกลุ่มของคนจีนที่มีการผสมผสานกับความเป็นตะวันตกมากกว่าจีนที่อื่น ซึ่งชาวจีนที่มีฐานะบางคนนั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคุณหลวง มีคุณหาสน์ใหญ่โตซึ่งมีการเลียนแบบอาคารตะวันตก นอกจากจะมีแรงจูงใจจากการทำเหมืองแร่แล้วยังมีความยากจนจนปลูกพืชไม้ได้อีกด้วย อีกหนึ่งสาเหตุที่ส่งผลต่อการสร้างโอกาสให้ชาวจีนในพื้นที่ ที่ต้องมีการแสวงหาชีวิตใหม่ในการอพยพเข้ามาโดยยอมที่จะเป็นผู้ใช้แรงงานตั้งแต่แรกสำหรับกลุ่มที่มีปัญหาาร่วมกันทางการเมือง ส่วนหนึ่งก็ภัยมีการวางแผนดำเนินการและมีสมาคมลับ ๆ จึงก่อให้เกิดสมาคมลับขึ้นมาที่เรียกว่า “อั้งยี่” โดยมีเครือข่ายไปถึงชาวจีนในสิงคโปร์และมลายูด้วยที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ นับตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 3 เหมืองแร่กิจการแร่ดีบุกมีการขยายตัวขึ้นมา การเข้ามาของกลุ่มคนชาวจีนจึงมีการขยายตัว ส่งผลให้ในเวลานั้นชาวจีนมีโอกาสเป็นเจ้าของ มีอำนาจในการบริหารงานจัดการและเก็บภาษีอากรรวมไปถึงในสมัยรัชกาลที่ 4-5 มีการเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาทำการค้าขายอย่างเสรี จึงก่อให้เกิดธุรกิจเหมืองแร่กันเป็นจำนวนมาก พร้อมกันนี้มีการขยับขยายตัวของแรงงานในการเข้ามาทำธุรกิจ พร้อมกันนี้ได้มีกรรมกรเหมืองแร่ซึ่งเคยอยู่ใต้อาณานิคมของอังกฤษส่วนหนึ่งในการเข้ามา (พรรณี อวนสกุล, 2522, น.173-174)

อาคารของสถาปัตยกรรมบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ผนวกกับการศึกษาเอกสารข้างต้น ซึ่งพบว่ามามีรูปแบบที่หลากหลายโดยรูปทรงภายนอกส่วนใหญ่เป็นแบบ

ตะวันตก ภายในตัวอาคารยังคงปรากฏความเป็นจีนไว้ ตัวอาคารเปรียบเสมือนร่างกายของมนุษย์ที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในภายใต้สถาปัตยกรรมเปรียบดั่งจิตวิญญาณช่วยให้อาคารมีชีวิตชีวามากขึ้น แสดงถึงรูปลักษณ์ที่มีรสนิยมซึ่งรับมาจากต่างประเทศซึ่งเป็นการเปิดใจยอมรับ หรือในบางครั้งต้องมีการยอมผ่อนปรนกับการเปลี่ยนแปลงกับสภาพแวดล้อมใหม่ ดังปรากฏทั้งด้านภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ หรือแม้กระทั่งอาหารการกินในประจำวัน ดังกรณีศึกษาของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ตึกโบราณมักจะนำความหลากหลายและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เข้ามาได้ นำมาสู่สภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไป สาเหตุเหล่านี้ทำให้อาคารเหล่านี้ผ่านการหล่อหลอมขึ้นมา เพื่อให้ความหมายใหม่ จากชาวจีนอพยพที่มีการกลืนกลายให้เข้ากับวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในภูมิภาคนี้ โดยมีรากเหง้าที่ช่องแคบมะละกา จึงอาจเรียกจีนกลุ่มนี้ว่า “จีนช่องแคบ (Straits Chinese)” (ปัญญา เทพสิงห์ และวุฒิ วัฒนสิน, 2547) กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการเข้ามาของการทำเหมืองแร่ได้พา รูปแบบของการก่อสร้างตึกที่มีความหลากหลายเข้ามาด้วยซึ่งยังคงมีอยู่ให้เห็นในภาคใต้ปัจจุบัน อาทิ

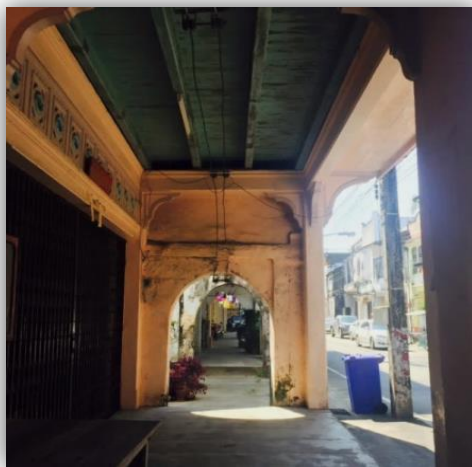
เรือนตึก เป็นอาคารที่อยู่อาศัยแบบก่ออิฐถือปูนรุ่นหลัง เริ่มประมาณสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากมีชาวยุโรปเข้ามาตั้งคลังสินค้าและยึดครองแหลมมลายู ชาวจีนจึงอพยพลงไปตั้งหลักฐานที่ภาคใต้มากขึ้น โดยเฉพาะการเปิดเหมืองแร่เป็นแรงดึงดูดสำคัญจึงเริ่มมีเงินและมีการขยายขยายยานะเป็นเศรษฐกิจกัน ซึ่งอาคารเหล่านี้เป็นอาคารที่มีการก่อสร้างแบบถาวรเป็นตึกหรือแบบก่ออิฐถือปูนซึ่งพบในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าอีกด้วย

เรือนแถวแบบจีน ลักษณะอาคารเป็นอาคารชั้นเดียว และสองชั้น ด้านหน้าแคบกว้างประมาณ 4-5 เมตร แต่จะมีความลึกประมาณ 20-30 เมตร ใช้กำแพงในลักษณะรับน้ำหนักผนังจึงเกิดความหนา ปลูกขึ้นในตัวเมืองหรือที่ชุมชนมชน มีถนนผ่านด้านหน้า ก่อสร้างโดยช่างจีนรูปทรงจึงเป็นแบบจีนทั้งหมด หลังคามุงกระเบื้องกาบกล้วยแบบจีน ส่วนประกอบและลวดลายตกแต่งใช้วัสดุที่ส่งมาจากเมืองจีนส่วนมาก ห้องแถวของคนจีนนอกจากจะมีมากในตะกั่วป่า (ตลาดเก่า) ยังมีการกระจายตัวไปตามภาคใต้ อาทิ สงขลา (ถนนนครใน) ภูเก็ต (ถนนกลาง ถนนเยาวราช ถนนระนอง) และ ระนอง (ตลาดเก่า) อายุ 100 ปีขึ้นไป ลักษณะที่สำคัญของอาคารเรือนแถวแบบจีนคือ ด้านหน้าอาคารจะทำเป็นระเบียง (Arcade) ทางเดินกว้างประมาณ 1.5-2 เมตร แต่เหนือทางเดินนั้นจะสร้างเสามีหลังคาหรือสร้างวงโค้งมีอาคารชั้นบนปกคลุมติดต่อกันตลอดแนว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ชั้นล่างค้าขายทำธุรกิจซึ่งจากการสำรวจพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการใช้พื้นที่อยู่อาศัยและทำธุรกิจค้าขายด้วย โดยชั้นบนเป็นที่อยู่อาศัยในการหลบร้อนและเพื่อเป็นการป้องกันแดดฝนให้ลูกค้าหรือคนเดินลอดผ่านไปมาได้รับความสะดวกลักษณะของอาคารแบบนี้จะได้รับอิทธิพลมาจากจีนตอนใต้ โดยเฉพาะมณฑลกว่างตุง ฮกเกี้ยน ซึ่งเป็นภูมิภาคชายทะเลมีฝนตกชุกเหมือนภาคใต้และแหลมมลายู เมื่อชาวจีนอพยพมาอยู่ในย่านกลุ่มนี้จึงมีการนำมาปรับใช้ อาคารตึกแถวทรงแบบจีนนับตั้งแต่ตั้งสังคโปร์ กัวลาลัมเปอร์ ปีนัง ไทรบุรี ขึ้นมาจึงเป็นแบบเดียวกันหมด

เรือนแถวแบบจีนผสมยุโรป เนื่องจากภาคใต้มีความใกล้ชิดกับป็นนังนอกจากจะเด่นทางด้านการค้าขายกับป็นนัง เนื่องจากมีการส่งบุตรหลานไปเรียนและค้าขายจึงมีการนำการสร้างอาคารบ้านเรือนมา ซึ่งที่ป็นนังก็มีการรับมาจากยุโรปเนื่องจากเปิดตลาดกลางของการรับแร่ดีบุกมาขาย จึงมีการนำแบบสถาปัตยกรรมมาจากยุโรปมาสร้างเป็นบ้านเรือนอยู่อาศัยด้วยเช่นกัน ต่อมาจึงมาเกิดเป็นสถาปัตยกรรมลูกผสมที่เรียกกันว่า ซิโนโปรตุกีส (Sino Portuguese) ร่วมกันระหว่างศิลปะแบบเรเนสซองส์และนีโอคลาสสิกของยุโรป กับศิลปะแบบจีนผสมไทยขึ้นซึ่งก็มีหลายรูปแบบส่วนใหญ่จะเป็นตึกกำแพงหนาเพราะใช้ระบบกำแพงในการรับน้ำหนักโดยลักษณะเด่นของอาคารแบบนี้ก็อย่างหนึ่งคือ นิยมใช้โค้ง (Arch) ต่อช่วงเสาถ้าเป็นตึกแถวเสาและวงโค้งนี้จะมีการเรียงเป็นแถวอยู่หน้าตึกชั้นล่าง รับกับระเบียงชั้นสอง (ชั้นบน) ทำให้เกิดลักษณะ “วงโค้งทางเดิน”(Arcade) กลายเป็นทางเท้าที่มีการสัญจรมีหลังคาคลุมอย่างต่อเนื่องตลอดความยาวของตึกแถว ลวดลายของปูนปั้นของหัวเสาและกรอบประตูหน้าต่าง ตลอดจนลวดลายบัวและลวดลายตกแต่งต่างๆ นั้น มีความประณีตงดงามตามแบบยุโรป คือมีหัวเสามีทั้งแบบ Doric Ionic Corinthian และแบบผสมผสานซึ่งมีลักษณะอย่างนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปะตะวันตกอย่างเด่นชัด (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548)

กล่าวได้ว่าตะกั่วป่าเจริญเติบโตในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่อำเภอตลาดใหญ่ อำเภอกะปง และอำเภอกะเขวาคือต่อมาที่ถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอตลาดใหญ่ ขึ้นกับจังหวัดพังงาในสมัยรัชกาลที่ 7 ส่วนในอำเภอ ตลาดใหญ่คือย่านตลาดเก่าในปัจจุบัน หรือแถวถนนอุดมธาราที่มีน้ำท่วมขังเป็นที่ตั้งของเทศบาลตะกั่วป่า ซึ่งคนในชุมชนเรียกว่า “ย่านยาว” ย่านตลาดใหญ่มีความรุ่งเรืองและเจริญด้วยการค้าขาย เพราะตะกั่วป่าโดยรอบเป็นเหมือนแร่ ทั้งเหมือนฉัด เหมือนซุด เหมือนบก เหมือนทะเล สารพัด เงินสะพัด และมีเรือสินค้าขนสินค้ามาจากป็นนัง โดยในย่านถนนอุดมธาราคือย่านค้าขายที่พลุกพล่านตลอดทั้งวัน มีร้านขายของ โดยเฉพาะอาหารรับประทานทั้ง อาหารแห้ง เครื่องมือ อุปกรณ์เครื่องใช้ในเหมือง รถจากในเหมืองแร่ ห้องแถวหลายห้องในตะกั่วป่าในส่วนกลางห้องมีช่องสี่เหลี่ยมโดยมีการเจาะขึ้นไปชั้นสองคนงานในเหมืองแร่มีการเข้าเมืองมีย่านบันเทิงแหล่งปลดปล่อยของคนงานมีการอัดอั้น ถนนอุดมธาราเต็มไปด้วยผู้คนและการค้าขายที่คึกคัก

การตั้งรกรากเป็นคนจีนมีการสร้างบ้านแปงเมือง บางส่วนมีเงินทุนมากเล็กน้อย บางส่วนมาขายแรงงานแล้วส่งสมเงินทุนเริ่มในการทำการค้าอาคารร้านค้าสองฝั่งของถนนอุดมธาราเป็นสถาปัตยกรรมแบบซิโนโปรตุกีส เหมือนกับป็นนัง ภูเก็ต หรือสงขลา ตามผู้ที่ตั้งถิ่นฐาน อาคารแถวมีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นมีช่องลมประดับลาย ช่องทางเดินข้างหน้าอาคารเป็นแบบโค้งถึงตึกเพดานและมีการเชื่อมต่อกันแบบที่เรียกว่า "หงอคำ" หรือลวดลายเหนือกรอบหน้าต่างแบบสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งส่วนใหญ่ห้องแถวเหล่านี้เป็นการขายของในบ้าน และมักมีการเจาะช่องเพดานเพื่อส่งของลงมาจากชั้นเก็บด้านบนกลางบ้านมีบ่อน้ำจืดก็ขุดด้วยปูนบางบ้านมีในบ้านแต่หลายบ้านก็จะมีการแบ่งครึ่งหลัง (ภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ตึกหองคาศีโนถนนศรีตะกั่วป่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

ความโดดเด่นของอาคารชิโนโปรตุกีสบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการผสมผสานศิลปะจีน คือมีลวดลายตกแต่งรวมไปถึงภาพประติมากรรมปูนปั้น ระบายสีของช่างฝีมือจีนประดับอยู่บนโครงสร้างอาคารแบบโปรตุเกส บ้านประตูหน้าต่างตลอดจนการตกแต่งภายในที่มีลักษณะเป็นศิลปะแบบจีน ปี 2500 ถนนเพชรเกษมความเจริญของเมืองแยกออกไปถึงย่านยาว แรกเริ่มหายากเหมือนเริ่มปิดตัวลงจนกระทั่งแร่ดีบุกเป็นสินค้าส่งออกอีกต่อไป ตลาดใหญ่จึงค่อย ๆ ชบเซาจากย่านค้าขายที่คึกคักมีการแปรเปลี่ยนมาเป็ย่านอยู่เป็นที่อาศัยของคนดั้งเดิมหรือกลุ่มผู้คนที่มีการหวนรำลึกถึงความรุ่งเรืองในอดีต ส่วนในรุ่นหลานก็ทยอยออกมาอยู่ย่านยาว ถนนอุดมธาราของตลาดใหญ่ ตะกั่วป่าโดยเมืองนี้กล่าวได้ว่าการเก็บอดีตไว้เป็นอย่างดีภายใต้รูปทรงของสถาปัตยกรรมเก่าแก่โดยผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับแปะคนหนึ่งที่เคยผ่านร้อนผ่านหนาวและได้เห็นสภาพของตึกเก่าในรุ่นแรกโดยผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับลุงชาติซึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ตึกรุ่นแรกนี่ตึกจีนที่ถนนอุดมธารานั้น นั่นคือตึกรุ่นแรกๆเลย เมื่อก่อนตั้งอยู่ที่ถนนอุดมธารา ซึ่งเป็นตึกแถวสองชั้นติดต่อกัน เสาก่ออิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใหญ่ติดกับฝาผนังเลยแล้วหนาอีก หลังคาก็มุงกระเบื้องและก็ทรงอะไรนี้แบบจีนหมดเลยสร้างประมาณปี 2386 แถวนั้นแหละ ความเจริญมีมากการค้าขายนั้นแหละบุกเบิกเลยนำความเจริญมาให้ ตึกก็เลยผุดขึ้นเลย สวยมากหายากแล้วเดี๋ยวนี้ตึกแบบนี้...” (รักชาติ บุญญานวัตร, สัมภาษณ์ วันที่ 28 มีนาคม 2558)

ฉากภายใต้สถาปัตยกรรมปัจจุบันเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวของคนในชุมชนได้ร่วมกันซึ่งจะแตกต่างกันในพื้นที่ย่านเมืองเก่าในภาคใต้ ในภูเก็ตมีการทาสีเมืองให้ดูสภาพใหม่และมี

การจำลองตึกที่พังขึ้นมาใหม่มีการตกแต่งโคม ส่วนที่บริเวณถนนย่านเมืองเก่าจังหวัดสงขลาอาคารเก่าแบบจีนผสมชิโนโปรตุกีสสลับกับตึกสมัยใหม่การคมนาคมคึกคักทำให้ลดการขึ้นชมเมืองไป ส่วนที่อำเภอตะกั่วป่าอาคารโบราณแบบเก่าแก่จะมีอยู่แถวย่านอุดมธาราและถนนศรีตะกั่วป่า การคมนาคมไม่คึกคักเฉกเช่นเมืองเก่าในจังหวัดของภาคใต้การศึกษาทางประวัติศาสตร์พบว่ามียุคชุมชนเก่าแก่ที่อาศัยอยู่ในเมืองตะกั่วป่า มีสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส ที่เกิดจากอิทธิพลทางการค้ากับชาวต่างชาติ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. อาคารชิโนโปรตุกีส เป็นอาคารที่มีโครงสร้างเป็นกำแพงรับน้ำหนักมีบริเวณด้านหน้าอาคารและมีลวดลายประดับอาคารเป็นยุโรป อาทิ ที่หัวเสาปูนปั้นประดับผนังอาคารหรือซอหน้าต่าง เป็นอาคารแบบทรงจีนไม่มีการตกแต่งลวดลายบนอาคาร (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6 อาคารแบบทรงจีนที่ไม่มีลวดลายตั้งอยู่ที่บริเวณถนนอุดมธารา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

2. อาคารชิโนโปรตุกีสประยุกต์ เป็นอาคารที่เป็นโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กมีอาณาเขตหรือไม่ก็ได้ต้องมีลวดลายประดับอาคารในส่วนต่างๆ เป็นลวดลายแบบจีนหรือยุโรป รวมถึงแบบอุตสาหกรรม (ภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 บ้านขุนอินทร์เป็นอาคารชิโนโปรตุกีสประยุกต์
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

3. สถาปัตยกรรมท้องถิ่น เป็นอาคารเรือนแถวไม้ที่พบเห็นส่วนใหญ่ในพื้นที่มีอาณาเขต มีหลักในการพิจารณา คือ ความหนาแน่น ความต่อเนื่องหรือความกระจุกตัวของอาคารในตัวพื้นที่และพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งและการใช้สอยอาคารที่มีความสำคัญกับชุมชนเก่าด้วย (ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 อาคารเรือนแถวไม้ที่พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

สภาพปัจจุบันของพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าตั้งอยู่ริมคลองตะกั่วป่า มีถนนสายสำคัญ 5 สาย คือ ถนนศรีตะกั่วป่า ถนนอุดมธารา ถนนกลั่นแก้ว ถนนมนตรี 2 และ ถนนหน้าเมือง โดยมีถนนศรีตะกั่วป่า เป็นถนนสายหลักและเป็นศูนย์กลางที่ตั้งของชุมชนที่มีอาคารรูปแบบชิโนโปรตุกีสอยู่อย่างหนาแน่นและค่อนข้างสมบูรณ์เป็นแนวยาวริมถนนอุดมธาราและบน ถนนสายนี้ยังเป็นที่ตั้งของ "กำแพงค่ายเมืองตะกั่วป่า" เป็นโบราณสถานที่สำคัญโดยอยู่ในการดูแลของกรมศิลปากร เป็นที่ตั้งของกำแพงค่ายเมืองตั้งอยู่ใกล้กับคลองตะกั่วป่าบริเวณสามแยกคลองปีกกับคลองตะกั่วป่า ปัจจุบันการคมนาคมในพื้นที่เมืองตะกั่วป่าการติดต่อกับเมืองอื่น ๆ ยังคงเป็นถนนสายเดียว และมีสภาพคดเคี้ยวผ่านแนวเทือกเขาที่สลับซับซ้อน สภาพของการจราจรเป็นไปแบบเบาบาง เหมาะแก่การอนุรักษ์เมืองมีการพัฒนาเสริมศักยภาพของเมืองให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ทำให้เมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองที่มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตชุมชนตลาดใหญ่ (สำนักงานเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2557)

ตะกั่วป่าถึงคราการขยับขยายตัวอีกครั้งนอกจากการเข้ามาของตึกโบราณแล้วนั้น การค้นพบแร่ก็เป็นยุคทองของการเปลี่ยนแปลงเช่นกันซึ่งจะก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นและนำมาสู่ผลพวงต่อมาในพื้นที่สืบเนื่องจนถึงปัจจุบันที่นำมาสู่การรื้อฟื้นทุนจากอดีตอีกด้วย เนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของยุคเหมืองแร่ดีบุกและการระส่ำระสายของราคาเหมืองแร่ ผู้วิจัยจึงเลือกมาเป็นส่วนในการวิเคราะห์ผลเพื่อทำให้เห็นคุณค่าและความหมายผ่านการสร้างทั้งทางด้านภาพลักษณ์ ภาษา รวมทั้งการสังสมทางวัฒนธรรมในพื้นที่อีกด้วย

ยุคทองของการทำเหมืองแร่ของผู้คนริมฝั่งทะเลอันดามัน (ในช่วงปีพ.ศ.2508-2524)

เมื่อก่อนประเทศไทยได้มีการส่งออกแร่ดีบุกเป็นสินค้าในรูปแบบของสินแร่ดีบุก (Tin Concentrate) ซึ่งสินแร่ส่วนใหญ่ได้ถูกส่งไปขายยังประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียเหล่าบรรดาพ่อค้าที่รับซื้อสินแร่ซึ่งเป็นกลุ่มคนจีนต่างมีสถานที่รับซื้อสินแร่ในทุกจังหวัดในริมฝั่งทะเลอันดามันโดยเฉพาะที่ภูเก็ต ระนอง และตะกั่วป่าต่างมีฐานะร่ำรวยได้มีการครอบครองแหล่งทรัพยากรและเป็น “นายหัว” จำนวนมากในขณะนั้นต่อมาการทำเหมืองแร่และนายหัวค้าแร่ที่ค้า “แร่เถื่อน” กลุ่มบรรดาคคนทำงานในเหมืองแร่ดีบุกทุกระดับแม้กระทั่งระดับกุลีเหมืองแร่ต่างก็มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าอาชีพอื่นในภาคใต้ สิ่งเหล่านี้นับเป็นยุคทองของเหมืองแร่ส่งผลทางเศรษฐกิจของคนในวงการเหมืองแร่ดีบุกที่อาศัยอยู่ยุคแรกๆ และเสมือนการฉายภาพลักษณะเมืองมหาเศรษฐีของคนในริมฝั่งทะเลอันดามัน กิจกรรมขยายขึ้นเรื่อยๆ พร้อมกับการขนส่งสินแร่เข้าสู่โรงถลุงแร่ที่ภูเก็ต

ด้วยมูลค่ามหาศาลของแร่ดีบุกจึงเป็นที่มาของคำขวัญของจังหวัดพังงาในปัจจุบันที่โดยเริ่มต้นด้วยคำว่า “แร่หมื่นล้าน” ตามด้วยเกะป็นเหยี่ยวว่า “บ้านกลางน้ำ” และสภาพธรรมชาติของภูเขาในพังงาว่า “ถ้ำงามตา ภูเขาแปลก” ไม้ดอกพื้นถิ่นปักชั้ไต้ที่หอมเย็นชื่นใจ “แมกไม้จำปูน” จบด้วยคำว่า “บริบูรณ์ด้วยทรัพยากร” ดังตราประจำของจังหวัดพังงาคำขวัญดังกล่าวสะท้อนให้เห็นคุณค่าและความงามด้วยฐานทางทรัพยากรที่ไม่ใช่เพียงอำเภอตะกั่วป่าเท่านั้น แต่หมายรวมถึงอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพังงาเป็นการบ่งบอกว่าจังหวัดพังงาร่วมกับการท่องเที่ยวทั้งทางบก ทางทะเล ทั้งทางทรัพยากรชายฝั่งและความเป็นวัฒนธรรมที่ยังคงหลงเหลือ (ภาพที่ 9)

ภาพที่ 9 ตราประจำจังหวัดพังงา

ที่มา: สัญลักษณ์ประจำจังหวัดพังงา, 2558

ตราประจำของจังหวัดพังงาในปัจจุบันเป็นภาพของภูเขาและเรือขุดแร่ ภูเขาคือ เขาช้างซึ่งเป็นภูเขาสูงอยู่หลังศาลากลางจังหวัด ประวัติศาสตร์กล่าวว่าในพ.ศ.2352 พม่ามีการยก กองทัพมาตีเมืองฝ้ายใต้ ราษฎรบางส่วนที่ไม่มีอาวุธและกำลังจะมีการต่อสู้กันจึงต้องมีการอพยพไป หลบภัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำพังงา ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบและตั้งหลักแหล่งอยู่ตรงนั้นตลอดมาส่วนภาพเป็น เรือขุดแร่เป็นภาพแสดงถึงอาชีพหลักที่สำคัญของชาวพังงาในอดีต (สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้, 2529) ในเวลาต่อมาทั้งสี่ข้างรวมไปถึง “ชี้แร่” ก็ถูกนำมาขายจนหมดสิ้นการหายไปของแหล่ง ทรัพยากรดีบุกในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอันดามันที่ปรากฏชัดเจนในทศวรรษ 2520 กิจการของเหมืองแร่ ดีบุกปิดกิจการลงตามลำดับ ธุรกิจขนส่งแร่ดีบุกต้องเปลี่ยนเป็นระบบการขนส่งอย่างอื่นแทน อาทิ การขุดบ่อกึ่งในสวนยางพารา สวนมะพร้าวในช่วง พ.ศ.2530 เป็นต้นมาและเติบโตของบริษัทผลิต อาหารกุ้ง (สร้อยดี อ่องสกุล และ สมโชติ อ่องสกุล, 2557) ซึ่งทำให้สภาพของเมืองเก่าตะกั่วป่าเมื่อ มาถึงยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ก็เข้ามาในยุคของการตกต่ำของราคาแร่ดีบุกที่เกิดขึ้นในตะกั่วป่า

หากจะกล่าวถึงยุคทองนั้นต้องเป็นเรื่องของทางด้านฐานทางทรัพยากรในพื้นที่ ที่ ช่วงเวลาหนึ่งเคยกล่าวได้ว่ามีความเจริญในยุครุ่งโรจน์ของการทำเหมืองและก่อให้เกิดพื้นฐานทาง เศรษฐกิจที่มีการขยายตัวก่อให้เกิดเป็นที่รู้จักของผู้คนและจังหวัดพังงา ในเวลาเดียวกันก็เป็นสิ่งที่ สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและการค้าขายที่นำมูลค่า ให้กับประเทศ ทั้งจังหวัดพังงาและตะกั่วป่าในช่วงเวลาหนึ่ง หากด้วยเปรียบเมืองตะกั่วป่าเหมือนกับ สังคมของมนุษย์ก็ต้องมีขึ้นมีลง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเคยรุ่งเรืองและก็มีช่วงเวลาของยุคที่ฐานทาง ทรัพยากรตกต่ำด้วยสาเหตุ ดังต่อไปนี้

สาเหตุที่ราคาดีบุกตกต่ำส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจของเมืองเก่าตะกั่วป่า

สภาพของตลาดโลกที่ส่งผลต่อราคาของแร่ดีบุกตกต่ำก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ราคา แร่ดีบุกในตลาดโลกที่ลอนดอนประเทศอังกฤษมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ จึงส่งผลให้ตลาดรับซื้อ ของจากปีนั้นมีราคาตกต่ำลงไปด้วย บ่อเกิดมาจากราคาของดีบุกที่ตลาดลอนดอนที่เคยสูงที่ 140 ปอนด์สเตอริงต่อตัน ลดลงเหลือ 76 ปอนด์สเตอริงต่อตันใน พ.ศ.2419 เมื่อราคาของแร่ดีบุกใน ตลาดโลกต่ำลงรายได้หลักก็ลดลงตามไปด้วยจึงส่งผลให้ภาระค่าใช้จ่ายกลับสูงขึ้นมีการผลักภาระให้ กรรมกรชาวจีน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่าประเทศไทยเป็น ประเทศแรกที่ได้กล่าวได้ว่าผลิตแร่ดีบุก 1 ใน 7 ของโลกซึ่งประกอบด้วยประเทศไทย ออสเตรเลีย โบลิเวีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไนจีเรีย แชร์ (คองโก) โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดใน 22 ประเทศ ซึ่งสภาพในสมัยก่อนกับปัจจุบันจึงมีความแตกต่างกันมากและผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับ ลุงประวิทย์ได้เล่าสภาพของเมืองตะกั่วป่าในอดีตให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...เมื่อก่อนสมัยนั้น พระยาเสนาฯชิตเป็นเจ้าเมืองตะกั่วป่า มาจากไทรบุรีเิง เป็นลูกของพระยาไทรบุรี แล้วพาแขกมาอยู่ที่บางลับ เขาเรียกหม่อมหวั้น มีภรรยาเป็นอิสลาม มาอยู่ที่นี้ ตอนนี้จะอยู่ในหมู่บ้านแขก เขาเรียกว่าบางลับใน บางลับนอก บางลับกลาง มาอยู่ตรงนั้นทั้งเพแหละ ลูกหลานแกร่งที่ 4 แล้ว ถึงหลังจากนั้นแหละนะ หลังจากหมดยุคของเหมืองแร่แล้ว เราจะชอบเขาหลาย เพราะเราจะอาศัยจากคนในพื้นที่ตะกั่วป่าเองเนี่ย เขาจะเป็นลูกจ้างทำเหมืองแร่เิง พอเหมืองหยุดก็ไม่มีงานทำ พอไม่มีงานทำเด็กที่มาอยู่ที่นี้พอเขาเรียนจบเขาก็ไม่สามารถมาประกอบอาชีพได้เพราะไม่มีอะไรรองรับเขา ถ้าจะพูดเิงเทศบาลอะไรเนี่ยเขาจะรับเส้นสายของเขา เป็นระบบอุปถัมภ์ ถึงเราก้เลยได้บุคลากรที่ไม่มีคุณภาพเิงบ้านเมืองเลยอยู่แบบนี้แหละ...” (ประวิทย์ ลิมสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

การผลิตและการบริโภคแร่ดีบุกเิงเป็นเรื่องสำคัญในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าในสมัยก่อน ในระยะเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ (International Tin Council) แร่ส่วนใหญ่จะส่งไปขายที่ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย กลุ่มพ่อค้าคนจีนจะรับซื้อสินแร่จากสถานที่ที่อยู่ใกล้ทะเลอันดามันโดยเฉพาะที่ภูเก็ตและตะกั่วป่า เพราะเป็นเมืองที่มีความร่ำรวยและได้ครองแหล่งทรัพยากรและเป็น “นายหัว” จำนวนมาก ดังคำกล่าวของแป๊ะเหลงที่เคยเิงกรรมการอยู่ในยุคของการทำเหมืองแร่ที่ว่า

“...มากมาย ฟ้ากับเหว แล้วเมื่อก่อนตะกั่วป่าตรงนี้นั้นคนจะเดินหมดเลย คนพลุกพล่านหมดตรงนี้ โรงแรมตรงนี้มีโรงแรม 10 กว่าแห่ง 11-12 แห่งตรงนี้เหมือนเป็นศูนย์การค้าเลย เิงมีโรงหนัง 2 แห่ง มีบาล่าบอง 4 แห่ง มันคล้ายสถานที่เขาจัดให้มีนางรำมานั่งหน้าเวที ถึงผู้ชายเข้ามาเิง คนส่วนมากมาได้กับเศรษฐกิจตะกั่วป่าที่ได้มาทำงาน...” (แป๊ะเหลง, สัมภาษณ์ วันที่ 29 มีนาคม 2558)

ท่ามกลางสถานการณ์เศรษฐกิจ “ขาลง” ของธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกเิงปี พ.ศ.2528 พลิกผันส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าบนถนนศรีตะกั่วป่าต้องปิดกิจการลงไปตามลำดับของเวลาที่แปรเปลี่ยนไป จากความรุ่งเิงเรื่องในยุคของการทำเหมืองแร่ในอดีตทำให้ผลพวงทางเศรษฐกิจเิงถึงความรุ่งเิงเรื่องของอดีตมาจนถึงปัจจุบันผ่านทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น การปิดตัวลงของเศรษฐกิจที่รุ่งเิงเรื่อง ส่งผลให้เมืองตะกั่วป่ามีความหลากหลายและมีความเป็นพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะเิงเกิดการผันตัวของเมืองแต่ก็ยังคงหลงเหลือความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ ซึ่งการเิงที่มีความหลากหลายเป็นแบบฉบับของตะกั่วป่าเิงกลายเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในพื้นที่ที่เิงคงอยู่

ถึงคราการเปลี่ยนแปลงรวมถึงความเจริญที่เข้ามาในพื้นที่จนเมื่อถึง พ.ศ.2474 สมัยรัชกาลที่ 7 ยังคงตอกย้ำความระส่ำระสายเศรษฐกิจที่เริ่มตกต่ำจึงต้องยุบจังหวัดตะกั่วป่า ในสมัยพระยาศรีสกลโกธนุชิต ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการ เป็นอำเภอตลาดใหญ่ (ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา) พ.ศ.2475 เศรษฐกิจของประเทศไทยและทั่วโลกตกต่ำอย่างมาก จึงได้มีพระบรมราชโองการยุบจังหวัดตะกั่วป่าลงเป็นอำเภอเมื่อวันที่ 1 เมษายน โดยมีการเปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอตลาดใหญ่” ขึ้นตรงต่อจังหวัดพังงา ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอตะกั่วป่า” เพื่อรักษาชื่อเดิมของเมืองตะกั่วป่าไว้ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป)

โดยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองของเมืองตะกั่วป่าเมื่อปี พ.ศ.2475 เทศบาลเมืองตะกั่วป่าได้สร้างตลาดสดบนพื้นที่เทศบาลของกำนันพวย กลั่นแก้ว (ถึงแก่กรรม) ซึ่งเป็นพื้นที่สูงกว่าถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา มีโรงภาพยนตร์และโรงแรมแห่งใหม่ มีร้านรับซื้อแร่ดีบุกและร้านค้าใหม่เพิ่มขึ้น เป็นการขยายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าขายไปทางด้านถนนมนตรีซึ่งกล่าวได้ว่าเมืองตะกั่วป่าเป็นเมืองของเหมืองแร่ซึ่งนำมาซึ่งความเจริญอย่างมากก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

การปกครองและการกระจายเมืองหรือแม้กระทั่งการเป็นเจ้าของ และการเชิดชูเมืองทุกเหตุการณ์ปกครองในการสร้างระบบเครือข่ายนำมาสู่การขยายตัวและติดต่อกับเมืองข้างเคียงหรือการค้าขายกับต่างประเทศ ทุกอย่างเป็นปัจจัยร่วมกันมีความสัมพันธ์กันในพื้นที่และจุดเด่นของพื้นที่ทางด้านทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรนำมาสู่ความเจริญหรือระส่ำระสายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกร่วมด้วย ดังนั้นกล่าวได้ว่าปัจจัยภายในและภายนอกมีส่วนช่วยให้ตะกั่วป่ามีการพัฒนาและต่อยอดมาเป็นพื้นที่ที่ผ่านช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์อีกพื้นที่หนึ่ง ความรุ่งเรืองของฐานทางทรัพยากรทางธรรมชาติและเป็นบ่อเกิดของการเข้ามาของเศรษฐกิจและการทำเหมือง

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถึงแม้ว่าจะมีบางสถานที่ได้ผู้พิงไปบ้างตามกาลเวลา แต่คุณค่าในทางประวัติศาสตร์ยังคงหลงเหลือให้เห็น การศึกษาเรื่องราวในอดีตถึงย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในอดีตทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงคุณค่าการเปลี่ยนแปลงที่ทำปัจจุบันมีสถานที่สำคัญในพื้นที่ที่กลายเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงแฝงไว้ด้วยเรื่องราวในอดีตที่มีคุณค่า ความหมายในอดีตที่ถูกสร้างขึ้นหรือแม้แต่ความหมายใหม่ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นอาจจะออกมาในรูปแบบของการนำทุนจากอดีตมารู้จักจัดการ ก็ล้วนมาจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในพื้นที่หมดทั้งสิ้น ดังนั้นในปัจจุบันในพื้นที่ที่ยังคงมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนร่วมกันรักษาและรื้อฟื้นเพื่อให้คงอยู่สภาพเดิมมากที่สุดและรักษาคุณค่าของอดีตเอาไว้

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ในพื้นที่ย่านตะกั่วป่าในบทการศึกษานี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความเป็นพลวัตที่มีคุณค่าและสามารถเชื่อมโยงมาจากอดีต ซึ่งการศึกษาเหตุการณ์สำคัญจากอดีต

กล่าวได้ว่าการมีท่าเรือในพื้นที่นำมาสู่ความเจริญจากอดีตมาก พอกับการทำเหมืองแร่ดีบุก นั้นจะนำมาสู่การได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในช่วงระยะเวลานั้น จนนำมาสู่การเห็นถึงตัวตนที่เป็นแบบฉบับของคนในพื้นที่ตะกั่วป่าที่ถูกถ่ายทอดเรื่องราวสามารถยืนหยัดด้วยแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างว่าทุกวันนี้คนในบริบทย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังคงใช้ชีวิตผูกพันและมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ที่ร่วมกันจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นอยู่อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนไปจากสมัยก่อนที่เคยรุ่งเรืองผู้คนพลุกพล่านกล่าวได้ว่าการทำเหมืองแร่ก็เป็นเหตุผลเดียวที่ทำให้ตะกั่วป่ามีช่วงเวลาที่คึกคักและเจียบเหงาแม้เหมืองจะปิดแต่สิ่งที่ยังคงหลงเหลือเป็นหลักฐานบ่งบอกของความรุ่งเรืองนั้นคือตึกแถวโบราณ แต่ปัจจุบันถูกเปลี่ยนมาเป็นคนมากหน้าหลายตา มาท่องเที่ยวงานกิจกรรมที่จัดขึ้นทำให้พื้นที่ในปัจจุบันจึงมีแค่เส้นคันเวลาเท่านั้นที่เปลี่ยน แต่คุณค่าที่อยู่ในจิตใจนั้นยังตราตรึงไม่เสื่อมคลาย

รากเหง้าทางวัฒนธรรม: การรื้อฟื้นอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว (ช่วงปีพ.ศ.2529-2558)

การกลายเป็นสินค้าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นกระบวนการสร้างคุณค่าและความหมายให้กับบริบทพื้นที่ซึ่งประกอบด้วยถนน 2 สายได้แก่ ถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา ซึ่งถูกปรับเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันโดยมีความหมายการให้คุณค่าแตกต่างจากอดีตที่เมื่อก่อนพื้นที่ของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นที่สัญจรไปมาของกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาโชคในการทำเหมืองแร่ ซึ่งทำให้บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่ามีความเจริญเป็นอย่างมากในยุครุ่งเรืองอย่างมากของการทำเหมืองแร่ในขณะนั้น ประกอบกับการเข้ามาของกลุ่มคนหลากหลายทางวัฒนธรรมจากการติดต่อค้าขายเป็นหลัก หรือกระนั้นก็เกิดการเป็นเมืองท่าสำหรับการค้าในบริเวณทุ่งตึกกระจายตัวมาถึงพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าส่งผลต่อความเจริญโดยยิ่งมาในถึงยุคของเหมืองแร่เฟื่องฟูในช่วงของรัชกาลที่ 5 จวบจนถึงรัชกาลที่ 6 เป็นการหลังไหลทางวัฒนธรรมกล่าวได้ว่าพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีความเจริญรุ่งเรืองโดยได้มีการเพิ่มพูนอัตลักษณ์ขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งวิถีชีวิต อาชีพ การแต่งกาย ความเจริญของเมือง เป็นต้น ความมั่งคั่งและคุณค่าเหล่านี้ได้มีการสะสม จนมาถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในพื้นที่และส่งผลทำให้เกิดความเจ็บปวดท้อใจคือราคาของเหมืองแร่ดิบในตลาดโลกตกต่ำในปี.ศ.2528 ทำให้ในพื้นที่เสมือนเมืองร้างผู้คนพากันขยับขยายออกไปหาที่ทางใหม่เหลือแต่คนเฒ่าคนแก่ จนมาถึงปีพ.ศ.2529 โดยแรกเริ่มเดิมทีผู้คนมีการปรับปรุงพื้นที่และปรับภูมิทัศน์รวมถึงการสำรวจพื้นที่ที่เป็นจุดเด่นของแต่ละจุดที่จะสามารถสอดแทรกข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้ผ่านอาคารโบราณ บ้านเรือน และสถาปัตยกรรม จนในปัจจุบันพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการปรับปรุงพื้นที่ให้เมืองเก่ามีสีสันขึ้นมาอีกครั้งโดยการนำตึกเก่ามีทาสีผ่านตึกซิโนโปรตุกีสให้เป็นจุดเด่นในการทำถนนให้มีชีวิตอีกครั้ง

ได้เริ่มมีการพัฒนาพื้นที่แต่ยังเป็นรูปธรรมมากนักโดยผลพวงจากการขยายพื้นที่ยังคงหลงเหลือกลุ่มชนพื้นถิ่นบะปา ยาย่าในพื้นที่ส่งผลให้เหลือซึ่งคุณค่าและปรับมาสู่การท่องเที่ยวในปัจจุบันซึ่งก็จะมีการนำเสนอพื้นที่ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป เป็นการให้คุณค่าจากกลุ่มคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จนถูกทำให้กลายเป็นสินค้าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ซึ่งเป็นจุดเด่นของงานวิจัยชิ้นนี้ที่มีการศึกษาทุนในอดีตที่มีคุณค่าต่อก่อนหน้านี้ นำมาสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวเสมือนการโยยหาสิ่งทีเลือนหายไปแล้วในชุมชนกลับมาอีกครั้งผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าการให้คุณค่าความหมายใหม่จากที่เคยเป็นที่อาศัย ร่องรอยจากความเจริญรุ่งเรืองในอดีตนำมาสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เริ่มมาโดดเด่นอีกพื้นที่หนึ่งในจังหวัดพังงาควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวตามชายฝั่ง

นอกจากนี้การนิยามคุณค่าและความหมายก่อนกระแสการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาและการที่คนในชุมชนได้นำทุนจากอดีตที่ได้เลือนหายไปแล้วผ่านการรื้อฟื้นขึ้นจากเดิม โดยบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้นำการอนุรักษ์เมืองเก่ามาจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าตามระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ. 2546 ทำให้มีการวางนโยบายและแผนในการอนุรักษ์และปรับเป็นการท่องเที่ยวให้ทัดเทียมเท่าเมืองเก่าในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดสงขลา ทำให้ชุมชนมีการขยายโดยมีการจัดทำชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์ พัฒนา และบริหารจัดการเมืองเก่า เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่เมืองเก่าทุกภาคส่วน เพื่อให้เมืองเก่าซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวได้รับการคุ้มครองให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ทำให้มีการฟื้นฟูเมืองเก่าตะกั่วป่าเริ่มมีการพัฒนาประกอบกับการนำอัตลักษณ์มารื้อฟื้นให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว โดยริเริ่มนำการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อย่างจริงจังและเห็นได้ชัดคือปีพ.ศ.2551 เริ่มมีการเปิดเป็นถนนสายวัฒนธรรมหรือคนในชุมชนเรียกว่า “ถนนคนเดิน” โดยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว เสมือนการโหยหาอดีตโดยคนในชุมชนในการร่วมการรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีตถูกนำมาเป็นสินค้าเพื่อสอดรับกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากทั้งคนในชุมชนตลาดใหญ่ ชุมชนเสนาชูรังสรรค์รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยส่งเสริมทำให้เป็นถนนสายประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ท่ามกลางการโหยหาอดีตที่ใช้จิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ผ่านความทรงจำก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนในการผลักดันให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลับมามีลมหายใจอีกครั้งไม่ใช่ฐานะความรุ่งเรืองในยุคของเหมืองแร่เฉกเช่นอดีต ทว่าเป็นการเติบโตแบบเนิบช้าแต่ยั่งยืนในอนาคตของกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ดังที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในส่วนของบทนี้เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของการทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลายเป็นสินค้า โดยการรื้อฟื้นและประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นรวมถึงการกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวอย่างไรบ้างในลำดับถัดไป

ประวัติศาสตร์เมืองเก่าตะกั่วป่า: ลมหายใจยังไม่ขาดช่วง

การฟื้นฟูหลักฐานทางประวัติศาสตร์และรื้อฟื้นเป็นการท่องเที่ยว

ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าล้วนมีสิ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมายที่ก่อร่างสร้างมาจากความรุ่งเรืองในการขยายการปกครองและการค้าขายกับต่างชาติรวมทั้งการเข้ามาในยุคของการทำเหมืองแร่ทำให้มีการประกอบสร้างเป็นสถานที่และหลักฐานทางประวัติศาสตร์

จนหลงเหลือคุณค่าจากอดีตนำมาเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่ายังมีกลุ่มของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เสียดิตความเป็นอดีต และวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบดั้งเดิมการเข้ามาในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว เสมือนเป็นการขายประวัติศาสตร์ของคนในชุมชนซึ่งมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาประกอบสร้างเรื่องราวเพื่อรับใช้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยกล่าวได้ว่าสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในส่วนนี้นั้นจะมีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีของคนจีนและการนำความเจริญเข้ามาในพื้นที่ที่ถูกนำมาให้คุณค่าจากอดีตและถูกสร้างเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งตามวัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรมที่มีผลพวงมาจากอัตลักษณ์เด่นในพื้นที่และถูกนำมาเป็นสถานที่จัดกิจกรรม จัดโครงการและวิถีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์บ่อยครั้งได้ดังนี้

สัญลักษณ์ของกลุ่มคนจีน

การเข้ามาของกลุ่มคนจีนที่มีการอพยพและการกระจายทางวัฒนธรรมในตะกั่วป่ามีความหลากหลายนำมาสู่การประกอบสร้างซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปโดยจะมีสัญลักษณ์ของกลุ่มคนจีนเป็นสถานที่ในเมืองเก่าตะกั่วป่า ประกอบด้วยอาคารโรงเรียนเต้าหมิง ศาลเจ้าจีนในพื้นที่ที่พบได้ตลอดของเส้นถนนนำมาอธิบายให้เห็นถึงการนำมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ที่มีคุณค่าจากอดีตถูกนำมาหรือพื้นที่ในปัจจุบัน

อาคารโรงเรียนเต้าหมิง: พื้นที่ทางการศึกษาของคนจีน

ตั้งอยู่ที่ถนนศรีตะกั่วป่า สร้างประมาณเมื่อปี พ.ศ.2430 โดยการร่วมทุนของสมาคมพ่อค้าชาวจีนสำหรับให้ลูกหลานชาวจีนได้เล่าเรียนภาษาจีน เป็นอาคารสถาปัตยกรรมสไตล์แบบโบราณชิโนโปรตุกีส โดยตัวอาคารก่อสร้างรูปทรงแบบจีน จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่ายังมีกลุ่มคนจีนจำนวนไม่น้อยที่มีการใช้สอยจากพื้นที่ของโรงเรียนเต้าหมิง โดยมีการจัดเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนในให้กับลูกหลาน และมีการพบปะสมาคมของกลุ่มคนจีนในพื้นที่รวมถึงบริเวณใกล้เคียงในบางครั้งได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นที่พักและใช้ในงานเทศกาลของกลุ่มคนจีนด้วยภาพของอาคารในปัจจุบันได้มีการถูกทาสีใหม่และปรับปรุงซ่อมแซมให้มีสภาพไว้คงเดิมมากที่สุด ชุดอาคารยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนจีนสร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2465 โดยการเรียไรเงินทุนจากเศรษฐีเหมืองแร่และพ่อค้าชาวจีนในตลาดเก่า ตลาดย่านยาว จังหวัดระนองและภูเก็ตเพื่อให้บุตรหลานของคนจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองตะกั่วป่าได้เล่าเรียนหนังสือ โดยจัดให้มีการสอนภาษาจีน ใช้เงินทุนในการปลูกสร้างอาคารโดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น 20,000 บาท สร้างโดยช่างฝีมือชาวจีนเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม อาคารรูปทรงชิโนโปรตุกีสประยุกต์ หลังคามุงสังกะสี (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 10 อาคารโรงเรียนเต้าหมิง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

โดยภายในตัวของอาคารจะเป็นมีกระดานไว้อ่านหนังสือภาษาจีนที่จะมีคุณครูมาสอน ภายในของตัวอาคารถูกปรับเปลี่ยนเป็นสถานที่ที่ใช้สอนได้ทั้งมีเด็กเข้ามาเล่าเรียนรวมไปถึงสามารถทำเป็นที่ประชุมพบปะสังสรรค์กันภายในตัว มีกลุ่มคนจีนจำนวนมากที่เข้ามารับประทานอาหารเช้าและนั่งพูดคุยกัน โรงเรียนเต้าหมิงในปัจจุบันยังคงสภาพที่คงเดิมจากอดีตจากคำบอกเล่าของคนชุมชนและผู้ใช้สอยพื้นที่ที่บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่า พื้นที่ที่ถูกปรับเปลี่ยนไปบ้างจากอดีตตอนนี้ก็มีการอนุรักษ์ พื้นฟูของกลุ่มสมาคมที่เข้ามาใช้สอยพื้นที่ด้วยความสวยงามของโรงเรียนเต้าหมิงที่มีกลิ่นไอของภายใต้ของเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ยังคงไว้เอกลักษณ์เดิมจนถึงปัจจุบัน สิ่งปลูกสร้างเหล่านี้ได้นำมาเป็นจุดขายของบริบทพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นซึ่งถูกรับใช้กลุ่มที่เข้ามาโดยถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในการที่บุคคลภายนอกเข้ามาใช้สอยพื้นที่ (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 บริเวณภายในอาคารโรงเรียนเต้าหมิง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

ศาลเจ้าจีน: พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มคนในพื้นที่

ในสมัยก่อนบริเวณถนนอุดมธารามีศาลเจ้าจีนตั้งอยู่เป็นจำนวนมากแทบตลอดสาย (จับเส้า) คำว่าจับเส้ามาจาก "ภาษาจีนฮกเกี้ยน" ซึ่งแปลว่า "เมืองท่าที่เก็บภาษี" แต่ทุกวันนี้แม่น้ำดังกล่าวตื้นเขิน และเปลี่ยนเส้นทางจนกลายเป็นถนนอุดมธาราไปแล้วจนแทบไม่เหลือร่องรอยเมือง

ท่าเก็บภาษีในอดีตไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษากัน หลงเหลือก็เพียงบ้านเรือนโบราณในสถาปัตยกรรมแบบซิโนโปรตุกีส คือ ศิลปะแบบจีนผสมยุโรปโปรตุเกสใน "ตลาดเก่า" ผู้วิจัยพบว่าการแลกเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่เมืองตะกั่วป่ามีมาตั้งแต่อดีตและมีการประกอบสร้างคามหมายเป็นชื่อเรียกของกลุ่มคนจีนในพื้นที่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เมืองตะกั่วป่านอกจาก มนต์ตรงที่ว่าแม่น้ำตะกั่วป่า เป็นที่ขนส่งสินค้า เอามาส่งสินค้า ถนนอุดมธาราเป็นที่ขนส่งสินค้าสินค้าเข้า สินค้าออกตรงนั้นแหละ เก็บภาษี เรียกว่า “จับเส้” ภาษีทุกอย่างไปขึ้น ลงที่นั่นคนเข้ามาทำเหมืองแร่ คำขาย เรือ...” (จรัญ ศรีสว่าง, สัมภาษณ์ วันที่ 19 ตุลาคม 2558)

“...ความสำคัญของถนนอุดมธารา คือ เป็นที่ส่งสินค้า สินค้าเข้า สินค้าออก มาเก็บภาษี เขาเรียกว่า “จับเส้” สินค้าทุกอย่างไปขึ้น ลงที่นั่น ซึ่ง “จับ” แปลว่าจับ “เส้” แปลว่าภาษี สินค้าทุกอย่างไปขึ้นที่นั่น ความหมายคือภาษีไปเก็บตรงนั้นคนจีนเข้ามา มา 2 กลุ่มใหญ่ๆ นั้น ที่แรกแยกเป็น 3 กลุ่มมีการแบ่งเป็นก็ก มีการพึ่งพากัน มีการควบคุมดูแล...” (ประวิทย์ ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 19 ตุลาคม 2558)

ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังมีร่องรอยของประวัติศาสตร์ที่ยังพอมีชีวิตอยู่รวมไปถึงบริเวณถนนศรีตะกั่วป่าซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยชาวจีนที่อพยพเข้ามาอาศัยทำเหมืองแร่ในเมืองเก่าตะกั่วป่า แสดงให้เห็นถึงเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจแก่ชาวจีนโดยส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อสายฮกเกี้ยน ไทหล่า และกวางตุ้ง รวมถึงมีศาลเจ้ากุ๊ยเซตังเป็นศาลเจ้าแรกของอำเภอตะกั่วป่า ที่เชิญดวงวิญญาณเทพเจ้ามาจากเมืองจีน มีองค์เทพเจ้านาจาเป็นที่เคารพสักการะ และมีองค์เทพเจ้าอื่นๆ อีกหลายองค์ ซึ่งชาวบ้านนิยมมาขอพรเรื่องสุขภาพ และยังมีศาลเจ้าพ่อกวนอู (ซันไช่ตัง) เป็นศาลเจ้าที่สร้างที่หลังแต่ได้รับความนิยมมาก เพราะว่าเป็นศาลเจ้าที่คนชั้นกลางนิยมมาขอพรเรื่องเกี่ยวกับการเสี่ยงโชคเรื่องการค้าขาย และเรื่องทั่ว ๆ ไป (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป) (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 ศาลเจ้ากู่เซ่ตั้ง “ศาลเจ้าแม่กวอนอิม”
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยที่ได้พบกับกลุ่มคนจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภายใต้บ้านเรือนสไตล์ชิโนโปรตุกีส ตั้งอยู่ที่บริเวณถนนอุดมธาราพบว่ามีที่ตั้งของศาลเจ้าเงินเป็นจำนวนมากศาลเจ้าเล็กบ้างใหญ่บ้าง แต่ทุกศาลเจ้าก็จะมีผู้คนเชื้อสายจีนมาเคารพตลอดไม่ขาดสาย เป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยเชื้อสายจีนรวมไปถึงชาวต่างชาติที่เข้ามา ศาลเจ้าบริเวณเมืองเก่าตะกั่วป่านี้ทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการจัดงานเทศกาลกินเจทุกปีบริเวณถนนอุดมธาราที่ตั้งของศาลเจ้าเงิน ทำให้ในแต่ละปีมีกลุ่มคนที่นับถือเชื้อสายจีนเข้ามาสักการะกันตลอด

สิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์: คุณค่าทางสังคมจากอดีต

ประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าจากอดีตนั้นเป็นส่วนสำคัญในการบ่งบอกถึงอารยธรรมที่งดงามซึ่งจะนำมาอธิบายถึงการก่อสร้างพื้นที่จากอดีตและยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีความสำคัญเสมือนการได้ฉายถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับพื้นที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าจากอดีตและมีความสำคัญเป็นสัญลักษณ์ของตะกั่วป่า ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนตลาดใหญ่: พื้นที่ชีวิตอัตลักษณ์ในยุครุ่งเรือง

คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าซึ่งคนในชุมชนได้เรียกพื้นที่ว่า “ตลาดเก่า” ซึ่งในอดีตประมาณ 160 ปีมาแล้วพื้นที่บริเวณนี้เป็นชุมชนที่มีความเจริญมาก ผู้คนที่อาศัยอยู่อย่างคับคั่ง มีตลาดใหญ่กว่าที่อื่น สภาพอาคารบ้านเรือนอาศัยเป็นตึกแถวที่ก่อสร้างด้วยการก่ออิฐถือปูน เป็นการบ่งบอกถึงความเจริญอย่างมากในสมัยนั้นจึงได้ถูกเรียกว่า “ตลาดใหญ่” ชุมชนตลาดใหญ่มีภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่นับว่ามีความสำคัญทั้งด้านสถาปัตยกรรมและโบราณคดีที่มีความเจริญมาตั้งแต่อดีต ทั้งสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่ส่งผลต่อความเจริญกับคนในพื้นที่ (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13 สภาพบริเวณชุมชนตลาดใหญ่ในปัจจุบัน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 ม.ค. 2558

ติกแถวโบราณ: พื้นที่ชีวิตของผู้คน

บนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าพบว่ามติกแถวโบราณสไตล์ชิโนโปรตุกีสตั้งอยู่ที่ถนนอุดมธารา ซึ่งสภาพแบบเป็นติกแถวสองชั้นติดต่อกัน มีเสาก่อด้วยอิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ รวมถึงฝาผนังก่ออิฐถือปูนมีความหนามาก เป็นหลังคามุงกระเบื้องจีนชนิดราง รูปหลังคาเป็นทรงแบบจีน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสสันนิษฐานว่าสร้างพร้อมกับเมืองตะกั่วป่า เมื่อประมาณปี พ.ศ.2386 ซึ่งปัจจุบันในพื้นที่ยังคงหลงเหลือสภาพของติกโบราณซึ่งในสมัยก่อนเป็นที่พักพิงและสัญจรที่ผู้คนในยุคของเหมืองแร่ที่ใช้พื้นที่ในการทำธุรกิจและมีสถานประกอบการขึ้นมากมาย ทว่าปัจจุบันถูกปรับและเป็นฉากที่ใช้ในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาถ่ายรูป และการจัดกิจกรรมในพื้นที่ท่ามกลางติกเก่าบ่อยครั้งทำให้พื้นที่กลับมาคึกคักอีกครั้ง (ภาพที่ 14)

ภาพที่ 14 สภาพติกแถวโบราณภายในถนนอุดมธารา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 ม.ค. 2558

กำแพงจวนเจ้าเมืองนบรือยปี: กำแพงแห่งความมั่นคง

กำแพงจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่าสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงที่พระยาเสนาสุจิต (นุช) เป็นเจ้าเมืองประมาณ พ.ศ.2383-2424 โดยภายในจวนอดีตนั้นจะเป็นทั้งที่อยู่อาศัยและเป็นทั้งสถานที่ราชการส่วนสาเหตุการสร้างกำแพงจวนนั้น คงเนื่องมาจากเพื่อป้องกันอันตรายจากปัญหาเกิดการจลาจลขึ้นในเมืองบ่อยครั้งจากชาวจีนกลุ่มต่างๆ ที่มีการขัดแย้งจากประโยชน์จากการทำเหมืองแร่ดีบุก จึงได้มีการสร้างกำแพงล้อมรอบจวนไว้อย่างมั่นคงแข็งแรงเพื่อกีดกันกลุ่มคนจีนที่มีการก่อจลาจลออกไปจากพื้นที่ จวนเจ้าเมืองแห่งนี้คงจะลดความสำคัญลงไปตามลำดับ เมื่อมีการย้ายเมืองไปตั้งที่เกาะคอเขาเพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองท่าเรือ เมื่อมีการย้ายเมืองไปตั้งที่เกาะคอเขาเพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองท่าเรือเมื่อ พ.ศ.2444 ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวใช้ในการจัดงานที่เกี่ยวข้องในทางประวัติศาสตร์ อาทิ งานเปิดเมืองตะกั่วป่าวันท้าวพระบาท สถานที่แห่งนี้นับว่าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเนื่องจากมีลักษณะเป็นกำแพงเก่าแก่ที่ยังคงสภาพไว้เฉกเช่นอดีต (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

บ้านขุนอินทร์: โบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม

บ้านขุนอินทร์มีประวัติศาสตร์ของผู้ตั้งเมืองตะกั่วป่าเป็นบ้านอยู่อาศัยของ ร.อ.ท.ขุนอินทร์ศิริ (ซ้อย ณ นคร) ซึ่งเป็นหลานพระยาเสนาสุจิต (นุช ณ นคร) ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่าและดำรงตำแหน่งนายอำเภอตะกั่วป่าในระหว่างปี พ.ศ.2464-2469 อาคารแห่งนี้ก่อสร้างโดยช่างฝีมือชาวจีน ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของตระกูล ณ นคร ตึกขุนอินทร์เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม คือเป็นอาคารรูปทรงแบบชิโนโปรตุกีสประยุกต์ เดิมหลังคามุงด้วยกระเบื้องหลัง

เต่า ภายหลังตึกแห่งนี้ชำรุดทรุดโทรมลง ประมาณปี พ.ศ.2524 ตระกูล ณ นคร ได้ดำเนินการซ่อมแซมตามรูปแบบเดิมและมุงหลังคาด้วยกระเบื้องลอนสร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2460 ก่อสร้างโดยช่างฝีมือชาวจีน เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม คือเป็นอาคารรูปทรงชิโนโปรตุกีส ประยุกต์ ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของตระกูล ณ นคร ซึ่งบ้านขุนอินทร์ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และบ่อยครั้งถูกนำมาเป็นฉากในการถ่ายภาพเพื่อประชาสัมพันธ์เมืองบ่อยครั้ง เพราะเปรียบเป็นสัญลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่า (ภาพที่ 16)

ภาพที่ 16 บ้านขุนอินทร์บูรณะใหม่

ที่มา: ไทยซึ่งไทย ตะกั่วป่า เกาะตาชัย เกาะยาวนาน้อย, 2558

หม้อต้มไอน้ำ: อัตลักษณ์ความรุ่งเรืองในการขนส่งสินค้า

หม้อต้มไอน้ำเรือกลไฟเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่า กล่าวได้ว่าเป็นที่กล่าวถึงของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเพราะเป็นสิ่งที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน โดยความหมายของหม้อต้มไอน้ำมีความหมายและแสดงอัตลักษณ์ของพื้นที่ว่าเรือกลไฟซึ่งพระยาเสนาสุจิต (นุช ณ นคร) เข้าหูนกับพระยาวิจิตสงคราม (ทัตรัตนดิลก ณ ภูเก็ต) ขึ้นมาเมื่อ พ.ศ.2410 เพื่อใช้ปราบโจรสลัดและขนส่งสินค้าระหว่างเมืองตะกั่วป่า ภูเก็ต ปันัง สันนิษฐานว่าเมื่อเรือลำนี้เสื่อมสภาพได้จมลงบริเวณลำน้ำตะกั่วป่า แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าจมลงเมื่อใด พบเพียงชิ้นส่วนหม้อต้มไอน้ำตั้งอยู่หน้ากำแพงจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า ซึ่งให้เห็นว่าในอดีตบริเวณนี้เคยเป็นลำน้ำใหญ่มาก่อน เพื่อใช้ติดต่อค้าขายและขนส่งสินค้าภายหลังเรือลำนี้ชำรุด และจมลงคงเหลือแต่หม้อไอน้ำตั้งอยู่ข้างวัดปทุมธาราเทศบาลเมืองตะกั่วป่าได้ทำฐานรองหม้อต้มไอน้ำขึ้น หม้อต้มไอน้ำเรือกลไฟเป็นโบราณวัตถุที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญด้านพาณิชย์ของเมืองตะกั่วป่าในสมัยอดีต (ภาพที่ 17)

ภาพที่ 17 หม้อสตีมน้ำ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หน้าวัดปทุมธารา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

ปัจจุบันหม้อสตีมน้ำนั้นน่าจะเป็นสิ่งที่แปลกตาสำหรับคนสมัยใหม่ที่พบเห็นสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในตะกั่วป่าก็จะมี การเข้ามาถ่ายรูปหม้อสตีมน้ำถือว่าเป็นสิ่งที่ยังบอกความเจริญรุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่าในสมัยก่อนในทางการค้าและเป็นทางผ่านของเศรษฐกิจทำให้ตะกั่วป่ายุคเริ่มมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก สังเกตได้จากเส้นทางคมนาคมที่ใช้เพื่อติดต่อค้าขายสินค้าส่งผลมาจนถึงปัจจุบันทำให้เมืองเก่าตะกั่วป่าแม้ว่าจะหมดยุคของเมืองแรกไปแล้วก็ยังคงเหลือภาพให้พอได้นึกถึงอดีต จากประวัติของเมืองตะกั่วป่าพบว่าเป็นชุมชนเก่าที่มีสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีส เกิดขึ้นสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงรัชกาลที่ 7 ซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสที่เกิดจากอิทธิพลทางการค้ากับชาวต่างชาติ การวางระบบผังเมืองรวมไปถึงการตั้งชุมชนในยุคแรกของชุมชนตะกั่วป่า (เก่า) ซึ่งมีอายุเก่าแก่ที่สุดในการตั้งเมืองอยู่ในบริเวณคั้งน้ำของคลองตะกั่วป่า เป็นน้ำไหลลึกที่ง่ายต่อการเทียบเรือสินค้าขนาดใหญ่ รูปแบบทางศิลปกรรมและลักษณะตัวอักษรของศิลปะจารึกที่พบในเขตอำเภอตะกั่วป่าแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของการตั้งหลักแหล่งของกลุ่มพวกอินเดียใต้จากการทบทวนเอกสารทางประวัติศาสตร์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงพลวัตในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและความหมายของสถานที่สำคัญรวมถึงการปกครองหรือแม้กระทั่งการเข้ามาของกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติในการเข้ามาในตะกั่วป่านำมาสู่ความเป็นพหุวัฒนธรรมในปัจจุบัน ได้เกิดเหตุการณ์ขึ้นในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพทางกายภาพตามกาลเวลามาสู่การปรับเปลี่ยนและการปรับตัว อาทิ เหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2547 จนทำให้ฐานทางทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมอย่างมาก รวมทั้งโรงแรม รีสอร์ทในพื้นที่ต้องพากันปิดตัวจนส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทางชายฝั่งในขณะนั้น ทว่า

การท่องเที่ยวก็มีการปรับตัวขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ.2551 โดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน บริเวณที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีกลุ่มของหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มของธุรกิจ โรงแรมบริเวณเขาหลักได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมองว่าเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาทางการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้นโดยการนำทุนจากอดีตมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคนในชุมชนได้ร่วมกันรื้อฟื้นและร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูเนื่องจากความสำคัญของพื้นที่ที่มีความผูกพันต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคุณค่าและความหมายผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมแม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไปสักเพียงใดก็ยังให้คุณค่ากับสิ่งในอดีต แม้บางครั้งจะเลือนหายไปบ้างจากความทรงจำหรือภาพที่แสดงเห็นอดีตปัจจุบันที่ต่างกัน แต่ก็ยังโหยหาในการเรียกกลับมาใหม่เพราะเป็นอดีตที่งดงามไม่ได้หายไปจากใจของคนในพื้นที่เลย

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: ตัวตบที่ยังหลงเหลือ

หากพูดถึง “ตะกั่วป่า” ผู้คนคงนึกถึงความสวยงามของชายฝั่งแฉกเช่นเขาหลัก ทว่าจะมีคนที่รู้จักตะกั่วป่ามากกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางชายฝั่ง ตะกั่วป่ายังมีประวัติศาสตร์ของความเป็นเมืองเก่าที่น่าค้นหาอีกด้วย การเข้าพื้นที่ของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจุดเริ่มต้นจากสามแยกพระนารายณ์ก่อนจะเข้าไปในตลาดใหญ่ประมาณ 7 กิโลเมตรผู้วิจัยมาสถานที่แห่งนี้ครั้งแรกแล้วครั้งเล่าก็ยังคงติดใจกับภาพของความเงียบแต่ไม่เหงาของเมืองนี้ ทางที่เข้าไปในตะกั่วป่าถูกรายล้อมด้วยบ้านของผู้คนสลักับความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ข้างทางที่ยังคงมีให้เห็นในพื้นที่แม้จะมีการก่อสร้างบ้านบ้าง เดินทางด้วยรถยนต์บางครั้งเจอฝนบางครั้งเจอแสงแดดอบอวลทว่าที่นี่ยังอบอุ่นเสมอ เมื่อขับไปเรื่อย ๆ ก่อนเข้าตะกั่วป่าก็ทำให้ได้พบกับสะพานเหล็ก ระหว่างทางก็พบกับร้านเต้าส้อเก่าแก่ผ่านสถานที่ราชการในพื้นที่จนมาถึง 3 แยกก่อนเข้าเมืองเก่าดูตึกแต่งให้เข้ากับการท่องเที่ยวที่หลังไหลของผู้คน

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทำให้รู้สึกเสมือนได้หลุดออกมาจากโลกของความทันสมัย มาสู่อีกโลกหนึ่งที่สภาพบ้านเรือนเก่าแก่ รอบตัวบรรยากาศคล้ายกับย้อนอดีตกาลแต่ไม่ถึงกับเงียบเหงา มีโอกาสไปเยือนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านับไม่ถ้วนโดยการเข้าพื้นที่ครั้งแรกถ้าหากได้ไปเที่ยวเมืองเก่าในภาคใต้ที่มีชื่อเสียง ทั้งจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดสงขลาสภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังคละคลุ้งไปด้วยกลิ่นไอของอดีตนั้นคือไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก ประจวบเหมาะกับการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ในการลงพื้นที่ทำให้มองภาพของบริบทเมืองเก่าได้ชัดเจนขึ้นว่าสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ เกิดขึ้นเพราะอะไรมีชนกลุ่มไหนมาใช้พื้นที่บ้าง อย่างไรก็ตามการลงพื้นที่ภาคสนามการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมมีโอกาสได้พูดคุยกับคนในพื้นที่ทำให้เปิดมุมมอง

ทางประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้นผ่านวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ยังคงเหลืออยู่ในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะได้สัมผัสกับเมืองเก่าที่ยังคงเป็นแบบดั้งเดิมซึ่งหาชมได้ยากในเมืองเก่าปัจจุบัน ซึ่งเมื่อมาถึงพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าตั้งแต่เริ่มเข้าเมืองก็จะได้พบกับประวัติศาสตร์ที่ทำให้เห็นถึงวัฒนธรรมในชุมชนที่ถูกผลักดันเป็นการท่องเที่ยว

ความผูกพันและการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับบริบทภายใต้เมืองเก่าตะกั่วป่า จากความเจริญรุ่งเรืองในอดีตจนมาถึงการแปรเปลี่ยนการให้คุณค่าและความหมายในยุคของการท่องเที่ยว เมืองท่าที่เคยเจริญรุ่งเรืองจากอดีตมีการติดต่อค้าขายส่งและเป็นที่ยอดเรืออีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จนมาถึงยุคเหมืองแร่เฟื่องฟูประมาณรัชกาลที่ 5-รัชกาลที่ 6 การล้นไหลของวัฒนธรรมจึงเข้ามาอย่างรวดเร็วทั้งจากปิ่น มะละกาและสิงคโปร์พร้อมกับเศรษฐกิจของเมืองตะกั่วป่าที่ก้าวกระโดดการเข้าไปในพื้นที่ที่ยังคงความอवलของวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งมีการล้นไหลเข้ามาของกลุ่มคนจีนฮกเกี้ยน สลับกับพวกไหหลำส่วนมากพวกร้านทองที่อยู่ในพื้นที่จะเป็นจีนไหหลำทั้งหมดโดยในช่วงของรัชกาลที่ 3 นั้นรุ่งเรืองก็เพราะเศรษฐกิจของเหมืองแร่ส่วนมากเป็นคนจีนฮกเกี้ยน มาตั้งถิ่นฐานมารับจ้างทำเหมืองแร่ ขายแรงงาน รับจ้าง ร้านอาหาร เป็นต้น มีส่วนสำคัญในการนำความเจริญมาสู่ตะกั่วป่าเป็นอย่างมาก ทว่าการคมนาคมในพื้นที่สมัยก่อนเป็นไปด้วยความยากลำบาก เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจำได้สัมผัสกับกลิ่นไอที่หลงเหลือนั้นคือมีร่องรอยของการขนส่งสินค้าและอุปกรณ์ในการทำเหมืองแร่ และเมื่อมาที่นี้ยังคงมีกลุ่มชาวจีนหลากหลายเชื้อสายที่ตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นี้ การนั่งพูดคุยกับลุงชาติที่บ้านบนถนนศรีตะกั่วป่าพูดไปพลางลุงชาติก็ได้เปิดรูปจากอุปกรณ์สื่อสารเครื่องเล็ก ๆ แล้วนั่งบรรยายพร้อมกับการชี้ให้ดูรูปภาพที่ติดตรงฝาผนังผนวกกับน้ำเสียงจากคำบอกเล่าให้เห็นว่าอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมากควมว่า

“...ตอนแรกจีนเข้ามาที่นี้เพราะปิ่นเลยนะมาแล้วคนจีนก็ยึดติดการทำดีก็เข้ามาด้วยคือคนจีนเขาก็จะมาค้าขาย เมื่อก่อนลูกรู้ใหม่กว่าจะได้ไปกรุงเทพฯ ต้องไปลงเรือที่ย่านยาว แล้วไปขึ้นระนองถ้าคนมีอันจะกินในตะกั่วป่าเขาจะส่งไปเองง่าย ๆ เลยนะอยู่ปิ่นเมื่อก่อนการเดินทางจากตะกั่วป่า เหมือนจะไปภูเก็ตเนี่ย ต้องใช้เวลามากออกจากรี่เข้าไปขึ้นเรือที่ท่าปูน แล้วขึ้นที่ท่าซซซัยประมาณ 3-4 ชั่วโมงเหมือนไปกรุงเทพฯเลยแต่ตัวอะไรให้เสร็จนั่นแหละนะ ลุงก็ไปรอที่นั่น และระหว่างเรือจะมา เมื่อก่อนไม่มีสะพานที่ ถนนบางสักอะไรไปลูกรังเพแลหะ ไปกับรุ่นทุกระ ระเบิดปะเทลง เราถือว่าเรื่องใหญ่มากไปภูเก็ตแต่ก่อนภาษาก็เหมือนกันตอนนี้หรือภาษาจีนมันจะน้อยแล้ว แทบไม่มีแล้วแหละ เพราะบางบ้านเขาก็ฝึกพูดอยู่ในบ้านของเขาเองนั่นแหละ...” (รักชาติ บุญญานุวัตร, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

จากการพูดคุยกับลุงชาติแล้วย้อนกลับมามองปัจจุบันทำให้เห็นถึงการแปรเปลี่ยนของพื้นที่และการที่กลุ่มคนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่มากยิ่งขึ้นตั้งแต่เริ่มเข้าพื้นที่ที่จะพบเห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีตนั้นคือสะพานเหล็ก (ภาพที่ 18) เป็นสะพานใช้ข้ามแม่น้ำตะกั่วป่าซึ่งมีความยาวประมาณ 200 เมตร โดยกว้างพอที่รถมอเตอร์ไซด์สวนกันได้ สร้างโดยบริษัทหจก.บุญสูงโคกขุ่นในปี พ.ศ.2511 โดยใช้เหล็กจากเรือชุดแร่ที่หยุดกิจการเพื่อให้ความสะดวกแก่คนงานของบริษัทและประชาชนทั่วไปได้สัญจรกันปัจจุบันยังคงใช้งานอยู่ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่อย่างเรียบง่าย พบว่าบริเวณสะพานดังกล่าวนั้นจะคร่ำครึลงไปด้วยกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่สนใจสะพานด้วยแปลกตาในความเป็นสะพานเหล็ก และมีการถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกโดยที่บางกลุ่มก็ไม่ได้รับรู้ถึงคุณค่าความหมายมากนัก ทว่าสำหรับคนในชุมชนแล้วนั้นจะใช้เป็นที่สัญจรไปมาไม่ผิดจากอดีตมากนัก สะพานที่มีความยาวแม้จะผ่านฝนฟ้าอากาศทำให้สภาพดูเก่าไปบ้างหากว่าสถานที่แห่งนี้ยังคงเป็นจุดขายของตะกั่วป่าเป็นอย่างดี

ภาพที่ 18 สะพานเหล็กที่ยังคงใช้ในการสัญจร
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

พอพ้นจากสะพานเหล็กก็จะเข้าสู่บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเริ่มจากถนนศรีตะกั่วป่า ถัดไปคือถนนอุทุมธาราเป็นตึกแถวแบบจีนโบราณซึ่งสภาพอาคารบ้านเรือนแบบโบราณที่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูโดยคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีสภาพเดิมมากที่สุด ถือเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของอัตลักษณ์เมืองเก่าตะกั่วป่านั้นก็คือสภาพตึกชิโนโปรตุกีสในพื้นที่และเป็นสถาปัตยกรรมรูปแบบของสถาปัตยกรรมผสมผสานเรียกว่า Colonial style ของแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน (ภาพที่ 19)

ภาพที่ 19 สถาปัตยกรรมผสมผสานเรียกว่า Colonial style ในพื้นที่ย่านเมืองเก่า
ตะกั่วป่า

ที่มา: สุพร พันธุ์งาม, 2558

อย่างไรก็ดีพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันยังประสบปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่บ่อยครั้งจนคนในชุมชนมองว่าจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่ความเป็นเมืองเก่าผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสไปนั่งพูดคุยกับเจ้าของร้านกาแฟหัวมุมถนนอุตมหารา ที่กล่าวว่าแม้ตะกั่วป่าจะเจริญทางการท่องเที่ยวแต่ก็มีจุดอ่อนคือปัญหาของสภาพอากาศซึ่งท่านก็ได้ชี้ให้ผู้วิจัยเห็นถึงร่องรอยของน้ำท่วมในพื้นที่และมองว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องร่วมกันแก้ไข

“...เมื่อก่อนที่ตะกั่วป่าน้ำท่วมเกือบทุกปีเลยท่วมหนักประมาณ ปี 2552 นี้ท่วมเยอะเลยในประวัติศาสตร์ตะกั่วป่าเลย สาว่าเมื่อก่อนคนมาเที่ยวเยอะกว่านะ ตอนนี้น้ำมันเจียบไปสักทิดเพราะว่าคนเฒ่าคนแก่เขาก็อยู่ไปอยู่ที่อื่นหมด ลูกหลานอะไรเขาไปอยู่กรุงเทพกันหมดเลย บางบ้านเขาก็ทิ้งไปเลยไม่ค่อยมีใครมาดูแล บางบ้านเจียบตอนนี้ไม่ค่อยมีคนอยู่...” (นวลน้อย เอียบสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ในทุก ๆ วันวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าท่ามกลางบริบทเมืองเก่าคนเฒ่าคนแก่ในพื้นที่ด้วยเป็นวิถีพุทธผสมกับเชื้อสายจีน ก็จะมีการตักบาตรในตอนเช้าวันใหม่และออกมาจับจ่ายซื้อของและจัดจำหน่ายสินค้าตามปกติของพื้นที่ทั่ว ๆ ไปซึ่งไม่ต่างจากพื้นที่อื่นแต่บรรยากาศของพื้นที่ยังเป็นแบบเก่าแก่และการสืบทอดให้บุตรหลานได้สืบทอดประเพณี แม้ว่าบางบ้านจะนับถือเชื้อสายจีนก็ตามซึ่งเป็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่สืบเนื่องมาจากอดีตเมื่อมีการตักบาตรเสร็จบางบ้านก็จะทำการเปิดร้านเพื่อทำการค้าขายซึ่งเป็นอาชีพหลักในปัจจุบันในพื้นที่จะมีตลาดยามเช้าที่กลุ่มคนมาจับจ่ายซื้อสินค้ารวมไปถึงกลุ่มคนของนักท่องเที่ยวเมื่อมีการเข้ามาในพื้นที่ก็จะนิยมทานต้มยำ และกาแฟโบราณรวมทั้งได้เพลิดเพลินกับการชมเมืองเก่าและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอีกด้วย

ภาพที่ 20 Street Art ที่แสดงอาหารเช้าของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559

หรือแม้แต่คนเฒ่าคนแก่หรือคนในชุมชนบางกลุ่มไปออกกำลังกายในตอนเช้าเสร็จ ก็จะมีการมานั่งจิบกาแฟ กินติ่มซำหรือไม่ว่าจะเป็นเซ็ล้องเนสอ้อ เป็นต้น (ภาพที่ 20) ในตอนเช้าของแทบทุกวันท่ามกลางบริบทเมืองเก่าเสมือนพื้นที่แห่งนี้ใช้ชีวิตแบบเนิบช้าไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของเวลาเป็นตัวกำหนดการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งนับว่าเป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งของคนในพื้นที่ซึ่งสะท้อนถึงการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสตลอดแนวถนนศรีตะกั่วป่าทั้ง 2 ฝากถนนจะเต็มไปด้วยตึกเก่าที่ทรงคุณค่าโดยปัจจุบันก็ได้มีการสร้างตึกใหม่ขึ้นมาทดแทนบ้างแต่เป็นจำนวนที่น้อยแต่ก็สามารถกลมกลืนกันไป เนื่องจากการสร้างขึ้นใหม่โดยนำมาผสมผสานกับความเก่าแก่ในส่วนของถนนอาคารนั้นยังเป็นที่ตั้งของจวนเจ้าเมืองหรือคนในพื้นที่เรียกกันว่าย่าน“จับเส้” ซึ่งมาจากภาษาจีนฮกเกี้ยนว่า “จับเซ้” ซึ่งแปลว่า “ท่าเรือ” คือ บริเวณที่เคยเป็นท่าเรือเก่าของเมืองตะกั่วป่า ตึกเก่าที่เรียงยาวในย่านนี้เป็นตึกที่พระยาเสนาฯ (นุช ณ นคร) ได้สร้างไว้ให้ลูกหลาน

ช่วงแรกของการรื้อฟื้นได้เกิดเหตุการณ์อย่างมากมายในการก่อร่างสร้างขึ้นมา กลายเป็นการพัฒนาอย่างเนิบช้ากว่าจะพัฒนาเป็นกระแสการท่องเที่ยวได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นตั้งนี้ ยุคเหตุการณ์สินามิที่ทำให้การท่องเที่ยวซบเซาจากกรณีริมฝั่งอันดามัน เมื่อความเป็นแหล่งของทรัพยากรดีบุกที่ใหญ่ของโลกได้สิ้นสุดลง สถานที่ท่องเที่ยวทางชายทะเลก็ได้เขามีบทบาทในบริเวณพื้นที่อำเภอตะกั่วป่าจากนั้นได้ถูกยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ เมื่อปีพ.ศ.2547 เมื่อเหตุการณ์สินามิผ่านไปได้ถูกแทนที่ด้วยธุรกิจการท่องเที่ยวริมฝั่งทะเลอันดามันได้มีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วอีกครั้งหนึ่ง โดยมีกลุ่มนายทุนระดับชาติและนานาชาติได้มีการเข้าครอบครองแหล่งทรัพยากรริมชายฝั่งทะเลอันดามันแทนกลุ่มในระบบ “นายหัว” ในท้องถิ่น มีช่องว่างในทางเศรษฐกิจสังคมเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มทุนทางธุรกิจท่องเที่ยวกับคนในท้องถิ่นห่างกันมากขึ้นมีช่องว่างทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น มีกลุ่มคนพื้นถิ่น อาทิ ชาวเล ต่างอยู่ในภาวะถูกคุกคามทางเศรษฐกิจ สังคมและ

วัฒนธรรม พื้นที่จากชายหาดซึ่งเคยเป็นพื้นที่สาธารณะที่คนทั่วไปสามารถเข้าไปพักผ่อนก็เริ่มทลายหายไป เพราะโดยครอบงำด้วยระบบนายทุนได้มีการเข้าครอบครองและส่วนหนึ่งก็ถูกคลื่นขนาดใหญ่ซัดเข้าจนชายหาดหลายแห่งลดลงด้วยพลังธรรมชาติ ทุกพื้นที่เมืองบนริมฝั่งอันดามันที่กำลังเข้าสู่ยุคธุรกิจท่องเที่ยวระดับนานาชาติ หลังจากเหตุการณ์ของสึนามิ 26 ธันวาคม พ.ศ.2547 จึงมีปัญหาอีกมากมายและมีความซับซ้อนในทางสังคมและทางธรรมชาติที่มีทุกฝ่ายต้องมีการเรียนรู้และมีการช่วยหาทางออกกลายเป็นกระแสการท่องเที่ยว (สร้อยดี อ่องสกุล และสมโชค อ่องสกุล, 2557)

หรือแม้กระทั่งเศรษฐกิจซบเซาอีกนัยหนึ่งที่เชื่อมโยงมาจากยุครุ่งเรืองของอดีตคือเมื่อสิ้นสุดการทำเหมืองแร่ดีบุกตั้งแต่ทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา เศรษฐกิจบนฐานของการทำเหมืองแร่ดีบุกมีการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มธุรกิจการทำกิจการบ่อกึ่ง ทำกิจการสวนยางพารา สวนผลไม้ ขณะที่บางกระแสที่เข้ามาครอบครองแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ คือมีการท่องเที่ยวเข้ามา โดยมีกลุ่มภายนอกและทางออกหนึ่งที่จะช่วยฟื้นฟูพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าได้คือร่วมกันฟื้นฟูแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเมืองตะกั่วป่า เพื่อเป็นการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่และชาวต่างชาติที่เข้ามากิจการของการทำเหมืองแร่ลดลงพร้อมกับการปรากฏแรงงาน รวมถึงผู้ประกอบการ กลุ่มของนักท่องเที่ยว และมีคนพื้นถิ่นไปจากเมืองตะกั่วป่าทิ้งไว้แค่บ้านสไตล์ “ซิโนโปรตุกีส” ที่ยังแฝงไว้ด้วยคุณค่าโดยเห็นได้ชัดในพื้นที่ตลาดเก่าเมืองตะกั่วป่ากลับมาฟื้นคืนเสมือนการต่อลมหายใจอีกครั้งผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณลุงผู้ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้เล่าให้ฟังถึงสภาพในอดีตที่เคยผ่านตามนวกกับความทรงจำให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ชายกาแฟมา 3 ชั่วโมงคน แลกก่อนเข้าทำเกษตรกรรมไร่นานี้แหละที่นี่ มีศาลจีนเพิ่มขึ้นเพราะคนจีนอยู่มากที่กั่วป่า (ตะกั่วป่า) นั้นมาจากเมืองจีน เป็นจีนฮกเกา ฮกจิว อยู่ที่มณฑลฮกเกี้ยน มาจากโพ้นทะเลเหมือนกัน เข้ามาทางป็นัง อพยพมาทางป็นัง ลุงไม่ได้ทำเหมืองแร่ละ แต่ได้ประโยชน์จากการทำเหมืองแร่ ชายกาแฟอะไรพ่นนี้ทำร้านกาแฟตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่เลย เหมืองขุดเหมืองไหนพ่นนี้ มีเหมืองฉืดตอนนี้ยังเห็นร่องรอยของหลุมน้ำ เหมืองขุดจะขุดตามเขา ช่วงหลังจากธุรกิจการทำเหมืองมันตกยุคก็ได้มีการทำบ่อกึ่งเกิดขึ้น เฒ่าแก่จากการทำเหมืองแร่ก็ย้ายมาทำบ่อกึ่ง บ่อกึ่งราคาโอเคพอหลังจากกึ่งกูลาดำตกไป ก็เฒ่าคนแก่จากคนทำบ่อกึ่งก็ขยับขยายมาทำรีสอร์ทท่อน สึนามิจะเกิดรีสอร์ทจะเยอะ...” (ภูมิชาย ตันทลีละชาติ, สัมภาษณ์ วันที่ 19 ตุลาคม 2558)

การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นอีกสถานที่หนึ่งในการเข้ามาลงทุนและทำธุรกิจครั้งอดีตในยุคของการทำเหมืองแร่และด้วยเวลาเปลี่ยนผ่านที่เศรษฐกิจซบเซาทำให้ธุรกิจเริ่มกระจายตัวออกจากเมือง คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเริ่มมีการทำธุรกิจโดยการใช้ฐานทางทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นหลัก และเริ่มมีการฟื้นฟูเมืองอีกครั้งเพื่อรับกับกระแสการท่องเที่ยว

โดยมีการใช้ฐานทางวัฒนธรรมเป็นหลักในการพัฒนาโดยอาศัยการอนุรักษ์และฟื้นฟูจากคนในชุมชน ได้กลายเป็นการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่

วันวารของเมืองเล็ก: ในวันที่การท่องเที่ยวหลังไหล

ฤดูของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ย่านเมืองเก่าได้ถูกผลักดันให้มีการประกอบสร้างพื้นที่เพื่อสอดรับกับการท่องเที่ยวขึ้น แรกเริ่มเดิมทีที่มีการท่องเที่ยวเข้ามานั้นคือการมีงานถนนสายวัฒนธรรม โดยเริ่มตั้งแต่แยกจับเส (ถนนอุดมธารา) ไปจนถึงสามแยกร้านชุมสาไปจนถึงแยกวัดหน้า-เมือง ทั้งสายจะคลาคล่ำด้วยบรรดานักท่องเที่ยวทำให้เมืองตะกั่วป่ากลับมามีชีวิตชีวาราวกับยุคของนายเหมืองในอดีต โดยการร่วมกันผลักดันและรื้อฟื้นอดีตในเริ่มแรกได้รับความร่วมมือระหว่างพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าร่วมกับชุมชนเสนานุชรังสรรค์ ร่วมกับคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนตลาดใหญ่ และคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนเสนานุช ได้มีการพลิกฟื้นโดยเริ่มมีการจัดตั้งเป็น “คณะกรรมการโครงการถนนสายวัฒนธรรม” อาศัยงบประมาณจากโครงการเอสเอ็มแอล เดินหน้าโดยมีการผลักดันจัดเป็นถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ขึ้นบริเวณพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่า โดยเริ่มครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2551 และได้มีการคัดเลือกจากพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน (พศอช.) ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ด้วย ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลังเป็นถนนคนเดินเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดพังงาถนนสายวัฒนธรรมนี้มีการรวบรวมวิถีของการดำเนินชีวิตของคนเฒ่าคนแก่นำมาจัดแสดงแก่นักท่องเที่ยว โครงการดังกล่าวถือเป็นใบเบิกทางทำให้กระแสการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในพื้นที่มีการสร้างความหมายและคุณค่าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าได้ถูกสร้างและเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมที่เป็นพื้นที่รุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยมีการนำทุนจากอดีตมาใช้เป็นการประกอบสร้างโดยบางครั้งมีการประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่เสมือนการโหยหาถึงอดีตที่ได้เลือนหายไปแล้วให้กลับมาอีกครั้งผ่านการจำลองขึ้นมาใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งความหมายและรูปแบบดั้งเดิมไว้มากที่สุดเป็นการเปิดพื้นที่เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและพื้นที่ที่ถูกพัฒนาปรับใช้การท่องเที่ยวและเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นโดยที่คนในชุมชนเป็นส่วนหลักในการน้อมรับในการพัฒนา

จุดเปลี่ยนที่ทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลายเป็นสินค้า

จากข้างต้นที่ผู้วิจัยได้กล่าวเล่าเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่จะถูกทำให้กลายเป็นสินค้า โดยพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าบริเวณถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารามีการรื้อฟื้นอดีตแล้วนั้น รวมไปถึงการร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่จากที่เคยเงียบเหงาให้

กลับมาล้มหายใจอีกครั้ง คำบอกเล่าของคนในชุมชนรวมทั้งภาพถ่ายของอดีตที่ทำให้ผู้วิจัยเห็นการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่รวมถึงการให้คุณค่าและความหมายต่อบริบทพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า นั้น จากอดีตที่เคยเป็นที่การทำธุรกิจเหมืองแร่ นำมาสู่ความเจริญก่อให้เกิดสถานที่อำนวยความสะดวกเกิดขึ้นรวมถึงกลุ่มคนที่เข้ามาแสวงหาโชคลาภจากการทำเหมืองแร่จนมาถึงยุคเหมืองแร่ตกต่ำ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ที่มีความหมายที่แปรเปลี่ยนไปถูกนำอดีตที่มีคุณค่านำมาเป็นจุดขายเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวแทน พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจึงถูกเปลี่ยนบทบาทกลายเป็นสถานที่ประกอบสร้างกิจกรรมถนนสายวัฒนธรรม การจัดจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น การแต่งกายจากที่เคยสวมใส่ในชุมชนถูกนำมาให้กลายเป็นสินค้า กลุ่มคนบางกลุ่มได้มีการจัดเป็นนิทรรศการรวมถึงการจัดงานต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งต่างจากการใช้พื้นที่ในอดีต จึงทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกรื้อฟื้นอดีตและถูกประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้า

การท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเหมาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวจึงเป็นหนึ่งในธุรกิจโดยตรงและทางอ้อมหรือเป็นการสนับสนุนบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยเน้นชาวต่างชาติเป็นหลักถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ (Invisible Export) การท่องเที่ยวจึงเป็นวิธีหนึ่งในการระบายความเครียด อีกส่วนที่ได้รับคือความรู้จากการท่องเที่ยว ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนันทนาการของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมากความสำคัญของการท่องเที่ยว (เสรีย์ วังส์ไพจิตร, 2534)

เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้มีการให้ความสำคัญในการบริหารประเทศที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศโดยมีกลไกที่จะสร้างความสมดุลระหว่างทุนทางเศรษฐกิจ หรือโลกของทุนนิยมกับทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติให้เติบโต เพื่อสร้างเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของโลก โดยไม่ก่อให้เกิดวิกฤตด้านสังคม เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ 10 จึงเน้นการพึ่งพาตัวเอง พึ่งความรู้ของตัวเองในการแข่งขัน ด้วยการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และให้ความสำคัญกับทุนทั้ง 3 คือ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทุนทั้ง 3 ด้านจะขับเคลื่อนภายใต้ทรัพยากรบุคคล (กรวรรณ สังขกร, 2552)

จวบจนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และเน้น “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” นำมาใช้เป็นแผนพัฒนาแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ซึ่งในประเทศไทยนั้นกล่าวได้ว่ากิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีโอกาขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมากเป็นทั้งแหล่งรายได้ทางธุรกิจทางชุมชนและ

ประเทศ ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้า และการลงทุน เมื่อประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการ สร้างรายได้ และสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการลงทุนอีกด้วย เป็นบทบาทสำคัญของรายได้ทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวและให้เกิด การสร้างรายได้และกระจายรายได้ควบคู่กันไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเครื่องมือและกรอบทิศทางใน การกระตุ้นและฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยวของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อสร้าง ความสมดุลและยั่งยืนด้วยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนโดยมีการฟื้นฟู และปรับปรุงแหล่ง ท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมเพื่อนำไปสู่กระบวนการต่อยอดในการสร้างคุณค่า และมูลค่าเพิ่ม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เอกลักษณ์ รวมทั้งสถาปัตยกรรม จวบจนวิถีชีวิตของชุมชนใน ท้องถิ่นเป็นสำคัญ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

กล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการพัฒนาโดยใช้ทุนในอดีตมาจัดการและจัดทำเป็นการ ท่องเที่ยวขึ้นมา ที่เห็นเด่นชัดชัดของการท่องเที่ยวที่เริ่มจะมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดคือการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิต การอนุรักษ์ และฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชนบทบาทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเข้ามาเสมือนการ แทรกแซงการท่องเที่ยวได้ทุกประเภทเนื่องจากเป็นการใช้ทุนจากอดีตมาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น หมายรวมถึง การเดินทางของกลุ่มเพื่อชื่นชมกับ เอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นแต่เคารพในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิด เป็นมิตรภาพความรู้ ความเข้าใจและความซาบซึ้งใจในวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ โดยมีการ คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อบุคคลวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนน้อยที่สุด ในส่วนของชุมชน เองนั้นก็ต้องเป็นเจ้าของวัฒนธรรมที่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้รวมถึงการ จ้างงาน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมอีกด้วย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548, น. 5) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ทั้งการเรียนรู้การเห็นถึง ความงดงามของวัฒนธรรมพื้นถิ่น การตระหนักถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ร่วมด้วยทั้งภาษา การ แต่งกาย ประเพณี วัฒนธรรมเป็นต้นการจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจึงกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง โดยเป็นหน้าที่ของคนในพื้นที่ที่ต้องจัดกลยุทธ์เพื่อพัฒนา เป็นกระแสการท่องเที่ยว

การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา วัฒนธรรมความคิด ความเชื่อของผู้คนในอดีต ซึ่งจะทำให้เราทราบถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่เช่นนั้นได้ นอกจากนี้การ เรียนรู้สิ่งที่เป็นวิถีชีวิต ทั้งภาษา วัฒนธรรมอาหาร ความเป็นอยู่ แต่อีกปัญหาหนึ่งของการท่องเที่ยว ก็คือ การแอบแฝงมาของธุรกิจ ที่นำเอาวัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่ตายแล้ว มาชุบชีวิตเพื่อขาย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540) สิ่งเหล่านี้เสมือนการรื้อสร้างขึ้นมาใหม่ภายใต้เวลาที่เปลี่ยนแม้จะมีการ

เปลี่ยนแปลงของพื้นที่แต่สิ่งเก่าแก่ล้วนเป็นสิ่งที่มีความหมาย เนื่องจากบรรพบุรุษที่ได้รังสรรค์ขึ้นไว้ ล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความหมาย ในขณะเดียวกันนั้นนำไปสู่การนิยามคุณค่าของอดีตใหม่ ในฐานะเป็น “วัตถุทางวัฒนธรรม” พื้นที่จึงเป็นอดีตที่ถูกสร้างขึ้นด้วยคุณค่าในทางวัฒนธรรมอีกนัยหนึ่งก็เป็นการโหยหาและบริโภคมรดกทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า Nostalgia เป็นการโหยหาในสิ่งที่ได้เลือนหายไปแล้วเรียกกลับมาอีกครั้งผ่านการประกอบสร้าง การช่วงชิงความหมาย การจำลอง การฉายซ้ำ เป็นต้น

สอดคล้องกับงานศึกษาชิ้นนี้ภายใต้บริบทเมืองเก่าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า มีคุณค่าและความหมายของอดีตรวมถึงความงดงามของวัฒนธรรมของพื้นที่ภายใต้ของสถาปัตยกรรมเมืองเก่า ปัจจุบันจึงก่อให้เกิดการสร้างเป็นกิจกรรมโดยมีการรื้อฟื้นอดีตขึ้นมาภายใต้บริบทเมืองเก่าซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากจากกลุ่มของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับนโยบายในการอนุรักษ์สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินงานอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์ และเมืองเก่า พ.ศ.2546 ซึ่งมีความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่าทำหน้าที่กำกับดูแลซึ่งเป็นหนึ่งในนโยบายเพื่อให้คนตระหนักในการใช้พื้นที่ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มของผู้ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองเก่า อาทิผู้ว่าราชการจังหวัด สำนักงานจังหวัดคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าระดับเมือง องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่าชุมชนกลุ่มสังคม และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเก่ารวมถึงคนที่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้ร่วมในการอนุรักษ์ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม, 2554)

ในส่วนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ารวมถึงเทศบาลเมืองตะกั่วป่านั้น น้อมรับการพัฒนาพื้นที่เพื่อรับใช้การท่องเที่ยวโดยการรื้อฟื้นอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่คนในสังคมหวงแหนบรรยากาศที่เก่าแก่ เรื่องราว ตลอดจนถึงความทรงจำของอดีต โดยในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันได้นำทุนทางวัฒนธรรมนำมาประกอบสร้างโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้จากนโยบายการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุที่คนในชุมชนร่วมกันก่อสร้างขึ้นมา การรื้อฟื้นย่านหรือเมืองเก่าการผลิตสินค้า ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่าง การแต่งกาย การมีนิทรรศการ และกิจกรรมเพื่อรื้อฟื้นอดีต เป็นต้น

นโยบายของการพัฒนาตามแผนอนุรักษ์ย่านเมืองเก่าเมื่อปีพ.ศ.2546 เพื่อน้อมรับกับการท่องเที่ยวในปีปัจจุบันและในอนาคตของทางเทศบาลเมืองตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัด

พึ่งงาเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ของท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลักดันให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าเป็น แหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางชายฝั่งที่เขาหลักเพื่อตอบรับกับการเข้ามาของ กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ การนำแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มาเป็นการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมจากพื้นที่ที่เคยเป็นเมืองท่าในอดีตการเข้ามาติดต่อค้าขายของหลากหลายกลุ่ม อีกทั้งใน ปัจจุบันได้มีถนนสายวัฒนธรรมที่เปิดทุกวันอาทิตย์บริเวณถนนศรีตะกั่วป่า ยิ่งเพิ่มพูนการนำจุดขาย ทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในรากเหง้าของชุมชนออกมาสิ่งของที่อยู่ในพื้นที่ทำให้ขายได้ดียิ่งขึ้น

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: สีสันการปรุงแต่งปรับรับกับการท่องเที่ยว

ดังนั้นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการสอดคล้อง กับนโยบายทางภาครัฐ และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนทางการท่องเที่ยว กล่าวคือการ นำการท่องเที่ยวมายกระดับ ซึ่งจุดขายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคือดีทิวทัศน์โบราณแบบสไตล์ ชิโนโปรตุกีสเป็นการสร้างคุณค่าและความหมายให้กับการท่องเที่ยว นำมาสู่เป็นการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมซึ่งบริเวณพื้นที่ของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่น่าศึกษา ตั้งอยู่ที่ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ ประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงมาจากอดีต ผู้ที่ความสนใจอัตลักษณ์พื้นถิ่นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งกลุ่มของ นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบพื้นถิ่นและยิ่งถ้าเป็นในช่วงวันอาทิตย์ในเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายนจะได้เดินทอดน่องเที่ยวถนนคนเดินคลุกคล้าของความเป็นอดีตอย่างแท้จริง จะมีการ จำหน่ายสินค้าพื้นถิ่นรวมถึงการได้เห็นการแต่งกายแบบบะบา ยาย่าสำหรับผู้จัดจำหน่ายสินค้าใน พื้นที่ เมื่อการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นจึงก่อให้เกิดการสนับสนุนจากภาครัฐก่อให้เกิดเป็น โครงการในการอนุรักษ์ทำให้ชุมชนจากที่เงียบเหงากลับมาคึกคักอีกครั้ง

เมื่อความก้าวหน้าทางการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คนในชุมชน จำเป็นต้องมีแผนในการรับมือและอนุรักษ์กับการท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อสร้างความหลากหลายของ สภาพแวดล้อม เป็นการอนุรักษ์สามารถคงลักษณะพื้นถิ่นของย่านประวัติศาสตร์ด้วยความ เป็นพหุวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดความหลากหลายและเกิดเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ในเชิงสัญลักษณ์ โดยส่งผล ต่อความโดดเด่นที่มีความแตกต่างจากเมืองอื่นเป็นการสร้างชุมชนที่สามารถพึ่งพาได้จากตนเองจาก ความรู้และกระบวนการในการสร้างอาคาร รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรม อนุรักษ์การแต่งกายพื้นถิ่น และอาหารพื้นเมืองในพื้นที่ ก่อให้เกิดเป็นการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวและช่วยยกระดับชุมชนอีก แนวทางหนึ่ง ซึ่งมีเครื่องมือที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรที่จะช่วยสนับสนุนพื้นที่ด้วย อาทิ เอกสาร แนะนำแหล่งท่องเที่ยวเมืองเก่าตะกั่วป่า โครงการในการอนุรักษ์ชุดบะบา ยาย่าหรือแม้กระทั่งโครงการ

ในการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่านั้นคือโครงการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ร่วมกับเทศบาลเมืองตะกั่วป่า เป็นต้น การพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นหนึ่งในการส่งเสริมอาชีพในชุมชนการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวของพีธีพรที่ได้บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่า

“...เป็นงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลของคนในชุมชนตลาดใหญ่และเสนาานุชรังสรรค์จะทำงานกัน ก็ทำโครงการมาทั้งหมดได้ 6 กิจกรรมย่อย เรื่องนี้เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจการระดมความคิดมาร่วมกันทำงาน อาทิ การอบรมมัคคุเทศก์ แบ่งเป็น 15 คนส่วนร่วมในชุมชนมีส่วนร่วมกัน โดยมีการคัดเลือกวิทยากรที่มีผู้เชี่ยวชาญเพราะในพื้นที่จะมีอัตลักษณ์แต่ละด้าน ทั้งการแต่งกาย สถาปัตยกรรม เทคนิคการเป็นมัคคุเทศก์มีวิทยากร เน้นคนที่เป็นคนตะกั่วป่านะเพราะมีความรู้ด้านนี้โดยเฉพาะ ดึงให้เขามีมาส่วนร่วมทำให้ชุมชนเข้มแข็ง เช่น คุณศรัณย์เขาก็เป็นสถาปนิกนะที่จุฬา มาช่วยกัน ก็มีคนอื่นด้วยมาช่วยกันเยอะเลย เช่น อาจารย์จรินทร์ที่มีความรู้เรื่องการแต่งกายก็เข้ามาร่วมเป็นวิทยากรมีหลายคนเลยมัคคุเทศก์ก็จะเป็น ป.5-ป.6 สามารถอยู่ในโรงเรียนได้ตั้งมาพัฒนาต่อยอด บางคนก็รู้จัก บ้านคนก็มีคุ่นเคย เราต้องสอนประวัติศาสตร์ให้ มัคคุเทศก์ตอนนี้ 30 คน ต่อไปขยายเพิ่มโครงการให้มีความคล่องตัว นอกนี้ยังมีกิจกรรมส่งเสริมอาชีพอีกด้วย...” (ศิริพร จิ่งสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

กิจกรรมดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นโครงการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในการสนับสนุนการท่องเที่ยวและเป็นการร่วมกันรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเริ่มกระจายและสร้างความตระหนักให้กลุ่มของเยาวชนมีจิตในการร่วมกันอนุรักษ์อีกด้วยซึ่งพบว่าในพื้นที่ปัจจุบันได้มีโครงการในการถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้กับเยาวชนในการกระจายความรู้ให้กลุ่มของเยาวชนผลักดันเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาลมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับตำบลภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองเก่าโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนตลาดใหญ่ ชุมชนเสนาานุชรังสรรค์ซึ่งเป็นที่ตั้งของตึกโบราณนับเป็นกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริงซึ่งมีการอบรมเมื่อวันที่ 24 -28 ธันวาคม พ.ศ.2558 เพื่อเรียนรู้ในด้านของสถาปัตยกรรมชาติพันธุ์ อาหารพื้นถิ่น เป็นต้น โดยได้รับความร่วมมือจากสถาปนิกผู้ชำนาญการเรื่องเมืองเก่า อาจารย์มหาวิทยาลัยที่ศึกษาเรื่องเครื่องแต่งกายของบะบา ย้ายารวมถึงผู้ที่รู้ภาษาทั้งเพื่ออนุรักษ์รักษาและประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยว ใน 3 ภาษา ไทย จีน อังกฤษโดยอาศัยนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นผู้เรียนรู้ มีการเชิญวิทยากรที่สามารถถ่ายทอดความรู้ในการสอนภาษาและ

ฝึกพูดภาษาให้กับกลุ่มนักเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชาวต่างชาติ ให้ทราบข้อมูลถึงประวัติศาสตร์พื้นถิ่นมากยิ่งขึ้น รวมถึงได้มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ผลัดกันมาเล่าถึงสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวต่อไปในอนาคตนับว่าเป็นการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว (ภาพที่ 21)

ภาพที่ 21 วิทยากรช่วยบรรยายให้กับนักเรียนในพื้นที่
ที่มา: สุพรรณบุรี, 2558

นอกจากนี้การสนับสนุนการท่องเที่ยวยังมีการกระจายมาเพื่อให้ประชาชน คนในชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันหรือพื้นสิ่งที่มีคุณค่าในอดีตทั้ง การแต่งกาย ทางด้านอาหารที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นการถนอมอาหารในยุคของการทำเหมืองแร่ให้สามารถเก็บไว้ได้นาน ทางชุมชนและหน่วยงานภาครัฐจึงเห็นความสำคัญและคุณค่าของอดีตไม่ให้เลือนหายไปตามกาลเวลา ได้จัดโครงการให้คนในชุมชนมาฝึกทำอาหาร รับรู้สูตรแบบดั้งเดิมสร้างให้กลายเป็นของขึ้นชื่อจากอดีตสู่ปัจจุบันของเมืองตะกั่วป่าและสนับสนุนพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวย่านเมืองตะกั่วป่าอย่างเต็มตัวอีกด้วย (ภาพที่ 22) ซึ่งอัตลักษณ์เด่นทางด้านอาหารพื้นถิ่นของคนในชุมชนคือ “หมูฮ้อย” และมีการจัดทำขนมพื้นเมืองคือ “บะจ่าง” ร่วมด้วย

ภาพที่ 22 โครงการฝึกทำอาหารพื้นเมืองและขนมพื้นเมือง
ที่มา: สุพรรณบุรี, 2558

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังคงเอกลักษณ์ไว้ซึ่งอดีต ปัจจุบันสิ่งที่จะช่วยรื้อฟื้นชุมชนได้มากที่สุดนั้นก็คือกระแสของการท่องเที่ยวที่เข้ามา เพื่อพัฒนาให้ ความเจียบเจียบเหงาของเมืองตะกั่วป่ากลับมาคึกคักอีกครั้งซึ่งก็จะมี การเปลี่ยนแปลงของยุคก่อนที่จะ ถูกนำมาสู่กระแสการท่องเที่ยวเสมือนเป็นการเปลี่ยนแปลงการให้คุณค่าและความหมายกับของพื้นที่ เมืองเก่าตะกั่วป่าก่อนการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัวและเป็นส่วนช่วยในการพุง เมืองเก่าแห่งนี้ให้กลับมามีคุณค่าอีกครั้งเสมือนในยุคความรุ่งเรืองของการทำเหมือง

“...อดีตกับปัจจุบันต่างกันมากนะเมื่อก่อนเศรษฐกิจจะไร่มั่นดินะแต่ว่ามาตอนนี้ แร่ ไม่มี พอแร่ไม่มีคนก็อพยพออก เมื่อก่อนในช่วงรัชกาลที่ 3 นะคนทั้งประเทศไทยจะเข้ามาอยู่ที่นี้ทั้งเพ เศรษฐกิจมันดี คนอีสานมาอยู่มา เป็นกสิ ทรัพย์ากรมากเมื่อก่อน ข้าวแต่ก่อนเหมืองอะไรเขาจัด ให้หมดแต่ก่อนอยู่แบบงลี้กัน ของเหมืองยกอาคารขึ้นมาอนยาวเลย อาหารก็เอากระทะใบบัวนะ กระทะใหญ่ ถนอมอาหารมาก่อนก็เป็นชิโนโปรตุกีสนะแต่เขารื้อถอนไปหมดก็ยังเป็นนะแต่ด้านหน้า เขามาซ่อมถ้าเราจะวางชิโนโปรตุกีสจริงๆนะเราต้องวางกฎหมายควบคุม ซึ่งตอนนี้เราไม่มีใจ ให้ ชาวบ้าน ก่อสร้างเอง ถึงมันเปลี่ยนไปหมดนั้น...” (ประวิทย์ ลิ่มสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างจากอดีตกับปัจจุบันของคนในพื้นที่ ที่ต้องเผชิญที่ในสมัยก่อนใช้ชีวิตยึดโยงกับราคาขึ้นลงของเหมืองแร่การเอาราคาของแร่ในการเข้ามา โดยเน้นฐานทางทรัพยากรและเป็นการนำมาสู่ความเจริญของพื้นที่ทั้งการอพยพเข้ามาของกลุ่มคนทั้ง ตึก อาคารโบราณ อาหารพื้นถิ่น การแต่งกายและสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์มากที่สุดในชุมชนคือตึกสไตล์ ชิโนโปรตุกีสที่มีการร่วมกันวางแผนร่วมกันอนุรักษ์ในการร่วมกันวางแผนกฎหมายควบคุมเพื่อปรับ ไปสู่การท่องเที่ยวอย่างเนิบช้าแต่ยั่งยืน

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ แบบไม่หยุดนิ่งด้วยพลวัตของการ เคลื่อนไหวยอมรับกับกระแสการท่องเที่ยวแต่รู้จักปรับใช้ทุนในอดีตของตนเอง ซึ่งได้รับความร่วมมือ จากหน่วยงานเพื่อให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเป็นการกระจายรายได้ลงสู่ท้องถิ่นโดยการนำกระแส การท่องเที่ยวมาขายระดับ อย่างไรก็ตามการฟื้นฟูพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าด้วยคุณภาพของ อาคารในย่านตลาดใหญ่มีความสอดคล้องกับวิวัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานและมีอายุในพื้นที่ย่านเมือง เก่าตะกั่วป่า บริเวณกลุ่มอาคารที่มีสภาพทรุดโทรมไปบ้างเพราะว่ามีอายุมาก ได้แก่ กลุ่มอาคารชิโน โปรตุกีสมีการผสมผสานศิลปะจีนบริเวณอุตุมธารา ซึ่งเป็นพื้นที่แรกที่มีการตั้งถิ่นฐานกันในบริเวณ ย่านนี้ และในปัจจุบันบางอาคารมีสภาพที่ทรุดโทรมไปบ้างและขาดการบูรณะ ดังปรากฏอาคารที่มีการ พังทลายในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาส่งผลกับสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมไป

ถึงวิถีชีวิตเป็นมรดกที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) เป็นการส่งเสริมกิจกรรมและวิถีชีวิตภายในท้องถิ่น อาทิ ประเพณีอาหารการแต่งกาย ภาษา เทศกาล คติความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องการ ต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูอย่างเป็นระบบโดยต้องอาศัยองค์ความรู้จากกลุ่มคนในพื้นที่และกลุ่มคนภายนอกที่เข้ามาร่วมกันอนุรักษ์ทั้งนี้หมายรวมถึงหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ดังนั้นอัตลักษณ์ในการประกอบสร้างคุณค่าและความหมายจึงเป็นการจัดระยะห่างของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีความแตกต่างและไม่เท่าเทียมระหว่างของคนกลุ่มต่าง ๆ เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นยุทธวิธีเป็นการนำเสนอตัวตนและเป็นภาพแสดงแทนทางวัฒนธรรมของกลุ่มเป็นการต่อสู้หรือมีการตอบโต้เป็นกลุ่มต่าง ๆ มีการเลื่อนไหลไปตามเงื่อนไขและเป็นประโยชน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นอัตลักษณ์ เป็นหนึ่งในกระบวนการที่ต้องมีการเลื่อนไหลไม่จบสิ้น มีความแตกต่างและหลากหลายด้วยอัตลักษณ์จึงไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นมาทั้งหมดจึงสามารถกำหนดอัตลักษณ์ที่แตกต่างและเป็นการตอบโต้ (ทวิช จตุวรพฤกษ์, 2548)

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้คุณค่าความหมายของสถานที่เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นรวมถึงวัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นพหุวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่ ในส่วนของการทบทวนประวัติศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของผลการศึกษาเพื่อที่จะทำให้เห็นถึงยุคของการเปลี่ยนผ่าน และพลวัตที่เกิดขึ้นรวมถึงทุนจากอดีตที่นำมาเป็นส่วนใหญ่ในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยว เนื่องจากการเริ่มต้นในทางประวัติศาสตร์จะนำไปสู่การประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าการนำประวัติศาสตร์และร่องพื้นสิ่งที่อยู่ในอดีตกลับมาอีกครั้งภายใต้กระแสการท่องเที่ยว

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องผนวกกับการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยนั้นทำให้ทราบถึงกิจกรรมที่คนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน และทำนุบำรุงในทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้กระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประจวบกับในทุกวันนี้การท่องเที่ยววิถีหวัด (Nostalgia) เริ่มเข้ามา มีบทบาทจึงส่งผลให้ ทุกภาคส่วนร่วมกันผลักดันและอนุรักษ์โดยการรื้อฟื้นอดีต คนในชุมชนก็มีการน้อมรับและปรับเพื่อให้สู่การท่องเที่ยวโดยการทำสินค้าในชุมชนกลายเป็นวัตถุในทางวัฒนธรรม โดยการเปลี่ยนความหมายไปจากเดิมเพื่อการท่องเที่ยวและท่ามกลางการโหยหาอดีตของคนในชุมชนที่มีการรังสรรค์ขึ้น เป็นการสร้างความทรงจำทางสังคมจากอดีตเชื่อมโยงไปยังวัยของผู้ร่วมอนุรักษ์ในอนาคตเสมือนการสำนึกบ้านเกิดของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจักนำเสนอในลำดับถัดไป

การประกอบสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้า

การทำพื้นที่โทหยหาอดีตให้กลายเป็นสินค้านั้นก่อนที่พื้นที่ที่จะถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในการปรับปรุงอย่างจริงจัง โดยการนำทุนจากอดีตมาใช้แรกเริ่มเดิมทีเริ่มจากการมีโครงการเล็ก ๆ ในชุมชนระหว่างชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุชรังสรรค์ที่พื้นฐานมาจากชุมชนในการร่วมกันอนุรักษ์แต่ไม่ได้เป็นรูปธรรมมากนัก โดยจะจัดขึ้นโดยคนในชุมชนเป็นแกนหลักและหน่วยงานเข้ามาบ้างเป็นครั้งคราวแต่ไม่มากนักเท่ากับพลังในชุมชนแต่เมื่อปีพ.ศ.2551 ได้มีนโยบายในการสำรวจชุมชนที่มีกำลังในการพัฒนาได้ถูกสร้างเป็นถนนสายวัฒนธรรม ซึ่งที่ชุมชนร่วมพลังกันก่อนหน้านี้ก่อนกระแสการท่องเที่ยวจะเข้ามาเต็มรูปแบบ และจากการผลิตในทางวัฒนธรรมที่เป็นของดี ของเด่นของพื้นที่ แต่ไม่มีชื่อเสียงมากนักจึงถือเป็นโอกาสที่ดีที่คนในชุมชนจะมีรายได้เพิ่มจากการเข้ามาสนับสนุนของนโยบายของภาครัฐควบคู่ไปกับการพัฒนาของท้องถิ่นอย่างเต็มกำลัง

จากนโยบายของกระทรวงพาณิชย์มีการมอบหมายให้คัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการซื้อขายสินค้าให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัด ภายใต้แนวคิดที่ว่าย่านธุรกิจสร้างสรรค์หรือเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเป็นการนำความโดดเด่นของพื้นที่และสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นมาร่วมกันสร้างสรรค์กลายเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่จำหน่ายสินค้าและบริการของคนไทย (Mostly by Thai) มีผู้นำภาคธุรกิจหรือภาคชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนธุรกิจการค้าให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมของกระทรวงพาณิชย์

ถนนสายวัฒนธรรมภายใต้ชื่อ “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” มีลักษณะเด่นคือเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการรวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงานำแนวคิดของกระทรวงพาณิชย์ในการคัดเลือกให้เป็นถนนสายวัฒนธรรม จนกลายเป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดพังงานโดยมุ่งหวังเพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีความเข้มแข็งทางการค้า นับว่าเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าของจังหวัดมีความเข้มแข็งเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ท่ามกลางการโทหยหาอดีตของคนชุมชนตลาดเก่าพื้นที่ที่ตั้งของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า มีคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนตลาดใหญ่ และคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนเสนานุชรังสรรค์ จึงหวังพลิกฟื้นวันวานของตะกั่วป่าขึ้นมาอีกครั้ง โดยการจัดตั้ง “คณะกรรมการโครงการถนนสายวัฒนธรรม” อาศัยงบประมาณจากโครงการเอสเอ็มแอล เดินหน้าผลักดันจัดถนนให้เป็นสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” บนถนนศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงานขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2551 จวบจนเข้าสู่ปีที่ 8 ยังได้รับเลือกจากพัฒนาศักยภาพ

องค์กรชุมชน (พศอช.) ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้เป็นโครงการนำร่องเมืองเก่าแห่งความสุขอีกด้วย

ภายใต้ชื่อตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง ซึ่งนับเป็นถนนคนเดินเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของ จังหวัดพังงา และหาพบได้ยากในประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจะได้มาเที่ยวชมลิ้มชิมรสขนมพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ท่ามกลางบรรยากาศสองข้างทางที่เต็มไปด้วยบ้านช่องรูปทรงชิโนโปรตุกีส สถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าร่วม 200 ปี มาสู่ในปีปัจจุบันการยกระดับการท่องเที่ยวโดยมีการนำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำมาจัดในรูปของถนนคนเดินนั้นก็ก้าวมาถึงปี พ.ศ.2558 ปีในปัจจุบันและได้มีการเปิดงานอย่างยิ่งใหญ่เพื่อสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น (ภาพที่ 23) กล่าวได้ว่าได้รับการสนับสนุนและสนใจจากผู้หลัก ผู้ใหญ่ในจังหวัด หน่วยงานในอำเภอเทศบาล กลุ่มงานของการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เข้ามาเป็นจำนวนมาก รวมไปถึง 2 ชุมชนที่เป็นพื้นที่ตั้งของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคือชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนาอนุสรณ์ซึ่งสรรค์ที่ให้การสนับสนุนไม่ใช่แค่งานเปิดถนนคนเดินเพียงเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการจัดงานอื่น ๆ ที่ใช้พื้นที่ท่ามกลางบริบทเมืองเก่าอีกด้วย

ภาพที่ 23 งานเปิดถนนสายวัฒนธรรมวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2558

ที่มา: ภูมิชาย ตันทสิทธิ์ชาติ, 2558

นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีในการเริ่มโครงการถนนสายวัฒนธรรมที่เข้ามาจัดในพื้นที่ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ให้กลับมาคึกคักอีกครั้งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัวรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเริ่มเข้ามาในพื้นที่มากยิ่งขึ้นการประกอบสร้างกิจกรรมและการจำลองภาพให้พจนานุกรมอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่ที่มีสภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองในการติดต่อค้าขายจนก่อให้เกิดสิ่งก่อสร้างรวมถึงตึกชิโนโปรตุกีสที่เข้ามาในยุคของการทำเหมืองแร่เมื่อกาลเวลาแปรเปลี่ยนไปยุคของการแปรเปลี่ยนทางเศรษฐกิจทำให้กิจการเหมืองแร่ต้องจบลง คงเหลือไว้สภาพของร่องรอยของอาคารโบราณและภาพที่ยังพอได้เห็นความรุ่งเรืองของอดีตผ่านคำบอกเล่าของคนในชุมชนผ่านความ

ทรงจำทางร่วมของผู้คนที่เคยก้าวผ่านประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราวที่งดงามในอดีตให้ผู้วิจัยได้ฟัง และสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์ พื้นที่ชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วยต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง โดยในแรกเริ่มได้มีกิจกรรมได้มีการนำตึกเก่ามาเป็นสิ่งชูโรงในระยะแรกและใส่ความส่งเสริมวัฒนธรรมเข้าไปโดยถูกสอดแทรกผ่านกิจกรรม โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจะเน้นเรื่องเชิงวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยที่คนในชุมชนมีความต้องการที่ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเก็บเกี่ยวความรู้ประวัติศาสตร์และเรียนรู้วัฒนธรรมในอดีต ที่คนในชุมชนตั้งใจที่จะนำเสนอมากที่สุดถือเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้น ทั้งการจัดจำหน่ายผ้าพื้นถิ่น ร้านกาแฟ การจำหน่ายของที่ระลึก ประเพณี วัฒนธรรมในอดีต สิ่งมีค่าเหล่านี้ถูกนำมาปรับให้กลายเป็นสินค้าผ่านการรื้อฟื้นอดีต

การย้อนรำลึกถึงอดีตที่ผ่านพ้นไปแล้วนั้นเป็นการโหยหาอย่างหนึ่งที่ได้ผ่านพ้นไปแล้ว โดยที่ไม่ได้เกิดการโหยหาที่จะย้อนกลับไปแต่เป็นความสุขที่มีการหวนรำลึกอดีตการทบทวนอดีตแต่เป็นความสุขที่มีการหวนรำลึกถึงอดีต การทบทวนอดีตที่มีก่อนหน้านี้รวมถึงการรื้อฟื้นความทรงจำเกี่ยวกับอดีตนำมาเทียบกับประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงความสุขที่ได้เห็นอดีตที่แปลกใหม่ การโหยหาอดีตจึงเป็นอีกหนึ่งสัญญาณ การสร้างกิจกรรมของคนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันรังสรรค์กิจกรรมและการประกอบสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมในอดีตให้กลายเป็นสินค้า สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ร่วมกันจากคำบอกเล่าของคนในชุมชนจากอดีตที่ได้หายไปบ้างจากสังคมปัจจุบัน หรือแม้กระทั่งบุคคลบางกลุ่มที่ไม่พอกับสังคมปัจจุบันเกิดการโหยหาอยากย้อนกลับไปหาอดีตเปรียบดั่งกับสวรรค์ที่ขาดหายไปแล้ว (Paradise Lost)

อย่างไรก็ดีการพลิกฟื้นของคนในชุมชนเพื่อมุ่งหวังในการรื้อฟื้นอดีตเพื่อการอนุรักษ์ เป็นการประกอบสร้างกิจกรรมและการจำลองภาพให้หวนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่ที่มีสภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองในการติดต่อค้าขายจนก่อให้เกิดสิ่งก่อสร้างรวมไปถึงตึกชิโนโปรตุกีสที่เข้ามากับยุคของการทำเหมืองแร่ เมื่อกาลเวลาแปรเปลี่ยนไปยุคของการแปรเปลี่ยนทางเศรษฐกิจทำให้กิจการเหมืองแร่ต้องจบลง คงเหลือไว้สภาพของร่องรอยของอาคารโบราณและภาพที่ยังพอได้เห็นความรุ่งเรืองของอดีตผ่านคำบอกเล่าของคนในชุมชนผ่านความทรงจำทางร่วมของผู้คนที่เคยก้าวผ่านประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราวที่งดงามในอดีตให้ผู้วิจัยได้ฟังและสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์ พื้นที่ชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วยต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง

ในการประกอบสร้างอดีตโดยการรื้อฟื้นให้กลายเป็นสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ในส่วนของการกลายเป็นสินค้าผ่านการรื้อฟื้นอดีตที่ผู้วิจัยจะนำเสนอในหัวข้อถัดไป การรื้อฟื้นประกอบสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ในการโยกย้ายอดีตในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า แบ่งออกเป็น 3 แบบดังต่อไปนี้ 1) การรื้อฟื้นความทรงจำในอดีต และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางมรดกวัฒนธรรมในอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้า 2) การรื้อฟื้นสิ่งของจากอดีตเพื่อเพิ่มมูลค่ารับใช้การท่องเที่ยว 3) การส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นการท่องเที่ยวโยกย้ายอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

การรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าให้กลายเป็นสินค้า

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีอัตลักษณ์ที่รุ่งเรืองมาตั้งแต่ยุคของอดีตในโดยเฉพาะการทำเหมืองแร่และคุณค่าความหมายทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชน ทว่ามีบางสิ่งที่เลือนหายไปบ้างตามกาลเวลาแต่ด้วยจิตสำนึกร่วมผ่านความทรงจำของกลุ่มคนที่อาศัยในพื้นที่ รวมถึงกลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่มีการรื้อฟื้นอดีตผ่านการโยกย้ายและมีการประกอบสร้างเป็นกิจกรรม นิทรรศการ การรื้อฟื้นเมืองเก่า รวมถึงการนำสิ่งของจากอดีตถูกเปลี่ยนความหมายมาเป็นสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวของคนในพื้นที่ในปัจจุบันหลังจากการมีถนนสายวัฒนธรรมจนเมื่อปี พ.ศ.2551 เกิดขึ้นจากนั้นเป็นต้นมาทำให้ผู้คนสนใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้าโดยการขายบรรยากาศแบบย้อนยุค เพื่อรองรับกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสัมผัสบรรยากาศและวิถีชีวิต โยมีการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวผ่านการรื้อฟื้นอดีต ซึ่งผู้วิจัยจักขอนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การรื้อฟื้นความทรงจำในอดีต และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นในอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้กลายเป็นสินค้า

1.1 บ้านตะกั่วป่า: การเก็บรักษาและการผลิตซ้ำความทรงจำจากรุ่งเรืองในอดีต

สภาพของพื้นที่ที่คลาคลั่งไปด้วยผู้คนในทุกวันอาทิตย์เวลาของถนนสายวัฒนธรรมทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสได้มาเยือนตะกั่วป่าในฐานะของนักท่องเที่ยวในคราบผู้ศึกษาและได้พบกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตขนาดเล็ก (Living museum) นามว่า “บ้านตะกั่วป่า” ซึ่งเสมือนเป็นบ้านเล็ก ๆ ในการรวบรวมความทรงจำที่ร่วมกันสรรค์สร้างขึ้นโดยคนในชุมชนในการร่วมกันอนุรักษ์ผลิตภัณ์ของเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ และจากคนเฒ่า คนแก่ในพื้นที่ที่ร่วมกันให้มา

สะสม รวมไปถึงการประกอบสร้างขึ้นใหม่เพื่อเลียนแบบอดีตการนำทุนทางวัฒนธรรมให้มีคุณค่าขึ้นมาอีกครั้ง การเข้าไปในพิพิธภัณฑ์ครั้งแรกทำให้เสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์ สิ่งของโบราณเก่าแก่ที่ปรากฏภายในพื้นที่เล็ก ๆ อาทิ จักรยานคันเก่าโบราณ วิทยุโบราณ ตราซังทองโบราณ ปิ่นกลไฟ หม้อไหโบราณ โม่หิน กล้องถ่ายรูปแบบสมัยก่อน เตารีดที่ใช้ถ่าน ลูกคิดในสมัยก่อนซึ่งปัจจุบันหาได้ยาก ทั้งนี้มีอุปกรณ์ในรวมไปถึงอุปกรณ์เก่าในการทำเหมืองแร่ที่ปัจจุบันในพื้นที่ได้เลิกกิจการไปหมด สิ่งของแต่ละชิ้นก็จะได้และเก็บสะสมมากในช่วงของการทำเหมืองแร่ เนื่องจากมีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าขายและการเป็นเมืองท่าที่สำคัญรวมถึงการมีขนส่งสินค้าที่นำมาขึ้นฝั่งที่ถนนอุดมธารา สิ่งของที่ได้มาสะสมในพิพิธภัณฑ์จึงมาจากผลพวงจากความรุ่งเรืองของการค้าในอดีตกิจกรรมที่ร่วมกันสร้างโดยคนในชุมชนพื้นที่เมืองเก่าเสมือนการรวบรวมความทรงจำทางสังคมที่ได้เลือนหายไปชนัญ วงษ์วิภาค (2552) ดังคำกล่าวว่าการรื้อฟื้นภาพที่เคยงดงามในอดีตโดยใช้ทุนทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่แต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันออกไป เพื่อการนำมาใช้ในการผลิตซ้ำสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการและสร้างความหมายให้กับคนในชุมชนเองที่เรียกว่า “วันวานยังหวานอยู่” การประกอบสร้างกิจกรรมและการจำลองภาพให้ชวนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีประวัติศาสตร์ (ภาพที่ 24)

ภาพที่ 24 สิ่งของที่ถูกนำมาจัดแสดงในบ้านพิพิธภัณฑ์ บ้านตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยวันที่ 17 มีนาคม 2558

ภายในบ้านได้เห็นถึงความเป็นอดีตของตะกั่วป่าพบกับวิถีแบบดั้งเดิมที่มีการสอดแทรกวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ในอดีตลงในบ้านตะกั่วป่าซึ่งเป็นการจำลองซ้ำถูกถ่ายทอดออกมาให้เห็นถึงภาพตัวแทนของสังคมในช่วงนั้น ที่มองความสัมพันธ์ของพื้นที่ที่ถูกแสดงออกมาทั้งกลายเป็นพื้นที่กายภาพและในขณะเดียวกันก็กลายเป็นพื้นที่เชิงจินตภาพด้วย ภาพตัวแทนที่ถูกแสดงขึ้นนั้นภายใต้พื้นที่ของพิพิธภัณฑ์เปรียบเสมือนการประกอบสร้างภาพแทนในอดีต (Representations of space) ซึ่งนำไปสู่การผลิตซ้ำโดยผ่านชุดความหมายใหม่ (Harvey, 2007, pp. 45-46) (ภาพที่ 25)

ภาพที่ 25 วิธีชีวิตของการประกอบอาชีพในอดีตที่ถูกนำมาจัดแสดงในบ้าน

พิพิธภัณฑ์ บ้านตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 17 มีนาคม 2558

การประกอบสร้างความหมายที่ถูกรังสรรค์และสร้างขึ้นแฝงด้วยการโหยหาอดีตของคนบางกลุ่มที่มีความรู้สึกร่วม แต่แม้กระนั้นการจัดรวมวัตถุสิ่งของของหากนักท่องเที่ยงที่เข้ามาไม่ได้ทราบถึงคุณค่า ความหมายและความผูกพันของสิ่งของชิ้นนั้นก็เข้าไม่ถึงจิตวิญญาณและความต้องการของผู้ที่ต้องการนำเสนอ ด้วยสภาพบ้านเล็กห้องแควที่ทอดยาวเข้าไปราวสองห้องติดกันพร้อมกับสิ่งของมากมายที่ดูแปลกตาและแสงไฟสลัวที่สะท้อนสิ่งของแต่ละชิ้นให้ดูสง่าและเพิ่มคุณค่าขึ้นมาเสมือนมีชีวิต เมื่อเข้าไปถึงผู้วิจัยก็ได้ทำความรู้จักกับลุงวีระซึ่งเป็นผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์แห่งนี้พร้อมกับซักถามผู้วิจัยด้วยความสนใจว่าเหตุใดสนใจมาทำวิจัยไกลถึงตะกั่วป่าในเมื่อเรียนอยู่หาดใหญ่ ผู้วิจัยยิ้มและได้ตอบกลับไปว่าหนูชอบที่นี่พอหนูหาข้อมูลเสร็จหนูต้องมาทำวิจัยที่นี่ หนูคิดอย่างนั้นและนี่เป็นครั้งแรกและกรณีแรกในการเข้าพื้นที่ภาคสนามและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลของผู้วิจัยที่ว่าได้และเจอคำถามที่ใครหลายคนคงอยากรู้ ลุงวีระพาผู้วิจัยเดินชมบ้านบางอย่างดูแปลกตาน่าสนใจ และลุงก็ได้ให้เอกสารพร้อมพาผู้วิจัยไปดูอุปกรณ์ของการทำเหมืองซึ่งเป็นครั้งแรกที่เห็น เพราะผู้วิจัยก็ยังไม่เคยไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ที่ภูเก็ตสักครั้ง แต่มาครั้งนี้ที่ตะกั่วป่าคือครบทั้งเอกสารและภาพจำลองที่ให้สามารถซักถามได้กับคนทำเหมืองแร่ตัวจริงอย่างลุงวีระ ลุงเล่าถึงการทำเหมืองชีวิตของคนงานเหมืองและการที่บ้านเมืองผันแปรตามเหมืองในสมัยก่อนที่ชีวิตขึ้นอยู่กับเหมือง

พูดไปพลาผู้วิจัยก็กวาดสายตาไปเจอชายอายุประมาณวัยกลางคนได้ยินเสียงลุงวีระเรียก “แป๊ะเหลง” และลุงวีระก็แนะนำแป๊ะให้ผู้วิจัยรู้จัก ผู้วิจัยนั่งคุยกับแป๊ะได้ความรู้มากมายแป๊ะเล่าให้ฟังเรื่องการทำเหมืองเมื่อก่อน มีนายฝรั่ง มีเรือขุด มีแ่งน้ำขนาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ความรู้สึกว่าประหนึ่งดูหนังเรื่อง “มหาลัยเหมืองแร่” ที่เคยดูตอนสมัยเรียนป.ตรีก็ไม่ปานแต่นี้คือชีวิตจริงแป๊ะบอกว่าเมื่อก่อนเจริญมากทำอะไรก็คนพลุกพล่าน เมื่อผู้วิจัยสงสัยบางสถานที่เหตุการณ์สำคัญจบไปก็ไม่เห็นคนคิดจะรื้อฟื้น แต่ทำไมที่ตะกั่วป่ามีชมรมเกิดขึ้นแป๊ะตอบยิ้มว่าที่นี้คนยังผูกพันกับอดีตผู้วิจัยคิดในใจเข้าทางวิจัยเราเลย ลุงวีระกับแป๊ะพร้อมอธิบายให้ผู้วิจัยฟังว่านี่คือเป็นจุดเริ่มต้นของที่มาของ

บ้านตะกั่วป่าด้วย บ้านพิพิธภัณฑน์แห่งนี้เป็นที่บ่งชี้ถึงวัฒนธรรมของคนในชุมชนและสิ่งที่ต้องการจะสื่อออกเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในการเป็นตัวแทนความหมาย สัญลักษณ์ในที่นี้คือสัญลักษณ์ในตัวของวัตถุ ตัวแทนของวัฒนธรรมไม่ใช่เป็นการสร้างความใหม่เพียงอย่างเดียว การเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปจากอดีตผ่านการจำลองขึ้นมาใหม่ภาพของตัวแทนในทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งถูกสร้างขึ้นมาจากอดีต โดยเพื่อสอดคล้องกับการท่องเที่ยวและเสมือนโหยหาจินตนาการของโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว ซึ่งสิ่งของบางอย่างก็หาดูได้ยากในชุมชนภายใต้แนวคิดของบ้านตะกั่วป่าในการเก็บรวบรวมสิ่งของ เครื่องใช้ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพที่สะท้อนการดำรงชีวิตในอดีตในการเก็บรักษาถ่ายทอดความเป็นตะกั่วป่าในสายตาแก่นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 26 ผู้วิจัยถ่ายรูปร่วมกับแป๊ะเหลงและลุงวีระผู้ดูแลพิพิธภัณฑน์บ้านตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยวันที่ 17 มีนาคม 2558

ปัจจุบันคนในชุมชนได้ถูกให้จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมที่รังสรรค์ขึ้นบนถนนย่านเมืองเก่า (ภาพที่ 26) ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยได้รับความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบสร้างภาพเสมือนฉากหลังในการถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่ปรากฏผ่านกิจกรรมที่ได้รังสรรค์สร้างขึ้น การโหยหาอดีตเกิดขึ้นโดยได้รับสิ่งเร้า ซึ่งยังแฝงไว้ด้วยคุณค่าความงามตั้งแต่อดีตในยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ จวบจนการเข้ามาสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังคงเป็นเรื่องราวในอดีตให้ได้ระลึกถึงผ่านภาพ ผนวกกับความสัมพันธ์เชิงบวกกับช่วงเวลาหนึ่งที่มีการกระตุ้นให้เกิดขึ้นผ่านสิ่งเร้าและสถานที่ที่กระตุ้นให้เกิดการโหยหาอดีตผ่านการหล่อหลอมความทรงจำทางสังคม โดยเป็นการเรียกวิธีการหรือรูปแบบดังกล่าวว่า “วิธีการมองย้อนอดีต” (Retro mode) สิ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ เป็นภาพอดีตที่จริงแท้ (Authentic past) ทว่าความเป็นอดีตในบางคราไม่ได้เป็นอดีตที่แท้จริงเสมือนการจำลองอดีตขึ้นมาในการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงโดยมองว่าอดีตมีอิทธิพลอย่างไรกับปัจจุบันและการอธิบายถึง

รูปแบบของวิธีการรับรู้เพื่อการโหยหาอดีต (Nostalgia mode of reception) เพื่อนำไปสู่การรื้อฟื้นอดีตที่เคยแสนหวานกลับมาอีกครั้งในปัจจุบัน

1.2 ชมรมบะบ๋า ยาย่าฝิ่งอันดามัน: สถานที่รวบรวมอัตลักษณ์ของกลุ่มคนในอดีต

ผู้วิจัยมีโอกาสรู้จักชมรมบะบ๋า ยาย่าตอนแรกจากเพจท่องเที่ยวตะกั่วป่าและได้มีโอกาสมาตะกั่วป่าในช่วงของเทศกาลกินเจและได้มีโอกาสเจอชมรมที่เพิ่งเปิดเมื่อปี.ศ. 2558 ปีแรกบนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเนื่องจากเป็นที่ตั้งของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตในการเข้ามาของกลุ่มคนทางชาติพันธุ์ที่เข้ามาประกอบอาชีพ ย้ายถิ่นฐานหรือแม้กระทั่งการเข้ามาประกอบอาชีพของการทำธุรกิจเหมืองแร่ เมื่อหมดยุคของเหมืองแร่หรือความเจริญหายไปตามกาลเวลาในสมัยก่อนที่ตะกั่วปายังเป็นเมืองทำการค้าขายแร่ดีบุก ทำให้กลุ่มชาวจีนเข้ามาทำงานตลอดจนตั้งหลักปักฐานอยู่ที่เมืองไทย แต่สิ่งที่เหลืออยู่คืออารยธรรมที่งดงามในการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ผลพวงมาจากการเข้าพื้นที่เพื่อที่จะทำธุรกิจ ถ้าหากไม่มีการอนุรักษ์และจัดเก็บมรดกทางวัฒนธรรมนี้ไว้ก็อาจจะทำให้เลือนหายได้ตามกาลเวลาดังการจัดตั้งชมรมบะบ๋า ยาย่าฝิ่งอันดามันซึ่งตั้งอยู่ถนนศรีตะกั่วป่า ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบคุยอาจารย์จรินทร์ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งชมรมในที่แรกที่พบผู้วิจัยก็กล้า ๆ กลัว ๆ ที่จะคุยกับอาจารย์อีกใจหนึ่งก็เกรงใจเนื่องจากอาจารย์งานยุ่ง เพราะในเทศกาลกินเจคนจะเยอะทั้งต่างชาติ ทั้งคนไทยเหมือนผู้วิจัยเริ่มถอดใจก็ได้ยินเสียงจากอาจารย์ว่า “มีอะไรหรือเปล่า” เลยตอบแบบเสียงมั่นใจไปว่า “อยากคุยกับอาจารย์ค่ะ” และเป็นที่มาของการได้นั่งคุยกับอาจารย์หน้าชมรมเก้าอี้ไม้เก่า ๆ แต่งตัวสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนนั่งอยู่ในสถานที่เห็นภาพอดีตที่ชัดเจนในมโนทัศน์ที่ว่าสมัยเหมืองแร่ผู้คนพลุกพล่านเป็นอย่างไร

อาจารย์ก็ซักถามผู้วิจัยว่าเรียนที่ไหนอย่างไรคุยกันซักประวัติกันไป และเหมือนจะเป็นกรณีแรกๆ ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องคิดคำสัมภาษณ์ในเวลานั้น เนื่องจากไม่คิดว่าจะได้พบกับเจ้าของชมรมแต่เมื่อคุยและได้ฟังเรื่องเล่าจากอาจารย์นั้นคำถามจะ Flow เองโดยไม่รู้ตัว และคำตอบที่อาจารย์ตอบมาก็ตรงประเด็นเหลือเกินทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความงดงามอีกแง่มุมหนึ่งของตะกั่วป่าที่เป็นผลพวงของการเข้ามาของวัฒนธรรม ท่ามกลางบริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นอีกแนวคิดหนึ่งในการรวบรวมของอาจารย์จรินทร์ นีรนาถวโรดมในตำแหน่งประธานชมรมชาวบะบ๋าฝิ่งทะเลอันดามัน และเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อาจารย์เป็นอีกหนึ่งคนที่เกิดในทันยุคบะบ๋า ยาย่าเฟื่องฟูและได้มีการสัมผัสกับวัฒนธรรมบะบ๋า ยาย่าจึงมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ ผู้วิจัยนั่งสัมภาษณ์พร้อมฟังน้ำเสียงและสายตาอันเด็ด

เดี่ยวที่มีความมุ่งมั่นและความคาดหวังของชมรมนี้มาอย่างเต็มเปี่ยม ทำให้เห็นความงดงามและความรักของชมรมรวมทั้งเจตนารมณ์ในการจัดตั้งขึ้นไปอีก (ภาพที่ 27)

ภาพที่ 27 ผู้วิจัยถ่ายรูปกับอาจารย์จรินทร์ผู้ก่อตั้งชมรมบะบ๋า ย่าฝ้ายอันดามัน
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้ช่วยผู้วิจัยวันที่ 18 ตุลาคม 2558

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดชมรมมาจากเห็นทุนจากอดีตของพื้นที่อำเภอตะกั่วป่า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่แฝงไปด้วยวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานระหว่างจีน และไทยพื้นถิ่นส่งผลให้บุคคลภายหลังได้รำลึกในการดำเนินชีวิตกลายเป็นอดีตที่ต้องถวิลหาอยู่บ่อยครั้งดังคำกล่าวของอาจารย์จรินทร์ที่เล่าให้ผู้วิจัยเล่าถึงวัตถุประสงค์หลักของการจัดงานว่า

“...วัตถุประสงค์การตั้งชมรมก็คือว่า อยากให้ลูกหลานคนตะกั่วป่าอยากให้รู้จัก รากเหง้า เกี่ยวกับวัฒนธรรมบะบ๋าชัดเจน ประเด็นหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งเพื่อที่จะ สอดรับกับการท่องเที่ยวเกี่ยวกับจังหวัดพังงา ในมิติของการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมซึ่งถ้ามองแล้วพังงาเป็นที่เฉพาะ สำหรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเขาหลัก หากเขาหลักที่นี้ในการท่องเที่ยวเขาบอกแล้วว่าวัฒนธรรมจะเป็นสินค้าชิ้นเอกในการท่องเที่ยว วัฒนธรรมอยู่ได้อาศัยการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่จะขายได้ต้องอาศัยทางวัฒนธรรม ต่างก็พึ่งพาซึ่งกันและกันที่นี้วัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวพำนักที่พังงาที่เขาหลักตะกั่วป่านานขึ้น วัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่งก็คือเราต้องการที่จะรวบรวมองค์ความรู้ อย่างเช่นวัฒนธรรมบะบ๋าจะมีตั้งแต่เอกลักษณ์การแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม อาหารดังนั้นชมรมก็คิดว่าเป็นหน้าที่ที่เรามารวมตัวกัน แล้วสละเงินคนละนิดคนละหน่อย เพื่อที่จะจัดขึ้นเป็นชมรมชมรมต้องการเพียงแต่อยากเป็น จุดศูนย์กลางที่จะเผยแพร่ ความรู้และกิจกรรมต่างๆให้กับเยาวชนแล้วให้กับหน่วยงานธุรกิจการท่องเที่ยวได้รับรู้ในเรื่องของอัตลักษณ์ต่างๆของชาวบะบ๋า...” (จรินทร์ นีรนารถโรตม, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

อาจารย์จรินทร์ได้บอกกล่าวกับผู้วิจัยเกี่ยวกับการจัดงานหลัก ๆ คือมีความต้องการให้ลูกหลานในตะกั่วป่าโหยหาและระลึกถึงอดีตที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมอีกนัยยะหนึ่งคือให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ขยับขยายขึ้นเพราะมองว่าตะกั่วป่ามีทุนอดีตสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวได้ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องพึ่งพากัน และอาจารย์ยังมองว่าการเอาวัฒนธรรมมาจะทำให้การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในพื้นที่ต่อ ทว่าหลัก ๆ ของชมรมคือต้องการรวบรวมองค์ความรู้ทุกอย่างที่เป็นบะป๋า ยาย่าทั้งเอกลักษณ์การแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม อาหารนำมาเก็บรวบรวมไว้ในชมรมให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ

ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าถ้าจะรวบรวมองค์ความรู้มากมายแล้วถูกนำมาจัดแสดงและถ่ายทอดเรื่องราวนั้นอาจารย์ใช้เวลาในการรวบรวมอย่างไรและนานหรือไม่ มีการจัดรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นขยายและเพิ่มพูนองค์ความรู้อย่างไรบ้างอาจารย์จรินทร์จึงกล่าวว่า

“...อาจารย์ใช้เวลาในการรวบรวมนานๆ ต้องอาศัยองค์ความรู้จากคนแก่ๆ และคนที่ให้ความรู้มากที่สุดคือ “โป๊ส่วเอก ลิมสกุล” เขาเปรียบเสมือนปราชญ์ชาวบ้าน ตอนที่เขาเสียชีวิต อายุ 94 ปี และ เป็นคนที่เคยแต่งเจ้าสาวจีน แล้วก็เป็นผู้ที่เคยประดิษฐ์มงกุฎเจ้าสาวจีน มีการเลียนแบบของโบราณ จะมีความชัดเจนมากขึ้นก็เลย ที่เห็นภาพทั้งหมดที่ใส่มงกุฎเจ้าสาวจีนของผมหมดเลยที่นี้ทางชมรมก็เลยดำเนินการนี้มานานมากกว่าจะเป็นรูปเป็นร่างกว่า 10 ปี ที่เราพยายามที่จะสืบค้นในเรื่องอัตลักษณ์การแต่งกาย ขนวมงคลที่ใช้ในพิธีแต่งงานกว่า 10 ปีนะ เมื่อไม่นานมานี้ก็ได้รับการตอบรับ คือทางจังหวัดก็มีหนังสือออกไปว่าทุกวันพฤหัสบดีให้ข้าราชการในจังหวัดพังงา แต่งชุดบะป๋าหรือชุดพื้นเมืองนั้นก็แสดงว่าเป็นจุดสำเร็จอีกประเด็นหนึ่ง แต่นั่นมันไม่ใช่จุด climax ของชมรมซึ่งในกิจกรรมต่อไปคือการรวบรวมหนังสือที่เป็นองค์ความรู้ชัดเจนเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายที่ถูกต้อง ก็เหมือนกับการเห็นภาพถ่ายตรงนั้นก็เสื้อผ้าทั้งหมดก็เป็นของอาจารย์หมดเลย ทุกชุด ทุกชิ้น แล้วก็เครื่องประดับทุกชิ้นเราจะเน้นถึงความถูกต้องกำแพงอีกชิ้นหนึ่งจะเป็นสไตล์ของแพชั่น อันนั้นจะไปลงหนังสือ VOGUE ในเดือนพฤศจิกายน 2558 แล้วฝั่งนี้เป็นการจุดประกายให้รู้ว่าวัฒนธรรมบะป๋ายาย่าก็เลยเราจะแต่งแบบนี้ขึ้นจะถูกระเบียบทุกอย่าง เหมือนกับสมัยเมื่อร้อยปีกว่า...” (จรินทร์ นีรนารถโรดม, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

แนวคิดและความต้องการที่อยากจะอนุรักษ์เป็นหนึ่งในอุดมการณ์แนวแน่ของบุคคลที่มีแนวคิดที่อยากจะโหยหาอดีตผ่านการอนุรักษ์เริ่มจากจุดเล็ก ๆ โดยเริ่มมาจากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ในอดีตองค์ความรู้จาก “โป๊ส่วเอก ลิมสกุล” ซึ่งเปรียบเสมือนปราชญ์ชาวบ้านในการให้ข้อมูลมา จากนั้นนำมาขยายถึงจุดใหญ่โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทว่าสิ่งที่คนในชุมชนตั้งใจรวบรวมมากที่สุดคือการจัดเก็บเป็นหนังสือหรือลายลักษณ์อักษรเนื่องจากอย่างจะ

ถ่ายทอดวัฒนธรรมของบะบ๋า ยาย่าของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าในสายตาของการท่องเที่ยว จากการเข้าไปในชมรมผู้วิจัยมองเห็นถึงการจัดวางเรื่องราวของอดีต ที่สามารถร้อยเรื่องเล่าจากคนที่ไม่เคยรู้จักบะบ๋า ยาย่าให้สามารถเข้าใจได้โดยมีการเล่าเรื่องราวผ่านการจัดแสดงมีทั้งอุปกรณ์ชุดเครื่องประดับ มงกุฏ ลายของผ้า รวมไปถึงอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้และรูปของกลุ่มคนพื้นเมืองบะบ๋า ยาย่าในอดีต เป็นต้น ดังรูปดังต่อไปนี้

ภาพที่ 28 เครื่องประดับและมงกุฎที่ถูกนำมาจัดแสดง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

การที่ผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปในชมรมบะบ๋า ยาย่าทำให้รู้สึกว่าการเป็นเด็กยุคใหม่คนหนึ่งที่แทบไม่รู้จักกับกลุ่มคนบะบ๋า ยาย่ามากนักแต่เมื่ออย่างกรายเข้ามาในชมรม จากการมองภาพของสิ่งที่ถูกจัดแสดงทำให้เห็นคุณค่าของอดีตของกลุ่มคนที่ยังคงเหลือวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยมีโอกาสนั่งพูดคุยกับกลุ่มนักท่องเที่ยวในการเข้าไปชมก็กล่าวและชื่นชมกลุ่มในการอนุรักษ์ที่เสมือนเป็นการถ่ายทอดให้กับผู้อื่นได้รับรู้ ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“...แปลกตาดีและมีประโยชน์เพราะเคยเข้าไปท่องเที่ยวแต่ที่ภูเก็ต แต่ที่นี่มีด้วยเห็นหมดเลยพวกมงกุฎ เครื่องประดับรูปเต็มตัวสวยมากนี่ถึงสมัยอดีตเลย...” (สิริหิ้ม แซ่คู, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ผู้วิจัยมองว่าชมรมบะบ๋า ยาย่าฝั่งอันดามันนั้นเป็นอีกหนึ่งสถานที่ในการถูกทำให้เป็นสินค้าเพราะได้รับความสนใจของกลุ่มของรักท่องเที่ยว ผ่านการประกอบสร้างเป็นชมรมของจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ผ่าน “ตัวกลาง” จากนั้นผ่านการประกอบสร้าง (Construct) ไปสู่ความหมาย (Meaning) ทำให้สะท้อนถึงภาพในอดีตเนื่องจากอดีตยังคงอยู่ในความทรงจำของบุคคลเพียงไม่กี่คน แต่ถูกทำให้กระจายเป็นในระดับสังคมได้ ทำให้ผู้มีความรู้ในทางบะบ๋า ยาย่าเกิดการผลิตซ้ำของกลุ่มข้อมูล ให้ลูกหลานหันมาสนใจรากเหง้าในทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าพร้อมทั้งให้ผู้มีอุดมการณ์มาช่วยสนับสนุน โดยใส่ความหมายลงไปเพิ่มโดยการจัดวางเสมือนวันวานยังหวานอยู่

เนื่องจากอดีตเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้แล้วในชีวิตปัจจุบันแต่ถูกผลิตซ้ำเพื่อเรียกคืนมาอีกครั้ง ประกอบกับจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่สังคมอีกด้วย

1.3 Takuapa my home งานนิทรรศการ: กลิ่นอายของวันวานผ่านเรื่องเล่า โดยภาพถ่าย

สภาพพื้นที่เสียงประทัดและกลิ่นควันรูปที่คละคลุ้งในเทศกาลกินเจประจำปีและการตั้งโต๊ะไหว้หน้าบ้านแทบทุกหลังของกลุ่มคนจีนในพื้นที่ ผู้วิจัยก็พบกับกิจกรรมรักถิ่นฐานบ้านเกิดอีกหนึ่งกิจกรรมซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มกันขึ้นระหว่างกลุ่มคนในพื้นที่ตะกั่วป่าและผู้ที่เคยอาศัยและเกิดที่ตะกั่วป่าโยกย้ายถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นโดยจัดเป็นปีที่ 2 ในปีพ.ศ.2558 ภายใต้งานจัดสำนักร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูบ้านเกิดจากที่เคยเงียบเหงาในยุคของการทำเหมืองแร่ และได้ปล่อยให้บ้านเมืองทิ้งร้างหลงเหลือแค่ตำนานจึงเป็นที่มาของชื่อนิทรรศการภายใต้ชื่อว่า “Takuapa my home” ตะกั่วป่าบ้านของฉันโดยจัดขึ้นในช่วงเทศกาลกินเจในพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าเนื่องจากเป็นช่วงที่คนในอำเภอตะกั่วป่ากลับบ้านมากที่สุด โดยในปีที่ 2 ใช้ชื่อว่า “ตำนานที่ยังหายใจ” นี้ที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ทำการศึกษาในภายในการเริ่มต้นการจัดกิจกรรมในปีที่ 2 แต่ก็ยังพอเห็นเค้าโครงจากปีที่ 1 จากหน้าเว็บเพจพอมีให้เห็นการสร้างเว็บเพจเป็นหนึ่งในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางการท่องเที่ยวให้กลุ่มนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนก่อตั้ง Facebook page Takuapa My Home ซึ่งการเปิดเพจทางสื่อสาธารณะนี้ก็เป็จุดเริ่มต้นของการเริ่มงานตะกั่วป่าบ้านของฉัน (ภาพที่ 29)

ภาพที่ 29 ผู้คนเข้าชมนิทรรศการตะกั่วป่ามายโฮม
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2558

ตะกั่วป่ามายโฮมเป็นจุดเริ่มต้นเล็ก ๆ คำว่า My home เป็นจุดเริ่มต้นและลึกซึ้งในการจัดกิจกรรมของการรวมกลุ่มของเยาวชนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ถิ่นฐานบ้านเกิด ผู้วิจัยมองว่าถือเป็นจุดเริ่มต้นในการกิจกรรมที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและพยายามที่จะปลุกความรู้สึกในการกลับมา

ตะกั่วป่าที่ยังคงไว้ซึ่งความอบอุ่นในอดีตให้กับกลุ่มบุคคลที่ได้จากถิ่นฐานบ้านเกิดไป ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับพี่ตะผู้ก่อตั้งกิจกรรมตะกั่วป่ามายโฮมซึ่งเป็นลูกหลานของคนตะกั่วป่าแท้ ๆ มีโอกาสได้เจอกับพี่ตะจาก Social network นั่นคือ Facebook ให้เป็นประโยชน์ และได้ Add friend พี่ตะไปได้มีโอกาสดูคุยกับพี่ตะครั้งแรกทาง Facebook พี่ตะก็พูดคุยเป็นกันเองมากและได้มีการพูดคุยจนพี่ตะได้บอกกล่าวว่าการกำลังจะมาการจัดงาน เลยเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้วิจัยมาลงพื้นที่และได้พบกับพี่ตะที่บอกกล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักในการจัดงานและการรวมตัวกันขึ้นของคนในชุมชนรวมไปถึงการอนุรักษ์ให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ตอนแรกแนวคิดของผมคือผมมองว่า คนตะกั่วป่าหลายคนเขาอยู่ด้วยความเคยชิน อยู่ในบ่นเก่าๆ โบราณอย่างเนี่ย เขามองว่าบ่นตัวเองไม่สวย ไม่สวยงาม หน้าตาไม่ผู้ ๆ เก่า ๆ แต่หลายคนที่ได้ไปอยู่กรุงเทพฯและต่างจังหวัดเขามองรูปภาพกลับมา เขาจะเห็นว่าตะกั่วป่าเป็นเมืองที่สวยงามเลยนะ ผมเลยมองว่าภาพถ่ายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คนกลับมามองเห็นความสวยงามของบ้านเมืองตัวเองได้ หลายคนพอมีโอกาสไปอยู่ที่อื่น ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานก็ไม่มีใครกลับมาที่นี้เลย เพราะว่าที่นี้เป็นเมืองที่เงียบชีวิตอาจจะเรียบง่ายเกินไป ไม่ได้หวือหวาก็คืออาจจะมีหลายๆ คนที่ไม่ได้กลับบ้านอีกเลย...” (ทวีโรจน์ เอี่ยมพานิช, สัมภาษณ์ วันที่ 27 มีนาคม 2558)

จุดประสงค์หลักในการจัดงานเป็นการเรียกอดีตของเมืองตะกั่วป่ารวมไปถึงกลุ่มคนที่เป็นคนตะกั่วป่าดั้งเดิมต้องจากบ้านเกิดเมืองนอนออกไปตามภาระหน้าที่การงานของตนเองเพื่อทดแทนคุณของบ้านเกิดและสร้างแรงกระตุ้นให้ทุกคนกลับบ้าน อีกนัยหนึ่งเป็นการนำอดีตที่มีคุณค่าอยู่แล้วนำมาเปลี่ยนความหมายให้กลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว จากอดีตที่เคยเป็นของประดับบ้านทำให้ผู้ที่พบเห็นทวนนึกถึงอดีตด้วยเป็นการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่จากการใช้ทุนในอดีตมาเป็นตัวขับเคลื่อนโดยเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนในการอนุรักษ์

“...การรวบรวมคน คนปกติ ชาวบ้าน เพื่อนๆ กลุ่มเด็กวัยรุ่น กลุ่มนักศึกษา นักฟุตบอลหรือว่าครูอาจารย์ ก็คือพูดง่ายๆว่า คนตะกั่วป่าที่อยู่กันเองก่อน ทำไมผมคิดว่าเราต้องทำยังไงให้คนที่อยู่ภูมิจากก่อน ถ้าทุกคนที่อยู่ที่นี่ภูมิจากบ้านแขกเมืองมา เขาพามาอธิบายว่านี่บ้านของเราเนาะ บ้านเราสวยมากเลย ลองข้าวจานี้ยัง น้ำพริกอร่อยมากเลย อยากให้คนตะกั่วป่าไปคิดถึงสิ่งนั้นดูมีหลายๆคนบอกว่าเวลามาเที่ยวตะกั่วป่าคนที่นี่ใจ ชวนเข้าบ้านมากินข้าวก่อนมา โครงการนี้ก็อยากจะทำให้คนกลับมาบ้านบ้าง อย่างน้อยไม่ได้มาอยู่ถาวร แต่ปีหนึ่งช่วยกันกลับมาหาพ่อแม่ มาหาครอบครัวมันเป็นการช่วยทำให้เมืองตะกั่วป่ามันดูน่าอยู่มากยิ่งขึ้น เมืองที่นี้แม้ว่าจะผ่านมาแล้วเป็นร้อยปีแต่เรายังได้กลิ่นอายโบราณ ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ การทำเหมืองแร่สมัยก่อน เราเดินผ่าน

บ้านเรือน เดินผ่านวิถีชีวิตชุมชนยังอยู่เหมือนเดิม มีเสน่ห์ เมืองนี้เป็นเมืองที่น่าท่องเที่ยวและอยากให้นักับทราบว่ามีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีคุณค่ามากในประเทศไทย..” (ทวีโรจน์ เอียวพานิช, สัมภาษณ์ วันที่ 27 มีนาคม 2558)

การจัดตั้งโครงการในการรื้อฟื้นอดีตผ่านกิจกรรมขึ้นมาเสมือนเรียกคนในชุมชนให้นึกถึงอดีตรวมถึงถึงการกลับบ้านของผู้คนต่างถิ่น ซึ่งผู้จัดโครงการต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่เคยสวยงามผ่านการฉายภาพ ทำให้ผู้ที่พบเห็นภาพถ่ายและเรื่องราวที่แสดงขึ้นเพื่อชวนนึกถึงอดีตรวมถึงได้เรียนรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ได้เลือนหายไปแล้วตั้งคำถามของ Goulding (2002 อ้างถึงในเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2555) ที่ว่าการโยยหาอดีตจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีสิ่งเร้า หรือมีการจัดแสดงโดยการนำเสนอของวัตถุ ภาพ หรือเรื่องราวที่สัมพันธ์ในเชิงบวกกับช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง กระตุ้นให้เกิดขึ้น เสมือนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการโยยหาอดีต (Nostalgia) หรือการท่องเที่ยวเชิงโยยอดีต (Nostalgic tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหลงใหลไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมต่างๆ จำนวนมาก (Dann, 1994; Urry, 1990 อ้างถึงใน เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2555)

นิทรรศการตะกั่วป๋ายโฮมจะมีบ้าน 2 หลังหลังแรกเป็นการจัดวางเรียงรูปภาพและการจัดแสดงของเก่าแก่ที่คนในชุมชนต่างนำมาสะสมและรวบรวมไว้ และเป็นการแสดงภาพวิถีชีวิตของคนตะกั่วป๋ายตั้งแต่อดีต อาทิ การแต่งกายแบบบะบ๋า ยาย่า เครื่องประดับ และจัดแสดงภาพถ่ายของสถานที่สำคัญในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป๋ายการเข้ามาในงานตะกั่วป๋ายโฮมทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตรากเหง้าในอดีตของคนในพื้นที่ตะกั่วป๋ายมากขึ้นผ่านภาพถ่ายที่ถูกจัดวางเป็นการเล่าเรื่องราวในอดีตสะท้อนให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ถึงคุณค่าและความหมายของพื้นที่เมืองตะกั่วป๋าย (ภาพที่ 30)

ภาพที่ 30 แสดงเครื่องแต่งกายแบบบะบ๋า ยาย่าที่ถูกจัดแสดงนิทรรศการตะกั่วป๋าย
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2558

แนวคิดในการจัดกิจกรรมในการที่ต้องการถ่ายทอดออกมาคือการฉายภาพในอดีต เพื่อให้ภาพนี้เป็นตัวแทนให้คนได้ระลึกถึงอัตลักษณ์ของตะกั่วป่าในอดีตในยุคของการทำเหมืองแร่ และความเจริญรุ่งเรือง การฉายภาพที่ดีที่สุดตามแนวคิดของผู้จัดงานนั้นต้องมีการคัดเลือกภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต และผู้ที่มองภาพทั้งบุคคลในตะกั่วป่าและกลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ทวณิกถึง และอุกคิตถึงเหตุการณ์ในอดีตมากที่สุดซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับบุคคลที่มีหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดกิจกรรมอีกหนึ่งท่าน เนื่องจากตอนนั้นผู้วิจัยมีโอกาสเดินทางไปจังหวัดภูเก็ตเพื่อไปเสนอผลงานทางวิชาการ และญาติของผู้วิจัยได้แนะนำให้รู้จักกับพี่แพตตี้ที่ภูเก็ตเลยมีโอกาสได้นั่งพูดคุยและพี่แพตตี้ที่เมืองเก่าที่ภูเก็ตคุยพลางพร้อมกับเลื่อนภาพในโทรศัพท์ให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงกิจกรรมของตะกั่วป่าในปีแรก และได้เห็นถึงความร่วมมือร่วมใจของอีกหลากหลายฝ่าย และพี่แพตตี้ก็เป็นผู้แนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับบุคคลหลายฝ่ายและบอกถึงความช่วยเหลือและหยิบยื่นน้ำใจในการทำกิจกรรมครั้งนี้ให้ประสบความสำเร็จเป็นที่รู้จักของการท่องเที่ยวอีกด้วยพี่แพตตี้ซึ่งเป็นช่างแต่งหน้าอยู่ที่จังหวัดภูเก็ตเป็นหนึ่งในทีมงานในการจัดกิจกรรมความต้องการที่อยากจะนำเสนอ (ภาพที่ 31) เพื่อเป็นการถ่ายทอดให้กับผู้เข้าชมนิทรรศการที่มารับถึงกระบวนการในการคัดเลือกรูปภาพและความละเอียดละไมในการจัดงานชนิดที่ว่าเก็บทุกเม็ดเหมือนเป็นการสะท้อนให้เห็นสิ่งที่ผู้จัดต้องการนำเสนอว่า

“...เป็นโปรเจกของช่างภาพว่าต้องการจะสื่อถึงอะไร มีทั้ง Presentation ภาพนิ่งไม่จำกัดรูปแบบ คุณจะถ่ายอะไรก็ได้ ให้เข้ากับคำว่า Takuapa my home เพราะว่าพวกพี่เป็นคนคิดรูป พี่จะรู้เลยว่าคำนี้จะเล่าอะไร มันเล่าอะไร เล่าได้แค่ไหน ทุกคนส่งรูปมาคิดก็ต้องส่งจากชื่อรูปและคำบรรยาย คุณคิดยังไงกับภาพนี้คุณตีความยังไง เกี่ยวข้องกับ My home แค่นั้น ครั้งแรกก็ส่งมาแล้วแต่ไม่จำกัดจำนวนเอารูปที่กินใจจริงและเรียงเรื่องได้ แต่มันไม่ได้เรียงขนาดนั้นสไตล์ใครสไตล์มัน...” (พัทธมิดา ภาชินทร์รัตน์, สัมภาษณ์ วันที่ 7 พฤษภาคม 2558)

ภาพที่ 31 การจัดวางภาพที่แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีต และปัจจุบันที่ยังคงหลงเหลือในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2558

การให้คุณค่าและความหมายของรูปภาพจากการที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสไปร่วมงานในการเข้าไปในงานครั้งแรกเหมือนได้ก้าวไปอีกสถานที่หนึ่งที่ถูกจัดวางแสดงโดยผู้วิจัยมองว่าเป็นการสร้างขึ้นมาและการนำเสนอที่ผู้จัดงานรับรู้ว่ายากให้งานออกเป็นแบบนี้ อยากรู้ให้ผู้ที่เข้ามาเข้าชมได้รับสิ่งนี้กลับทุกสิ่งอย่างเป็นการแสดง ผู้ชมเหมือนนักแสดงที่ถูกผู้กำกับจัดวางไว้ให้เดินไปทางนี้รับรู้เรื่องนั้น เดินไปทางนี้จะได้เห็นสิ่งนั้นเดินตรงไปจะเจอสิ่งที่ถูกตั้งไว้มองตรงหน้าจะเจอสิ่งที่ถูกให้สะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกร่วม ทุกอย่างจึงยากและมีโอกาสน้อยที่จะให้ผู้ชมได้มองเข้าไปในความรู้สึกนั้นและร่วมเป็นส่วนหนึ่งของภาพนั้นเพียงแค่ถ่ายรูปแล้วก็กลับไป

หรือกระนั้นเป็นเปรียบเทียบสภาพประกอบแทนที่ต้องการนำเสนอผ่านงานแสดงทางศิลปะที่เรียกว่า Exhibition ซึ่งเป็นผลผลิตหรือหนึ่งในกระบวนการในการนำเสนอ และมีแง่มุมของการเรียกคืนมาโดยการกลับมาแนะนำเสนออีกครั้งคือนำมาเสนอใหม่ representation เป็นภาพในการแทนความหมายที่ถูกจัดแสดงขึ้นตามแนวความคิดของ Hall (1997, อ้างถึงใน สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2548) กล่าวได้ว่าเป็นหนึ่งในกระบวนการที่ผลิตสร้างความหมายโดยการใช้ระบบสัญลักษณ์ ซึ่งผู้ชมมองภาพนั้นจะมีระบบของสัญลักษณ์โดยผ่านแนวคิด (concepts) แล้วนำจินตนาการมาผนวกกับอารมณ์ความรู้สึกให้วนระลึกถึงอดีตผ่านกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในงานล้วนแต่ส่งผลต่อความนึกคิดให้เห็นถึงสิ่งที่มีคุณค่าในอดีตที่ครั้งหนึ่งเคยเฉิดฉายและได้ถูกนำกลับมาถ่ายทอดอีกครั้งผ่านภาพถ่ายและกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยมีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในนิทรรศการตะกั่วป่ามายโฮมดังนี้

1.3.1 สีสันของการปรุงแต่ง: กิจกรรมในนิทรรศการภาพถ่าย

ท่ามกลางเทศกาลกินเจที่คราคร่ำไปด้วยผู้คนที่มีความเชื่อของการถือศีลกินเจ จึงก่อให้เกิดกิจกรรมขึ้น โดยใช้บ้านเก่าอาคารโบราณ 2 หลังติดกัน และบ้านอีก 1 หลังที่มีการจำลองเป็นโรงภาพยนตร์ขนาดเล็กในการฉายภาพเป็นหนังสือเกี่ยวกับเมืองตะกั่วป่า บ้านดังกล่าวข้างต้นไม่มีคนอาศัยอยู่แต่มีเจ้าของบ้านทุกหลัง กลุ่มผู้จัดโครงการจึงมีการหิบบิบบ้านมาเพื่อจัดกิจกรรม การเปิดงานก็จะเชิญผู้หลักผู้ใหญ่ในอำเภอตะกั่วป่ามาเกิด แต่ส่วนหลักในการเปิดโครงการผู้ทำโครงการบอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่าจะให้ความสำคัญกับคนเฒ่าคนแก่ที่อยู่กับเมืองเห็นการเปลี่ยนแปลงในยุคต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของเมืองและตรงตามแนวคิดของผู้จัดงานที่อยากจะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตซึ่งกลายเป็นตำนานที่ยังหายใจ ผ่านคำบอกเล่าจากคนในชุมชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องข้อนั้นจะมาในลักษณะเป็นผู้เข้าร่วมเท่านั้น ไม่มีโอกาสจะมากล่าวพิธีเปิดงาน แลกเช่นงานอื่นๆ ที่ต่างให้ผู้หลักผู้ใหญ่มาเปิด ผู้วิจัยคิดว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นการเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมอย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อชุมชนและการเรียกเหตุการณ์ที่ได้เลือนหายไปตามกาลเวลา

รูปภาพและคำบอกเล่าจากบุคคลที่มีส่วนสำคัญกับเมืองตะกั่วป่าและคนในพื้นที่ ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเคารพนับถือ ซึ่งเป็นภาพถ่ายที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตตั้งแต่ยุคตะกั่วป่า เจริญรุ่งเรืองและมาถึงยุคที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนมาถึงการพัฒนา สะท้อนวิถีชีวิตในอดีตที่ สะท้อนความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่โดยมีการประกอบสร้างพื้นที่โดยการนำสินค้าของเก่าแก่ตั้งแต่ ยุคของการทำเหมืองแร่ที่หาชมได้ยากมาใช้เป็นฉากหลังเพื่อให้ผู้คนที่มาชมได้เห็นถึงคุณค่าและการ แสดงภาพแทนเปรียบเสมือนตัวแทนของความรุ่งเรืองในยุคเหมืองแร่ (ภาพที่ 32)

ภาพที่ 32 การประกอบสร้างโดยใช้อุปกรณ์ของเหมืองแร่มาเป็นฉากในนิทรรศการ ตะกั่วปามายโฮม

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2558

การประกอบสร้างพื้นที่ให้นึกถึงอดีตก็มีส่วนสำคัญในการระลึกถึงอดีตฉากที่ถูก ประดิษฐ์ขึ้นผนวกกับภาพที่กลุ่มนิทรรศการต้องการจะสื่อและถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาใน การจัดวางพื้นที่เพื่อเป็นฉากในการถ่ายรูปและบอกเล่าประวัติความเป็นมาผ่านรูปภาพ ซึ่งแนวคิด (Concept) ของกิจกรรมเป็นการไปสัมภาษณ์ผู้คนในอดีตที่คนตะกั่วป่ารู้จักและเคยประกอบอาชีพ และอาศัยในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า แต่ปัจจุบันด้วยวัยวุฒิก็ได้ละเลิกอาชีพนั้นไปแล้วเป็นส่วนหนึ่งในการเรียกพื้นที่อันยังมีลมหายใจซึ่งมี 5 ท่านดังนี้ ท่านแรกคืออึ้ง วิภา ทองลิ้มเป็นคุณครูของ เมืองตะกั่วป่าได้ใช้ความรู้วิชาที่เคยร่ำเรียนมาสอนให้ผู้คนอ่านออกและเขียนได้ และเปิดโรงเรียนสอน พิเศษในอำเภอตะกั่วป่าปัจจุบันอึ้งเปิดอาชีพค้าขายในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า คนที่สองคือแป๊ะ ฮีนายทมิ ศรีดวงจันทร์ซึ่งคนตะกั่วป่ากล่าวว่า เป็นบาริสต้าของเมือง ซึ่งแป๊ะขายกาแฟจนเป็นที่กล่าว ขานของคนที่มาตะกั่วป่าในยุคหนึ่ง คนที่สามคืออึ้ง หลุย กัลยารัตน์ ซึ่งเป็นช่างตัดเย็บเสื้อผ้าถือเป็นเจ้า แม่แพชั่นยัที่ยังคงวนเวียนกับผืนผ้าและเรือนผม และคนตะกั่วป่าต้องใช้บริการซึ่งในอดีตได้รับความนิยม เป็นอย่างมาก และทำให้บุคคลในอดีตมีคุณค่าและแสดงตัวตนขึ้นอีกครั้ง บุคคลที่สี่คือพิทักษ์ วัฒนศิริ และทวีศิริวัฒนศิริเป็นสามีภรรยาซึ่งประกอบอาชีพแพทย์เคयरักษาคนไข้ในเมืองตะกั่วป่าใน อดีตซึ่งเป็นบุคคลที่คนตะกั่วป่าในยุคหนึ่งเคารพนับถือ และคนสุดท้ายทำงานนิทรรศการตะกั่วปามายโฮ มคือแป๊ะหยินเป็นหนึ่งในผู้สร้างสะพานเหล็กและวิศวกรเหมืองแร่ที่ผ่านยุคของการทำเหมืองแร่ตั้งแต่

เป็นกรรมกรเหมืองตลอดจนยุคราคาเหมืองแร่ตกต่ำ จากการร่วมงานตะกั่วป่ามายโฮม 2 ผู้วิจัยเห็นถึงการคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่ยังคงมีชีวิตและสิ่งที่ดีได้เลือนหายไปเป็นเวลานาน ที่ถูกจับมาใส่คุณค่าและความหมายอีกครั้งการที่บุคคลในอดีตได้ละเลิกอาชีพนั้นไปแล้วถูกนำมาจัดถ่ายทอดใส่เรื่องราวลงไป และนอกจากนี้ยังมีการนำอุปกรณ์ของบุคคลทั้ง 5 ท่านที่เคยนำมาเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพมาจัดแสดงด้วย อาทิ อุปกรณ์ในการชงกาแฟ อุปกรณ์ทำผม อุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ เป็นต้น (ภาพที่ 33)

ภาพที่ 33 เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบอาชีพในสมัยก่อนของตำนานทั้ง 5 ในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถูกนำมาจัดแสดงภายในงานนิทรรศการ
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558

ซึ่งในปัจจุบันหาชมได้ยากเพื่อเป็นกระตุ้นให้กับบุคคลและผู้พบเห็นได้นึกถึงอดีตเสมือนการ “จินตนาการถึงโลกที่ได้สูญหายไปแล้ว” แต่ถูกเรียกกลับมาอีกครั้งผ่านการจำลองภาพผ่านโรงภาพยนตร์ขนาดเล็กที่ได้มีการประกอบสร้างเลียนแบบทำให้เสมือนจริง กิจกรรมที่ถูกนำมาจัดวางของตำแหน่งที่ตั้งมาใช้ (Position) มาใช้คือการวางแผนในการจัดและ Theme ในการจัดงานว่าอยากให้ออกมาประมาณไหน แล้วเป็นการนำผู้คนมาจัดใส่เรื่องราวให้มีชีวิตและตำนานที่สามารถมีชีวิตกลับมาอีกครั้ง แต่ในขณะเดียวกันเรื่องราวนั้นอาจจะมีแค่บางกลุ่มที่ต้องการอยากรู้อยากโยยหาสิ่งนั้นหาใช้ทุกคนที่มาร่วม โดยภายในงานจึงมีการกระตุ้นเพื่อรองรับการโยยหาอดีตของคนบางกลุ่มและการลงพื้นที่ของผู้วิจัยจะเห็นได้ว่ากลุ่มคนที่โยยหาอดีต และรับรู้ได้มากที่สุดนั้นก็คือกลุ่มคนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและอยู่ในเหตุการณ์นั้น พบเจอกับสิ่งนั้นมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งถึงจะรับรู้และมีผลกระทบมากที่สุด ผู้จัดงานพยายามที่จะสอดแทรกกิจกรรมไว้ในงานเพื่ออย่างน้อยก็เป็นการกระตุ้นและสิ่งที่ถูกสัมผัสมากที่สุดคือความสนใจของกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้นและประกอบสร้างการแสดงให้มีเรื่องราวจากอดีตที่หายไปให้กลับมาอีกครั้ง

1.3.2 โรงหนังกลิ่นแก้ว: โรงหนังในตำนานของคนตะกั่วป่า

โรงหนังในอดีตใช้ชื่อว่า “โรงหนังกลิ่นแก้ว” อีกหนึ่งสถานที่ที่ถูกจัดแสดงในกิจกรรมนี้ได้รับการกล่าวขานถึงเรื่องราวความเจริญรุ่งเรืองในยุคของการทำเหมืองแร่ ได้ถูกหยิบยก

ประกอบสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ไล่ลงไป ซึ่งคณะผู้จัดโครงการได้จำลองโรงหนังชื่อว่า “โรงหนังกลิ่นแก้ว” เป็นโรงหนังในอดีตที่อยู่ควบคู่กับคนในตะกั่วป่าเป็นการบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง เมื่อผู้วิจัยเห็นทำให้นักถึงคำบอกเล่าความเจริญในอดีตทั้งโรงภาพยนตร์ ภัตตาคาร การคมนาคมที่เจริญรุ่งเรืองการจำลองภาพขึ้นมาและมีการฉายหนังสั้นและบุคคลทั้ง 5 ที่มีความสัมพันธ์ในตะกั่วป่าการฉายภาพยนตร์ที่มีย้อนยุคถูกนำมาจำลองอีกครั้งในนิทรรศการ Takuapa my home โดยใช้ชื่อว่าโรงหนังกลิ่นแก้วซึ่งเป็นโรงหนังที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในยุคของการทำเหมืองแร่ และได้ปิดตัวลงซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงความเจริญในอดีตเป็นการฉายภาพถึงวิถีชีวิตของคนตะกั่วป่าในอดีตให้คนรุ่นหลังได้เห็นสภาพอดีตกับปัจจุบันว่ามีความเปลี่ยนแปลงอย่างไร เป็นการปลูกจิตสำนึกร่วมให้กับคนที่อยู่ไกลบ้านหรือไปได้ดีได้ดีที่อื่น หวนกลับมาบ้านเกิด อีกประการหนึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงให้คนที่อาศัยอยู่และคนเฒ่าคนแก่ได้จุดประเด็นในการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่องอีกนัยหนึ่งเป็นการเปิดมุมมองให้กับนักท่องเที่ยวให้ได้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีตของในตะกั่วป่า การฉายภาพจากอดีตผ่านสื่อภาพยนตร์เป็นอีกหนึ่งรูปแบบและวิธีการหนึ่งของการรับรู้ถึงอดีต ดังแนวคิดของ Jameson (1991, อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2546, น.4) (ภาพที่ 34)

ภาพที่ 34 การจำลองโรงหนังกลิ่นแก้วซึ่งในสมัยก่อนเป็นโรงหนังที่ขึ้นชื่อในตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558

กล่าวว่าวิธีการรับรู้เพื่อโหยหาอดีต (Nostalgic mode of reaction) เป็นหนึ่งในการสร้างที่ปรากฏเห็นได้ชัดในภาพยนตร์ย้อนยุค (Nostalgia film) เป็นการย้อนเวลากลับไปอดีตในแง่มุมมองสุนทรียภาพทางอารมณ์ เป็นอีกหนึ่งรูปแบบในการรับรู้ของความจริงหรืออีกนัยหนึ่งคือการทำความเข้าใจถึงอดีตที่หายไปแล้วและถูกนำมาประกอบสร้างใหม่ผ่านจินตนาการของผู้ที่เคยมีประสบการณ์มา นอกจากนี้ยังมีการนำสิ่งของในสมัยก่อนของกลุ่มคนจีนมาจัดแสดงเพื่อเป็นการบ่งบอกถึงกลุ่มคนจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในตะกั่วป่าและนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่ผ่านการจัดฉาก ที่นั่งที่สลักอักษรของคนจีน ที่นั่งสำหรับกินชา ภาชนะของกลุ่มเชื้อสายยะบ้า ยาอารวมถึงมีข้าวของเครื่องใช้ที่กลุ่มของคนจีนสมัยก่อน เป็นต้น

ผู้วิจัยมองว่าการจัดแสดงภาพยนตร์นั้นจากการสังเกตและเป็นผู้ไปร่วมชมนั้นคนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาชมที่มาร่วมชมนั้นไม่ได้ร่วมระลึกถึงอดีตเท่าที่ควรเนื่องจากมองว่า พวกเขาไม่ได้

รับรู้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดแสดง ทำให้ไม่สามารถสัมผัสได้ถึงสิ่งที่ผู้จัดงานนำเสนอเท่าที่ควร มาเพียงแค่การรับชมภาพยนตร์หนังสือที่ถูกสร้างขึ้นแล้วก็กลับไป จะมีก็แค่บุคคลบางกลุ่มที่เข้ามาชมจะรับรู้มากที่สุดและเกิดการโยยหาที่สุด ดังนั้นการโยยหาดีที่ผู้วิจัยมองว่ารับรู้และรู้สึกแค่บุคคลบางกลุ่มเท่านั้น

1.3.3 การเพิ่มมูลค่าสอดแทรกผ่านกิจกรรมการจัดนิทรรศการ

นอกจากภายในงานจะมีกิจกรรมตะกั่วปามาโฮมปีที่ 2 มีการจำลองภาพในอดีตว่าการจัดกิจกรรมในการฉายภาพของนิทรรศการเป็นการรวบรวมช่างภาพโดยบางท่านมาจากกรุงเทพฯ ที่ไม่ได้รับเงินทุนในการเข้ามาจึงปราศจากเชิงธุรกิจระบบการตลาดแต่การแลกเปลี่ยนของกิจกรรมนี้ก็คือการจำหน่ายเสื้อยืด กระเป๋ากรีนคำว่า “Takuapa my home” เพื่อหารายได้สมทบทุนคุณค่าของเศรษฐกิจจึงเป็นแบบมูลค่าการใช้สอย (use value) โดยผู้ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อมีความต้องสนองของตัวของสินค้า ซึ่งการจัดจำหน่ายเสื้อยืดนั้นได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนเป็นจำนวนมากในการเข้าทำข่าวทั้งสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพานิชย์รวมทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

การประชาสัมพันธ์ของงานก็มีกลุ่มดารามาเปิดงานและช่วยในการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้นจนบางครั้งผู้วิจัยมองว่า การนำดาราชิงถูกมองว่าเป็นสินค้าในการช่วยเรียกคนเข้ามาในงานมากขึ้น แต่การที่กลุ่มดารามากก็ช่วยในการประชาสัมพันธ์บ้านเมืองโดยการมาถ่ายภาพกับผลงานนิทรรศการที่จัดขึ้นซึ่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ความรู้สึกของกลุ่มผู้จัดโครงการที่มีแนวคิดในการจำลองภาพจากอดีตเรียกอีกนัยหนึ่งว่าภาพอดีตที่แท้จริง (An authentic past) เป็นการมองและนึกจินตนาการถึงประสบการณ์ชีวิตของกลุ่มคนในอดีตผ่านการมอ้ยอนและประกอบสร้างขึ้นมาจากคำบอกเล่า การช่วยกันฟื้นฟูอนุรักษ์และเรียกอดีตกลับคืนมานั้น ส่งผลให้กลุ่มคนผู้ร่วมงานจำนวนมากทั้งกลุ่มคนในพื้นที่และบุคคลภายนอก (ภาพที่ 35)

ภาพที่ 35 ผู้วิจัยและพี่ตะผู้จัดโครงการตะกั่วปามาโฮมและสวมเสื้อที่จัดจำหน่ายในนิทรรศการ
ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558

กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในตะกั่วป่าครั้งแรกก็มาเพราะงานนี้เพราะมีการประชาสัมพันธ์อย่างดีพร้อมรับกับการท่องเที่ยว และถูกนำกิจกรรมมาเป็นสินค้าในการเรียกผู้คนเข้ามาเที่ยวตะกั่วป่า เสมือนการเปิดเมืองให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวอีกนัยยะทางสังคมเป็นจิตสำนึกร่วมที่อยากจะถ่ายทอดเริ่มตั้งแต่กลุ่มผู้ให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนที่อยากจะบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตในอดีตให้ลูกหลานฟังและให้ลูกหลานพยายามรื้อฟื้นเมืองให้กลับมาแจ่มชัดเหมือนเดิม ซึ่งในชุมชนที่มีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์เป็นทุนเดิมและเป็นสิ่งเดียวที่อยู่ในความคิดและกลายเป็นแรงบันดาลใจผ่านเรื่องเล่า เป็นวัตถุดิบหนึ่งของการโยนหาอดีตโดยพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นหนึ่งที่ใช้วิธีการรื้อสร้าง รื้อฟื้น หรือผ่านการจำลองและมีการเรียกร้องให้ประวัติศาสตร์ในอดีตมาอยู่ในปัจจุบัน และกลายเป็นภาพตัวแทนในอดีตกลายเป็นสื่อทางสัญลักษณ์เป็นภาพที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจากกลุ่มคนเพียงกลุ่มหนึ่ง

1.4 ศรีธาแห่งตำนาน: กิจกรรมเปิดประตูเมืองตะโกลา

งานเปิดเมืองตะโกลาเป็นกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นบริเวณหน้าวังหน้าเก่าจวนเจ้าเมือง ณ ถนนอุดมธารา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยมีการจัดขึ้นในปี พ.ศ.2558 เป็นปีแรกโดยจัดขึ้นเมื่อวันที่ 3-4 มีนาคม 2558 และจัดขึ้นในปีที่สองในวันที่ 19-21 กุมภาพันธ์ 2559 ใช้ชื่อว่าตอนจากเมืองตะโกลา ถึงเมืองตะกั่วป่า" และยังคงได้รับความนิยมจากคนในพื้นที่เป็นอย่างดีโดยภายในงานมีการรังสรรค์กิจกรรมเพื่อเป็นการรื้อฟื้นอดีตและประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างที่ได้เลือนหายไปแล้วแต่มีการนำกลับขึ้นมาใหม่ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่พัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดงานคือต้องการให้คนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญและรำลึกเมืองตะกั่วป่าที่เป็นเมืองสำคัญแห่งอารยธรรมและแหล่งของประวัติศาสตร์ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้มาเยือนตะกั่วป่า (ภาพที่ 36)

ภาพที่ 36 ป้ายประชาสัมพันธ์กิจกรรม
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2558

ภายในกิจกรรมที่จัดขึ้นบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าประกอบด้วยพิธีสักการะเจ้าเมืองเป็นการเชิญพระสงฆ์มาทำพิธีบวงสรวงสักการะเจ้าเมืองตะกั่วป่าและให้คนในชุมชนร่วมกันทำบุญ กิจกรรมสมโภชบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีการเชิญชิมอาหารขนมพื้นเมือง การละเล่นพื้นเมือง นิทรรศการภาพถ่ายในยุคของเหมืองแร่ในอดีตภาพย้อนยุคของเมืองโบราณ การตกแต่งอาคารบ้านเรือนแบบย้อนยุคซึ่งได้มีการนำมารื้อฟื้นอีกครั้งนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมร่วมขบวนอันเชิญพระศรีบรมธาตุขึ้นสู่ภูเขาศรีพระพุทธรูป (ภาพที่ 37)

ภาพที่ 37 พิธีบวงสรวงสักการะจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2558

กิจกรรมดังกล่าวได้มีการร่วมกันจัดขึ้นระหว่างชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุขรังสรรค์ และคณะกรรมการเปิดเมืองตะโกลาโดยคณะกรรมการชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุขรังสรรค์ ร่วมกับเทศบาลเมืองตะกั่วป่าโดยในงานได้รับเกียรติจากรองผู้ว่าราชการจังหวัดพังงามาร่วมเปิดงานนี้ด้วยคนในชุมชนมีการร่วมกันจัดพิธีบวงสรวงและร่วมกันทำบุญโดยมีการนำปิ่นโตมาและร่วมใจกันใส่ชุดแต่งกายแบบพื้นเมืองชุดบะบ้า ยาย่าหรือการแต่งกายแบบย้อนยุคแบบชาวเหมืองในอดีตซึ่งเป็นแนวคิดของงานที่อยากธำรงอัตลักษณ์ในอดีตโดยรวมไปถึงผู้ที่เข้ามาร่วมงานหรือร่วมกิจกรรมก็มีการร่วมกันรื้อฟื้นชุดบะบ้า ยาย่านำกลับมาใส่อีกครั้ง (ภาพที่ 38)

ภาพที่ 38 ผู้เข้าร่วมงานที่แต่งกายแบบบะบ้า ยาย่าและชุดชาวเหมือง
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2558

ในปีที่สองนั้นการจัดกิจกรรมได้เพิ่มการสร้างความรู้สึกให้กับนักท่องเที่ยวโดยมีการเพิ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองตะกั่วป่าโดยการเพิ่มกิจกรรมพร้อมนั่งรถสองแถวชมเมืองเก่าตะกั่วป่าเพื่อให้กลุ่มของนักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับเมืองเก่าได้มากยิ่งขึ้น โดยจะมีผู้ขับรถเพื่อพานักท่องเที่ยวไปเยือนเมืองเก่าและบอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาในพื้นที่เป็นการถ่ายทอดให้กับกลุ่มอื่นที่เข้ามาในพื้นที่ได้รับรู้ถึงเรื่องราวของตะกั่วป่ามากขึ้น โดยกิจกรรมนี้ถูกจัดให้มีขึ้นเริ่มครั้งแรกในปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมว่า “นั่งสองแถว แหวนตะโกลา” โดยจะมีค่าบริการท่านละ 50 บาทโดยจะมีสถานที่ที่ไปเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ทั้งสิ้นที่นักท่องเที่ยวสามารถเที่ยวตะกั่วป่าได้อย่างมีอรรถรส โดยมีสถานที่ดังนี้ โดยจุดเริ่มต้นจากบริเวณสามแยกถนนศรีตะกั่วป่าหน้าศาลเจ้าพ่อกวนอู ไปยังโรงเรียนเต่าหมิง บ้านขุนอินทร์ วัดเสนาชูรังสรรค์ Street Art บริเวณถนนศรีตะกั่วป่า และบรรจบมาที่ศาลเจ้าพ่อกวนอูเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง (ภาพที่ 39)

ภาพที่ 39 ป้ายแสดงสถานที่ตั้งของกิจกรรมนั่งสองแถวที่บริเวณจวนเจ้าเมือง
ที่มา: รักษาติ บุญญานวัตร, 2559

พื้นฐานของการจัดงานเกิดจากแนวคิดของคุณลุงท่านหนึ่งซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับลุงรักษาติซึ่งได้บอกเล่าแก่ผู้วิจัยของการจัดกิจกรรม ที่ตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวและเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์สูงในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าอีกท่านหนึ่งมีส่วนช่วยให้พื้นที่เจริญก้าวหน้าดังคำกล่าวข้างต้นซึ่งแนวคิดหลัก ๆ มาจากคุณลุงได้มีแนวคิดที่อยากจะรื้อฟื้นเมืองว่า

“...แนวคิดคือหนึ่งคิดเพราะว่าเราในชีวิตหนึ่งอยากจะทำอะไรโดยที่ว่า เมืองตะโกลาเนี่ยมันมีมานานแล้วตั้งแต่เราติดต่อกับอินเดียโน้น ที่นี้ก็ตั้งว่าจะทำให้ ที่เปิดเมืองนี้เราอาศัยว่ามันพร้อมพระธาตุศิรีเขตซึ่งเป็นพระธาตุของรัชกาลที่ 3 มอบให้พระยาเสนาสุจิตมีทุกปี เหตุที่ต้องมีการตั้งชื่อว่าจังหวัดตะกั่วป่าเอามาทำป้ายใหญ่เปิดงานเลยเมื่อก่อนเป็นจังหวัดตอน พ.ศ.2474 ตอนนั้นเจ้าเมืองเขาไปเข้าเลยหยุดเป็นอำเภอ เมื่อก่อนศาลเจ้าหวัดตะกั่วป่า อัยการจังหวัดตะกั่วป่า ทรัพยากร

จังหวัดตะกั่วป่าพะทะเล เราไปเช้าเขาเลยปิดเป็นอำเภอจะมีการร่วมมือกับมูลนิธิพระนั่งเกล้าทะเล หรือว่าคุณพิสุทธิ ดีแท่นเขาทำเรื่องเกี่ยวกับพระธาตุโดยตรงเลย คิดอันนี้ขึ้นมาก็นำเสนอเทศบาล เทศบาลเลยโอเคทุกชุมชนก็มาช่วยกันหมด...” (รักชาติ บุญญานุวัตร, สัมภาษณ์ วันที่ 18 มีนาคม 2558)

แนวคิดหลักจากการจัดงานจากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการนำคุณค่าในอดีตที่ต้องการถ่ายทอดความหมายเพื่อต้องการให้ผู้อื่นรับรู้และนำมาสู่ความร่วมมือต่อของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการร่วมกันจัดขึ้นบริเวณจวนเจ้าเมืองโดยมีการนำนิทรรศการภาพถ่ายมาแสดงเป็นการบอกเล่าประวัติของพื้นที่การก่อตั้งเมืองตะกั่วป่าและเหตุการณ์สำคัญในพื้นที่ รวมไปถึงถึงในปัจจุบันที่มีการบอกเล่าเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีซุ้มบริการของข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของเมืองตะกั่วป่า

การจัดแสดงการทำเหมืองแร่ในพื้นที่ในจังหวัดพังงาซึ่งกล่าวได้ว่าพื้นที่อำเภอตะกั่วป่ามีการทำเหมืองแร่ดีบุกมากที่สุด และเป็นการฉายภาพของวิถีชีวิตตะกั่วป่าในอดีตผู้วิจัยมองว่าการจัดแสดงรูปภาพจากอดีตถึงวิธีการทำเหมืองแร่ในอดีตและการบรรยายใต้ภาพทำให้เป็นการประสมพันธ์ทางการท่องเที่ยว โดยนำความหมายของตะกั่วป่าในอดีตให้กับผู้เข้าชมรับรู้และสนใจในการท่องเที่ยว โดยสอดแทรกความหมายของอดีตลงไปเหตุการณ์ที่สำคัญที่ได้เลือนหายไปแล้วเรียกกลับมา เมื่อมีการกระจายข่าวมากขึ้นทำให้กระแสการท่องเที่ยวกลับมาอีกครั้ง โดยภายในการจัดงานจะเน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมเป็นการประชาสัมพันธ์พื้นที่ไปในเวลาเดียวกันรวมทั้งการฉายภาพทางประวัติศาสตร์ (ภาพที่ 40)

ภาพที่ 40 กลุ่มของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาชมนิทรรศการ
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 3 มีนาคม 2558

ในขณะเดียวกันนั้นได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าคือมีการจัดจำหน่ายสินค้าภายใต้บรรยากาศย้อนยุคบริเวณถนนอุตมธารา โดยขายสินค้าประเภทขนมโบราณ อาหารพื้นเมืองในพื้นที่ สลับกับอาหารทั่วไปนำมาจัดจำหน่ายให้ได้เลือกหากันโดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้ง

ชาวไทยและชาวต่างชาติที่ต้องการเสพอดีตจากกิจกรรมที่ได้เข้ามาร่วมงานแม้กระทั่งบุคคลที่อยู่ในพื้นที่บางครั้งก็ไม่เคยที่จะทราบถึงประวัติของพื้นที่เท่าที่ควร แต่พอมีกิจกรรมจึงทำให้ได้มีโอกาสในการเข้ามาร่วมกิจกรรมดังกล่าวดังนี้

“...มีทุกปีแต่ไม่ยิ่งใหญ่เท่าปีนี้นะ ปีแรกเลยที่เริ่มมีพิธีเปิดเมืองตะโกลาขึ้นมาวันที่ 3 มีนาคม ถือเป็นความโชคดีของคนตะโกลานะที่มีกิจกรรมแบบนี้ขึ้น เพราะจี(พี) ก็ไม่เคยเดินเข้าไปในจวนนี้ทำให้เราใกล้ชิดกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น ได้รู้ประวัติศาสตร์มากกว่าเดิมจีเป็นครูด้วยก็ได้เอาไปถ่ายทอดให้เด็กๆ ได้คนเฒ่าคนแก่ก็เยอะภาคีรัฐการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนดีเลย เรามาร่วมทำบุญด้วยกันนี้ มามีแต่ความรู้เรื่องเหมืองแร่ในอดีตหายไปแล้วเอากลับมาใหม่หรรว ฝรั่งเศส (ชาวต่างชาติ) พอเขาทราบเรื่องก็มากัน ชอบอยู่แล้วเรื่องประวัติศาสตร์แบบนี้...” (จีแขก (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ วันที่ 17 มีนาคม 2558)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการตอบรับจากกลุ่มของนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนที่มาร่วมงานนับว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นหนึ่งในการท่องเที่ยวทางเลือกภายใต้ประวัติศาสตร์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับถึงคุณค่าและประวัติศาสตร์เป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางรวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่บริโภคความเป็นอดีต อีกทั้งกลุ่มคนในชุมชนที่พยายามขุดอดีตที่มีคุณค่าของคนในชุมชนออกมานำเสนอ เพราะยังมีภาพของอดีตให้ได้จดจำอยู่ และการท่องเที่ยวยังเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เป็นการผลิตสร้างอดีตโดยการสนองความต้องการในเพื่อใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นการผลิตเพื่อการค้า

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอย่างมาก เพราะชาวต่างชาติมักสนใจในความเป็นพื้นถิ่นและการรับรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบริบทและเป็นการเรียนรู้ถึงอดีตที่ได้สูญหายไปแล้วเป็นการชื่นชมอัตลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมเนื่องจากถือเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ของการท่องเที่ยว เป็นการเปิดโลกทัศน์ ดังคำกล่าวของ (Richards, 1997, P. 24 อ้างถึงในเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2555) นิยาม “Cultural tourism” ไว้ว่าการที่บุคคลที่จะมีการเดินทางจากสถานที่หนึ่งเป็นอีกสถานที่หนึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการทางวัฒนธรรมของตน ทว่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังคงเหลือร่องรอยในทางประวัติศาสตร์ถูกนำมาแสดงโดยแฝงทางการท่องเที่ยว

ภายใต้แนวคิดคำว่า “เปิดเมือง” เป็นคำที่เสมือนการย้อนกลับไปในอดีตที่มีความสำคัญและคุณค่าเปิดเพื่อให้คนอื่นได้รับรู้ เข้ามาในเมืองภายใต้คำว่า “ตะโกลา” ที่เป็นชื่อในอดีตของเมืองตะกั่วป่าก็เป็นการเล่าขานถึงเมืองในอดีตจนมีตะกั่วป่าในปัจจุบัน มองเห็นกระบวนการ

รักษาอัตลักษณ์ของพื้นที่ภายใต้โครงการที่จัดขึ้น เนื่องจากมีกลไกจากบริบทของชุมชนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงโดยใช้ทุนจากชุมชนทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมมาผนวกรวมกับนโยบายขยายขยายในทางเศรษฐกิจเพื่อตอบรับกับการท่องเที่ยวโดยประเวศ วะสี (2544, น.5-10) การท่องเที่ยวเป็นการกระตุ้นถึงการนำประวัติศาสตร์ ความรู้ท้องถิ่นมาจัดการเป็นการส่งเสริมในทางวัฒนธรรมโดยชุมชนนำมาเป็นทุนในการพัฒนา การฉายภาพของวิถีชีวิตซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งโดยจัดนำมาเป็นสินค้าของกิจกรรมโดยการท่องเที่ยวช่วยกระจายรายได้ให้กับชุมชนไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจความยากจนโดนผ่านกิจกรรมการจัดจำหน่ายอาหาร โดยมีการเชื่อมโยงให้เข้ากับการวิจัยประวัติศาสตร์บนฐานทรัพยากรท้องถิ่น

ทั้งนี้ในขั้นตอนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของคนในพื้นที่ทั้งจากคนในชุมชน คำบอกเล่าในอดีต รวมถึงข้อมูลทางเอกสารที่เป็นข้อมูลรองถูกนำมาให้คุณค่าใหม่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงเป็นภูมิคุ้มกันจากสิ่งตรงมาจากอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านั้นเพื่อเป็นทางต่อการพัฒนาในอนาคตจากสิ่งรอบตัวโดยอรธจักร สัตยานุรักษ์ (2558) กล่าวไว้ว่าการเรียนรู้นั้นเป็นประวัติศาสตร์ในทุกมิตินั้นถูกมองว่า “ประวัติศาสตร์ความรู้สึก” ความรู้ในทางประวัติศาสตร์จึงเป็นการนำความรู้ที่เป็นพลังทำให้เราเข้าใจส่วนของการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้นจากบรรพบุรุษในอดีต และที่สำคัญการเรียกอดีตกลับมาเป็นเสริมสร้างพลังของการรับรู้อีกทางหนึ่งด้วยเพื่อให้เข้ากับความรู้สึก “โหยหาอดีต” กลายเป็นสินค้าในทางด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ถูกผลิตขึ้นโดยคนในชุมชนเป็นหลักและถูกสนับสนุนจากหน่วยงานการท่องเที่ยวผ่านความสวยงามของพื้นที่เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible) และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) โดยการพัฒนาเมืองรวมถึงชุมชนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการพัฒนาเป็นเมืองที่ยั่งยืนและสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ผ่านอาคารบ้านเรือนแบบชิโปรตุเกส มีวิธีการในการเก็บรักษาและอนุรักษ์ที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพราะมีความต้องการที่อยากจะเก็บรักษา รากเหง้าของวัฒนธรรมและประเพณีให้อยู่ได้นานที่สุดเป็นหนึ่งในวิธีการสร้างสรรค์เมืองในอดีตที่เคยงดงามในยุคของการทำเหมืองแร่โดยเน้นประชาชนในการพัฒนาเป็นหลัก

1.5 เทศกาลกินเจ: อัตลักษณ์ความเชื่อในการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างประเพณี

หากจะกล่าวถึงเทศกาลกินเจสำหรับในตัวของผู้วิจัยน้อยนักที่จะสัมผัสกับเทศกาลกินเจ การได้ทำการศึกษาในพื้นที่และได้รับคำเชื่อเชิญจากคนในชุมชนที่พูดปนเชิญชวนว่า “ต้องมากินเจที่ตะกั่วป่านะ” เป็นแรงให้ผู้วิจัยคิดว่าสักครั้งในชีวิตต้องไปกินเจที่นี้สักครั้งที่ตะกั่วป่ากินเจกันประมาณ 10 วันในวันที่ผู้วิจัยไปถึงในช่วงของการจัดงานเสียงคละคลั่งของกลืนรูป ผสมเสียง

ประทัดเป็นระยะที่เป็นปกติของเทศกาล การนุ่งชุดขาวหม่มขาวเข้าพื้นที่และต้องไปทานข้าวโรงเจเป็นอะไรที่แปลกใหม่มากที่เข้ามาในชีวิต แต่ก็ต้องกินอาหารเจที่โรงทานเป็นเวลา 3 วันและมีอาหารให้ทานฟรีทุกมื้อจะมีผู้คนแวะเวียนมา โดยโรงทานใหญ่ตั้งอยู่บริเวณศาลเจ้าพ่อกวนอูผู้วิจัยไปอยู่ที่ตะกั่วป่าได้มีโอกาสกินเจจนชินและรู้สึกอร่อยไปเอง ได้เดินสังเกตพื้นที่ทั้งถนนจะถูกจัดวางโดยการขายสิ่งของและเปิดเป็นร้านอาหารเจที่ผุดขึ้น ผิดแปลกกับพื้นที่ในช่วงที่ไม่มีเทศกาลโดยสิ้นเชิงเห็นผู้คนเดินพลุกพล่านมาถึงภาพยุคเหมือนแร่ผุดขึ้นในหัวว่าเมื่อก่อนพื้นที่ต้องเป็นแบบภาพที่เราเห็นอยู่ตรงหน้าไม่มากนักน้อย

ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านั้นกล่าวได้ว่าประกอบด้วยกลุ่มคนหลากหลายกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่โดยสืบเนื่องมาจากการตั้งถิ่นฐานในอดีตทั้งกลุ่มคนไทย กลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนแบบพื้นถิ่นและยังมีกลุ่มคนขบขำ ย้ายมาสมอยู่ด้วยภายในพื้นที่ประกอบเป็นความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งอัตลักษณ์เหล่านี้กลายเป็นจุดสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวรวมถึงกลุ่มนักอนุรักษ์อีกทั้งยังมีกลุ่มที่มีจิตสำนึกในการรักษามรดกและคนเฒ่าคนแก่ในพื้นที่เข้ามาสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ร่วมกับชุมชนยังมีกิจกรรมที่มีการสืบสานมาตั้งแต่อดีตที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันเนื่องจากคำสั่งสอนของบรรพบุรุษที่เป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ทำกันคืออย่าลืมบ้านเกิดเมืองนอนหรืออีกนัยยะหนึ่งคือการอย่าลืมในสิ่งที่เราเคยมาจากจุดเริ่มต้นแม้ว่าจะไปเติบโตในพื้นที่อื่นแต่ต้องไม่ลืมสิ่งที่เราจากมา จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยที่ได้ไปร่วมงานกิจกรรมหลายครั้งในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าได้พบกลุ่มคนรุ่นใหม่ในการร่วมกิจกรรม ประเพณีสืบต่อความเชื่อ

นับว่ากลุ่มคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการสอนบุตรหลานที่ดีและแม้ว่าเมืองเก่าจะเคยเจียบเหงาแต่ก็เฉพาะช่วงเวลาหนึ่ง แต่พอมีกิจกรรมก็จะคึกคักอีกครั้งอีกหนึ่งกิจกรรมที่ผู้วิจัยเห็นถึงคุณค่าและความหมายที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าร่วมกันสืบสานและกลายเป็นอัตลักษณ์จนกลายเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรมเทศกาลที่ได้สร้างความคึกคักให้กับพื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคือเทศกาลกินเจซึ่งเทียบเท่ากับจังหวัดภูเก็ตส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างหลากหลายทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ อาจเป็นเพราะพื้นที่อำเภอตะกั่วป่าห่างจากจังหวัดภูเก็ตไม่มากนักจึงเป็นที่สนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของวัฒนธรรมการกินเจของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในตะกั่วป่ามีดังนี้

1.5.1 ศาลเจ้า: พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ภายใต้พิธีกรรมของคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ภายใต้บริบทพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนเก่าแก่ประกอบด้วยคนหลากหลายวัฒนธรรมโดยส่วนมากคือชุมชนชาวจีน ทำให้ในพื้นที่มีศาลเจ้าจีนเป็น

จำนวนมากทั้งตลอด 2 ฟากฝั่งของถนนศรีตะกั่วป่าซึ่งศาลเจ้าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจะมี 4 มีศาลเจ้าหลักประจำตระกูล ไทหล้า และฮกเกี้ยน ซึ่งกลุ่มคนจีนในอดีตมาเพื่อที่จะเป็นที่หลบนอนของตระกูลต่างๆ เนื่องจากในอดีตทางไกลความเจริญจึงมีศาลเจ้าไว้พักพิง ในปัจจุบันผู้วิจัยพบว่าพื้นที่จะคึกคักและคราคร่ำไปด้วยผู้คนในช่วงของเทศกาลกินเจ ซึ่งคนในพื้นที่ให้ความเคารพนับถือและแวะเวียนมาศาลเจ้าโดยมากที่สุดคือช่วงของเทศกาลกินเจ โดยในภายหลังก่อนเข้าสู่เทศกาลกินเจหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมด้วยคนในชุมชนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่เป็นที่ตั้งของเทศกาลกินเจได้มีการร่วมกันจัดงานเพื่อต้อนรับกับนักท่องเที่ยวและมีการประชาสัมพันธ์ในการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่

1.5.2 งานเทศกาลกินเจที่ถูกเปลี่ยนเป็นสินค้า

เทศกาลกินเจที่ตะกั่วป่าคึกคักเป็นอย่างมากโดยภายใต้ 2 ถนนทั้งถนนอุดมธรรมา ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเจและการจัดจำหน่ายอาหารเจ และถนนศรีตะกั่วป่าที่คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่มีการตั้งโต๊ะ เพื่อเป็นการเคารพแก่บรรพบุรุษและเป็นความเชื่อในเรื่องของการค้าขายของคนในพื้นที่ให้มีการค้าขายที่ดีขึ้นและเจริญรุ่งเรืองส่งผลไปถึงบุตรหลานในอนาคตด้วย (ภาพที่ 41)

ภาพที่ 41 การตั้งโต๊ะเครื่องสักการะของชาวจีน

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

ประเพณีดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาสู่การถูกประดิษฐ์เป็นประเพณีในปัจจุบันและท่ามาตั้งแต่อดีตอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างจากอดีตแต่ก็ยังคงยึดประเพณีเดิมเอาไว้ประเพณีเทศกาลกินเจท่ามกลางบริบทเมืองเก่าได้มีการเตรียมพื้นที่และศาลเจ้าโดยในงานจะมีพิธีสำคัญที่ทำให้คนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่และต่างจังหวัดรวมไปถึงการกลับมาถิ่นฐานของกลุ่มคนที่ออกไปทำงานต่างจังหวัดได้กลับมาเพื่อสืบสานประเพณีอันศักดิ์สิทธิ์นี้

การเตรียมพื้นที่ในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเพื่อรับกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ภายในพื้นที่ยังมีการทำพิธีตลอดทั้งสายของถนนและคราคร่ำไปด้วยประทัดรวมถึงการทำพิธีในพื้นที่ซึ่งมีกิจกรรมในพื้นที่ที่จัดขึ้น ดังนี้พิธีขึ้นเสาโกเต้งพิธีไถ่ผางอิ้วพิธี รับองค์แก้วอ่อง-องค์หยกอ่องมาเป็น

ประธานในงานกินผักศาลเจ้าพ่อกวอนอู (โรงพระตลาดใต้ ตะกั่วป่า) การทำพิธีในเจ้า และการแห่พระ
ทั่วพื้นที่ในตะกั่วป่า พิธีโก้ยห่าน เป็นต้น ดังภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 42 เทศกาลกินเจภายใต้บริบทย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 43 พิธียกเสาโกเต้งและเชิญพระในพื้นที่

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 44 ผู้มาร่วมงานเทศกาลกินเจตามศาลเจ้าในพื้นที่เมืองเก่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

พื้นที่ถูกสนับสนุนเป็นการท่องเที่ยวจากเทศบาลเมืองตะกั่วป่าโดยมีการจัดกิจกรรม
"อ๋มบุญ"อ๋มเจ" 9 บาท โดยประชาชนสามารถร่วมชิมอาหารเจเพื่อสุขภาพกว่า 199 เมนู จากบูทชั้น
นำทั่วอำเภอตะกั่วป่า ณ บริเวณตลาดตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ผู้วิจัยมองว่าการนำ
อัตลักษณ์ของเทศกาลกินเจมาประกอบสร้างความหมายใหม่จากที่เมื่อก่อนเป็นแค่ประเพณีประจำปี
แต่ปัจจุบันมีการติดป้ายประชาสัมพันธ์โดยมีการเตรียมงานกันเป็นเวลานานมีการสนับสนุนจาก
หน่วยงานทางการท่องเที่ยวเพื่อขยายรายได้ทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่าคนในชุมชนและ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการยกระดับเทศกาลกินเจให้กลายเป็นสินค้าผ่านทางกิจกรรม ที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้น เนื่องจากมีการค้าขายสิ่งของเพิ่มมากขึ้นซึ่งแตกต่างไปจากอดีตที่มีการทำกิจกรรมเพียงอย่างเดียว ร้านค้า ร้านอาหารเริ่มมีตั้งขึ้นได้มีการสอบถามจากเจ้าของร้านที่เข้ามาตั้งนอกเหนือจากโรงเจที่มีอยู่จากบริเวณศาลเจ้ากวนอูแล้วนั้น บุคคลภายนอกก็เข้ามาทำการขายของมากยิ่งขึ้นจากการเปิดรับ การท่องเที่ยวเข้ามาทำให้บุคคลหลายกลุ่มเข้ามาผจญภัยทำเป็นพื้นที่ในการค้าขายอีกด้วย

การนำพิธีกรรมที่เก่าแก่ในอดีตถูกนำมาจัดวางใหม่โดยการนำความเชื่อของผู้คนในพื้นที่รวมถึงบรรพบุรุษถูกนำมาเป็นสินค้า โดยผ่านศาลเจ้า ผ่านพิธีกรรม ผ่านเทพที่นับถือ รวมถึงอาหารเจก็ถูกนำมาเป็นสินค้าผลิตเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย เริ่มสังเกตตั้งแต่การติดป้าย เสนอการโฆษณาเมือง และการติดป้ายประชาสัมพันธ์ไปรอบเมืองรวมทั้งการกระจายข่าวทางสื่อ สิ่งพิมพ์หรือแม้กระทั่งผ่านทางสื่อออนไลน์ทางสังคมเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว นอกจากนี้ยัง ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเทศบาลเมืองตะกั่วป่า เป็นต้น ในการร่วมกันประชาสัมพันธ์ (ภาพที่ 45)

ภาพที่ 45 การประชาสัมพันธ์เมืองในงานเทศกาลกินเจ

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

กิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นถูกแฝงไปด้วยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาในพื้นที่หรือบางครั้งมา เพื่อจัดกิจกรรมหารายได้เข้าตัวมากกว่าจะศรัทธาในตัวตนที่แท้จริง การสร้างความทรงจำร่วมทาง สังคมที่เป็นการยึดถือประเพณีจากอดีตนั้น จึงเป็นสิ่งเฉพาะกลุ่มคน ครอบครัวและชุมชนแค่บางส่วน มากกว่าการที่สังคมที่ร่วมพิธีกรรมได้รับทั้งหมด การถูกแฝงให้กลายเป็นสินค้านั้นได้ถูกลดทอน ความสำคัญของประเพณีกินเจไปเนื่องจากการนำการท่องเที่ยวมาเกี่ยวข้องทุกสิ่งอย่างจึงต้องถูก สร้าง ถูกจัดเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวโดยลึ้มนึกถึงคุณค่าของการตอบแทนบรรพบุรุษหรือแม้กระทั่งในเรื่องผลพวงของการค้าขาย หากแต่ว่าในพื้นที่ที่ถูกจัดแสดงเพื่อรองรับกับกลุ่มคนที่เข้ามาสังเกตได้ง่าย จากเทศกาลกินเจก็ไม่ได้มีแค่การกินเจอย่างเดียวแต่ยังมีกิจกรรมอื่นที่แฝงร่วมด้วยภายในการจัดงาน รวมไปถึงผลกระทบในทางวัฒนธรรมที่มีการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวมาอย่างที่ควร จนทำให้ พื้นที่ในบางครั้งลดความเป็นส่วนตัวไปบ้าง หรือบางครั้งมีกลุ่มคนที่มาเพื่อหวังทางธุรกิจเพิ่มด้วยทาง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในชุมชนควรร่วมกันรักษาประเพณีแบบดั้งเดิมเอาไว้เพื่อไม่ให้กลิ่นกลายไปมาก

1.6 ถนนศรีตะกั่วป่า: การทำพื้นที่เป็นถนนคนเดินภายใต้บริบทการท่องเที่ยว

แสงแดดอ่อนในตอนเย็นและลมโชยพัดของกลิ่นไอเมืองแห่งชายฝั่งทำให้อากาศที่ตะกั่วปากำลังสบาย และเป็นเมืองที่น่ารักด้วยผู้นครวมทั้งธรรมชาติผู้วิจัยมีโอกาสมาเที่ยวในถนนสายวัฒนธรรมโดยที่มีการสืบค้นข้อมูลจากเอกสารรวมถึงทางระบบสารสนเทศโดยถนนคนเดินหรือเรียกกันว่าถนนสายวัฒนธรรมเป็นหนึ่งภายใต้แนวคิดในการอนุรักษ์เมืองเก่าและการถูกทำให้กลายเป็นสินค้าโดยใช้ความงดงามของสองฝากฝั่งของภายใต้ตึกชิโนโปรตุกีส ทำให้เป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยววิถีหาดอดีต ภายใต้แนวคิดในการพัฒนาได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุซรังสรรค์

เนื่องจากเห็นทุนทางวัฒนธรรมจากอดีตและอัตลักษณ์ที่เด่นของเมืองเก่าตะกั่วป่าและการเลือกพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าเป็นที่ตั้งถนนคนเดินนั้นเนื่องจากอัตลักษณ์ของจากอาคารบ้านเรือนชิโนโปรตุกีสซึ่งเป็นอีกจุดขายหนึ่งที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเนื่องจากตึกอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาชมความงดงามของตึกเก่าภายใต้บริบทของถนนคนเดินอีกหนึ่งจุดเด่นของการมองพื้นที่ของถนนศรีตะกั่วป่าในการถูกนำมาจัดเป็นถนนคนเดินคือบ้านเรือนสองฝากฝั่งยังมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของกลุ่มคนจีนที่ยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ กลิ่นไอของประวัติศาสตร์ในการทำเหมืองแร่ยังเป็นที่ตั้งของบริษัทเหมืองแร่คือบริษัทจุติ นอกจากนี้ยังมีศาลเจ้าเงินเป็นจำนวนมากบ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายภายใต้บริบทถนนคนเดิน (ภาพที่ 46)

ภาพที่ 46 ถนนคนเดินภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 29 มีนาคม 2558

แรกเริ่มเดิมทีปัจจุบันถนนคนเดินตะกั่วป่าได้ถูกยกระดับจากกระทรวงพาณิชย์ มอบหมายให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดคัดเลือกพื้นที่ในการซื้อขายสินค้าให้เป็น ย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดโดยมีแนวคิดว่าย่านธุรกิจสร้างสรรค์เป็นพื้นที่สำหรับแสดงและซื้อขายสินค้าเชิงนวัตกรรม

สร้างสรรค์ หรือเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำความโดดเด่นของพื้นที่และสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่จำหน่ายสินค้าและบริการของคนไทย (Mostly by Thai) มีผู้นำภาคธุรกิจหรือภาคชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนธุรกิจการค้าให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยการส่งเสริมของกระทรวงพาณิชย์ ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...เมื่อก่อนคนก็มาเที่ยวปกติถ่ายรูปลเสร็จก็กลับ แต่ตอนนี้เยอะมากขึ้นเพราะเขามาถนนคนเดิน คนเดี๋ยวนี้ชอบของเก๋ๆกันเยอะ พังงามีหมดเลยทั้งธรรมชาติ หรือจะมาแบบศึกษาประวัติศาสตร์ เมืองเก่าก็มีครบเลยจึงมีสถานที่ท่องเที่ยวเยอะถนนคนเดินเป็นการรวมของดีที่คนในชุมชนมีอยู่ ภาครัฐกับคนในชุมชนเนี่ยแหละร่วมกันจัดขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้มีการมาค้าขายสินค้าของตนเองตั้งที่ถนนศรีตะกั่วป่า เพราะเมื่อก่อนถนนเส้นนี้คึกคักมากคนทำเหมืองแร่กันแถวนี้แหละ พอพวกการท่องเที่ยวเข้ามา พวกททท. นั้น มาทาสี ติดไฟ ติดป้ายในงานมีการสาธิต แข่งขัน ทำน้ำพริกมั่งไรมั่ง มีรางวัล ให้รางวัลกันด้วยทำตลอดมาทุกอาทิตย์ ถนนคนเดินเป็นถนนสายวัฒนธรรม สภาวัฒนธรรมลงไปช่วย เทศบาลก็จะลงไปช่วย บางทีมีผู้ว่ามาตัดสินด้วยนะงานนี้ อนุรักษ์ชาวบ้านเขานั่นกันเอง อนุรักษ์เอง...” (ประวิทย์ ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 17 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่พยายามที่จะร่วมกันสร้างสรรค์สร้างโดยเอาวัฒนธรรมมาในลักษณะจับวาง โดยภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในภายหลังแนวคิดของคนในชุมชนร่วมกันจัดขึ้น โดยผู้วิจัยมองว่าการให้คุณค่าความหมายเดิมจึงต้องถูกเปลี่ยนความหมายใหม่เป็นการร่วมมือกันระหว่างหลายฝ่ายในการทำให้เกิดขึ้น ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามาให้การสนับสนุนเพื่อตอบรับกับการท่องเที่ยววัฒนธรรมอย่างเต็มตัว และทุกหน่วยงานพยายามลงไปช่วยเหลือซึ่งทำให้การอนุรักษ์เป็นการร่วมมือกันระหว่างหลายหน่วยงานที่ทำให้สามารถเดินร่วมไปกันได้

1.6.1 การประกอบสร้างกิจกรรมในถนนคนเดิน

กิจกรรมในถนนคนเดินก็จะมีการเรียนรู้ภายใต้การท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย อย่างไรก็ตามจึงทำให้เกิดเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา เทศบาลเมืองตะกั่วป่าชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุซึ่งสรรค์มีกำหนดจัดงานทุกวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองเก่าจากเดิมที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยและมีบางบ้านที่ขายสินค้าหน้าบ้านของตนเองตามแบบ

ปฏิบัติการชีวิตประจำวันที่เคยทำมาตั้งแต่อดีต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนจึงร่วมกันจัดถนนคนเดินขึ้นมา “ถนนศรีตะกั่วป่า” สถานที่ตั้งของ “ถนนคนเดินตะกั่วป่า” ในอดีตเคยเป็นถนนสายที่คึกคักที่สุดในจังหวัดพังงา นั้นเพราะย่านนี้มีคนจีนเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมากโดยสภาพพื้นที่ยังคงเหลือร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตผ่านบริบทของพื้นที่ทั้งสองฟากฝั่งของถนนคนเดินของเมืองเก่าตะกั่วป่าทำให้เห็นถึงความหมายของพื้นที่ที่เปลี่ยนไป (ภาพที่ 47)

ภาพที่ 47 เวทีกิจกรรมภายใต้บริบทถนนคนเดิน

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 29 มีนาคม 2558

ถนนสายวัฒนธรรมนั้นมีอาหารหลายอย่างที่แปลกตา เดินไปไม่กี่ร้านก็พบร้านที่ดูแปลกตากับร้านขนมหลากหลายสี และหน้าตาอี่ยมแยมแจ่มใสของแม่ค้าที่ต้อนรับลูกค้าเป็นอย่างดี ผู้วิจัยก็สะดุดตากับขนมหลากหลายชนิดผนวกกับแม่ค้าที่แต่งกายด้วยชุดย้อนยุคขายสินค้าเป็นที่เพิ่มสัญลักษณ์ของร้านไปอีกทางและได้รับความสนใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างชาติเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยก็เดินเข้าไปพร้อมทักทายแม่ค้าว่า “แม่ค้าขนมหน้าตาหน้าทานจังคะ สีสดใสด้วย” แม่ค้ายิ้มพร้อมตอบว่า “อร่อย ขยายไม่แพงด้วยนะ” และมีการรองบรรจุก้อนด้วยใบตองซึ่งนับว่าเป็นร้านเพียงไม่กี่ร้านในพื้นที่ที่ยังคงใช้วัสดุตามธรรมชาติและสมกับคำว่า “ถนนสายวัฒนธรรม” อย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างกับร้านอื่นที่ยังคงใช้โฟม (ภาพที่ 48)

ภาพที่ 48 ขนมไทยที่ห่อด้วยใบตองที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายในพื้นที่

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 29 มีนาคม 2558

ผู้วิจัยมองว่าควรมีระบบของการจัดการให้สามารถมีบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยว เพื่อไม่เป็นการลดทอนคุณค่าของถนนสายวัฒนธรรมที่มาสอดแทรกให้ความเป็นเมืองเก่าเสื่อมคลาย และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้ไม่ให้เสื่อมคลาย โดยภายตลอดเส้นทางการเดินก็จะพบกับการจัดกิจกรรมที่มีการแฝงการเรียนรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาสัมผัสของพื้นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวและสิ่งของที่เครื่องใช้เพื่อการถ่ายทอดให้กับกลุ่มของนักท่องเที่ยวเห็นถึงวัฒนธรรมเก่าแก่โดยผู้จัดงานถนนคนเดินใช้ภาษาถิ่นง่าย ๆ ในการถ่ายทอดออกมาให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปและเป็นการให้กลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าเห็นถึงสิ่งของในอดีตและภาษาที่เป็นแบบเฉพาะพื้นถิ่น โดยการประกอบสร้างขึ้นโดยใช้ฉากผนังของเมืองเก่าเป็นที่จัดวางสิ่งของ (ภาพที่ 49)

ภาพที่ 49 การนำสิ่งของเครื่องใช้มาจัดวางและใช้ภาษาถิ่นในการนำเสนอ
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 2 มกราคม 2558

สรุปปลายทางของงานถนนคนเดินโดยการจัดงานถนนคนเดินนั้นในแต่ละอาทิตย์ก็จะมีกระดาษอยู่ที่เขียนภาษาถิ่นในแต่ละอาทิตย์ ผู้วิจัยเห็นครั้งแรกก็แปลกใจว่าคือกระดาษอะไรและมีไว้ทำไม พอไปดูใกล้จึงเห็นว่าเป็นกระดาษที่เขียนภาษาถิ่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพราะนักท่องเที่ยวบางคนไม่ใช่คนในท้องถิ่น และกลุ่มของนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ภาษาไปด้วยมีการผลัดกันเขียนภาษาถิ่นเพื่อเป็นการถ่ายทอดถึงชื่อเรียกของแต่ละอย่างซึ่งในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามบริบทของพื้นที่ การประกอบสร้างกิจกรรมให้วัตถุสิ่งของและพื้นที่เป็นถนนคนเดินสายวัฒนธรรมส่งผลให้เป็นผลดีต่อคนในชุมชนนั้นคือมีการกระจายรายได้ภายในพื้นที่ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการร้านค้าขายสินค้าได้ตั้งคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“...พอมาเป็นถนนคนเดินถนนวัฒนธรรมแล้วตอนเป็นโบ้เรา (พวกเรา) แล้วแหละที่ต้องดึงมา รีสอร์ท พวกโรงแรมต่างๆที่เขาทำกิจกรรม กิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเราต้องขอความร่วมมือจากเขา ดึงนักท่องเที่ยวเข้ามา ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากพวกนี้ละ นักท่องเที่ยวคงไม่เข้ามา

ต้องอาศัยพวกนี้แหละเข้ามา เมืองนี้เมืองท่องเที่ยวอยู่แล้วพยายามจะให้ตั้งมาศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น...” (มานิตย์ เอียบสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

“...กิจกรรมที่เข้ามานักท่องเที่ยว ฝรั่งเข้ามามาก พอเราเอาวัฒนธรรมเข้ามาเพราะเรามีของดีอยู่แล้ว มีอดีต ประวัติศาสตร์ที่ดี ตอนนั้นฝรั่งที่เขามายุคแรกนะ แต่งตัวไม่ดีเลย แต่พอมาตอนนี้ แต่งตัวดีขึ้นกันมากเลย เหมือนเราทำให้เขาได้เรียนรู้วัฒนธรรมของเรากัน เหมือนถ่ายทอดไปในตัวเลย...” (เจริญ ศรีสว่าง, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ความคาดหวังของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ต้องการอยากถ่ายทอดในพื้นที่ผ่านถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ที่มีลักษณะเด่นคือเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงาจึงได้นำแนวคิดของกระทรวงพาณิชย์ ในการคัดเลือกให้เป็นถนนสายวัฒนธรรมในพื้นที่บนถนนศรีตะกั่วป่า เรียกว่า “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดพังงา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีความเข้มแข็งทางการค้า ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าของจังหวัดมีความเข้มแข็งเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งจะมีกิจกรรมบนเวที อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม ย้อนรำลึกวิถีชีวิตในอดีต สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส สัมผัสบรรยากาศเมืองเก่าในมุมมองของปัจจุบันถนนสายนี้ยังรวบรวมการดำเนินวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ แสดงให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินไปในงานโดยมีการจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิการแสดงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบบนพื้นบ้าน อาหารพื้นเมืองผลิตภัณฑ์หัตถกรรมงานฝีมือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นงานจักสานไม้ไผ่ งานหัตถกรรมจากกะลามะพร้าวและสินค้าที่ระลึกหลากชนิด ย้อนรำลึกวิถีชีวิตของบรรพบุรุษในอดีตเช่นการไม่แบ่งการสีขาวด้วยครกโบราณการทำข้าวเม่าการทำขนมเงินขนมihalการภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุชุมชนโบราณพิพิธภัณฑ์บ้านตะกั่วป่าของเล่นเด็กโบราณขนมแห้งกลางแปลงย้อนยุคและกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย

มนต์เสน่ห์ของเมืองตะกั่วป่าที่งดงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ที่แฝงไว้ด้วยประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันยังคงแฝงไว้เอกลักษณ์ที่งดงามได้เกิดการจัดกิจกรรมเพื่อโหยหาอดีตผ่านการประกอบสร้างกิจกรรมขึ้นมาโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนดังกล่าว คำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นเอกลักษณ์เพื่อหวังที่จะพลิกฟื้นวันวานของตะกั่วป่าขึ้นมาอีกครั้งเมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการร่วมกันหลายภาคส่วนในการจัดตั้งถนนคนเดินขึ้นทุกวันอาทิตย์บนถนนศรีตะกั่วป่า โดยภาคส่วนหลักๆได้รับความร่วมมือกันโดยคนในชุมชน โดยมี

คณะกรรมการชุมชนตลาดใหญ่ร่วมกับชุมชนเสนาชูรังสรรค์ โดยมีโครงการของงบเอสเอ็มแอลมาให้กลายเป็นถนนสายวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดพังงา ก็ได้รับความสนใจอย่างมากนักท่องเที่ยวก็เข้ามาเยอะ เหมือนการรวบรวมของเก่าที่หายไปแล้วมาไว้รวมกัน บางอย่างหายากแล้วนะ...” (วีระ ตันวานิช, สัมภาษณ์ วันที่ 28 มีนาคม 2558)

เจตนารมณ์ของคุณวีระ ตันวานิชซึ่งเป็นประธานโครงการถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” โดยถนนคนเดินจัดตั้งขึ้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมาร่วมกันจัดจำหน่ายขายสินค้าพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง ท่ามกลางสองข้างทางที่เต็มไปด้วยบ้านเรือนรูปทรงชิโนโปรตุกีส โดยได้รับความร่วมมือมีการอาศัยงบประมาณให้การสนับสนุนจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน นอกจากนี้จุดประสงค์ของการจัดงานก็เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของคนในชุมชนโดยมีการใช้ตีกลองปี่พาทย์ที่เก่าแก่มาเป็นพื้นที่เพื่อโยกหาอดีต ทำให้บุคคลที่มาเยือนเมืองเก่าตะกั่วป่าจะได้เห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตของคนที่ย้ายอยู่ในชุมชนที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่เฉกเช่นอดีต และมีกิจกรรมขึ้นบนถนนคนเดินตะกั่วป่าทั้งกิจกรรมบนเวทีและการเรียนรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษซึ่งเป็นคนในชุมชน

การใช้พื้นที่ในการจัดถนนคนเดินในบางครั้งต้องสร้างความเหลื่อมล้ำให้กับบางบ้านที่ไปใช้พื้นที่หน้าบ้านแต่ไม่ได้เห็นด้วย ดังนั้นส่วนได้ส่วนเสียของกลุ่มคนที่จัดจะตอบสนองแค่คนบางกลุ่มแค่นั้น บางบริบทเมืองเก่าหรือบางบ้านได้ถูกทำให้กลายเป็นการประดิษฐ์พื้นที่ให้กลายเป็นสินค้า แม้ว่าบางกลุ่มจะไม่ได้เห็นด้วยก็ตาม ถึงแม้ว่าก่อนจะมีการจัดงานแต่ละปีนั้นจะมีการประชุมเพื่อหารือและให้กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ในการจัดกิจกรรมของแต่ละปีนั้น

จากการลงพื้นที่พบว่าถนนคนเดินที่ถูกประกอบสร้างจากคนในชุมชนนั้นที่นำมารวบรวมเป็นอัตลักษณ์ที่ถูกจำลองขึ้นเพื่อให้กลายเป็นสินค้าในทางธุรกิจเท่านั้นเพื่อให้มีการกระจายรายได้ เนื่องจากภายในบริเวณการจัดงานก็ยังมีสอทอดแทรกของกลุ่มธุรกิจที่เข้ามาคือกลุ่มที่ไม่เข้าข่ายในชุมชนเข้ามาจัดกิจกรรมด้วย อาทิ มาขายเสื้อผ้าทันสมัย ขายขนมทั่วไปที่ไม่ใช่สินค้าพื้นถิ่น โฆษณาขายสินค้า เป็นต้น (ภาพที่ 50)

ภาพที่ 50 กิจกรรมโฆษณาที่เข้ามาประชาสัมพันธ์บนถนนคนเดิน

ที่มา: ภูมิชาย ตันทลีละชาติ, 2558

กล่าวได้ว่าเป็นการสูญเสียวิถีวิถีทางอัตลักษณ์และผืนแนวคิดของถนนสายวัฒนธรรมที่มีการนำโฆษณาเข้ามาขายแม้ว่าจะยังคงแนวคิดในการทำเป็นถนนสายวัฒนธรรมแต่ไม่ครบทั้งสิ้นการใช้ระบบกระแสทุนนิยมเข้ามาค้าขายสินค้า จึงส่งผลต่อวิถีวิถีในชุมชนที่ต้องพยายามรักษาแบบแผนไว้ต่อต้านกับกลุ่มคนที่พยายามเข้ามาแทรกแซงในการจัดกิจกรรม ทว่าทุนจากอดีตที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้านั้นและถูกผลักดันในรูปแบบของถนนคนเดินได้เริ่มถูกทำอดีตแทนที่ด้วยความทันสมัยคนในชุมชนจึงมีความพยายามที่อยากจะอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ไว้ยังคงอยู่ด้วยเรียกคืนอดีตโดยการจำลองแต่นั้นคือการสูญเสียวิถีวิถีทางอัตลักษณ์ที่สำคัญของในชุมชนตะกั่วป่าที่ต้องรับมือในอนาคต การก้าวมาสู่การกลายเป็นอุตสาหกรรมในทางวัฒนธรรม (Culture Industry) ถูกใช้มาในการผลิตซ้ำทำให้เกิดความเจริญไปข้างหน้าในเชิงการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวสู่สังคมภายนอก ผู้วิจัยมองว่ากลับส่งผลต่อวัฒนธรรมเดิมที่อยู่ในชุมชนเนื่องจากจะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการบริการกระจายทางสินค้ามาเพียงอย่างเดียวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีการจับจ่ายเป็นการลดทอนคุณค่าของวัฒนธรรม

1.7 โฉมใหม่ตะกั่วป่า: ศิลปะข้างถนนภาพวาดแสดงวิถีชีวิตในอดีต

แม้ว่าการท่องเที่ยวของผู้วิจัยนั้นจะพบเจอกับการวาดภาพบนตึกเก่าแก่เช่นถนนเมืองเก่าในสงขลาบ่อยครั้ง แต่การเห็นภาพวาดในเมืองเก่าตะกั่วป่าก็มองว่าเป็นสิ่งที่แปลกตามากเพราะค่อนข้างที่จะมีภาพน้อยกว่าสถานที่อื่นถ้าเปรียบก็เหมือน “มือใหม่หัดขับ” ทว่าพื้นที่แห่งนี้ก็ถ่ายทอดวิถีชีวิตผ่านรูปภาพออกมาไม่น้อย ผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสเดินชมภาพและถ่ายรูปเก็บไว้เป็นที่ระลึกซึ่ง Street Art ในลักษณะแบบ interactive ซึ่งงานศิลปะแบบ interactive painting เป็นภาพวาดที่ดึงเอาสิ่งแวดล้อมในบริบทนั้นเข้าไปในงานด้วย ซึ่งมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยื้องกับศิลปะข้างถนนจะถูกแฝงไว้ในผนังตึกเก่าที่ร้างไปแล้วถูกนำมาสร้างคุณค่าใหม่

บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการวาดภาพบนเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตของตะกั่วป่าในอดีตทั้ง อาหาร ยุคการทำเหมืองแร่ เป็นต้น จะถูกแฝงไว้ตามร้านของเมืองเก่านั้นก็คือ ร้านตัดผม ร้านขายนาฬิกา ร้านขายของชำ ร้านตัดเย็บ และเสื้อผ้าพื้นเมือง ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยมีการปรับภูมิทัศน์ การปรับพื้นที่ว่างให้เป็นพื้นที่สำหรับการรองรับกับการท่องเที่ยวจากบริบทของพื้นที่ย่านเมืองเก่าที่อดีตเป็นแค่ที่อยู่อาศัยและสภาพของตึกเก่าไม่ได้มีการปรุงแต่งแต่ในปัจจุบันได้มีโครงการในการปรับปรุงการท่องเที่ยวเลยเช่นนโยบายของการพัฒนาปรับภูมิทัศน์ทำให้พื้นที่บริเวณย่านเมืองเก่าในปัจจุบันถูกยกระดับให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาถ่ายรูปกัน โดยเป็นการสร้างความใหม่จากบุคคลบางกลุ่มในพื้นที่ที่นับเป็นจุดทางความรู้ในการให้คุณค่าและความหมายของภาพแตกต่างกันออกไปตามผู้พบเห็นและผู้ที่รังสรรค์ภาพ

โครงการดังกล่าวข้างต้นเป็นหนึ่งในโครงการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองตะกั่วป่า ชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนานุชังสรรค์โครงการที่ได้รับความร่วมมือจากคนทั้ง 2 ชุมชนตลาดใหญ่และเป็นการรังสรรค์รวมถึงการนำตึกเก่ามาปรับเปลี่ยนให้เป็นสินค้าโดยโยยหาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ได้เลือนหายไปแล้ว ถูกใส่ความหมายลงในผนังตึกเก่าผ่านภาพวาดหรือในชื่อเรียก Street Art ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับพีศิรพร ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะทำงานพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวในชุมชนได้เล่าให้ผู้วิจัยเกี่ยวกับโครงการที่เกิดขึ้นว่า

“...ทาสีที่เราได้แบบมาจากสงขลา คนที่นี่แหละร่วมกันทำขึ้นช่วยกันคนเขียนแบบ มีสถาปัตย์เหมือนกรรมการชุมชนเขามีความรู้ทางด้านนี้เพราะเขาจบสถาปัตย์มามีหัวขึ้นมาว่าจะทำบรรยากาศแบบไหน ก็ภาพก็จะมีเรื่องเหมือนแร่ เขาจะออกแบบมาเองเรื่องการคมนาคมติดต่อของตะกั่วป่านี้แหละตอนนี้ก็วาดเรื่องเหมือนแร่กำหนดแนวทางไว้หมดแล้ว บ้านส่วนมากเป็นบ้านคนมีการขออนุญาตเขาจะไม่ให้วาดก็ไม่ได้นะ...” (ศิริพร จิงสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมมือกันของคนในชุมชนผ่านความทรงจำทางสังคมที่รังสรรค์บนตึกอาคารซึ่งได้รับแนวความคิดที่ถนอมย่านเมืองเก่าที่สงขลา และการเขียนแบบก็ใช้แรงฝีมือในการวาดภาพวิถีชีวิตจากคนในชุมชนเนื่องจากมีความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรมและผ่านภาพของอดีตที่เคยรุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่าทั้งภาพของการทำเหมืองแร่ การคมนาคมในการติดต่อค้าขายในอดีตของคนในพื้นที่ ภาพอาหารการกินของเมืองตะกั่วป่า เป็นต้น และมีแนวความคิดในการวาดภาพที่จะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กับพื้นที่บ้านที่ว่างและมีการขออนุญาตจากเจ้าของบ้านด้วยที่ไม่ได้อยู่อาศัยและให้ใช้พื้นที่ (ภาพที่ 51)

ภาพที่ 51 ผู้วิจัยถ่ายรูปกับฉาก Street Art บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

การรื้อฟื้นตึกให้กลายเป็นสินค้าโดยการนำตึกเก่าที่บางหลังเป็นแค่บ้านร้าง บางหลังเจ้าของย้ายถิ่นฐาน หรือบางหลังเจ้าของอนุญาตให้ปรับปรุงภูมิทัศน์ใช้ภาพวาดโดยการคุณค่าของพื้นที่จากอดีตนำมาเป็นภาพวาด ซึ่งถือว่าได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวการเป็นกระแสนักท่องเที่ยว

บางคนมาเพียงเพื่อถ่ายรูปสวยงาม แต่น้อยคนนักที่จะรู้ความหมายคุณค่าของสิ่งที่ถูกวาดหรือแม้กระทั่งบางคนเข้ามาไม่ได้เห็นสภาพก่อนหน้า การปรับปรุงภูมิทัศน์นี้ก็มีบุคคลบางกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการวาดภาพลงบนตึกเก่าแก่ที่มองว่าแบบเดิมก็สวยไม่จำเป็นต้องเติมแต่งอะไร อยากที่จะให้รักษาสภาพเก่าแก่เอาไว้ แต่บางกลุ่มก็มองว่าควรมีการปรับเพื่อเป็นสถานที่ใหม่ของย่านเมืองเก่า ตะกั่วป่า ทว่าการปรับปรุงภูมิทัศน์ตามมโนทัศน์ของผู้วิจัยหากมีการวาดภาพลงจนทบร่องรอยในอดีตเสมือนการลบพื้นที่ของตึกอาคารโบราณในอดีตแล้วถูกทดแทนด้วยสีสันทำให้คุณค่าของความเป็นเมืองเก่าเลือนหายไป กลายเป็นแบบผสมผสานระหว่างความเก่าและความทันสมัยทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาชื่นชมความสวยงามสีสันจากรูปภาพเพียงอย่างเดียวหาใช้คุณค่าของตึก เป็นการนำอดีตมาผสมผสานกับปัจจุบันและรู้จักปรับใช้โดยการนำมรดกทางวัฒนธรรมนำมาเป็นสินค้าเพื่อรับใช้เพียงคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้นทำให้มีการลดคุณค่าความหมายของตึกลง

2. การรื้อฟื้นสิ่งของจากอดีตเพื่อเพิ่มมูลค่ารับใช้การท่องเที่ยว

2.1 เสน่ห์ที่ยังคงหลงเหลือ: ขนบโบราณกับการทำเป็นของฝาก

หากจะกล่าวถึงขนบโบราณนั้นนับว่าเป็นของขึ้นชื่อในที่นี้ ผู้วิจัยมีโอกาสเดินทางมาที่นี่ครั้งแล้วครั้งเล่าในทุก ๆ ครั้งก็มีการจำหน่ายขนมพื้นเมืองกลับไปทุกครั้งเนื่องจากส่วนตัวคิดว่าไส้ของเต้าส้อของตะกั่วป่าเป็นไส้ที่ได้กลิ่นของเครื่องเทศและยังเป็นส่วนผสมแบบเดิมอย่างแท้จริง การทำการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าไปชมเหมือนโรงงานขนาดย่อมภายในครัวเรือน แรกเริ่มผู้วิจัยถือโอกาสไปซื้อของและได้พูดคุยกับพินิศากรซึ่งเป็นเจ้าของร้านแม่อารีย์ร้านชื่อดังที่อยู่คู่กับคนในตะกั่วป่ามารุ่นสู่รุ่น พินิศากรได้เล่าให้ฟังถึงการทำขนมและการจัดจำหน่ายแก่ลูกค้ารวมทั้งคำบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ให้ผู้วิจัยฟังพลางเชื้อชวนผู้วิจัยเข้าไปการทำขนมในร้านให้ได้ดูกรรมวิธีในการทำ ผู้วิจัยได้เดินเข้าไปหลังบ้านของบ้านที่หน้าบ้านจัดจำหน่ายสินค้า ภายในหลังบ้านถูกประกอบสร้างเป็นที่ทำขนมแบบเล็กทุกอย่างทำด้วยมือหรือเรียกว่าระบบซึ่งใช้มือทำ (Manual) ในบ้านประกอบด้วยอุปกรณ์อบขนม และมีผู้ทำขนมประมาณ 4-5 ท่านภาพที่ผู้วิจัยเห็นคือทั้งปั้นขนม ไล่ไล่ขนาดแป้ง นำไปอบรวมถึงระบบ Package ที่มีการปิดผนึกอย่างสวยงาม (ภาพที่ 52) โดยพินิศากรบอกว่าทุกอย่างยังเป็นแบบอดีตเปลี่ยนไม่มาก จะเปลี่ยนก็แค่มีเตาอบขนมเข้ามาเท่านั้นกรรมวิธีการผลิตทุกอย่างยังคงเหมือนเดิม

ภาพที่ 52 กรรมวิธีการผลิตเต้าส้อแบบดั้งเดิม
ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

การประกอบสร้างคุณค่าและความหมายของขนมพื้นเมืองในย่านพื้นที่เมืองเก่า ตะกั่วป่ากรรมวิธีในการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมยังมีการยึดโยงจากอดีตคือการถนอมอาหาร ในสมัยก่อนมีการผลิตอาหารพื้นถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับการเดินทางของเหมืองแร่ ที่ต้องใช้ระยะเวลา ในการเดินทางประมาณ 3-4 วันในการเดินทางไปถึงเหมือง การผลิตขนม อาหารจึงต้องตอบสนองกับ การเดินทางซึ่งสามารถเก็บไว้ได้ และสามารถอยู่ระหว่างการเดินทางและในการผลิตอาหารนั้นในอดีต ได้ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันให้เป็นของขึ้นชื่อของอำเภอตะกั่วป่าในปัจจุบันหลายชนิดแต่ของขึ้นชื่อ ของตะกั่วป่าเลยก็คือ

“...เมื่อก่อนขายดีเพราะส่งตามเหมือง เดี่ยวนี้ก็ทำส่งขายนักท่องเที่ยว เดี่ยวนี้การ ท่องเที่ยวมันเยอะ ลูกน้องก็ต้องใช้เยอะ ตอนนี้ก็เหลือเต้าส้อย่างเดียวแล้วคนก็สนใจเยอะ ขนมอดีต อะนะแต่คนก็คิดหุเป็นเต้าส้อมากกว่า พอมากั่วป่า (ตะกั่วป่า) ก็ต้องหาเต้าส้อแล้ว คนสมัยก่อนการ สัจจรมันลำบากต้องมีการเก็บรักษาที่เขาทำขนมพื้นนี้ (แบบนี้) อะเขาเก็บไว้ได้นาน ต้องเดินไป 3-4 วัน เดินไปทำเหมืองเขาก็ซื้ออันนี้ไป ในระหว่างทางก็กินได้อยู่ในเหมืองแร่...” (นิชากร รัตนพันธกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

เต้าส้อถูกนำมาทำให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองตะกั่วป่าที่กลายเป็นของฝากและมี ชื่อเสียงมีการนำแพ็คเกจแบบใหม่มาประกอบสร้างให้มีตราสัญลักษณ์ของคำว่าตะกั่วป่าโดยถูก ปรับเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมที่เป็นแค่อาหารที่ทำกินภายในครัวเรือนและรับประทานในขณะ ไปเป็นกรรมกรเหมืองแร่ แต่ปัจจุบันอาหารบางชนิดแม้จะเลือนหายไปแล้วก็นำมาถูกให้คุณค่าโดยใส่ ความเป็นตะกั่วป่าและเรื่องราวของเหมืองแร่เข้าไปจนกลายเป็นวัตถุดิบค้าในทางวัฒนธรรมนำมาจัด จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเสมือนเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้กับคนในพื้นที่ด้วยในการให้ ความหมายในปัจจุบันที่ถูกเปลี่ยนภายใต้บริบทการท่องเที่ยวกลายเป็นของขึ้นชื่อและกลายเป็นของ ฝากขึ้นชื่อเมื่อมาที่ตะกั่วป่าก็จะได้รับการกล่าวถึง (ภาพที่ 53)

ภาพที่ 53 การประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกทำให้เป็นของขึ้นชื่อของตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

การลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยพบว่าการผลิตขนมพื้นถิ่นโรงขนมจะเป็นสไตล์จีน ยกเว้นที่ยังคงอยู่ในชุมชนนอกจากนี้ยังมีการประกอบสร้างความหมายโดยการเอาขนมจากโบราณที่บางอย่างได้หายไปแล้วถูกนำมาให้คุณค่าใหม่ภายใต้บริบทของการท่องเที่ยวโดยเมื่อก่อนกลุ่มคนจีนได้ทำกินกันในครัวเรือน พอมีการท่องเที่ยวเข้ามาได้มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นจุดขายและสูตรบางอย่างที่ขายดีก็ถูกปรับแต่ยังใช้กรรมวิธีการผลิตแบบเดิม เพื่อให้รับภาระงานท่องเที่ยวและนิทรรศการ และขนมพื้นเมืองบางชนิดยังถูกนำมาเป็นสินค้าในถนนคนเดินซึ่งเป็นการเปิดมุมมองให้กับกลุ่มของนักท่องเที่ยวทำให้รู้จักขนมพื้นเมืองของตะกั่วป่ามากขึ้น ดังคำสัมภาษณ์ของคุณลุงคนจีนหนึ่งท่านได้บอกเล่าเรื่องราวของอัตลักษณ์ของขนมซึ่งชาวจีนเป็นผู้ผลิตให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ขนมคนจีนก็มาจากแป๊ะซ่าเอี้ยน ขนมพวกนี้ไว้ได้นานซื้อไปทางเหมือง ขำมภูเขา ขนมพวกนี้เก็บไว้ได้นาน ขนมเชือกความ ทำเป็นเกลียว ที่ใส่งา คือขนมม่อหล่าว มีขนมพริก น้ำผึ้ง ข้าว บ้านเราเรียกขนมม่อทัง มีงา มีถั่ว เมื่อก่อนเป็นเหมืองอะคนจีนซื้อขึ้นไปไว้ได้เป็นอาทิตย์ มีขนมหัวแตก เขาเรียกว่า ขนมผัวเมีย ขนมหมอนมีทำกันอยู่เวลานี้ แต่ขนมหัวแตกตอนนี้ขนมดั้งเดิม คนเราคนจีนเขามาเยอะ ขนมก้านบัว เขาเรียกว่าเต้เหลี้ยว ขนมไหว้พระ ก้านบัว เม็ดบัว เขาเรียกรวมกันทั้งหมดว่า เอาไหว้เจ้าที่ เอาไปไหว้เจ้าที่ ไหว้ศาลจีน คนจีนไหว้ที่ทำเหมือง ไหว้เจ้าที่ ขนมที่ไหว้เจ้าที่ชื่อ ขนม “เต้เหลี้ยว” มี 9 อย่าง คนสมัยก่อนการสัญจรมันลำบากต้องมีการเก็บรักษา ที่เขาทำขนมพื้นนี้เขาเก็บไว้ได้นาน ต้องเดินไป 3-4 วัน เดินไปทำเหมืองเขาก็ซื้ออันนี้ไป ในระหว่างทางก็กินได้ อยู่ในเหมืองแร่หมักั่วเกลือ ต้องอุ่นเรื่อย เข้าถึงอุ่น หมักั่วอง ไว้ได้นาน จะทอดหรือทำอะไร ซ้อนส้มมาทิม เวลาจะทอดหรือทำอะไรเอามันมันจะอยู่ในนั้น เขาประหยัด พวกที่ไปทำเหมืองมานานๆ ประหยัดกิน สมัยก่อนตู้เย็นก็ไม่มีหม้อต้องเป็นการถนอมอาหารอย่างหนึ่ง อาหารฮ่องเต้ในกลุ่มคนจีน...” (ประวิทย์ ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

การถนอมอาหารจากอดีตนำมาสู่การถูกทำให้กลายเป็นสินค้าและของขึ้นชื่อในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าและถูกจัดจำหน่ายซึ่งหากินได้ การสืบทอดกรรมวิธีการผลิตจากอดีตหรือการทำให้ขนมในอดีตซึ่งได้เลือนหายไปแล้วกลับมาอีกครั้งเพื่อทางเศรษฐกิจซึ่งในสมัยก่อนอาจจะทำเพื่อรับประทานกันตามบ้าน ทว่าปัจจุบันถูกเอาสิ่งทีในอดีตคิดว่าเป็นจุดเด่นนำมาอีกครั้งเพราะผู้ที่นิยมบริโภคเมื่อมาถึงตะกั่วป่าก็จะเรียกและถามหาขนมพื้นถิ่น และด้วยทุนทางวัฒนธรรมในทางด้านอาหารการกินของตะกั่วป่านั้น ปัจจุบันในพื้นที่ได้ก่อให้เกิดการก่อตั้งร้านขายขนมพื้นถิ่นซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ภายในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถือเป็นของฝากพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมอย่างมากเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

2.2 การสร้างร้านกาแฟแบบย้อนยุคเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่หลังไหลเข้ามา

ภายใต้สภาวะการณ์ปัจจุบันที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนล้วนดำรงอยู่ท่ามกลางสภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภคในยุคทันสมัยในระบบตลาดที่พัฒนาตอบสนองกับบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต ความสัมพันธ์อาจจะแปรเปลี่ยนไปจากอดีตทั้งสภาพกายภาพ เศรษฐกิจ ต่าง ๆ แต่เกือบทุกครอบครัวต้องมีการดิ้นรนเพื่อน้อมรับกับสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เข้ามาโดยมีการปรับตัว ตามเศรษฐกิจของระบบทุนนิยมนี้ทำให้คนในชุมชนช่วงเวลาหนึ่งมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอดและมีการแข่งขันกันมากยิ่งขึ้นเพื่อการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ระบบการผลิตนั้นจึงต้องมีการผลิตเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของบริบทพื้นที่

การรื้อฟื้นการโหยหาอดีต การประดิษฐ์สร้างและความรู้สึกถูกนำมาเป็นจุดขายด้วยคือการเอาความสัมพันธ์ของผู้คนในอดีตที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับการกินกาแฟในยุครุ่งเรืองของตะกั่วป่าซึ่งเป็นหนึ่งอัตลักษณ์เด่นของกลุ่มชาวจีนที่ได้รับการถ่ายทอดมาซึ่งเป็นการสะท้อนที่หาแทบยากในปัจจุบัน ทว่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็มีวิถีชีวิตที่รับมาจากอดีตยังคงเห็นได้ในพื้นที่เมืองเก่าที่ผู้คนตื่นเข้ามานั่งกินโกปีกันในตอนเช้าของทุกวัน ด้วยปฏิบัติการชีวิตประจำวันจึงเป็นจุดเด่นของพื้นที่ที่มีการประกอบสร้างร้านกาแฟขึ้นมาท่ามกลางบริบทเมืองเก่าซึ่งมีในพื้นที่ดังนี้

2.2.1 ร้านกาแฟชาย: การประกอบสร้างพื้นที่เพื่อการดื่มดำวิถีชีวิต

ร้านกาแฟชายเป็นร้านกาแฟเก่าแก่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ตั้งอยู่ที่ถนนศรีตะกั่วป่าเป็นบ้านเล็ก ๆ 2 ห้องแถวที่เปิดร้านขายกาแฟมารุ่นสู่รุ่นอยู่มาตั้งแต่ยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ ตอนเช้าจะขายอาหารเช้าพวกขนมจีบ ปาท่องโก๋ กาแฟร้อน เป็นต้น และในช่วงของ

ตอนสายไปถึงบ่ายก็จะจำหน่ายกาแฟตามปกติ พื้นที่ที่ถูกปกคลุมด้วยความเป็นอดีตจากรุ่นสู่รุ่นใช้ความสัมพันธ์ของพื้นที่ที่ถูกสร้างให้กลายเป็นสินค้า จากความหมายของร้านเก่าแก่ที่ขายอาหารเช้าแต่ในปัจจุบันมีการผลิตสร้างควมหมายใหม่เป็นร้านของที่ระลึกที่ตอบสนองของนักท่องเที่ยวและกลับมาสร้างรายได้ให้กับผู้ที่เป็นเจ้าของอีกทางหนึ่ง จากการลงพื้นที่เบื้องต้นและมีโอกาสเข้าไปนั่งพูดคุยกับเจ้าของร้านและคุณยายที่อายุประมาณ 80 ปีซึ่งเป็นแม่ของเจ้าของร้านเป็นกิจการที่ทำต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ภายในร้านเป็นการจัดวางสิ่งของซึ่งมีโต๊ะตั้งอยู่เรียงรายได้รับความสนใจเป็นอย่างมากทั้งคนไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวเมืองเก่าและเข้ามาดื่มกาแฟร้านชายซึ่งจะได้รับการกล่าวขานเป็นอย่างมากซึ่งลุงชายได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

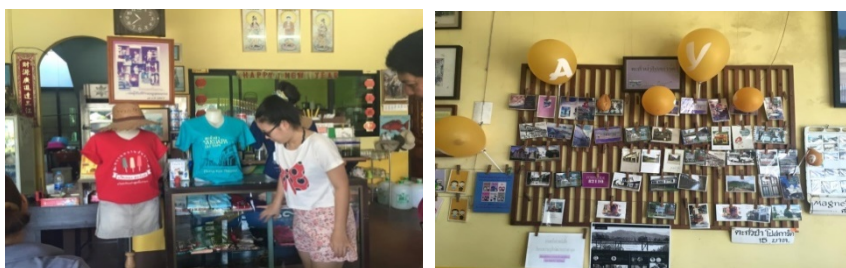
“...เปิดร้านตั้งแต่ 2509 เมื่อก่อนอยู่ที่กันตังย้ายมาแลกก่อนขายกาแฟถึงย้ายมาแก้วป่า (ตะกั่วป่า)ขายกาแฟมาตั้งนานแล้ว ขายดีมันนี่แหละ ขายกาแฟด้วยในช่วงเช้า เมื่อก่อนคนเยอะกว่านี้ขายได้มากกว่านี้เดี๋ยวนี้คนมันนอกแล้วช่วงหลังๆ ขายพวกโปสการ์ด พวกเสื้ออะไรมาขายด้วย เสื้ออะไรพวกนี้คือในครอบครัวนี้แหละทำกันเอง ทำเพราะเห็นว่านักท่องเที่ยวอะไรเข้ามาเยอะแหละ ก็ว่าเป็นของที่ระลึก ทำมาเกือบ 10 ปีแล้วตั้งแต่นักท่องเที่ยวไม่เยอะหลังๆ ก็เริ่มเอาเสื้อขึ้นมาขายผลิตเอง มาจากโรงงานที่สั่งประจำ ผ้าอะไรนี่อย่างดีเลยคนส่วนมากเขาใส่เสื้อแล้วเขาติดใจทั้งเพแหละ ลายเสื้ออะไรก็ออกแบบกันเองการท่องเที่ยวเข้ามาที่ขายเรื่อยๆ มีช่วงเทศกาลที่เยอะสักหิดตอนแรกตรงนี้เป็นบ้านไม้มัน ตอนนี่เปลี่ยนเป็นตึกเกือบหมดแล้ว แลรูปที่ตะบ้านไม้ทั้งเพแหละ แลก่อนมี 5 หลังนะเป็นบ้านไม้หมดเลย ตอนนี่ก็มีเสื้อยืด โปสการ์ดแล้วก็แมกเน็ตเอาพวกเมืองเก่านี้แหละ ถ่ายรูปมาขายถึงทำเป็นของที่ระลึกขึ้นมา...” (ภูมิชาย ตันพลีละชาติ, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบของการค้าขายในสมัยก่อนการค้าขายจะรุ่งเรืองกว่านี้ในการค้าขายกาแฟอาหารเช้า หลังจากนั้นก็มีคนนำเสื้อโปสการ์ดมาขายช่วยเพิ่มรายได้ขึ้น เสื้อยืดต่าง ๆ มีการทำกันเองในครอบครัวที่สั่งทำขึ้น เนื่องจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาเยอะขึ้นเพื่อเป็นของที่ระลึก การทำของที่ระลึกและเป็นที่ติดใจของนักท่องเที่ยว การทำเสื้อก็มีการเอามาขาย จะขายดีในช่วงเทศกาลเนื่องด้วยเอกลักษณ์ของการจัดร้านที่มีการนำความเป็นเมืองเก่ามาผสมผสานกับการประกอบอาชีพค้าขาย โดยภายในร้านนอกจากขายกาแฟแล้วยังมีการจัดจำหน่ายของที่ระลึก อาทิ เสื้อยืด แมกเน็ต โปสการ์ด พวงกุญแจของที่ระลึก (ภาพที่ 54 และ ภาพที่ 55) ผู้วิจัยก็ได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณลุงชายก็ได้บอกเล่าว่าการทำของที่ระลึกจัดจำหน่ายนั้นเป็นกิจกรรมที่แทรกมาอีกทีหลังจากเปิดร้านขายกาแฟเนื่องจากกิจการดีขึ้นและทำให้นักท่องเที่ยวสนใจประจวบเหมาะกับการเป็นธุรกิจเปิดพื้นที่เพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวที่เริ่มเข้ามาขายตัวมากขึ้นจึงต้องมีกลยุทธ์ทางการตลาดที่เข้ามาเสริมธุรกิจให้ดียิ่งขึ้นคือการจัดร้านและจำหน่ายสิ่งของที่ระลึกซึ่งมี

ภาพของการโหยหาอดีตที่ถูกทำให้เป็นสินค้าซึ่งถูกสื่อและเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยใช้การผลิตเป็นเสมือนภาพตัวแทนของสังคม

ภาพที่ 54 เสื้อที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายในร้านกาแฟชาย
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 2 มกราคม 2558

ภาพที่ 55 เสื้อและโปสการ์ดที่นำมาจัดจำหน่ายในร้าน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 2 มกราคม 2558

นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อนำมาเป็นจุดขาย (ภาพที่ 56) ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของทางร้าน ให้ลูกค้าสามารถจับจ่ายซื้อได้ง่ายและนอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ด้วย ซึ่งเป็นการจัดการตลาดแบบจัดร้านแบบย้อนยุคคือ Retro Marketing โดยการนำสินค้าและบริการมาทำการตลาด โดยทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความหลงใหลโดยมีการคำนึงถึงการใช้งานของชีวิตประจำวันเข้ามาในตัวสินค้า

สินค้าที่ทางร้านถูกนำมาจัดจำหน่ายนั้นเป็นการเพิ่มมูลค่าในระดับครอบครัวเท่านั้น หากใช่เป็นการตอบสนองและพัฒนารายได้เฉพาะกลุ่มคน นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ก็เข้ามาซื้อหาสิ่งของที่ เป็นสัญลักษณ์ของตะกั่วป่าเพียงเท่านั้น ไม่ได้รับรู้ถึงความหมายหรือแม้แต่บางสถานที่ที่ถูกจัดจำหน่ายจัดวางใส่สินค้านั้นผู้วิจัยเชื่อว่านักท่องเที่ยวยังไม่เคยเห็นเสียด้วยซ้ำ แต่ซื้อเพราะต้องการนำไปจับจ่ายซื้อฝากว่ามาถึงตะกั่วป่าแล้ว บางคราการผลิตสิ่งของขึ้นมาเป็นตัวแทนก็เสมือนการลดระดับของการอยากรู้ อยากเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ลดน้อยลงไปด้วยตามลำดับ

2.2.2 ชีวิตหมุนซ้ำ: ร้านกาแฟเก่าแก่ท่ามกลางตึกชินโนโปรตุเกส

บริบทย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ายังมีอีกหนึ่งร้านกาแฟซึ่งตั้งอยู่บริเวณทางเชื่อมระหว่างถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา ซึ่งเป็นจุดเด่นอย่างมากเพราะตั้งอยู่บริเวณหัวมุม ภายในร้านขายกาแฟโบราณตั้งแต่รุ่นของแป๊ะกรรมวิธีในการผลิตกาแฟในตอนเช้ายังคงเป็นแบบเดิมเฉกเช่นอดีต อุปกรณ์ต่าง ๆ (ภาพที่ 56) ในการใช้ประกอบอาชีพผู้วิจัยมองกวาดสายตาแล้วนั้นนับว่ามีอายุเวลายาวนาน ผู้วิจัยได้มองรอบ ๆ ได้พบกับสภาพร้านที่เก่าแก่ไม่ต้องตกแต่งอะไรมากนักในวันไปถึงเป็นงานเทศกาลกินเจทำให้มีผู้คนมากมาย แต่วันธรรมดาร้านนี้จะเงียบเหงาถือว่าร้านนี้เป็นเอกลักษณ์ของการมาเยือนตะกั่วป่าก็ว่าได้ ภายในร้านเป็นโต๊ะไม้หลายโต๊ะวางเรียงรายกับ บนโต๊ะก็มีขนมใส่ตะกร้าให้กับนักท่องเที่ยวเหมือนร้านทั่ว ๆ ไปได้พบกับป้าซึ่งเป็นเจ้าของร้านพร้อมกับเดินมานั่งคุยกับผู้วิจัยถามไถ่ถึงว่าเป็นคนไหนอย่างไร นั่งดื่มกาแฟไปพลางผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับคุณป้าท่านหนึ่งที่ขายกาแฟมาเป็นเวลานานเล่าให้ฟังว่า

“...ขายกาแฟมานานแล้ว และเมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ค้าขายดีขึ้นเขาชอบบ้านเก่าอะไรแบบนี้เพราะว่าฝรั่งอะไรก็มาเยอะนะ มันอยู่หัวมุมพอดีด้วยแหละคนเขาชอบอะไรแบบเก่าแก่ เมื่อก่อนขายกาแฟอย่างเดียวตอนนี้เอาขนมเงินมาด้วย ตอนนี้อยู่กำลังฟื้นฟูจะมีพวกกิจกรรมอะไรเข้ามาช่วยให้เมืองคึกคักเยอะเลย เด็กรุ่นใหม่อะไรเข้ามาช่วยเยอะเลยที่บ้านเดิมอยู่ที่นี้ไปทำงานที่อื่นบ้าง แต่ปัจจุบันนี้ได้รุ่นใหม่ก็เข้ามาดูแลมีดาราใครก็มาหลายคนมาช่วยกันเหมือนในอดีตเลยที่นี้คนเยอะขายดีกัน คนเดินพลุกพล่านตอนแรกก็เป็นร้านกาแฟนะที่ร้านป้านี้ แต่ตอนนี้มีขนมเงินพอมีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาแล้วก็เริ่มเอามาที่กั่วป่า(ตะกั่วป่า)นี่กินขนมเงินที่ฝึกเยอะมากเลยนะ...” (นวนลน้อย เอียบสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการทำอาชีพกาแฟแบบดั้งเดิมและมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกระแสการท่องเที่ยวโดยใช้กาแฟนำมาเป็นจุดขายและเอกลักษณ์ของร้านเพื่อการท่องเที่ยว และด้วยสภาพบ้านเรือนแบบเก่าแก่การนำพากิจกรรมที่เข้ามาในชุมชนเป็นการเกื้อหนุนให้กับร้านกาแฟขายดีขึ้นและปัจจุบันได้เพิ่มการจำหน่ายขนมเงินมาเพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยมองว่าเจ้าของร้านมีแนวคิดในทางการตลาดคือเมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นก็เริ่มมีการนำอาหารอย่างอื่นมาขายแต่ด้วยสัญลักษณ์ของร้านนั้นคือกาแฟก็ยังคงเดิม

ภาพที่ 56 สภาพภายในร้านกาแฟเก่าแก่ที่ยังคงไว้สภาพเดิมในอดีต
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 19 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 57 สภาพการนั่งดื่มกาแฟของกลุ่มคนในช่วงเทศกาลกินเจ
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย วันที่ 19 ตุลาคม 2558

จึงกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาทางด้านอาชีพก่อให้เกิดการปรับตัวของคนในชุมชนที่พร้อมรับมือกับการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่คือการน้อมรับกระแสที่เกิดขึ้น โดยเอาสิ่งที่เคยประกอบอาชีพและเชื่อมกับวิถีของคนในชุมชนในการรับประทานกาแฟตอนเช้ามาทำเป็นอาชีพเพื่อเป็นสินค้ากับการท่องเที่ยว โดยการคำนึงถึงอดีตนั้นเป็นการสานสัมพันธ์โดยใช้พื้นที่เป็นตัวเชื่อมและมีการให้ความหมายใหม่จากที่อดีตรับประทานในยุคของการทำเหมืองแร่และค้าขายในช่วงเช้า ทว่าในปัจจุบันปรับเข้ากับการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัวโดยใช้สภาพบ้านเป็นฉากทางกายภาพให้นักท่องเที่ยวมาเสพอดีตและดื่มด่ำกับรสชาติกาแฟ (ภาพที่ 57) ผู้วิจัยมองว่าไม่จำเป็นต้องจัดร้านให้สวยงามทันสมัยหรือติดเครื่องปรับอากาศแต่ยังคงรับความนิยมจากการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากที่ทำให้หลงใหลแก่นักท่องเที่ยวกับบรรยากาศกลิ่นไออดีต การเสพความเก่าแก่ในบางครั้งจึงมองข้ามผ่านความเป็นตัวตนของสังคมกลุ่มนั้นเนื่องจากนักท่องเที่ยวเดินทางตามกระแสนิยมเศรษฐกิจที่เน้นการผลิต หรือการที่บางร้านในชุมชนผลิตสินค้าขึ้นมานั้นก็เพื่อที่เป็นการตลาดทำให้ผู้คนตามกระแสนำไปเป็นของฝากโดยลืมนึกถึงคุณค่าความเก่าแก่ที่อยู่ในสิ่งของนั้นอย่างแท้จริง

2.3 บะบำย่ายา: การประดิษฐ์สร้างเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า

กล่าวได้ว่าชุดแต่งกายของบะบำ ย่ายานับว่าเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า แสดงถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่มีการรับเข้ามาจากอดีตเป็นกลุ่มลูกครึ่งมลายู-จีนที่มีวัฒนธรรมผสมผสานรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมาโดยเป็นการนำวัฒนธรรมจีน และมลายูมารวมกันคนในชุมชนตะกั่วป่ามีการอนุรักษ์วัฒนธรรมผ่านเครื่องแต่งกายโดยการประกอบสร้างผ่านกิจกรรม โดยการนำชุดพื้นเมืองบะบำ ย่ายามาใส่จากอดีตที่เคยสวมใส่ตามบ้านเรือนและได้เลือนหายไปตามอดีตจากการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวนำพามาซึ่งความทันสมัยทำให้ผู้คนหันไปบริโภคความทันสมัย แต่งกายตามยุคสมัยที่แปรเปลี่ยนไปจนหลงลืมเครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่น (ภาพที่ 58)

ภาพที่ 58 อี่เจ็งผู้สวมชุดย่าย่าคนเฒ่าคนแก่ในบริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ของเมืองตะกั่วป่าด้วย
ที่มา: นิทรรศการตะกั่วปามายโฮม, 2558

ในปัจจุบันเครื่องแต่งกายของบะบำ ย่ายาได้มีการถูกเรียกกลับมาอีกครั้งเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว เหมือนการเรียกอดีตกลับมาเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาผลิตซ้ำ (Repetition) หรือสร้างเป็นแบบจำลอง (Replica) เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีแบบเก่าแก่ ถูกเรียกกลับมาโดยได้รับการสนับสนุนจากทางเทศบาลที่มีนโยบายให้พนักงานของหน่วยงานเทศบาลมีการใส่ชุดบะบำ ย่ายาซึ่งเป็นชุดพื้นถิ่นมาทำงานเป็นการช่วยกันอนุรักษ์รวมถึงการเป็นต้นแบบหรือพื้นการแต่งกายที่เก่าแก่กลับมาเพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันโยยหาในการสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่น ที่เคยลืมเลือนหายไปให้กลับมาอีกครั้งในปัจจุบันผนวกกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเริ่มเข้ามามีบทบาทรวมกับกระแสการท่องเที่ยวและการขยายโดยเริ่มมาสนับสนุนสินค้าในทางวัฒนธรรมมากขึ้น โดยมีคุณค่าจากอดีตซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือในการย้อนกลับไปเหมือนไปหยิบทุนจากอดีตมาใช้ในการพัฒนา รวมถึงพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่นำชุดบะบำ ย่ายาชุดแต่งกายประจำเมืองในการนำมาอีกครั้งแต่ถูกเปลี่ยนคุณค่าจากเดิมที่ไว้ใช้สวมใส่

เพียงเฉพาะบุคคลแต่ปัจจุบันถูกนำมาเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม เปรียบเสมือนกระบวนการในการย้อนอดีตอีกครั้งเพื่อเข้าสู่ระบบตลาดควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

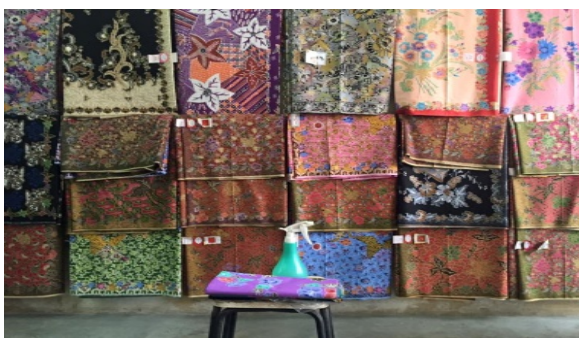
ภาพที่ 59 พนักงานของเทศบาลอำเภอตะกั่วป่าสวมชุดบะบ้า ยาย่ามาทำงาน
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2558

การรื้อฟื้นชุดบะบ้า ยาย่าเริ่มจากการนำชุดแต่งกายแบบบะบ้า ยาย่ามาสวมใส่โดยการรณรงค์ในทุกวันพฤหัสบดี (ภาพที่ 59) ทั้งพนักงานห้างร้านทั้งเอกชนและราชการสวมเสื่ออาไปเป็นการสะท้อนถึงวัฒนธรรมลูกผสม และนุ่งผ้าปาเต๊ะหลากหลายสีสันทันเป็นการแต่งตัวแบบลูกบะบ้า นอกจากการยกระดับภายในหน่วยงานแล้ว การนำชุดพื้นถิ่นมาใช้ในการจัดงานและกิจกรรมภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าการโยกย้ายอดีตในระดับสังคมที่มีการปรับทุนทางวัฒนธรรมการแต่งกายในอดีตนำมารื้อฟื้นและตัดดัดแต่งใหม่อีกครั้งตามแบบยุคสมัยและนำมาเป็นชุดพื้นเมืองของตะกั่วป่าอีกครั้งผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันจัดขึ้นตามแบบฉบับของเมืองของความเป็นพหุวัฒนธรรม อีกนัยหนึ่งเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้ผู้พบเห็นที่มีความสนใจในการแต่งกายแบบพื้นถิ่นสามารถเลือกหาผ้าแบบบะบ้า ยาย่าที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายโดยคนในชุมชนเพื่อตอบรับกับกระแสการท่องเที่ยว

นอกจากนี้กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในขณะที่มีกิจกรรมก็มีการหยิบยกการแต่งกายบะบ้า ยาย่ามาใช้เป็นอัตลักษณ์อาทิจกิจกรรมเปิดเมืองตะโกลา และกิจกรรมถนนคนเดินได้มีการประกอบสร้างนำชุดการแต่งกายแบบพื้นถิ่นมาใช้ในกิจกรรม โดยการให้ผู้ที่เข้าร่วมงานสวมใส่ชุดด้วย ผู้วิจัยมองว่าการนำชุดที่เป็นเครื่องแต่งกายในอดีตมาอีกครั้งเป็นการนำเอาวัตถุถูกทำให้เป็นจุดขาย แต่คนทั่วไปที่เข้ามาอย่างน้อยก็รับรู้ความหมายคุณค่าและความเป็นมาของชุดพื้นถิ่นเท่าที่ควร และปัจจุบันชุดแต่งกายแบบบะบ้า ยาย่าได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยวจากที่มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และการแต่งกายพื้นเมืองเพื่อเป็นการถ่ายทอดให้เห็นความงดงามของชุดเท่านั้น และได้มีการจัดจำหน่ายให้กลายเป็นสินค้าพื้นถิ่นนำมาสู่การใช้สอยและในบางครั้งได้มีการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตราเป็นตัวกลาง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคุณค่าถูกปรับเปลี่ยนจากเสื้อผ้าพื้นถิ่นเป็นสินค้าในการค้าขายที่เป็นอัตลักษณ์กายแต่งกายพื้นถิ่น การประดิษฐ์สร้างวัตถุขึ้นมาวันนี้กล่าวได้ว่าในปัจจุบันได้ถูก

ลดทอนนัยยะทางสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้สร้างและวัตถุที่แฝงอยู่ ความสัมพันธ์ในการกำหนดความหมายจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา การบริโภคนสินค้าในการจับจ่ายใช้สอยและการโหยหาผ้าแบบเก่าของนักท่องเที่ยวนั้น กลายมาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวจากการลงพื้นที่ที่ก็พบร้านที่มีการจัดจำหน่ายชุดบะบา ยาย่า (ภาพที่ 60) แบบดั้งเดิมที่ทั้งเป็นผ้าหรือที่พร้อมสามารถนำไปตัดชุดได้ และมีชุดแบบเต็มที่เป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับเจ้าของร้านดวงพรซึ่งเป็นร้านตัดผ้าจำหน่าย เสื้อผ้ารูปทรงแบบบะบา ยาย่าแบบเก่าแก่บนถนนศรีตะกั่วป่า สินค้าบางชิ้นเป็นฝีมือตัดเย็บแบบฉบับดั้งเดิมของเจ้าของร้านที่ทำขึ้นซึ่งมีรูปทรงมาจากอดีตเป็นต้นทุน

ภาพที่ 60 ผ้าสไตล์บะบา ยาย่าที่ร้านดวงพร บนถนนศรีตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2558

นอกจากนี้ยังมีชุดบะบา ยาย่าที่นำมาจัดแสดงในหุ่นเพื่อนำมาเป็นจุดขายและเป็น การเรียกลูกค้าที่ให้เห็นความสวยงาม โดยจะมีการนำขึ้นโชว์ที่หุ่นเน้นการบริโภคของตัวสินค้า ที่เมื่อก่อนเป็นชุดที่แสดงถึงชีวิตประจำวันในอดีตอย่างน่าสนใจ ซึ่งผ้าบะบา ยาย่า (ภาพที่ 61) จะมี สีสันทันหลากหลาย สดใสซึ่งทั้งผู้วิจัยได้มองเห็นได้สัมผัสเห็นถึงการสร้างภาพตัวแทน และการผลิต สร้างความทรงจำในเสื้อผ้าผ่านหุ่น

ภาพที่ 61 ชุดบะบา ยาย่าที่ถูกสวมในหุ่นในร้านดวงพร
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2558

ภายในร้านดวงพรยังมีการนำเข้าสินค้ามาจากประเทศอินโดนีเซียแบบอดีตมาจัดจำหน่ายและเพิ่มมูลค่าแบบแปลกตาแต่ยังเป็นสินค้าแบบอดีตที่ถูกนำมาจัดวางอีกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยมีโอกาสพูดคุยกับเจ้าของร้านซึ่งได้กล่าวว่าเอกลักษณ์เด่นของผ้าอินโดนีเซียจะมีดินสีทองที่ผ้าเพื่อเพิ่มความโดดเด่นและมีราคาสูงกว่าปกติแต่ก็เป็นที่นิยมของกลุ่มของนักท่องเที่ยว และผู้ที่จัดกิจกรรมในการเลือกสรรคัณฑ์เพราะมีความงดงามของเนื้อผ้าและดินทองที่สลับกับลายผ้าอย่างสวยงาม

กลุ่มของนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่เข้ามาซื้อหาผ้าสไตล์บะบา ยาย่าเป็นกลุ่มคนภายนอกมากกว่าบุคคลในชุมชน การให้คุณค่าและความหมายจะต่างกันเพราะจากที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่จะทราบเอกลักษณ์เด่นของพื้นที่และทำการซื้อหาการที่เข้ามาในตะกั่วป่านั้นก็เพราะอยากที่จะมาซื้อชิ้นนั้นเพียงเพราะรู้ว่าเป็นเอกลักษณ์และอยากได้มาจับจองเป็นเจ้าของฝากเท่านั้น แต่ไม่ได้รับความหมายของตัวสินค้าเท่าที่ควร และไม่ได้ทราบถึงประวัติของสินค้าว่ามีความหมายและอัตลักษณ์ของตะกั่วป่าอย่างไรการบริโภคเป็นหนึ่งในรูปธรรมที่มีความหมายและดูว่าเปลี่ยนแปลง ความหมายในทางวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าสินค้าที่ใช้ตัวเงินแลกเปลี่ยนในปัจจุบัน เพราะภายในสินค้านั้นถูกแฝงไปด้วยวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ผู้วิจัยได้มีโอกาสมาร้านขายผ้าชื่อว่า “ร้านดวงพร” ซึ่งกล่าวได้ว่าร้านดวงพรเป็นร้านเดียวในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่จัดจำหน่ายสินค้าประเภทเสื้อผ้าพื้นถิ่น ภายในร้านประกอบด้วยผ้าถุงเรียงรายวางกันอยู่ด้วยสีสันทันทีหลากหลาย บางลายดูแปลกตา บางแบบดูแปลกใหม่ไม่เคยเห็นมาก่อน ซึ่งปัจจุบันทางร้านดวงพรเป็นร้านจัดจำหน่ายชุดบะบา ยาย่าในพื้นที่ถนนย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ได้รับความนิยมทั้งคนในพื้นที่และหน่วยงานราชการรวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการปัจจุบันจากการที่ผู้วิจัยพูดคุยกับเจ้าของร้านซึ่งเป็นหญิงวัยกลางคนที่จัดจำหน่ายสินค้ากับผู้เป็นแม่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น และได้เห็นการจัดวางสินค้าเพื่อให้ลูกค้าได้เลือกสรรคัณฑ์ พบว่าปัจจุบันมีการนำสินค้าเพื่อให้เป็นสินค้าวัฒนธรรมโดยมีการผลิตซ้ำจากวัตถุในอดีตให้เสมือนจริง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ตอนนี้เริ่มมีการแต่งกายแบบพื้นถิ่นชายดี ใครพอใจผ้าแบบไหนก็มาเอา แล้วแต่แบบ แล้วแต่ละคน รับผิดชอบด้วยจะมีแบบเอกลักษณ์แล้วก็ลำสมัยเอกลักษณ์แบบบะบา ยาย่า แล้วแต่ยุคสมัยถ้าตอนนี้แบบเอกลักษณ์จะเยอะ ก่อนหน้านี้จะเปลี่ยนมานิดหนึ่ง ลำสมัยอะไรแบบนั้นแหละ ผ้าเริ่มจากรี้ออดีตขึ้นมา ลวดลาย แบบรี้อจากอดีตขึ้นมาเลยเอามาใช้ในปัจจุบัน เหมือนหุ่นปัจจุบันก็จะมีใส่ผ้าในหุ่นเปลี่ยนวันละ 3 รอบ เพราะมีคนมาซื้อบ่อยผ้าบะบา ยาย่าจะแพงหน่อย เพราะลวดลายจะเป็นเอกลักษณ์เป็นสีสันทัน...” (ดวงพร (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

จากคำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนในการเข้ากระแสนิยมจากอดีตที่เคยหลงลืมของคนในชุมชนเพื่อมารับใช้กระแสการท่องเที่ยวเป็นการทำสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ซึ่งแบบฉบับก็จะแตกต่างกันไปตามยุคสมัย และรับงานตามที่มีกิจกรรมและประยุกต์ความเป็นชุดพื้นถิ่นใช้เป็นอัตลักษณ์ แต่ละแบบฉบับมีการเปลี่ยนบ้างให้ตามสมัยโดยมีการรื้อฟื้นอดีตจากลวดลายมีแบบฉบับจากอดีต และนำลายจากอดีตมาใช้ในปัจจุบันและถูกสร้างให้กลายเป็นสินค้าเพราะได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวจึงทำให้มีราคาสูงเพียงเพราะเป็นอัตลักษณ์สิ่งหนึ่งของเมืองตะกั่วป่า

โดยการมีการทำให้เสมือนจริงโดยการจำลองขึ้นมาใหม่คือภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) เป็นการให้ความหมายในตัวของสินค้าและจัดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเป็นการสะท้อนให้เห็นพลวัตของกลุ่มคน บางครั้งตัวแทนของผ้าจะถูกนำมาเก็บสะสมในรูปแบบพิพิธภัณฑ์นำมาใช้ในการจัดงานนิทรรศการ เป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างวัฒนธรรมเพื่อแสดงความเป็นตัวตนคือมีการสร้างผ่านวัตถุซึ่งได้รับการสร้างสรรค์และเป็นรูปธรรมในทางวัตถุให้กลายเป็นสินค้าที่ในปัจจุบันเริ่มมีมูลค่าในการแลกเปลี่ยนเป็นตัวกลาง (Exchange value) ที่ผ่านระบบตลาดที่เข้ามาหนุนเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชนให้ดีขึ้น ผู้วิจัยยังมองถึงลวดลายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นนั้นว่ายังขาดการจัดเก็บและลวดลายรวมถึงความแน่ชัดของลวดลายนั้นเท่าที่ควรซึ่งบางลายยังเป็นลายที่แปลกใหม่ที่มีการสร้างขึ้นตามความทันสมัยเพียงเท่านั้น

2.4 สินค้าที่ระลึก: การประกอบสร้างของเก่า

วัตถุดิบของรอบตัวสามารถนำมาผลิตเป็นสินค้าได้โดยใช้การดำเนินชีวิตนำมาประกอบสร้างเป็นสัญลักษณ์ของฝากของบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่านั้น เมื่อผู้คนมาท่องเที่ยวคือต้องการของฝากและวัตถุบางอย่างเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าได้มาเยือนยังสถานที่ที่แห่งนี้แล้วโดยผู้คนย่อมมีความต้องการที่จะบริโภคสินค้า (goods) รวมไปถึงบริการ (services) ตลอดบางครั้งมีการนำอัตลักษณ์ลงไปใส่ในตัวของสินค้านั้นด้วยโดยเป็นวัฒนธรรมที่ฝังตัวอยู่ (culture embedded) โดยนำมาเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวและการมาเยือนสถานที่แห่งนี้เนื่องจากมีความหมายน้อยอยู่ในตัวของสินค้า (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2544) ดังนั้นวัตถุหรือสิ่งของที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นมานั้นเป็นสิ่งที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายของผลิตภัณฑ์ โดยมีการแลกเปลี่ยนโดยใช้เงินตราเป็นตัวกลางหรือในทางการค้า (money commercial exchange) โดยจะกลายเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน โดยของที่ระลึกที่นำมาจำหน่ายในชุมชนมีด้วยกันหลากหลายประเภท อาทิ เสื้อยืด กระเป๋า โปสการ์ด แมกเน็ต พวงกุญแจที่มีภาพของเมืองเก่าตะกั่วป่า กระเป๋า เป็นต้นและมีกิจกรรมเสริมที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวที่เมืองเก่าอีกด้วย

ภาพที่ 62 เสื้อที่นำมาขายในพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว
ที่มา: ภูมิชาย ตันทลีละชาติ, 2558

ภาพที่ 63 ร้านที่จำหน่ายของที่ระลึกในพื้นที่ซึ่งเป็นร้านของบุคคลภายนอก
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 64 พวงกุญแจที่ระลึกที่นำภาพของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามาเป็นจุดขาย
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 17 มีนาคม 2558

การเข้ามาของการจำหน่ายของที่ระลึกในภายหลังเริ่มจะมาจากบุคคลกลุ่มนอกที่ใช้โอกาสในการค้าขายด้วยสภาพการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นโดยราคาของการขายก็จะมี ความแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ร้านที่นำมาจัดจำหน่าย อาทิ เสื้อยืดที่สกรีนลายเมืองเก่า หรือพื้นที่สำคัญในตะกั่วป่าราคาจะเริ่มตั้งแต่ 200 เป็นต้นไป (ภาพที่ 62) โปสการ์ดที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายก็สามารถอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าโดยการนำส่งไปรษณีย์ได้เลยโดยพื้นที่ที่ส่งอยู่ที่ตะกั่วป่าเป็นแนวทางในการตลาดอีกอย่างหนึ่งราคาจะอยู่ที่อันละ 20-25 บาทซึ่งเป็นการฉายภาพของเมืองตะกั่วป่ารวมถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ที่อยู่ในภาพ งานขายอีกชิ้นหนึ่งที่ได้รับความนิยมคือพวงกุญแจ

ซึ่งถูกจัดจำหน่ายในราคาชิ้นละ 35 บาท หรือประมาณราคา 3 อัน 100 บาท (ภาพที่ 63) นอกจากนี้ยังมีสินค้าอีกหลายประเภทที่นำมาให้นักท่องเที่ยวได้เลือกชมและซื้อหาเป็นของฝาก นอกจากนี้ยังมีการสร้างพื้นที่เพื่อเปิดรับกับการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการอนุรักษ์ของเก่าแก่เป็นจุดบริการแก่นักท่องเที่ยว อาทิ ร้านนวดฝ่าเท้า เป็นต้น

การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพัฒนารูปแบบของการทำพื้นที่จากอดีตจากที่เป็นแค่อุทยานอยู่อาศัยได้ถูกเปลี่ยนเป็นจุดบริการนักท่องเที่ยว ในการเข้ามายังบริเวณพื้นที่ทั้งการจัดทำผลิตภัณฑ์ การบริการของกลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นการผลิตสินค้าเพื่อเป็นของที่ระลึกและบริการโดยเอาสภาพแวดล้อมทั่วไปนำมาเป็นการถ่ายทอดการผลิตที่ใส่ลงไปในตัวสินค้า เริ่มมีการเข้ามาของกลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาถ่ายภาพและนำไปผลิตไปเป็นสินค้าและนำมาจัดจำหน่ายเวลาที่บริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีกิจกรรม จึงเป็นการเข้ามาแบบแฝงในการค้าขายจากการพูดคุยกับคนในชุมชนพบว่ามีความเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับบุคคลภายนอกผู้วิจัยมองว่าระบบการทำให้อดีตเป็นสินค้าเป็นของที่ระลึกไม่ได้มาจากคนในชุมชนเพียงส่วนเดียว ทว่ายังมีกลุ่มอื่นที่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเข้ามาค้าขายด้วยเป็นการเข้ามาเพื่อหารายได้เพียงส่วนเดียวไม่ได้เห็นถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญที่อยู่ในชุมชนซึ่งมุ่งหวังเพียงแค่คุณค่าทางการตลาดจากชุมชนเพียงอย่างเดียวหรือแม้กระทั่งการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าสินค้ามีความหลากหลายประเภทในการวางจำหน่ายซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับความทรงจำของประสบการณ์ของผู้ซื้อหาได้เป็นอย่างดี

3. การส่งเสริมการท่องเที่ยวโยยหาอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

3.1 เมืองเก่าตะกั่วป่า: การรื้อฟื้นเมืองนำอยู่เพื่อการท่องเที่ยววิถีหาอดีต

ภายใต้บริบทกลิ่นไอของเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถูกปรับสู่การท่องเที่ยวจากการรื้อฟื้นเมืองจากเคยเงียบเหงาจากยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ บริเวณตะกั่วป่าในปัจจุบันคนในชุมชนทั่วไปมีอาชีพที่ปรับเปลี่ยนไปโดยทั่วไปจะทำอาชีพค้าขาย รับจ้าง และทำสวนยางพารา เกษตรกรรม นาทุ่ง โดยปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจของบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจะมีความเจริญในทางการท่องเที่ยวทำให้มีการลงทุนและมีการขยายตัวในทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลต่อการสร้างงานสร้างอาชีพได้ให้กับคนในชุมชน โดยพื้นที่ที่ถูกปรับให้เข้ากับการท่องเที่ยวและเป็นจุดเด่นของพื้นที่ด้วยความเป็นอดีตที่ยังคงหลงเหลือและถูกรื้อฟื้นนำมาเป็นสินค้าทางมรดกทางวัฒนธรรม

มีจุดเด่นของพื้นที่ที่คนในชุมชนขนานนามกันว่า “ตลาดเก่า” ย่านเมืองเก่าที่มีความเจริญนับกว่า 160 ปี ด้วยลักษณะเด่นของอาคารบ้านเรือนที่ยังมีสภาพแบบก่ออิฐถือปูนบ่งบอกถึงความเจริญเรียกว่า “ตลาดใหญ่” มีวัฒนธรรมในด้านของสถาปัตยกรรมโบราณและบริเวณสถานที่สำคัญของเมืองเก่าตะกั่วป่า ภายใต้ฉากของตึกเก่าก็มีการประกอบสร้างและตัดแปลงพื้นที่โดยการ

ของตกแต่งเพื่อให้มีสีสันมากยิ่งขึ้นเป็นสถานที่ให้กับกลุ่มของนักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปมีป้ายสัญลักษณ์แสดงว่าที่นี่คือตะกั่วป่า สัญลักษณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มของนักท่องเที่ยวมีความสนใจและถ่ายภาพเป็นจำนวนมาก

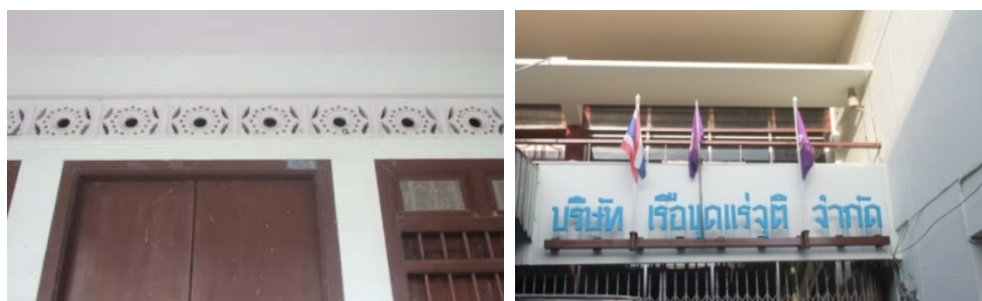
ผู้วิจัยพบว่าตลอดถนนทั้ง 2 สายมีการบอกเล่าประวัติของพื้นที่และถูกจัดวางกลมกลืนกับบริบทของเมืองเก่าซึ่งไม่มีการทาสีสันทัดสันทัดซึ่งจะแตกต่างกับพื้นที่เมืองเก่าที่จังหวัดอื่นที่มีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีสีสัน การติดป้ายแสดงประวัติและที่ตั้งของพื้นที่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้เป็นการบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์เหตุการณ์สำคัญในอดีต อาทิ บริเวณจวนเจ้าเมืองที่แสดงประวัติของการประพาสเมืองตะกั่วป่าของบุคคลสำคัญ รวมถึงผู้ก่อตั้งเมืองเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทำให้เป็นที่สนใจของผู้เสพประวัติศาสตร์ที่เข้ามาหาความรู้ได้เป็นอย่างดีในพื้นที่ (ภาพที่ 65)

ภาพที่ 65 ฉากเมืองเก่าที่ถูกนำมาแทรกด้วยการเล่าถึงประวัติเหตุการณ์ในอดีต

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

การเดินทางตอนน้องของผู้วิจัยเสมือนเป็นนักท่องเที่ยวคนหนึ่งในคราบของผู้ศึกษาเห็นถึงสภาพบริเวณพื้นที่ของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในอดีตที่ยังเป็นร่องรอยอารยธรรมของการทำเหมืองแร่ทั้งบริษัทเหมืองแร่เก่าที่ยังคงหลงเหลือสภาพแม้ว่าจะปิดบริการไปแล้ว ผนวกกับอาคารบ้านเรือนที่มีการฟื้นฟูและพร้อมที่จะเปิดรับกับการท่องเที่ยว (ภาพที่ 66)

ภาพที่ 66 สภาพอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ที่นำมาฟื้นฟู

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

การได้มีโอกาสพูดคุยกับนักท่องเที่ยวที่เข้าถ่ายรูปในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถึงเหตุผลในการเข้ามาท่องเที่ยวและเลือกที่จะมาในพื้นที่นักท่องเที่ยวได้บอกเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...เคยมาครั้ง 2 แล้วคะเหมือนเป็นเมืองเปิดเลยนะที่นี่ แต่ยังเป็นแบบเดิมๆ ตึกก็สวยไม่ได้เปลี่ยนมากนะเคยไปที่ภูเก็ตมานะ กับที่นี้เอย่างละเยอะเลยที่ภูเก็ตหรือโอโหเป็นแบบสมัยใหม่ไปแล้วที่นี่ก็มีนะที่มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เหมือนติดป้ายติดอะไรนี้เราก็ทราบประวัติมากขึ้น รู้คุณค่าของอดีตนะแล้วที่นี้ของกินอร่อยด้วย...” (จีแหม่ม (นามสมมุติ), สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

ทว่าย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าบริเวณพื้นที่ที่มีการประกอบสร้างโดยมีการสนับสนุนการท่องเที่ยวการประชาสัมพันธ์เมืองโดยการนำเอาของเก่าแก่ที่มาตั้งแต่อดีตที่หาชมได้ยากมาเป็นจุดขาย อาทิ ร้านตัดผมแบบเก่าแก่ที่ในสมัยก่อนนั้นเป็นการนำเอาอีตัดผมเข้ามาได้รับการผสมผสานจากวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นที่พื้นที่มีการรับเข้ามา นอกจากนี้ยังมีร้านจำหน่ายสมุนไพรโบราณที่บ่งบอกถึงร้านเก่าแก่ที่ยังคงมีอยู่ในพื้นที่หากเปรียบเทียบกับพื้นที่รอบนอกที่เป็นร้านขายยาแผนปัจจุบันไปเกือบทั้งสิ้น สถานที่เหล่านี้เป็นหนึ่งตัวอย่างของพื้นที่แบบย้อนยุคที่ยังคงมีอุปกรณ์ของการทำอาชีพ เสมือนการฉายภาพประกอบแทนสิ่งของที่มีคุณค่าในอดีตที่ยังคงหลงเหลืออยู่สิ่งของที่อยู่ในอดีตที่ปัจจุบันเลิกใช้หรือเลิกทำอาชีพนั้นแล้วแต่คนในชุมชนหรือเจ้าของร้านก็เปิดรับให้กับกลุ่มของนักท่องเที่ยวเข้ามาถ่ายรูปและสอบถามถึงประวัติความเป็นมาได้ ซึ่งคนในชุมชนก็ยินดีในการบอกกล่าวถึงประวัติความเป็นมาในอดีตเป็นอย่างดี (ภาพที่ 67)

ภาพที่ 67 ร้านตัดผมเก่าแก่ที่นำเอาอีตัดผมในมาจัดแสดงหน้าร้านให้กับนักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปกัน

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

การประกอบสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เป็นสถานที่หนึ่งในความทรงจำทางวัฒนธรรม (cultural memory) ของคนในชุมชนจากอดีตเชื่อมกับปัจจุบันโดยการรักษาอาคารเก่า โบราณสถานถือว่าเป็นการรักษาหลักฐานในทางกายภาพของในเชิงประวัติศาสตร์ที่สามารถถ่ายทอดเป็นคุณค่า สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของบรรพบุรุษและความเป็นมาของพื้นที่ให้คนในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ชื่นชมการผลิตสินค้าขึ้นมาใหม่เพื่อให้ความหมายใหม่เนื่องจากตัวของสินค้ายังคงเดิมแต่ทำหน้าที่ใหม่จากการที่เป็นแค่อุปกรณ์ที่เป็นอาชีพกลายเป็นสินค้าที่เชื่อมโยงกับจินตนาการ การลงพื้นที่ภาคสนามครั้งแล้วครั้งเล่าในพื้นที่แห่งนี้ที่ยังคงสะท้อนเอกลักษณ์และรูปแบบของการดำเนินชีวิตเฉพาะถิ่นไว้ การที่ต้องสบตากับเจ้าของบ้านที่ผู้วิจัยจ้องมองลอดเข้าไปในบ้านด้วยความสงสัยพร้อมกับในหัวมีคำถามสารพัด ทว่าคนที่นี่ก็พร้อมที่จะตอบคำถามเพื่อให้คลายข้อสงสัยอย่างเป็นมิตร

นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์เมืองเก่าเพื่อยกระดับเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวโดยที่มีการจัดเตรียมเมืองเพื่อให้เป็นพื้นที่แห่งการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวสามารถมาถ่ายรูปโดยใส่ความเป็นตะกั่วป่าเข้าไปมีคำว่า “ตะกั่วป่า” เพื่อแสดงให้รู้ว่าที่นี้คือตะกั่วป่าเป็นการบริโภคเชิงสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในการต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูปและประชาสัมพันธ์เมืองในการถ่ายรูปและช่วยโปรโมทพื้นที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากกว่าเดิมช่วงส่งเสริมให้ผู้ที่มาเยือนมองพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในมุมที่แตกต่างในการเป็นเมืองรุ่งเรืองในอดีตในยุคของการทำเหมืองแร่และยังคงรักษารูปแบบไว้ดั้งเดิมให้มากที่สุดเพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยววิถีการท่องเที่ยว (ภาพที่ 68)

ภาพที่ 68 ผู้วิจัยถ่ายรูปกับฉาบในพื้นที่ที่มีการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว
ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558

การตอบรับทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องนั้นส่งผลให้มีการแนะนำประวัติศาสตร์ของพื้นที่เพื่อให้กลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้ทราบถึงประวัติของพื้นที่และจุดเด่นของถนนทั้ง 2 สายว่าในตลอดเส้นทางมีสถานที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอดีตอะไรบ้าง แล้วปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้มีไว้ทำอะไร ส่งผลอะไรต่อพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าดังที่ผู้วิจัยพบว่าในพื้นที่ที่มีการวางป้ายประวัติของตึกและแผนที่แสดงที่ตั้งของเมืองเก่า เป็นต้นรวมถึงสถานที่สำคัญทั้งถนนอุทุมฆารและถนนศรีตะกั่วป่า (ภาพที่ 69)

ภาพที่ 69 ป้ายบอกเล่าประวัติศาสตร์ในพื้นที่
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

คนในชุมชนบริเวณย่านเมืองเก่าและการสนับสนุนจากภาครัฐมีการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นสินค้าที่หมายรวมถึงวัฒนธรรมที่เป็นสิ่งที่โดดเด่นในอัตลักษณ์ของเมืองเก่าเพื่อสอดรับการท่องเที่ยว แต่บางกิจกรรมหรือการฟื้นฟูยังไม่เป็นรูปธรรมมากนักโดยมีการอนุรักษ์รักษาเมืองเก่าให้คงอยู่ซึ่งอดีตผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับลุงประวิทย์เล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงการอนุรักษ์เมืองเก่าว่า

“...อนุรักษ์ฟื้นฟูเจ้าของบ้านจะทำกันเองทางการเข้ามาช่วยพืงเห็นนี่แหละที่ทางการพืงเข้ามาช่วยการทาสี แล้วก็ติดไฟ เมื่อก่อนมีแต่การสำรวจชิโนโปรตุกีสเป็นชิโนโปรตุกีสแบบไหนแค่นั้น บ้านแต่ละหลังสำรวจหมด มีประวัติของบ้านแต่ละหลัง แต่ว่าจะหุนงบประมาณมา ทำให้บ้านนี้ ทรุดโทรมทำไป ก็มีงบมาสำรวจกรมโยธาธิการและผังเมืองมาทำให้พวกการท่องเที่ยวเข้ามาพวกททท. นั้น มาทาสี ติดไฟ ติดป้าย ...” (ประวิทย์ ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 มีนาคม 2558)

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการออกกฏนโยบายมาคุ้มครองตึกชิโนโปรตุกีสแบบเก่าแก่ให้อยู่คงเดิมแต่ไม่ได้มีกฎหมายคุ้มครองอย่างเคร่งครัดแบบจังหวัดภูเก็ต ยังคงเป็นแบบร่างในการอนุรักษ์เมืองเก่าด้วยความหลากหลายทางสภาพแวดล้อมที่รวมเป็นการอนุรักษ์นั้นช่วยให้ยังคงอัตลักษณ์พื้นถิ่นในทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ในเชิงของสัญลักษณ์และภาพประกอบแทนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทำให้โดดเด่นจากเมืองอื่น

และด้วยความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมเป็นการสร้างระบบที่พึ่งพาจากความรู้ผนวกกับความรุ่งเรืองในอดีตรวมถึงกระบวนการก่อสร้างมรดกในทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่จากมรดกของชุมชนและเป็นการกระจายรายได้กับพื้นที่อีกด้วย ทั้งนี้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันชุมชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการรื้อฟื้นเมือง เพื่อสอดรับกับการท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นความต้องการของภาคประชาชนล้วนทั้งสิ้นโดยเป็นการสร้างทุนทางสังคมภายในชุมชนอีกทางหนึ่ง

3.2 การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ปัจจุบันพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกผลักดันให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงวิถีชีวิตดีดีโดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนาในทางด้านการท่องเที่ยว เมื่อมีการจัดกิจกรรมหรือจัดนิทรรศการงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ก็จะมีการหยิบยกเรื่องราวและสอดแทรกการประชาสัมพันธ์เข้าไปโดยมีการเพิ่มกิจกรรมให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้นดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาและตอบรับกับนโยบายของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย เพราะมีความต้องการในการกระจายรายได้ในพื้นที่ให้กลับมาอีกครั้งจากที่เคยเงียบเหงาทางหายความเจริญในยุคของการทำเหมืองแร่ กิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่การนำดารานักแสดงมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ของกิจกรรมโดยการมาถ่ายปกหนังสือ วิดีทัศน์เชิญชวนมาเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า ป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารทางการท่องเที่ยวช่วงเทศกาลสำคัญ เป็นต้น ภายใต้กิจกรรมของงานโดยใช้ฉากหลังเป็นบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะมีข้อสรุป ดังนี้

3.2.1 ฉากย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านดารานักแสดง

ด้วยความงดงามของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ยังคงลึกลับด้วยอดีตที่ยังหลงเหลือจากยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ ยังคงมีรอยอารยธรรมความงดงามในอดีตทางด้านสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส และความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ทำให้มีกลุ่มผู้จัดกองบรรณาธิการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นต้นมีการใช้ฉากของเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นที่ถ่ายแบบแก่นักแสดงและได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนและกลุ่มที่สนับสนุนทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างดีด้วยการประชาสัมพันธ์พื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า และการฉายภาพความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในการปรากฏต่อสายตาบุคคลภายนอก

ภาพที่ 70 การนำดารานักแสดงมาถ่ายแบบซึ่งฉากหลังเป็นพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: นิทรรศการตะกั่วป่ามายโฮม, 2558

ภาพดังกล่าวข้างต้น (ภาพที่ 70) เป็นภาพที่ได้นำนางแบบซึ่งเป็นชาวต่างชาติได้สวมชุดเสื้อผ้าที่ทันสมัยถ่ายแบบโดยใช้ฉากหลักของพื้นที่บริเวณถนนศรีตะกั่วป่า ซึ่งเป็นบ้านเก่าแก่ไม่ได้รับการปรุงแต่งแต่อย่างใดซึ่งแตกต่างกับพื้นที่อื่นที่เริ่มมีการกลืนกลายและปรับปรุงพื้นที่จนเลือนหายซึ่งอดีตนอกจากนี้ยังมีการนำดารานักแสดงมาถ่ายหนังสือเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวชื่อนิตยสารเพื่อนเดินทาง (Traveller's Companion) ในฉบับเดือนธันวาคม พ.ศ.2558 ซึ่งเป็นการถ่ายภาพโดยใช้ฉากหลังบริเวณย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคือ ย่านถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธาราเป็นฉากให้นางแบบนางแบบถ่ายทอดเรื่องราวโดยการใส่ชุดพื้นเมืองของตะกั่วป่าซึ่งเป็นอัตลักษณ์ในการแต่งกายในพื้นที่ถูกนำมาจัดฉากจำลองให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีตทั้งอาคาร บ้านเรือน ภาษาวรรณกรรม วิถีชีวิตเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านสิ่งเร้าคือรูปภาพและเรื่องราวทำให้ผู้พบเห็นสามารถกระตุ้นให้นึกถึงอดีตที่ผ่านไปแล้วผ่านการจำลองขึ้นมาใหม่ การเผยแพร่ความงามของเมืองเก่าตะกั่วป่าผ่านหนังสือทำให้ผู้พบเห็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวตะกั่วป่ามากขึ้น นับว่าการนำทรัพยากรในทางวัฒนธรรมของชุมชนมาถูกประดิษฐ์โดยการนำดารานักแสดง และมีความคาดหวังว่านักท่องเที่ยวจะเกิดความรู้สึกโหยหาอดีตในการเดินทางมาท่องเที่ยวแฉกเช่นเดียวจากความต้องการในชุมชนที่ต้องการนำเสนอ (ภาพที่ 71)

ภาพที่ 71 ดารานักแสดงถ่ายแบบสถานที่สำคัญบนถนนศรีตะกั่วป่าและถนนอุดมธารา
ที่มา: นิตยสารเพื่อนเดินทาง, 2558

บางกิจกรรมก็มีการนำดารานักแสดงมาประชาสัมพันธ์นิทรรศการ อาทิงานนิทรรศการภาพถ่าย Takuapa my home โดยการนำดารามาถ่ายภาพในบริเวณพื้นที่เมืองตะกั่วป่าและบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับนิทรรศการที่จัดขึ้นบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า นอกเหนือจากการนำดารานักแสดงมาถ่ายแบบในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าโดยใช้ฉากหลังแล้วนั้น ยังมีการนำดารามาถ่ายรูปประชาสัมพันธ์ในทางอื่นโดยการให้สวมชุดเครื่องแต่งกายพื้นถิ่นและบอกเล่าเรื่องราวของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าผ่านวีดิทัศน์อีกด้วยโดยการนำนางแบบชื่อดังมาสวมชุดปะบาย่าชุดแต่งกายพื้นถิ่นเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า และได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะปัจจุบันหาชมการแต่งกายแบบปะบาย่า ยาย่าเฉกเช่นอดีตได้ยาก การถ่ายแบบข้างต้นยังนำมาถูกจัดแสดงนิทรรศการ Takuapa my home เพื่อเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์เป็นการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวอีกทางหนึ่งด้วย (ภาพที่ 72)

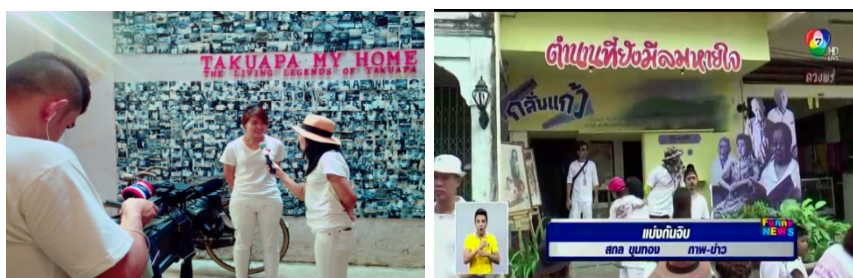

ภาพที่ 72 การประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์ในด้านเครื่องแต่งกายของพื้นที่ตะกั่วป่าผ่านเครื่องแต่งกาย
ที่มา: นิทรรศการตะกั่วปามายโฮม, 2558

ภาพดังกล่าวข้างต้นเป็นการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับส่วนหนึ่งของนิทรรศการตะกั่วปามายโฮม ครั้งที่ 2 ซึ่งมีการนำดารานักแสดงมาสวมชุดตะกั่วปาย่าลงในหนังสือพิมพ์กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมองว่าการแสดงภาพแทนพื้นที่นั้นเป็นการสะท้อนให้เราจินตนาการถึงอดีตที่เคยมีมาก่อนหน้านี้ และแสดงให้เห็นให้ผู้อื่นได้รับรู้ด้วย

3.2.2 การนำเสนอภาพแทนของตะกั่วป่าผ่านวีดิทัศน์

การจัดทำวีดิทัศน์ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งในการประชาสัมพันธ์ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากสื่อมวลชนและการให้ความร่วมมือจากคนในชุมชนซึ่งผู้วิจัยมองว่าบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้ถูกสร้างให้กลายเป็นสินค้าอย่างเต็มตัวผ่านการท่องเที่ยววิถีลหาวัดที่คนในชุมชนสร้างความหมายใหม่ขึ้นตั้งแนวคิดของ Hall (1997) ที่มองว่าการนำเสนอภาพแทนในส่วนของเชิงการ “สร้าง” ความหมาย (constructionist approach) เป็นอีกการนำเสนอภาพแทนที่เป็นความต้องการที่จะถ่ายทอดสิ่งรอบข้างไม่ได้มีความหมายในตัวถูกนำเสนอภาพแทนในการใส่ความหมายลงไปและนำไปสู่กระบวนการนำเสนอ จึงทำให้ผู้พบเห็นถึง “คุณค่า” และ “ความหมาย” ที่ต้องการนำเสนอออกมา จากกรณีศึกษาการตอบรับที่ดีจากชุมชนและการสนับสนุนจากภาครัฐจะนำไปสู่การถูกทำให้กลายเป็นสินค้าอย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากมีวัตถุประสงค์ จินตนาการ อารมณ์ในอดีตผ่านความทรงจำร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้องออกสู่กลุ่มภายนอกให้มีการรับรู้ถึงกิจกรรมนั้นด้วย เมื่อเราจับวางวัตถุและถูกใส่เรื่องราวเข้าไปนั้นก็ให้นำมาสู่จินตนาการและนำมาสู่การนึกคิดถึงเรื่องราวในอดีตที่ได้ผ่านไปแล้ว (ภาพที่ 73)

ภาพที่ 73 การถ่ายทำวีดิทัศน์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ที่มา: นิทรรศการตะกั่วปามายโฮม, 2558

ภาพดังกล่าวข้างต้นเป็นการถ่ายทำรายการเพื่อปรากฏต่อสื่อทางโทรทัศน์ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในขณะที่มีกิจกรรม นิทรรศการ เทศกาล ประเพณี ซึ่งเสมือนระบบพึ่งพาซึ่งกันและกันที่ภาคประชาชนและภาครัฐ คนในพื้นที่ต้องอาศัยสื่อเป็นตัวกลางในการนำเสนอและการประชาสัมพันธ์แก่กลุ่มของนักท่องเที่ยวให้รู้จักและเรียนรู้ของประวัติศาสตร์เมืองตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น

นับว่าการประชาสัมพันธ์และสื่อมีส่วนช่วยในการพัฒนาอีกนัยยะหนึ่งเป็นการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันเข้าไว้ด้วยกันอย่างง่ายดาย เพราะใช้เทคโนโลยีเป็นตัวเชื่อมั่นว่าใช้สื่อเป็นตัวกลางเครื่องมือในการทำให้กลายเป็นสินค้าท่ามกลางบริบทของการท่องเที่ยว การใช้สื่อในการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกของผู้รับสารให้มีอารมณ์นึกถึงอดีตทั้งภาพการมอง การฟัง การได้ยิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้จินตนาการของผู้รับรู้สึกมีอารมณ์ร่วมและเข้าถึงความหมายที่ต้องการสื่ออย่างง่าย ซึ่งเป็นระบบของการสร้างแบบ “ Back to the future ” ใช้สื่อเป็นตัวกลางในที่นี้จึงผ่านการประกอบสร้าง (Construct) ความหมายและเป็นสิ่งที่เห็นนึกถึงภาพในอดีต โดยการนำอดีตที่อยู่ในความทรงจำมาผลิตซ้ำผ่านรูปแบบวิธีการประกอบสร้างเนื่องจากอดีตที่ผู้คนในชุมชนต่างถวิลหา นั้นไม่สามารถย้อนกลับมาได้แล้ว ทุกอย่างต้องปรากฏผ่านเรื่องเล่าซึ่งจะออกมาในรูปแบบแตกต่างกันออกไปดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นทั้งวีดิทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยผู้วิจัยมองว่าเป็นการสร้างการโหยหาอดีตผ่านตัวบท (Text) ในการสร้างความหมายของการโหยหาอดีตผ่านเรื่องเล่าของอัตลักษณ์ของคนในชุมชนผ่านภาพของตัวแทนที่แสดงออกมาจึงเป็นสื่อของวัฒนธรรมสินค้าชนิดหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นจุดขายและเสริมสร้างพัฒนาให้การท่องเที่ยวดียิ่งขึ้น

บทสรุป

เมื่อมีกระแสการท่องเที่ยวเข้ามายังพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้ท้องถิ่นน้อมรับในทางเศรษฐกิจ บริเวณพื้นที่นับว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อีกพื้นที่หนึ่งเพราะยังมีคุณค่าในทางวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่ นับว่าเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนในชุมชนที่นำเอามรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่มาปรับรับกับการท่องเที่ยว อาทิ ตึกโบราณ อาหารพื้นถิ่น ชุดพื้นเมือง ประเพณีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม กิจกรรม นิทรรศการ เป็นต้น ถูกประกอบสร้างคุณค่าและความหมายให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลายเป็นสินค้าที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

บริเวณย่านเมืองเก่าในปัจจุบันมีโครงการในการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการปรับภูมิทัศน์ รวมถึงการอนุรักษ์และรื้อฟื้นทุนทางวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ ทั้งการนำเอาสถาปัตยกรรมแบบอดีตนำมาปรับโดยการทาสีเป็น Street Art เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวมากขึ้น หรือจะเป็นกิจกรรมที่มีมรดกเพิ่มในพื้นที่ที่สามารถพูดได้หลายภาษา การสร้างเวทีชุมชนในการอนุรักษ์ของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 2 ถนนคือชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนาชูรังสรรค์ในการร่วมกันจัดการธำรงอัตลักษณ์ผ่านโครงการที่จัดขึ้น บ่งบอกถึงความหมายทั้งเก่าและการนิยามความหมายใหม่ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่อย่างเต็มตัว การนำประสบการณ์ในอดีตนำมาโยยหาผ่านการจำลอง ฉายซ้ำ และผลิตสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้ได้ระลึกและทำให้อดีตไม่เลือนหายไปตามกาลเวลา

อย่างไรก็ตามพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมสะท้อนผ่านกิจกรรมที่รังสรรค์ขึ้นในการรื้อฟื้นคุณค่าของอดีตที่มีการจัดขึ้นบนถนนศรีตะกั่วป่า และถนนอุดมธาราที่อดีตถนนทั้ง 2 เส้นเคยรุ่งเรืองด้วยการทำเหมืองแร่ แม้ว่าปัจจุบันพื้นที่จะเงียบเหงาเนื่องจากเป็นเมืองของผู้สูงอายุก็ได้ แต่ยังคงพอที่จะเห็นการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในอดีตผ่านคำบอกเล่าบ้าง ผ่านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หรือแม้กระทั่งการเข้ามาของกลุ่มคนในการอนุรักษ์ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น ปัจจุบันเมื่อมีการพัฒนาทางชายฝั่งอันดามันจากนั้นจึงมีการพัฒนากระจายถึงพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เทศบาลเมืองตะกั่วป่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพาณิชย์ รวมถึงที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมที่เข้ามาดูแล และช่วยปรับปรุงพื้นที่ไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นไม่ได้พังทลายตามกาลเวลา ให้คงอยู่ซึ่งสภาพความเก่าแก่ของอดีตในพื้นที่ให้ยังคงเดิมมากที่สุดเป็นจุดขายของพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ดึงดูดนักท่องเที่ยว การรื้อฟื้นภาพของอดีตโดยการนำฐานทางทรัพยากรมาผลิตซ้ำและความรู้ที่มีความสัมพันธ์โดยการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของพื้นที่นำวัฒนธรรมมาจัดวางร่วมกับการท่องเที่ยวหรือเรียกอีกอย่างว่า การโยยหาอดีต (Nostalgia) การสร้างในลักษณะวันวานยังหวานเป็นปรากฏการณ์เป็นการตอบสนองต่อภาวะโยยหาอดีตเป็นส่วน

หนึ่งของการรังสรรค์กิจกรรม การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพื่อเข้ามาเสพบรรยากาศมาร่วมกิจกรรม ชมนิทรรศการ ชมพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กที่เกิดจากชุมชน การจัดจำหน่ายสินค้าที่เชื่อมโยงจากอดีต นอกจากนี้มีการกระตุ้นโดยการประชาสัมพันธ์จากภาครัฐพยายามรื้อฟื้นให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลายเป็นสินค้า แม้ว่าจะมีบุคคลบางกลุ่มพยายามที่จะเข้ามาแทรกแซงและเปลี่ยนคุณค่าและความหมายให้มีความแตกต่างไปจากเดิม จากที่พื้นที่ในสมัยก่อนเป็นยุคของการทำเหมืองแร่การขนส่งสินค้า การคมนาคม ก่อให้เกิดการเข้ามาของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ นับว่าเป็นจุดเด่นของพื้นที่ที่ยังคงหลงเหลือในปัจจุบันเพื่อเป็นพื้นที่ในการท่องเที่ยว

การกลายเป็นพื้นที่โยหยหาอดีตของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเกิดจากการมีกิจกรรม ถนนสายวัฒนธรรมบริเวณพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าที่จัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ จึงถือเป็นนิมิตหมายอันดีในการนำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามาในชุมชน ก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมและสถานที่ขึ้นตามมามากมาย อาทิการจัดงานเปิดเมืองตะโกลา งานนิทรรศการตะกั่วป่ามายโฮม ไร่ชาเยกาแพแบบอดีต ร้านจำหน่ายของที่ระลึก ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งถนนคนเดิน เป็นต้น มีการจัดจำหน่ายสินค้าวัฒนธรรมชุมชนเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการปรับรับกับการท่องเที่ยวคือ มีมัคคุเทศก์ในพื้นที่ จะเห็นได้ว่า การกลายเป็นสินค้าจะเกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายนอกและภายใน ทว่าหลักในการพัฒนาเริ่มจากคนในชุมชนรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ในการอนุรักษ์พื้นที่ที่มีการรื้อฟื้นอดีต ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักเสมือนเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ของการท่องเที่ยวเพื่อขยายในวงกว้าง ส่งผลให้คุณค่าและความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า:พื้นที่โหยหาอดีตสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ถูกรื้อฟื้นอดีตมาทำให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยวซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์คุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก่อนที่จะมีโครงการร่วมกันผลักดันและรื้อฟื้นอดีตในเริ่มแรกได้รับความร่วมมือระหว่างพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าร่วมกับชุมชนเสนานุขรังสรรค์ ร่วมกับคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนตลาดใหญ่ และคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนเสนานุข ได้มีการพลิกฟื้นโดยเริ่มมีการจัดตั้งเป็น “คณะกรรมการโครงการถนนสายวัฒนธรรม” อาศัยงบประมาณจากโครงการเอสเอ็มแอล เดินหน้าโดยมีการผลักดันจัดเป็นถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่าเมืองเก่า เล่าความหลัง” ขึ้นที่บริเวณพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่า โดยเริ่มครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2551 ถือเป็นใบเบิกทางเพื่อสอดรับกับการท่องเที่ยวที่ดีกับชุมชนเพื่อนำการรื้อฟื้นอดีตที่ได้สูญหายไปแล้วผ่านการประกอบสร้างและจำลอง หรือแม้กระทั่งระลึกขึ้นมาใหม่ผ่านความทรงจำทางสังคมรวมทั้งการถูกทำให้กลายเป็นสินค้าของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า สินค้า การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 23 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่กลุ่มผู้ที่มีความรู้เชิงประวัติศาสตร์ประธานกรรมการชุมชนรองประธานกรรมการ และคณะกรรมการชุมชน รวมทั้งกลุ่มผู้ประกอบการรวมไปถึงกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองจำนวน 10 คน ได้แก่กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่ม Takuapa My Home กลุ่มผู้จัดกิจกรรมและก่อตั้งชมรมในการอนุรักษ์รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามา การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปร่วมในกิจกรรมและไม่มีส่วนร่วมโดยสังเกตกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยใช้ประเด็นคำถามที่ลงภาคสนามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการนำมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ และสร้างข้อสรุปนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

ประเด็นที่หนึ่ง การประกอบสร้างอัตลักษณ์คุณค่าและความหมายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก่อนกระแสการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2061-2528 ผู้คนในพื้นที่มีการให้คุณค่าและความหมายที่ผูกพันและยึดโยงกับธุรกิจการทำเหมืองแร่ เป็นบ่อเกิดของความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่

รวมถึงการเข้ามาของตึกซิโนโปรตุกีสอีกทั้งการเข้ามาของพหุวัฒนธรรมพื้นเมืองนำมาสู่ความหลากหลายในพื้นที่ บางก็ได้เลือนหายไปบ้างตามกาลเวลาตามยุคสมัยของเมืองแร่ที่ได้ปิดตัวลงในพื้นที่ในปี พ.ศ.2528 ปัจจุบันคนในพื้นที่เพียงเป็นสถานที่ที่ใช้ระลึกอดีตและมีการค้าขายสินค้าโดยผ่านกิจกรรมการจัดงานและปรับเป็นการท่องเที่ยวในชุมชนที่ท้องถิ่นร่วมกับภาครัฐใช้ในการปรับปรุงพื้นที่ให้กลับมามีลมหายใจขึ้นอีกครั้ง

ประเด็นที่สอง จุดเปลี่ยนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเมื่อสิ้นยุคของเมืองแร่เมื่อปีพ.ศ.2529 ก็มีการฟื้นฟูเริ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงการเข้ามาของโครงการภายใต้ของกระทรวงพาณิชย์ มอบหมายให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดคัดเลือกพื้นที่ในการซื้อขายสินค้าให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดโดยมีแนวคิดว่าย่านธุรกิจสร้างสรรค์เป็นพื้นที่สำหรับแสดงและซื้อขายสินค้าเชิงนวัตกรรมสร้างสรรค์ หรือเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยนำความเป็นอัตลักษณ์มาใช้ในการคัดเลือกโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนตลาดเก่าร่วมกับชุมชนเสนาอนุสรณ์จัดเป็นถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ขึ้นบริเวณพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าเมื่อปี พ.ศ.2551 จนถึงปีในปัจจุบัน พ.ศ.2558 ถือเป็นกาเปิดพื้นที่ในการเริ่มรื้อฟื้นเมืองโดยเปิดรับเป็นการท่องเที่ยวภายใต้การอนุรักษ์และจากโครงการดังกล่าวข้างต้นจึงนำมาสู่การจัดโครงการ และกิจกรรมในการอนุรักษ์ภายใต้บริบทเมืองเก่าอย่างต่อเนื่องและกล่าวได้ว่ากิจกรรมถนนสายวัฒนธรรมเป็นการประกาศกร้าวให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามากขึ้น

ประเด็นที่สาม การทำให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่โยกอดีตและการกลายเป็นสินค้า จากการให้คุณค่าและความหมายในอดีตจากที่เป็นยุครุ่งเรืองในการทำเหมืองแร่ส่งผลให้เป็นที่ขนส่งสินค้าทางเรือนำมาสู่ความเจริญในพื้นที่และการเข้ามาของกลุ่มคนก่อให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ในปัจจุบันทั้งด้านอาหาร ตึกโบราณ การแต่งกาย เป็นต้น ได้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานออกของกลุ่มคนที่เข้ามาใช้แรงงาน เป็นกลุ่มเมืองบ้างทำให้บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลับมาเจียบเหงาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ยังคงหลงเหลือคุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ของคนในชุมชนเห็นคุณค่าของอดีตเกิดการโยกย้ายสิ่งที่หายไปแล้วในปัจจุบัน เกิดการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ภายใต้การจำลอง ฉายซ้ำ ภาพแสดงแทน ผ่านทางกิจกรรม นิทรรศการ เทศกาลสำคัญ อาหารพื้นถิ่น ชุดพื้นเมือง ทุกสิ่งอย่างถูกเปลี่ยนความหมายใหม่ให้กลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องเที่ยว สิ่งของหรือแม้กระทั่งกิจกรรมที่ถูกแฝงและทำให้กลายเป็นสินค้าเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น นอกจากนี้ภายในชุมชนรวมถึงประกอบการยังมีกลยุทธ์ในการจัดทำสินค้าโดยเอาความเก่าแก่มาใส่เพื่อเป็นที่จดจำของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ประเด็นที่สี่ เนื่องจากมีกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาเพื่อหวังพลิกฟื้นชุมชนก่อให้เกิดเป็นโครงการส่งเสริมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูจากอดีตอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเป็นจุดขายและอัตลักษณ์ของพื้นที่โดยการนำทุนทางทรัพยากรและทุนมนุษย์มาน้อมรับกับการท่องเที่ยว กล่าวคือมีการสร้าง

พื้นที่โดยการวาดภาพสีบนตึกเก่าที่ร้างให้มีชีวิตขึ้นมาใหม่โดยการใส่ความเป็นอดีตลงไปในพื้นที่ อีกทั้งยังมีการสอดรับกับนักท่องเที่ยวต่างชาติมากขึ้นโดยจัดให้มีมีคฤหาสน์น้อยในพื้นที่เพื่อให้ความรู้และรับรู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โดยปัจจุบันมี 3 ภาษาคือ ไทย จีนและอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีโครงการและนโยบายส่งเสริมจากเทศบาลตะกั่วป่าอีกทั้งหลายภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากพื้นที่สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ปรารถนาจากชุมชนและหน่วยงานให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ในการร่วมกันโยยหาอดีตผ่านการรื้อฟื้นโดยผ่านการท่องเที่ยวให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มีเพียงแค่นายหาดที่สวยงามที่เขาหลักแต่ยังคงมีมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรรักษาและระลึกถึงซึ่งคนในชุมชนก็พร้อมที่จะเปิดพื้นที่ให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเต็มใจ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์และการรื้อฟื้นอดีตที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว มีการถูกผลิตสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาผ่านการจำลองหรือการผลิตซ้ำแบบเดิมสิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่นั้นคือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Authentic past) เป็นการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือจากอดีตที่เคยรุ่งเรืองได้ถูกปิดฉากลงด้วยกิจการเหมืองแร่หลังจากนั้นคุณค่าของอดีตก็ได้หายไปกับกาลเวลา แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของอดีตได้ร่วมกันรื้อฟื้นขึ้นมา นำกิจกรรมเมืองเก่าเล่าความหลังนิทรรศการความเป็นอดีต อาหารพื้นบ้านที่เคยมีในอดีตนำมา รื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เพื่อประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่าแต่ในบางครั้งความเป็นอดีตก็ไม่ได้เป็นอดีตที่แท้จริงผ่านการจำลองขึ้นมาใหม่ เพื่อนำมาปรับใช้การท่องเที่ยวเพื่อให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้คุณค่าของอดีตโดยนำอัตลักษณ์มาประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าวัตถุทางวัฒนธรรม ดังนั้นกระบวนการการรื้อฟื้นและสร้างอัตลักษณ์คือการแปรรูปในทางวัฒนธรรมดังกล่าวของ Hobsbawm (1983) การนำบางอย่างจากสังคมในอดีตและถูกนำมาตีความใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันการที่คนในชุมชนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าร่วมกันรื้อฟื้นทุนจากอดีตมาจัดการนำอดีตถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในบริบทการท่องเที่ยวโดยการนำวัตถุดิบเพิ่มมูลค่าและใส่คุณค่าลงไปเพื่อให้มีการกระจายรายได้ในชุมชนโดยอาศัยทุนจากอดีตทั้งคุณค่าในความหมายเก่าและใหม่ที่ถูกนิยามขึ้น ดังแนวคิดของ Appadurai (1986 อ้างถึงใน ปฏิญญา ล้อมโอฬารสุขสกุล, 2554) ที่มองว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) คือเป็นการมองสิ่งของเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม และมีการผลิตขึ้นโดยใส่คุณค่าเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของสินค้า จากการที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้คุณค่าของสิ่งของโดยการเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมมีการผลิตและใช้ใน

สังคมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันได้มีระบบการแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการให้คุณค่าใหม่ในตัวสินค้า โดยผ่านการรื้อฟื้นอดีตจากคนในชุมชนผ่านการอนุรักษ์และนำอดีตมาสร้างคุณค่าให้กลายเป็นสินค้าเพื่อรองรับการท่องเที่ยวดังแนวคิดของ Goulding (2002 อ้างถึงใน เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2555) กล่าวไว้ว่าการโยยหาอดีตเกิดขึ้นได้โดยมีสิ่งเร้ารวมไปถึงมีการจัดแสดง ฉายภาพของวัตถุถึงปรากฏการณ์ที่ได้ผ่านไปแล้ว เป็นการนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ในอดีตถึงช่วงเวลางดงามที่เคยผ่านมาแล้ว จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ของคนในชุมชนเสมือนการเรียกอดีตกลับคืนมาผ่านสิ่งที่คนในชุมชนได้รังสรรค์ขึ้นมาภายใต้บริบทของพื้นที่ในชุมชน ล้วนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ถ่ายทอดออกมาผ่านกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ช่วยกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระแสการท่องเที่ยวธุรกิจโยยหาอดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ เสมือนเป็นการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเป็นวัตถุเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวโดยมีการนำประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายทั้งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากอดีตและการผลิตสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อตอบสนองกับนักท่องเที่ยว ดังแนวคิดของ Howell (1993, pp.159-161) ที่บอกว่าการไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่และเห็นถึงวัฒนธรรมที่แปลกที่โดดเด่นซึ่งตรงกับความต้องการกับคนในพื้นที่ที่ต้องการจะรื้อฟื้นพื้นที่จากที่เงียบเหงาอดีตจากยุคของการทำเหมืองแร่

ปัจจุบันได้มีการเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามานอกเหนือจากการมาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน และอีกนัยหนึ่งก็เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพราะมีผลพวงจากการเปิดพื้นที่โดยเริ่มมีการค้าขายที่ขยายตัว อาทิร้านค้าแพแบบดั้งเดิม ร้านขายเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น และการจัดจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้นเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยการเห็นคุณค่าในพื้นที่เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ของชุมชนดังกล่าวของ Lefebvre (1991 อ้างถึงใน หทัยรัตน์ ทองสกุล และเกตุฉภา บุญปรการ, 2555) ที่ได้มีการนิยามความหมายแนวคิดพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างขึ้นผ่านการคาบเกี่ยวของกาลเวลา และใช้เวลาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และความหมายของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้ที่มีอำนาจในการสร้างความหมายมีหลายกลุ่มในหลายสถานการณ์ ดังนั้นบริบทของแต่ละพื้นที่จึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามทุนทางวัฒนธรรมประวัติของพื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของพื้นที่ ซึ่งคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้ความหมายและคุณค่าของพื้นที่อย่างเดิมแม้จะมีเส้นแบ่งของเวลามาเป็นตัวกั้น ทว่ามีการสรรค์สร้างกิจกรรมเพื่อระลึกถึงอดีตและการให้คุณค่าความหมายคุณค่าและสร้างจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ ตลอดจนจนทำให้มรดกทางวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวและมีการถวิลหาอดีตด้วยคนในชุมชนที่นำทุนจากอดีตผ่านความผูกพันในพื้นที่

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

จากการวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลของการวิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไป และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดการท่องเที่ยวโดยท้องถิ่นนั้น ควรมีเอกสารแนะนำย่านเมืองเก่า ตะกั่วป่า ตั้งแต่ต้นถนนจึงสิ้นสุดระหว่างสองข้างทาง ตามบ้าน ที่ประกอบการมีอดีตที่งดงามอย่างไร เป็นการบอกเล่าถึงประวัติศาสตร์ให้นักท่องเที่ยวทราบถึงคุณค่ามากยิ่งขึ้น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดจากท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และยกระดับให้นำวัตถุทางวัฒนธรรมในอดีตมาเพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตเพื่อความยั่งยืน โดยควรมีแนวทางในการจัดสร้างตลาดแบบย้อนยุค (Retro marketing) เพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นในภาคใต้ในทางด้านคุณค่าประวัติศาสตร์โดยเอาความเป็นโบราณมาปรับใช้กับการท่องเที่ยว หรือผลิตสินค้าในอนาคตเพื่อยกระดับให้เป็นการผลิตสินค้าแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการผลิตสิ่งของภายใต้พื้นฐานของวัฒนธรรมเก่าแก่และเป็นการผลิตซ้ำเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

1.3 การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนควรเน้นให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเองทุกสิ่งอย่างจักเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือเนื่องจากคนในชุมชนมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ดีที่สุดในส่วนของการลงพื้นที่ภาคสนามของผู้วิจัยพบว่ายังขาดผู้ที่มีจัดเก็บความรู้ในทางด้านประวัติศาสตร์ในส่วนของการวิชาการยังไม่ค่อยมีสถานศึกษา来帮助สนับสนุนการท่องเที่ยวจากชุมชนเท่าที่ควรเนื่องจากคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนเฒ่าคนแก่ จึงขาดการจัดการจัดเก็บข้อมูลทางด้านเอกสารควรมีข้อมูลทางเอกสารเพื่อเตรียมให้กับนักท่องเที่ยว

1.4 พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ควรมีนโยบายในการส่งเสริม กฎหมายในการคุ้มครองโบราณสถานในพื้นที่ให้คงไว้ซึ่งอดีตที่มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคงไว้ซึ่งอดีตมากที่สุด ผลจากการศึกษาพบว่าผู้คนมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ยืดเยื้อจากอดีต และสิ่งที่ทำไ้มากที่สุดคือการมีนโยบายคุ้มครองและการอนุรักษ์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชนที่เข้ามาของกระแสการท่องเที่ยว

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เป็นรูปลักษณะอักษรเหมือนกับเมืองเก่าในที่อื่น เพื่อได้ทราบถึงรูปทรงรวมถึงคุณค่าและความหมายของการเข้ามา

2.3 แม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะมีการเปลี่ยนเพื่อรับกับการท่องเที่ยวแต่ในขณะเดียวกันการนำอดีตมาผลิตสร้างใหม่ก็ต้องการสูญเสียอัตลักษณ์ ควรมีการศึกษาถึงเรื่องการดำรงอยู่และการจัดการกับการดำเนินชีวิตภายใต้ความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบร่วมด้วยเพื่อใช้ในการพัฒนาและการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงต่อไป

ถนนศรีตะกั่วป่า: การทำพื้นที่ให้กลายเป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยว Sri Takua Pa: Turning a space into a walking street in the context of tourism

สกวรัตน์ บุญวรรณ¹ เกตถาวา บุญปรกาการ²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ /โทรศัพท์ 081-0922594

อีเมล sakawteoy@hotmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่/

โทรศัพท์ 0862971458 อีเมล: kettawa@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าให้กลายเป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยว งานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดหลัก 3 แนวคิด คือแนวคิดกระบวนการกลายเป็นสินค้า แนวคิดเรื่องพื้นที่และแนวคิดการท่องเที่ยว และมีพื้นที่การศึกษา คือถนนศรีตะกั่วป่าที่ตั้งของถนนคนเดินตะกั่วป่า ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความและสร้างข้อสรุป จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ถนนศรีตะกั่วป่าได้ถูกทำให้กลายเป็นถนนคนเดิน เพื่อนำมาปรับใช้การท่องเที่ยวโดยเทศบาลตำบลตะกั่วป่าร่วมกับชุมชนตลาดใหญ่ได้รณรงค์ให้ถนนศรีตะกั่วป่า เป็นถนนสายวัฒนธรรมเมืองเก่าเล่าความหลังโดยได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชน นำสินค้ามาจำหน่ายทุกวันอาทิตย์ซึ่งเป็นของดีเมืองตะกั่วป่า อาหาร ขนมพื้นบ้าน และได้ซึมซับบรรยากาศของวิถีชีวิตเก่าๆ ภายในบ้านสไตล์ชิโนโปรตุกีส ชมนิทรรศการภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ชมขบวนรถโบราณ พิพิธภัณฑสถานบ้านตะกั่วป่า ของเล่นเด็กโบราณ ชมหนังกลางแปลงย้อนยุค

คำสำคัญ: การกลายเป็นสินค้า, การท่องเที่ยว, ถนนศรีตะกั่วป่า

ABSTRACT

The objective of this study is to investigate how a space on Sri Takua Pa Road is turned into a walking street in the context of tourism. This qualitative study is based on three concepts: a process of commoditization, space, and tourism. The study area was Sri Takua Pa Road, the location of Takua Pa Walking Street in Tambon Talat Yai, Takua Pa District, Phang-nga Province. The research instruments were non-participatory and participatory observations, and in-depth interviews with nine key informants. The data were collected and then categorized, decoded, interpreted, and concluded before being presented with analytical description. It was founded that Sri Takua Pa Road had been turned into a walking street to serve tourism. Tambon Takua Pa Municipality in conjunction with Talat Yai community had campaigned for Sri Takua Pa to become a cultural street depicting the road in the past. Locals were cooperated by bringing goods to sell there every Sunday. The goods included special items of Takua Pa, foods, and traditional snacks. Tourists visiting the place can feel themselves in an old-time atmosphere surrounded by Sino-Portuguese houses, pictures of historical sites and objects, an ancient train, Ban Takua Pa Museum, traditional toys, and a retrospective of open-air movie cinema.

Keywords: commoditization, tourism, Sri Takua Pa Road

1. บทนำ

เมืองเก่าตะกั่วป่า เป็นหนึ่งในอำเภอขนาดเล็กในเขต อำเภอตะกั่วป่า ปัจจุบันเป็นพื้นที่ของตำบลตลาดใหญ่ สร้างขึ้นตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 500 แรกเริ่มเดิมทีมีชื่อว่าเมืองตกลอง (แปลว่ากระวาน) ต่อมาคำว่า ตกลอง ก็เพี้ยนเป็นตะโกลา และเป็นตะกั่วป่า ในที่สุดเมืองนี้รุ่งเรืองที่สุดในยุคเหมืองแร่เฟื่องฟู สมัยรัชกาลที่ 7 เพราะบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุก จึงมีคนจีนอพยพเข้ามาทำงานในเมืองกันเป็นจำนวนมาก และตั้งรกรากของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกันระหว่างตะวันออกและตะวันตก ที่เรียกกันว่าชิโน-โปรตุกีสยังคงหลงเหลือไว้จนถึงปัจจุบันจนกลายเป็นกระแสการท่องเที่ยว (สำนักงานเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2558)

ปัจจุบันบริเวณถนนเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการนำสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่นำมาประกอบสร้างและร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูโดยได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนที่ยังคงเอกลักษณ์เดิมเอาไว้ ในบริบทของพื้นที่เมืองเก่า บางบ้านได้มีการค้าขายหน้าบ้านแต่พบว่ามีความหนาแน่นน้อยในวันที่เป็นวันปกติ ทว่าวันอาทิตย์ที่มีการจัดให้เป็น ถนนคนเดินตะกั่วป่า ตั้งอยู่ที่ถนนศรีตะกั่วป่าจะมีนักท่องเที่ยวมากกว่าปกติ ในวันธรรมดาที่ยังมีผู้คนแวะเวียนเข้ามาท่องเที่ยวไม่ขาดสายซึ่งบนถนนเมืองเก่านี้มีศาลเจ้าบนถนนศรีตะกั่วป่าที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้ได้เข้ามาสักการบูชาและพร้อมกับการสามารถเลือกซื้ออาหารโบราณและนั่งร้านกาแฟได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชุมชนในแบบฉบับของคนในชุมชนพื้นที่เมืองเก่าพร้อมกับเพลิดเพลินดื่มด่ำวิถีชีวิตภายใต้บริบทย่านเมืองเก่า ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวของเมืองเก่าตะกั่วป่าจะเป็นการก้าวแบบเนิบในการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับบริเวณเมืองเก่าที่จังหวัดใกล้เคียงเช่น จังหวัดภูเก็ตแต่ก็ได้ความเก่าแก่ของบริบทของพื้นที่ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสกับประวัติศาสตร์บนถนนเส้นนี้มีใช้อยู่

การท่องเที่ยวมรดกเป็นลักษณะกว้างๆ ของการเดินทางท่องเที่ยวแบบพิเศษที่อาศัย และความปรารถนาที่จะได้มีประสบการณ์กับรูปแบบและภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่หลากหลาย (Zeppel and Hall 1990 อ้างถึงใน เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ 2555) แม้ว่า การท่องเที่ยวในชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่าจะสืบคลานไปอย่างเนิบช้า ทว่าย่านนี้ยังได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงพื้นที่และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้มีแนวโน้มเจริญเติบโตขึ้นและส่งผลให้เศรษฐกิจภายในชุมชนเมืองเก่าดีขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนและหันมาให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือ สถานที่ภายใต้บริบทเดิมจากการเมื่อก่อนเป็นพื้นที่ของการอยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวก็โดยปรับให้กลายเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม แม้ว่าการท่องเที่ยวจะมีการเคลื่อนไหวไปตามพลวัตของกระแสการท่องเที่ยวแต่คนในชุมชนก็ยังใช้วิถีชีวิตคล้ายคลึงกับอดีตที่ผ่านมา จึงส่งผลให้กลายเป็นจุดขายของกระแสการท่องเที่ยวและอีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงโยหยหาอดีต เมื่อสังคมมีการประดิษฐ์สร้างความเป็นอดีตที่นำมาเป็นจุดขายในสังคมไทยก็จะพบว่าในสังคมมีการรื้อฟื้นเมืองความรุ่งเรืองในอดีตเพื่อเปิดเป็นพื้นที่สาธารณะทางการท่องเที่ยว ด้วยความพยายามที่จะสร้างสิ่งที่เรียกว่าพลังกลุ่มสังคมหรือชุมชนแบบใหม่ที่ไม่ได้อยู่บนฐานของความสัมพันธ์ใกล้ชิด

การสร้างกิจกรรมและความตื่นตัวแก่คนในชุมชนเดิมและภาคต่างๆ ทางสังคม ด้วยการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมขึ้นใหม่จากทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ โดยหัวใจสำคัญของการรื้อฟื้นอดีต เพื่อเป็นการสรรสร้างอัตลักษณ์เพื่อเป็นการสร้างฐานความรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืนและนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดเป็นกระแสของการท่องเที่ยวเชิงโยหยหาอดีต การท่องเที่ยวเชิงโยหยหาอดีตเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวที่มีมาจากการกำหนดนโยบายและพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยเริ่มตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีเริ่มตั้งแต่ในช่วงปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา นอกจากนี้ยังมีการนำอดีตมาเป็นจุดขายนับว่า

เป็นการนำสิ่งของวัตถุที่ได้สรรค์สร้างขึ้นมากลายมาเป็นจุดขายโดยการนำทุนทางมรดกวัฒนธรรมมากลายเป็นกระบวนการกลายเป็นสินค้า (เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2555)

ถนนศรีตะกั่วป่าจังหวัดพังงาในอดีตเคยเป็นถนนสายที่คึกคักที่สุดในจังหวัดพังงา นั้นเพราะในอดีตย่านนี้มีคนจีนเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมืองจึงก่อร่างสร้างตัวขึ้น และมีความคึกคักตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนสองฟากฝั่งถนนก็เต็มไปด้วยตึกแถวสไตล์ชิโนโปรตุกีสที่แต่ละหลังเต็มไปด้วยเอกลักษณ์จากลวดลายปูนปั้น ชุ่มประตูดั้ง ลายแกะสลักไม้ และตัวตึกสีส้มสวยงาม เป็นความพยายามในการผลักดันผนวกกับความร่วมมือผ่านการความทรงจำร่วมระหว่างคนในชุมชนผสานกับความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา เทศบาลเมืองตะกั่วป่า ชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนาณรงค์สร้างสรรค์ ได้ถูกทำให้ถนนศรีตะกั่วป่ากลายเป็นถนนคนเดินทุกวันอาทิตย์เป็นการท่องเที่ยวถนนคนเดินที่สามารถดึงดูดให้ผู้คนมาท่องเที่ยวเมืองเก่า เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นกลับมาใช้ชีวิตชีวาและสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ผ่านการให้คุณค่าและความหมายของการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูและเสมือนเป็นการเรียกอดีตกลับคืนมาสะท้อนผ่านถนนคนเดินตะกั่วป่าในการคุณค่ากับพื้นที่และปรับไปสู่การท่องเที่ยวและได้มีสิ่งที่มีคุณค่าและน่าสนใจมากมายที่เป็นสิ่งหาได้ยากในสังคมปัจจุบันที่คนในชุมชนพยายามเรียกคืนกลับมา ทำให้กลายเป็นถนนสายวัฒนธรรมเมืองตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือจากชาวชุมชนมาจำหน่ายอาหารขนมพื้นบ้านมากมายอาทิ ขนมบ้า ออโป่ง ขนมเบื้อง ขนมโค เป็นต้นและได้สัมผัสบรรยากาศของวิถีชีวิตเก่าๆ ภายในบ้านสไตล์ชิโนโปรตุกีส ซึ่งคนในชุมชนเรียกกันสร้างสรรค์สร้างและเรียกคืนกลับมาอีกครั้งภายใต้บริบทเดิม สิ่งเหล่านี้ได้แฝงไว้ด้วยวิถีชีวิตของผู้คนผ่านปฏิสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่และพลวัตของคนในชุมชนที่ทำให้เห็นถึงจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ถูกกลายมาเป็นกระแสการท่องเที่ยว

จากปรากฏการณ์ข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า พื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าได้ถูกทำให้กลายเป็นถนนคนเดินภายใต้บริบทการท่องเที่ยวได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจถึงการประกอบสร้างและช่วงเปลี่ยนผ่านที่มีสิ่งต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน สถาปัตยกรรมที่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ของถนนศรีตะกั่วป่าประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาจึงทำให้คุณค่าและความหมายของถนนศรีตะกั่วป่าเปลี่ยนแปลงไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการทำพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าให้กลายเป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือ ถนนศรีตะกั่วป่าเมืองเก่าซึ่งเป็นที่ตั้งของถนนคนเดินเมืองเก่าตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เนื่องจากเทศบาลและชุมชนได้นำมาจัดให้เป็นถนนคนเดิน เพื่อนำมาปรับใช้การท่องเที่ยวในบริเวณนี้จึงถูกจัดเป็นถนนคนเดินคือถนนศรีตะกั่วป่าซึ่งเป็นถนนคนเดินที่มีการรวบรวมสินค้าและจำหน่ายอาหารพื้นถิ่นไว้ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้กลับมาทวนระลึกถึงอดีตจนกลายเป็นการท่องเที่ยว เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองตะกั่วป่า กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า และคนในชุมชนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลประเด็นที่ศึกษาคือความเป็นมาของเมืองเก่าตะกั่วป่า การให้คุณค่าความหมายของพื้นที่และกระบวนการประกอบสร้างถนนศรีตะกั่วป่าให้กลายเป็นถนนคนเดิน รวมไปถึงกิจกรรมที่มีบนถนนคนเดินตะกั่วป่าซึ่งเกี่ยวกับการให้การสนับสนุน

และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงการมองคุณค่าของเมืองเก่าตะกั่วป่า รวมไปถึงกลุ่มของนักท่องเที่ยว สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดพังงา โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการนำมาจัดหมวดหมู่ ตีความ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย จากนั้นนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

4. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพพื้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าเมืองเก่า ก่อนถูกทำให้เป็นถนนคนเดิน

เมื่อราว พ.ศ. 693 หรือ 708 ตามคำบอกเล่าของพ่อค้าที่เดินทางมาค้าขายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมืองเก่าตะกั่วป่าชุมชนโบราณตะกั่วป่าแรกเริ่มประวัติศาสตร์ลุ่มแม่น้ำตะกั่วป่า เริ่มจากแหล่งโบราณคดีใกล้ต้นแม่น้ำตะกั่วป่าในเขตอำเภอกะปง จังหวัดพังงา ไปถึงแหล่งโบราณคดีปากแม่น้ำตะกั่วป่า เขตอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ตามคำบอกเล่าของพ่อค้าที่เดินทางมาค้าขายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้กล่าวถึงชื่อเมืองตะโกลา (takola) ว่าเป็นเมืองท่าศูนย์กลางการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า (Takola Emporion) ตั้งอยู่ปากแม่น้ำเมืองโบราณที่บ้านทุ่งตึก หมู่ 3 ตำบลเกาะคอเขา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาในปัจจุบัน คนแถบนี้ส่วนหนึ่งเป็นชาว “بابาย่าหย่า” กลุ่มชนชาว จีน-มลายู ซึ่งมีประเพณี วัฒนธรรม และเครื่องแต่งกายอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยังคงหลงเหลืออยู่บ้างในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าที่ยังคงใช้ชีวิตที่ผูกพันกับสภาพพื้นที่ (สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต, 2550) จากข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเก่าตะกั่วป่าที่เป็นการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ดังเช่นเสียงสะท้อนถึงความเป็นมาของชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่า จากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เมื่อก่อนตะกั่วป่าเป็นแม่น้ำ มีพ่อค้ามาค้าขายนานมาแล้วส่วนมากเป็นพวกคนจีน เมื่อก่อนรุ่งเรืองกับแร่ดีบุก ตอนนี่ไม่มีแล้ว อุดมสมบูรณ์มากเมื่อก่อน แร่ดีบุกเยอะเลย มาสร้างเป็นตึกเก่านี่แหละ ตอนนี่ก็ยังพอมีหลงเหลืออยู่”

(น้ำทองหยอด, สัมภาษณ์ วันที่ 17 ธันวาคม 2557)

“คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่อาศัยเมื่อก่อนพวกจีน มลายู (بابาย่าหย่า) เคยเข้ามาอยู่มีเสื้อผ้าเป็นแบบของตนเองเลย มีประเพณี วัฒนธรรมเข้ามา ตอนนี่ก็ยังเหลืออยู่บ้างนะในพื้นที่ แต่ส่วนมากบริเวณแถบนี้คนจีนจะเยอะ มากับเหมืองแร่ที่นั่นแหละเมื่อก่อนรายได้ดี”

(ลุงทองหยิบ, สัมภาษณ์ วันที่ 13 ตุลาคม 2557)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มคน กลุ่มแรกที่ได้เข้ามาอาศัยเป็นกลุ่มคนจีนในยุคของเศรษฐกิจรุ่งเรืองในการทำเหมืองแร่ และได้มีการนำประเพณีและวัฒนธรรมเข้ามาส่งผลให้ในพื้นที่ที่ยังคงหลงเหลือคุณค่าของอดีต เทียบกับอดีตที่คนในชุมชนได้มีการเล่าแก่ผู้วิจัยให้ปรากฏภาพตามว่าเมื่อแสงสว่างของยุคเหมืองแร่ริบหรี่ลงตามราคาของตลาดโลก ผู้ที่เข้ามาทำกิจการเหมืองแร่ต้องปิดตัวลงไปเหลือทิ้งไว้เพียงร่องรอยไว้เพียงบ้านชิโนโปรตุกีส ที่ยังทรงคุณค่าและตรึงใจของคนในชุมชนตลาดเก่าตะกั่วป่าและนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ดังคำสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เมื่อก่อนที่นี้รุ่งเรืองมาก สังเกตง่ายๆ เลยอาคาร บ้านเรือนของคนจีนที่นั่นมีรูปแบบลักษณะแบบเฉพาะตัวทั้งถนนทั้ง 2 เส้นเลย ถึงตอนนี้ไม่มีเหมืองแร่แล้วแต่ตึกแถวยังพอมิให้แลบ้าง”

(ป่าฝอยทอง, สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

ร่องรอยความเจริญรุ่งเรืองของเมืองเก่าตะกั่วป่าในยุคเหมืองแร่เฟื่องฟู สมัยรัชกาลที่ 7 เพราะบริเวณนี้อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ดีบุก จึงมีคนจีนอพยพเข้ามาทำงานในเหมืองกันเป็นจำนวนมาก และทั้งร่องรอยของวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างตะวันออกและตะวันตก เห็นได้จากอาคารบ้านเรือนร้านค้าของชาวจีนที่เรียกกันว่าซิโนโปรตุกีส บริเวณถนนอุดมธารา และบริเวณถนนศรีตะกั่วป่า (ตลาดใหญ่) ลักษณะเป็นตึกแถวสองชั้นก่ออิฐถือปูน คล้ายกับตึกแถวที่เมืองภูเก็ตมีลวดลายบริเวณช่องลมและระเบียงและมีซุ้มประตูโค้งตามทางเดินด้านหน้า แม้ปัจจุบันธุรกิจเหมืองแร่จะเลิกร้างไป ทว่าตึกแถวโบราณเหล่านี้ยังคงมีร่องรอยของอดีตหลงเหลืออยู่มาก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เหมืองแร่เมื่อก่อนเจริญมาก พังงานี่จังหวัดของเหมืองแร่เลย พอเหมืองแร่เงียบหายไปก็เริ่มจะมีคนมาเที่ยวบ้าง คนที่ชอบพวกของเก่าแก่จะ มาเยอะเมื่อก่อนแถวนี้เงียบเหงากว่านี้มาก จนตอนนี้คนเยอะเข้ามาเที่ยวถนนคนเดินกัน”

(ลุงนมซัน, สัมภาษณ์ วันที่ 17 ธันวาคม 2557)

ดังเช่นเสียงสะท้อนผ่านการเล่าเรื่องถึงความเป็นมาในย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า เมืองพังงาจึงกล่าวได้ว่าได้ผ่านยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ซึ่งมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ก่อนที่จะกลับมายืนหยัดในฐานะเมืองของการท่องเที่ยว ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนคือความเงียบเหงาของชุมชนย่านตลาดเก่าในครั้งอดีต จนในปัจจุบันได้ถูกผลักดันให้เป็นสถานที่โดยการถูกจัดเป็นถนนคนเดินที่ถนนศรีตะกั่วป่าเพื่อเป็นการระลึกถึงอดีตว่าอีกนัยยะหนึ่งคือช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชนอีกทางหนึ่งโดยเป็นการทำและอนุรักษ์พื้นที่พื้นที่ก่อให้เกิดถนนคนเดินตะกั่วป่าที่เห็นทุกวันนี้

2. ถนนศรีตะกั่วป่า: การทำพื้นที่ให้กลายเป็นถนนคนเดินภายใต้บริบทการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวของสังคมไทยในปัจจุบัน นับว่ามีลักษณะสำคัญอย่างมาก นับว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการเน้นการอ้างอิงตัวเองกับอดีตโดยมีการหยิบยกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรมมาใช้เป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (ชนิดา ชิตบัณฑิตย์, 2543: 75) ดังเช่นการท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาก็เช่นกันที่มีการนำฐานของทรัพยากรมาจัดการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จึงกล่าวได้ว่าจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านฐานทรัพยากรอย่างมากเพราะมีทั้งป่าไม้และภูเขา รวมไปถึงเมืองเก่าแก่ที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถมองระลึกและนึกถึงความรุ่งเรืองในอดีตที่ผ่านกาลเวลา ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เมื่อก่อนคนก็มาเที่ยวปกติถ่ายรูปเสร็จก็กลับ แต่ตอนนี้เยอะมากขึ้นเพราะเขามาถนนคนเดินคนเดียวนี้ชอบของเก่ากันเยอะ พังงามีหมดเลยทั้งธรรมชาติ หรือจะมาแบบศึกษาประวัติศาสตร์ เมืองเก่าก็มีครบเลย จึงมีสถานที่ท่องเที่ยวเยอะ”

(พี่ทองเอก, สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

“ถนนคนเดินเป็นการรวมของดีที่คนในชุมชนมีอยู่ ภาครัฐกับคนในชุมชนเฝ้าและร่วมกันจัดขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้มีการมาค้าขายสินค้าของตนเองตั้งที่ถนนศรีตะกั่วป่า เพราะเมื่อก่อนถนนเส้นนี้คึกคักมากคนทำเหมืองแร่กันแถวนี้แหละ”

(น้ำเม็ดขนุน, สัมภาษณ์ วันที่ 13 ตุลาคม 2557)

อย่างไรก็ตามจึงทำให้เกิดเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นการร่วมมือขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพังงา เทศบาลเมืองตะกั่วป่า ชุมชนตลาดใหญ่และชุมชนเสนาอนุสรณ์ มีกำหนดจัดงานทุกวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นพื้นที่เมืองเก่าจากเดิมที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยและมีบางบ้านที่ขายสินค้าหน้าบ้านของตนเองตามแบบปฏิบัติการชีวิตประจำวันที่เคยทำมาตั้งแต่อดีต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคประชาชนจึงร่วมกันจัดถนนคนเดินขึ้นมา “ถนนศรีตะกั่วป่า” สถานที่ตั้งของ “ถนนคนเดินตะกั่วป่า” ในอดีตเคยเป็นถนนสายที่คึกคักที่สุดในจังหวัดพังงา นั้นเพราะย่านนี้มีคนจีนเข้ามาทำเหมืองแร่ดีบุกเป็นจำนวนมากโดยสภาพพื้นที่ยังคงเหลือร่องรอยของความเจริญรุ่งเรืองในอดีตผ่านบริบทของพื้นที่ทั้งสองฟากฝั่งของถนนคนเดินของเมืองเก่าตะกั่วป่า ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ถนนคนเดินที่พังงาจัดทำเพื่อเป็นถนนวัฒนธรรม ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยว อีกอย่างช่วยพัฒนาเศรษฐกิจไปในตัว เพราะคนในชุมชนก็ได้มีการเอาสินค้ามาขาย คือนำถนนคนเดินและบริบทของพื้นที่มาเป็นจุดขาย”

(ป่าจ่ามงกุฎ, สัมภาษณ์ วันที่ 17 ธันวาคม 2557)

“เวลาเราเที่ยว มาเดินชมเมืองเก่าด้วย อาหารก็อร่อย อาหารท้องถิ่นของคนที่นี่เลยนะ คนเฒ่าคนแก่ก็มาขายของกัน บางทีของที่ทำไม่ได้แล้วตอนนี้ก็ยังมีคนอนุรักษ์ไว้ด้วย คนมาเยอะส่วนมากชอบมาหาของกินแปลกๆ ถ่ายรูปกับเมืองเก่า”

(ป่าถั่วพู, สัมภาษณ์ วันที่ 2 มกราคม 2558)

ถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” มีลักษณะเด่นของถนนสายวัฒนธรรม คือ เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา จึงได้นำแนวคิดของกระทรวงพาณิชย์ในการคัดเลือกให้เป็นถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดพังงา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีความเข้มแข็งทางการค้า ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าของจังหวัดมีความเข้มแข็งเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งจะมีกิจกรรมบนเวที อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม ย้อนรำลึกวิถีชีวิตในอดีต สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส สัมผัสบรรยากาศเมืองเก่าในมุมมองของปัจจุบัน ถนนสายนี้ยังรวบรวมการค้าเนินวิถีชีวิตของคนรุ่นปู่ย่า ตา ยาย มาแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินไปในงานโดยมีการจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการแสดงศิลปวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบ ชมพื้นบ้าน อาหารพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม งานฝีมือภูมิปัญญาท้องถิ่น งานจักสานไม้ไผ่ งานหัตถกรรมจากกะลามะพร้าวและสินค้าที่ระลึกหลากชนิด ย้อนรำลึกวิถีชีวิตของบรรพบุรุษในอดีต เช่น การโม่แป้ง การสีข้าวด้วยครกโบราณ การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน ชมนิทรรศการภาพถ่ายโบราณสถาน โบราณวัตถุ ชมขบวนรถโบราณ พิพิธภัณฑสถานบ้านตะกั่วป่า ของเล่นเด็กโบราณ ชมหนังกลางแปลงย้อนยุค และกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้คณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนตลาดใหญ่ และคณะกรรมการเอสเอ็มแอลชุมชนเสนาอนุสรณ์ จึงหวังพลิกฟื้นวันวานของตะกั่วป่าขึ้นมาอีกครั้ง โดยการจัดตั้ง “คณะกรรมการโครงการถนนสายวัฒนธรรม” อาศัยงบประมาณจากโครงการเอสเอ็มแอล เดินหน้าผลักดันจัดถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า

เล่าความหลัง” บนถนนศรีตะกั่วป่า เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2551 จวบจนเข้าสู่ปีที่ 7 ยังได้รับเลือกจากพัฒนาศีกษาพจนกิจกรมชน (พศอช.) ภายใต้การสนับสนุนของมูลนิธิสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้เป็นโครงการนำร่องเมืองเก่าแห่งความสุขอีกด้วย (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของลุงเสน่ห์จันทร์

“พื้นที่นี้ สนับสนุนหลายฝ่ายทั้งคนในชุมชน โดยเฉพาะคนในชุมชนคือใช้เป็นพื้นที่ในการจัดแสดงสินค้าของเก่าและซื้อขายกัน ทำให้เราได้เห็นถึงเอกลักษณ์ของคนท้องถิ่นและบริบทของพื้นที่เอามาขายกันและเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนด้วย”

(ลุงเสน่ห์จันทร์, สัมภาษณ์ วันที่ 13 ตุลาคม 2557)

ปัจจุบันถนนคนเดินตะกั่วป่าได้ถูกยกระดับจากกระทรวงพาณิชย์กระทรวงพาณิชย์ มอบหมายให้สำนักงานพาณิชย์จังหวัดคัดเลือกพื้นที่ในการซื้อขายสินค้าให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัด โดยมีแนวคิดว่าย่านธุรกิจสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่สำหรับแสดงและซื้อขายสินค้าเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์ หรือเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำความโดดเด่นของพื้นที่และสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีผู้ประกอบการค้าส่วนใหญ่เป็นคนไทยที่จำหน่ายสินค้าและบริการของคนไทย (Mostly by Thai) มีผู้นำภาคธุรกิจหรือภาคชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนธุรกิจการค้าให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมของกระทรวงพาณิชย์

ถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” มีลักษณะเด่นของถนนสายวัฒนธรรม คือ เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา จึงได้นำแนวคิดของกระทรวงพาณิชย์ในการคัดเลือก ถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่า เล่าความหลัง” ให้เป็นย่านธุรกิจสร้างสรรค์ของจังหวัดพังงา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ประกอบการในชุมชนมีความเข้มแข็งทางการค้า ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เศรษฐกิจการค้าของจังหวัดมีความเข้มแข็งเติบโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา, 2556)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า กระแสของการท่องเที่ยวของถนนคนเดินเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ตั้งอยู่ที่ถนนศรีตะกั่วป่าพบว่าจะมีสภาพแตกต่างกับบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยวในจังหวัดพังงาที่จะขึ้นชื่อในเรื่องการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในขณะที่วิถีชีวิตของเมืองเก่าตะกั่วป่าสามารถทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงพลวัตการเคลื่อนผ่านไปสู่การพัฒนาไปสู่กระแสการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Silberberge (1995 อ้างถึงใน เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์ 2555) ได้กล่าวว่าการเยี่ยมชมของบุคคลจากภายนอกชุมชนซึ่งเกิดจากแรงจูงใจทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนให้สนใจในประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิชาการ หรือวิถีชีวิตรวมไปถึงมรดก ซึ่งเกิดขึ้นจากคนในชุมชนมีการอนุรักษ์โดยการนำทุนทางมรดกในชุมชนที่สืบเนื่องจากอดีตมาปรับใช้ ถูกขับเคลื่อนให้กลายเป็นกระแสการท่องเที่ยว และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและนำมาเป็นจุดขายซึ่งจะนำมาเป็นสินค้าโดยใช้สิ่งที่อยู่ในชุมชนมาเป็นจุดขายดังแนวคิดของ Appadurai (1986 อ้างถึงใน ปฏิญญา ลิมโฬารสุขสกุล 2554) ซึ่งได้กล่าวว่าการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) เป็นการศึกษาชีวิตประวัติของสิ่งของ โดยมองสิ่งของในฐานะสิ่งสร้างทางวัฒนธรรมที่ถูกนิยามให้มีความหมาย

เฉพาะเจาะจง และได้รับการจำแนกหรือยกเลิกการเป็นวัตถุหรือสินค้า “สินค้า” จึงเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั่วไป การดำรงอยู่ของสินค้าเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดถนนคนเดินเมืองเก่าตะกั่วป่าขึ้น นั่นก็คือการทำบริบทของพื้นที่เมืองเก่าให้กลายเป็นสินค้าในบริบทของการท่องเที่ยว โดยมีการให้คุณค่าและความหมายของบริบทของพื้นที่ที่เป็นสิ่งที่ถูกให้คุณค่าและความหมายของพื้นที่ตามแนวคิดของ Foucault 1967 (อ้างถึงใน ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง, 2554) ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ของพื้นที่ในสภาพความเป็นจริง พื้นที่ไม่ได้ถูกแบ่งประเภท ด้วยความเหมาะสมของการจัดวางองค์ประกอบของพื้นที่เพียงอย่างเดียว แต่พื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่ที่ถูกกระทำจากผู้ใช้ประโยชน์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งถนนคนเดินตะกั่วป่าถูกให้ความหมายแตกต่างกันออกไปแต่คุณค่าของเมืองเก่ายังคงอยู่แม้ว่าเวลาจะผ่านพ้นไป กล่าวคือเมืองเก่าตะกั่วป่าในอดีตเป็นยุคของเหมืองแร่ดีบุกที่มีความรุ่งเรืองอย่างมากและมีการสร้างสถาปัตยกรรมเก่าแก่ บ้านเรือนอาคารเก่าแก่ขึ้นมาที่ยังคงหลงเหลือร่องรอยจนถึงปัจจุบันจึงถูกจัดให้เป็นกระแสนของการท่องเที่ยวและถูกทำให้ถนนศรีตะกั่วป่ากลายเป็นสินค้าในรูปแบบของถนนคนเดินตะกั่วป่า

5. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการทำให้ถนนศรีตะกั่วป่ากลายเป็นถนนคนเดิน ควรกำหนดนโยบายให้คนในชุมชนมีสิทธิเข้ามาค้าขายก่อนคนภายนอก โดยกำหนดสัดส่วนให้คนในชุมชนกับคนภายนอกชุมชนเป็น 2 ใน 3
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับถนนคนเดินควรมีนโยบายให้เป็นถนนสายวัฒนธรรมโดยการให้พ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาขายสินค้าแต่งกายด้วยชุดประจำถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์
3. หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายให้มีการบรรจุอาหารที่นำมาจำหน่าย ตลอดจนถึงสินค้า และผลิตภัณฑ์ให้ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทางสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีการทำทะเบียนประวัติของพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาค้าขาย โดยให้มีสัดส่วนของคนในชุมชน 2 ใน 3 สามารถเข้ามาทำทะเบียนประวัติเพื่อค้าขายได้
2. ควรให้มีการจับฉลากทุกสัปดาห์ เพื่อให้โอกาสพ่อค้าแม่ค้าในชุมชนที่เกินโควตาสามารถเข้ามาค้าขายในถนนคนเดินได้เป็นการกระจายโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม
3. พ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาขายสินค้าควรกำหนดให้แต่งกายชุดบาบ๋าหย่าหรือชุดประจำภาคได้ที่แสดงถึงอัตลักษณ์
4. พ่อค้าแม่ค้าควรเลือกใช้วัตถุดิบ และบรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติในการจัดจำหน่ายสินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนานโยบายและการส่งเสริมการอนุรักษ์ถนนคนเดินตะกั่วป่ารวมทั้งการศึกษาผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เข้ามาของกระแสการท่องเที่ยว

6. บรรณานุกรม

- เกரியงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2555). *ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงไทยหาอดีต : กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. (2543). “การท่องเที่ยวไทย: อุตสาหกรรมขาย “สังคมอุดมคติ” ในโลกทุนนิยม.” วารสารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 26, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 71-103.
- เทศบาลเมืองตะกั่วป่า (ออนไลน์). 2557. เข้าถึงได้จาก:
http://www.takuacity.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=114&Itemid=1249. (2 ธันวาคม 2557).
- ท่องเที่ยวประเทศไทยเมืองเก่าตะกั่วป่า (ออนไลน์). 2557. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.dooasia.com/trips/detail.php?id=360>. (2 ธันวาคม 2557)
- ปริญญา ลีมีโฬารสุขสกุล. (2554). *มวยไทย : กระบวนการกลายเป็นสินค้าในกระแสความทันสมัย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา.
- ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง. (2554). *ที่ว่าง ที่สร้างให้เกิดความยั่งยืนทางสังคม : กรณีศึกษาความสัมพันธ์ของพื้นที่ว่าง และการปฏิบัติการ ทางสังคม ของพื้นที่เมืองเก่าลาพูน ตำบลในเมือง จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา. (2556). *เอกสารแนะนำย่านธุรกิจสร้างสรรค์*, พังงา: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพังงา.
- สำนักศิลปากรที่ 15 ภูเก็ต. (2550). *ทุ่งตึกเมืองท่าการค้าโบราณ*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์.
- Appadurai, Arjun. (1986). *The Social Life of Thing: Commodities in Culture Perspective*. New York: University of Cambridge.
- Silberberg, Ted. (1995). “Cultural tourism and business opportunities for museums and heritages sites.” *Tourism Management* 16, 5 (August): 361-365.
- Zeppel Heather, Colin Michael Hall. (1992). “Arts and heritage tourism.” In *Special interest tourism*, 47–68. Edited by Betty Weiler and Colin Michael Hall. Routledge London.

ประวัติผู้วิจัย

1. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ-นามสกุล	สกาวรัตน์ บุญวรรณ	
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักศึกษาปริญญาโท คณะศิลปศาสตร์ สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่	
วัน เดือน ปี เกิด	24 สิงหาคม 2534	
ที่อยู่ปัจจุบัน	3 หมู่ที่ 1 ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา 95000	
เบอร์โทรศัพท์	073-270059	
เบอร์โทรสาร	-	
เบอร์โทรศัพท์มือถือ	081-0922594	

2. ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ.ที่จบ	วุฒิการศึกษา	สาขาวิชา	สถาบันที่จบ
2556	ศิลปศาสตร บัณฑิต	ชุมชนศึกษา	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

3. ประวัติการทำงาน

ช่วงปี พ.ศ.	ตำแหน่ง	หน่วยงาน
-	-	-

4. ผลงานด้านการวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว

คือ โครงการเรื่องวิถีชีวิตการปรับตัวของคนในชุมชนย่านเมืองเก่าท่ามกลางสังคมทันสมัย: กรณีศึกษาถนนนางงาม จังหวัดสงขลา

งานวิจัยที่กำลังดำเนินการ

วิทยานิพนธ์เรื่อง : เมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างภาพเพื่อการโยยหาอดีต

ชื่อเรื่อง พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีหาอดีต
Title Old Town Takuapa: Identity Construction for Nostalgia Tourism

ชื่อเรื่องสั้น อัตลักษณ์พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
Running title Identity of Old Town Takuapa

ผู้พิมพ์ สกาวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ตถวา บุญปรากฏ
Authors Sakawrat Boonwanno and Kettawa Boonprakarn

ที่อยู่ ภาควิชาสารัตถศึกษา สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110
อีเมล : Sakawteoy@hotmail.com

Address Department of Educational Foundation, Human and Social Development, Faculty
of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hatyai District, Songkhla Province
90110
E-mail : Sakawteoy@hotmail.com

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว ถวิลหาอดีต

บทคัดย่อ

งานวิจัยศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อ การท่องเที่ยวถวิลหาอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่า ตะกั่วป่า ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน อาทิ คนเฒ่าคนแก่ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้จัดกิจกรรม ผู้ประกอบการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ ภาครัฐ เช่น พ่อค้าแม่ค้า ชาวบ้านผู้อาศัยที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวที่เที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสังเกต แบบไม่มีส่วนร่วมจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในย่านเมืองเก่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความและสร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ พบว่าการประกอบสร้าง ความหมายใหม่โดยการถูกทำให้กลายเป็นกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต เป็นการรื้อฟื้น อัตลักษณ์อดีตผ่านการประกอบสร้างกิจกรรม การแต่งกายแบบชุดพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง เป็นการสร้าง อัตลักษณ์ชุมชนไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมทำให้กลายเป็นสินค้าและสามารถจัดจำหน่ายเพื่อรับใช้ การท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านกระบวนการอนุรักษ์รวมถึงการนำรากเหง้า ของคนมาพัฒนาชุมชนให้อยู่รอดโดยการให้ทุนจากอดีต

คำสำคัญ : พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์ การท่องเที่ยว ถวิลหาอดีต

Old Town Takuapa: Identity Construction for Nostalgia Tourism

Abstract

This research aims to investigate the construction of an identity for nostalgia tourism in the Old Town Takuapa. The data of this qualitative research were collected from in-depth interviews of 10 informants consisting of elderly people who could provide historical data, activities organizers, local entrepreneurs, state officials, vendors, residents of the Old Town and tourists visiting the area. In addition, data were collected through non-participant observations. In data analysis, the data were classified, interpreted, concluded, and presented with analytical description. The results showed that constructing a new meaning by organizing activities to make the area a nostalgia tourist destination is to revive the past identity through constructing it with activities, traditional local costumes and dishes. Culture is commoditized to serve tourism, add value, and economic value to them. This is conducted through conservation and development of the community roots for survival by utilization of capital of the past.

Keywords: Old Town Takuapa ,constructing an identity ,tourism ,nostalgia

บทนำ

ตะกั่วป่าหรือ “ตะโกลา” เป็นชุมชนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยโบราณในบริเวณแม่น้ำตะกั่วป่า ในฐานะเป็นเมืองท่าจอดเรือและศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าเป็นของชนหลายเชื้อชาติ นักปราชญ์ทางโบราณคดีเชื่อว่า ชุมชนตะกั่วป่าโบราณหรือเมืองตะโกลาเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ตะกั่วป่าจึงเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่โบราณ เป็นที่รู้จักของคนหลายเชื้อชาติทั้งจีน อินเดีย อาหรับ ในชื่อเมืองตะโกลา (Takola) เป็นศูนย์กลางการค้าขาย และเป็นเส้นทางลัดขนสินค้าข้ามคาบสมุทรมลายู จากฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทย ในสมัยรัตนโกสินทร์ (Cultural Office in Phangnga and Takuapa municipality, M. PS. PS)

อดีตที่รุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่านับว่าเป็นเมืองเก่าที่เต็มไปด้วยแร่ดีบุก ที่ถือเป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญที่นำมาสู่การประกอบกิจการเหมืองแร่ที่นับว่าสร้างรายได้ ก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อรายได้ทางเศรษฐกิจและช่วยสร้างอาชีพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนทำงานเหมืองแร่และมีการจัดเก็บภาษีทำให้ประเทศมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จนได้รับการขนานนามว่านครหลวงแห่งดีบุก ทำให้มีความเจริญมีแรงงานเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในย่านตลาดเก่าทำให้เต็มไปด้วยผู้คนทั่วสารทิศที่เข้ามายังเมืองนี้ ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาคธุรกิจโรงแรม ร้านค้า ร้านอาหาร โรงภาพยนตร์ และกิจกรรมบันเทิงการขยายตัวในยุคของการทำเหมืองแร่ (Ongsakul and Ongsakul, 2014)

ด้วยความรุ่งเรืองจากอดีตพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการประกอบสร้างให้เป็นพื้นที่ของการถวิลหาอดีตและปรับใช้โดยการนำทุนจากอดีตมาปรับให้สอดคล้องกับการกลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คนในพื้นที่ประสงค์การเรียกอดีตที่เคยเป็นความทรงจำกลับคืนมา (วีระ ตันติวานิช, สัมภาษณ์ 28 มีนาคม 2558) จากพื้นที่ที่เคยเงียบและเหงาจากการยุบตัวของเศรษฐกิจเหมืองแร่ ได้กลับมาอีกครั้งผ่านกิจกรรมที่รังสรรค์ผ่านการจำลองภาพและการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมในอดีตมาเป็นจุดขาย ท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการไหลตามของทุนนิยม การที่คนในพื้นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนและปรับตัวโดยการนำทุนจากอดีตมาปรับใช้เช่น การนำอัตลักษณ์มาประกอบสร้างเพื่อการชวนนึกถึงอดีต การปรับเปลี่ยนการให้คุณค่าและความหมายของพื้นที่จากเดิมที่เป็นที่อยู่อาศัยแต่ได้เพิ่มความหมายใหม่เป็นการให้คุณค่ากลายเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม (Watanasawad, 2012)

ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าว การนำกระแสการท่องเที่ยวผ่านการรื้อฟื้นอดีตของคนในชุมชนด้วยแนวความคิดของ Hall (1997) ได้กล่าวว่าการนำระบบสัญลักษณ์ผ่านการพิจารณาเป็นภาพตัวแทนเป็นการนำเสนอความจริงที่มีขั้นตอนในการนำเสนอออกมาผ่านการสื่อสาร ผ่านความนึกคิดเป็นการสร้างภาพแทนความจริง (representation) เป็นหนึ่งในการนิยามความหมายเป็นหนึ่งในผลผลิตทางวัฒนธรรม (the product of culture) เป็นการได้ความหมายของสรรพสิ่ง ในโลกยุคหลังสมัยใหม่ (postmodern time) มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านกระบวนการคิดที่ทำให้แต่ละคนความหมายสิ่ง

นั้นๆ แตกต่างกันการจำลองอดีตผ่านการประกอบซ้ำผ่านภาพตัวแทนที่ถูกประดิษฐ์สร้างผ่านคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การรับรู้หรือจัดระบบประสบการณ์ชีวิตด้วยการโหยหาอดีตถือเป็นกลไกในทางจิตวิทยาเพราะเป็นพื้นฐานในการก่อร่างสร้างความเป็นตัวตนหรือภาพร่างของอัตลักษณ์ที่มีความนึกคิดถึงอดีตผ่านประสบการณ์และการหล่อหลอม ผ่านวิถีคิดหรือวิธีการให้ความหมายกับสิ่งนั้น ผ่านการผลิต การปรับแต่ง เพื่อให้เข้ากับบริบท (Yanyongkasemsuk, 2012) การโหยหาอดีตเป็นขบวนการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงอัตลักษณ์ (Identity) ระหว่างการเปลี่ยนผ่านของช่วงชีวิต ดังนั้นจึงทำให้เห็นภาพว่าการที่มีความนึกคิดถึงวันวานที่เคยมีความสุขจากสถานที่เดิม ที่เรามองทุกครั้งหวนให้นึกถึงอดีต ทำให้เกิดการโหยหาอดีตอยากกลับไปแบบวันวานที่เคยมีความสุข ดังแนวคิดของ Kelly (1986) ให้ความหมายของการโหยหาอดีตว่า การสร้างภาพตัวแทนโดยมีการผลิตซ้ำหรือฉายซ้ำจาก โดยผ่านความทรงจำ ด้วยการมอยย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์อดีตขึ้นมาอีกครั้ง เรียกว่าการโหยหาอดีตมีการสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับอดีต สามารถยืนกับตัวเองและกล่าวอ้างถึงผู้อื่นได้ เป็นการสมมุติถึงโลกที่ผ่านไปแล้วแต่ได้รับการจำลองขึ้นมาใหม่ นั่นคือ “ภาพอดีตที่แท้จริง” ประสบการณ์การที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในอดีต เป็นฐานที่มั่นคงที่สำคัญของการโหยหาอดีตหรือการถวิลหา รวมทั้งเป็นที่มาของแรงบันดาลใจในเรื่องเล่า หรือว่าการที่จะรื้อฟื้น การจำลองเพื่อเป็นการเรียกร้องหาอดีตให้หวนกลับมาบังเกิดผลในความจริง ประสบการณ์โหยหาอดีตของมนุษย์คือประสบการณ์ชีวิตและจิตวิญญาณที่ถูกหลอมรวมจากคนในพื้นที่ดังกรณีศึกษา เป็นที่มาของการนิยามความหมายที่คนในชุมชนร่วมกันสร้างรวมถึงความหมายใหม่ที่ถูกสถาปนาขึ้นภายใต้บริบทการท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้จากปรากฏการณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่าพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการประกอบสร้างอัตลักษณ์อย่างไร ที่จะมีการนำอดีตมาไว้ในปัจจุบัน เพื่อดึงดูดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าได้สัมผัสกับกลิ่นไอของอดีต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวถวิลหาอดีตในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ประกอบด้วย คนเฒ่าคนแก่ที่สามารถให้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้จัดกิจกรรมผู้ประกอบการในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐ เช่น พ่อค้าแม่ค้า เป็นชาวบ้านที่อาศัยในพื้นที่ย่านเมืองเก่า และนักท่องเที่ยวชาวไทยหรือต่างประเทศที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้ยังสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นการสังเกตกิจกรรม อาทิในพื้นที่ย่านเมืองเก่าพิจารณาถึงสถาปัตยกรรมของตึกชิโนโปรตุกีส ต่อมาคือการวิเคราะห์การนำบริษัทเหมืองแร่มาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว การสวมใส่ชุดบาบาย่าหยานในกิจกรรมต่าง ๆ เป็น

การนำของเก่า อาทิมาจัดไว้ในพิพิธภัณฑ์โดยการเล่าเรื่อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำมาจำแนกหมวดหมู่ ีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผล

1. ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเมืองแห่งธุรกิจเหมืองแร่

อัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีคุณค่าและความหมายต่อการประกอบสร้างเป็นชุมชน ในปัจจุบัน เนื่องจากเริ่มมาจากยุคของการทำธุรกิจเหมืองแร่ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งแร่ จึงมีการ เข้ามาทำธุรกิจเป็น และเข้ามาประกอบธุรกิจเป็นจำนวนมากทั้งเข้ามาเป็นกู่ดีเหมือง กรรมกรเหมืองแร่ การค้าขายของกลุ่มคนจีนฮกเกี้ยนและในเวลาเดียวกันได้มีการวัฒนธรรมของกลุ่มคนจีนมาด้วย จนทำให้เกิดความเป็นพหุวัฒนธรรมและการตั้งถิ่นฐานในการเข้ามาตั้งหลักปักฐานในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า ที่เป็น พื้นที่ที่ถูกมองว่าเป็นแหล่งโซคลาภของกลุ่มคนที่เข้ามาในตะกั่วป่าขณะนั้น (Ongsakul and Ongsakul, 2014)

จากอดีตที่รุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่าอันได้แก่เคยเป็นเมืองท่าจอดเรือ และเส้นทางในการขนสินค้า จากคาบสมุทรมาลายูในฝั่งทะเลอันดามันไปยังอ่าวไทย เมืองเก่าแห่งนี้จึงเต็มไปด้วยแร่ดีบุกที่เป็นทรัพยากร หลักไปสู่กิจการการทำเหมืองแร่ดีบุกที่เคยมีหลักฐานบันทึกไว้ผนวกกับคำบอกเล่าของคนในชุมชนว่า เหมืองแร่มีการทำกันมากทางภาคใต้เพราะฐานทางทรัพยากรที่ดี นับมาตั้งแต่สมัยอยุธยาประมาณปี พ.ศ. 2061 เป็นต้นมา (Seublah ,2005) ตามคำบอกเล่าของคุณลุงที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่าที่บอกกล่าวแก่ผู้วิจัยว่า เมืองตะกั่วป่านั้นมีฐานทางทรัพยากรมากในบริเวณภาคใต้มากที่สุดคือเมืองภูเก็ต เมืองถลาง เมืองพังงา และเมืองตะกั่วป่าและเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญ จนทำให้ชาวจีนอพยพมาทำเหมืองแร่เป็นจำนวนมาก ดังคำ สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ทำธุรกิจเหมืองแร่จำนวนมากในรัชกาลที่ 3 เป็นสาเหตุหลักที่มีการเข้ามาของกลุ่มคน จีนฮกเกี้ยน โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานมารับจ้างทำเหมืองแร่ ขายแรงงานบ้าง ใช้แรงงาน รับจ้างทำงาน ตามร้านอาหาร ยุคของเหมืองแร่ขยายกว้างมากกับเมืองตะกั่วป่า สมัยก่อนคนจะเดินไปมาหาสู่กัน ตลอดทั้งสาย จะมีโรงแรมเต็มไปหมดมีประมาณ 10 กว่าแห่ง มีห้างรวมไปถึงโรงหนัง คนตะกั่วป่า จะมีลักษณะหน้าตาดีเพราะได้รับการผสมของกลุ่มคนจีน เมืองตะกั่วป่าในสมัยก่อนจึงเป็นเมืองที่ ไม่เคยหลับไหลนะ แต่ว่าตะกั่วป่าในปัจจุบันยังคงมีหลงเหลือแต่บริษัทที่ได้ปิดกิจการไปแล้วในการ ทำเหมืองแร่ให้ได้เห็น เหลือแต่แค่บริษัท...”

(รักษาติ บุญญานวัตร, สัมภาษณ์ วันที่ 27 มีนาคม 2558)

ต่อมาเมื่อกิจการเริ่มดีขึ้นได้มีการก่อจลาจลของกลุ่มฮกเกี้ยนและได้มีกลุ่มชาวจีนบางส่วนได้แยกย้าย กันกลับประเทศ กลุ่มเชื้อสายจีนที่เข้ามาทำธุรกิจเหมืองแร่มักจะประกอบอาชีพแตกต่างกันออกไปแยกตาม สายงานและอัตราแรงงานของเมืองตะกั่วป่า ยุคของเหมืองแร่ในขณะนั้นโดยมีผลประโยชน์ของเหมืองแร่ ก่อให้เกิดการจลาจลและทำให้เกิดเหตุการณ์การสงบลงจนทำให้คนจีนส่วนใหญ่หนีกลับประเทศทำให้ชบเซา

ในที่สุด กล่าวได้ว่ายุคทองของเหมืองแร่ที่เข้ามาในเมืองตะกั่วป่าทำให้เกิดความคึกคักและเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดแหล่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือนอย่างสะดวกสบาย ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนไปเมื่อพิษของเศรษฐกิจเข้าครอบงำทำให้ราคาดีบุกตกต่ำส่งผลกระทบต่อเมืองตะกั่วป่าให้ซบเซาลงตามราคาของเหมืองแร่ของตลาดโลกตามไปด้วย แม้เหมืองแร่ดีบุกจะปิดตัวลงไปพร้อมกับยุคความรุ่งเรืองของเหมืองแร่ในตะกั่วป่าสิ่งที่ยังคงเหลือร่องรอยไว้เป็นหลักฐาน โดยมีการนำกลิ่นไอที่ยังครุ่นในความทรงจำของยุคเหมืองแร่ โดยการในเมืองเก่าที่เคยเป็นธุรกิจในการค้าขายในอดีต นำมาประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์เพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยาอดีต (ดังภาพที่ 1)

2. การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีตให้กลายเป็นสินค้า

การรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชนโดยการทำให้ความทรงจำส่วนบุคคลเชื่อมต่อกันเป็นความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชนผ่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือความทรงจำร่วมกันของคนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชุมชนคือความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชนที่ถูกการหล่อหลอมกันผ่านคำบอกเล่าของผู้ที่มีความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องเล่าผ่านบุคคลที่ได้ผ่านความทรงจำทางสังคมผ่านสภาพเมืองเก่าและสภาพเหตุการณ์ในอดีตให้กับบุคคลรุ่นหลังได้ฟังถึงเรื่องราวความงดงามมีคุณค่าของอดีตที่เคยรุ่งเรือง เมืองเก่าตะกั่วป่าตามหลักฐานที่เคยปรากฏมาแต่เดิม โดยการนำอดีตมารื้อฟื้นผนวกกับความหมายที่ถูกผลิตสร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการจำลองทางประวัติศาสตร์ ทั้งสถาปัตยกรรม อาหารพื้นถิ่น การแต่งกายพื้นเมือง ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น การรื้อฟื้นอดีตให้เป็นสินค้าในปัจจุบัน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

2.1 ตึกโบราณ สิ่งที่มีคุณค่าในอดีตถูกปรับเพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ย่านค้าขายที่คึกคักมีการแปรเปลี่ยนมาเป็นย่านที่อาศัยของคนดั้งเดิมหรือกลุ่มผู้คนที่มีการหวงรำลึกถึงความรุ่งเรืองในอดีต ส่วนในรุ่นหลานจะทยอยออกมาอยู่ย่านยาว ถนนอุดมธาราของตลาดใหญ่ตะกั่วป่าโดยเมืองนี้กล่าวได้ว่าการเก็บอดีตไว้เป็นอย่างดีภายใต้รูปทรงของสถาปัตยกรรมเก่าแก่โดยผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับปะคนหนึ่งที่เคยผ่านร้อนผ่านหนาวและได้เห็นสภาพของตึกเก่าในรุ่นแรกเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ตึกรุ่นแรกนี่ตึกจีนที่ถนนอุดมธารานั่น นั่นคือตึกรุ่นแรกๆเลย เมื่อก่อนตั้งอยู่ที่ถนนอุดมธารา ซึ่งเป็นตึกแถวสองชั้นติดต่อกัน เสาก่ออิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใหญ่ติดกับฝาผนังเลยแล้วหน้าอีกหลังคาก็มุงกระเบื้องและก็ทรงอะไรนี้แบบจีนหมดเลยสร้างประมาณปี 2386 แถวนั้นแหละ ความเจริญมีมากการค้าขายนั้นแหละบุกเบิกเลยนำความเจริญมาให้ ตึกก็เลยผุดขึ้นเลย สวยมากหายากแล้วเดี๋ยวนี้ตึกแบบนี้...”

(ประวัติฯ ลิมสกุล, สัมภาษณ์ วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ฉากของอดีตที่ถูกเก็บอยู่ภายใต้สถาปัตยกรรมอันเก่าแก่ได้ถูกนำมาประกอบสร้างเป็นกิจกรรมในการอนุรักษ์ทั้งการนิทรรศการ วัฒนธรรม ประเพณี ถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เป็นต้น ล้วนจัดขึ้นภายใต้

ฉากหลังของสถาปัตยกรรม ที่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีจุดเด่นที่ดึงดูดกับนักท่องเที่ยวคือเรือนแถวแบบ **เตี้ยมฉู่** ทั้งสองฟากฝั่งของถนน และลวดลายปูนปั้นต่างๆ อาทิ เครื่องเคลือบไม้ มาลีระบัดช่อ หรือสัตว์ในนิทานปรัมปรา รวมทั้งหัวเสาแบบไอโอนิกและโครีเทียนที่ประดับตัวอาคาร Purotakanon (2015) สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์และมีคุณค่าของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าถูกนำมาเป็นจุดที่ถูกทำให้เป็นจุดขายทางวัฒนธรรม รับประทานการท่องเที่ยววิถีชีวิตที่เคยเลือนหายไปแล้วผ่านตึกอาคาร

2.2 บทนำย่อหยา: การแต่งกายที่ถูกหรือฟื้นฟูสวมใส่ในงานถนนคนเดินและหน่วยงานของรัฐ

ชุดแต่งกายของ “ปะบ๋า ย่าหยา” นับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า แสดงถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชนชาวจีน-มลายูที่มีการรับเข้ามาจากอดีตเป็นกลุ่มลูกครึ่งมลายู-จีนที่มีวัฒนธรรมผสมผสาน มีการสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ขึ้นมาโดยเป็นการนำวัฒนธรรมจีน และมลายูมา รวมกันคนในชุมชนตะกั่วป่ามีการอนุรักษ์วัฒนธรรมผ่านเครื่องแต่งกายโดยการประกอบสร้างผ่านกิจกรรม โดยการนำชุดพื้นเมืองปะบ๋า ย่าหยามาใส่จากอดีตที่เคยสวมใส่ตามบ้านเรือนและได้เลือนหายไปตามอดีต จากการเข้ามาของกระแสการท่องเที่ยวนำพามาสู่ความทันสมัยทำให้ผู้คนให้ไปบริโภคความทันสมัย แต่งกายตามยุคสมัยที่แปรเปลี่ยนไปจนหลงลืมเครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่น (ดังภาพที่ 2)

ในปัจจุบันเครื่องแต่งกายของปะบ๋า ย่าหยาได้มีการถูกเรียกกลับมาอีกครั้งเพื่อรับประทานการท่องเที่ยว นำการแต่งกายมาปรับใช้กับกิจกรรมผ่านวัฒนธรรมเก่าแก่ที่จัดขึ้น อาทิ มีการรณรงค์ให้กลุ่มแม่ค้าขายของในถนนคนเดิน กิจกรรมเปิดเมืองเก่าที่ถูกนำมาเป็นอัตลักษณ์ในการแต่งกายต่อสายตาของนักท่องเที่ยว เสมือนการเรียกอดีตกลับมาเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาผลิตซ้ำ (Repetition) หรือสร้างเป็นแบบจำลอง (Replica) เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีแบบเก่าแก่ ถูกเรียกกลับมาโดยมีการร่วมรณรงค์กันให้ใส่ชุดปะบ๋า ย่าหยาในทุกวันพฤหัสบดีที่ห้างร้าน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังมีร้านขายเสื้อผ้าที่จำหน่ายชุดปะบ๋า ย่าหยาให้ทุกกลุ่มคนสามารถเลือกหาได้อีกด้วย นับว่าเป็นต้นแบบในการรื้อฟื้นการแต่งกายที่เก่าแก่กลับมาเพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันโหยหาในการสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบพื้นถิ่นที่เคยเลือนหายไปให้กลับมาอีกครั้งในปัจจุบัน

ชุดแต่งกายแบบปะบ๋า ย่าหยานอกจากถูกยกระดับภายในหน่วยงานแล้ว การนำชุดปะบ๋า ย่าหยามาใช้ในการจัดงานและกิจกรรมภายใต้บริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าการโหยหาอดีตในระดับสังคมที่มีการปรับทุนทางวัฒนธรรมการแต่งกายในอดีตนำมาหรือฟื้นฟูและตัดตกแต่งใหม่อีกครั้งตามแบบยุคสมัยและนำมาเป็นชุดพื้นเมืองของตะกั่วป่าอีกครั้งผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ร่วมกันจัดขึ้นตามแบบฉบับของเมืองของความเป็นพหุวัฒนธรรม อีกนัยหนึ่งเป็นการยกระดับการท่องเที่ยวให้ผู้พบเห็นที่มีความสนใจในการแต่งกายแบบพื้นถิ่นสามารถเลือกหาผ้าแบบปะบ๋า ย่าหยาที่ถูกนำมาจัดจำหน่ายโดยคนในชุมชนเพื่อตอบรับกับกระแสการท่องเที่ยว

2.3 ขนบโบราณกับการทำให้เป็นของฝาก

การประกอบสร้างคุณค่าและความหมายของขนมพื้นเมืองในย่านพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่ากรรมวิธีในการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมยังมีการยึดโยงจากอดีตคือการถนอมอาหาร ในสมัยก่อนมีการผลิตอาหารพื้นถิ่นเพื่อให้เหมาะสมกับการเดินทางของเหมืองแร่ ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 3-4 วันในการเดินทางไปถึงเหมือง การผลิตขนม อาหารจึงต้องตอบสนองกับการเดินทางที่สามารถเก็บไว้ได้ และสามารถอยู่ระหว่างการเดินทางและในการผลิตอาหารนั้นในอดีตได้ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบันให้เป็นของขึ้นชื่อของอำเภอตะกั่วป่าในปัจจุบัน

โดยมีการถูกนำมาทำให้เป็นสัญลักษณ์ของเมืองตะกั่วป่า ที่กลายเป็นของฝาก และมีชื่อเสียงมีการนำแพ็คเกจแบบใหม่มาประกอบสร้างให้มีตราสัญลักษณ์ของคำว่าตะกั่วป่าโดยถูกปรับเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมที่เป็นแค่อาหารที่ทำกินภายในครัวเรือนและรับประทานในขณะไปเป็นกรรมกรเหมืองแร่ แต่ปัจจุบันอาหารบางชนิดแม้จะเลือนหายไปแล้วก็นำมาถูกให้คุณค่าโดยใส่ความเป็นตะกั่วป่าและเรื่องราวของเหมืองแร่เข้าไปจนกลายเป็นวัตถุดิบค้าในทางวัฒนธรรมนำมาจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเสมือนเป็นการประกอบสร้างอัตลักษณ์ให้กับคนในพื้นที่ด้วยในการให้ความหมายในปัจจุบันที่ถูกเปลี่ยนภายใต้บริบทการท่องเที่ยวกลายเป็นของขึ้นชื่อและกลายเป็นของฝากเมื่อมาที่ตะกั่วป่าก็จะได้รับการกล่าวถึง

ด้วยทุนทางอดีตของบริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าก็ให้เกิดมีกิจกรรมขึ้นภายใต้บริบทการท่องเที่ยววิถีอดีต เนื่องจากมีการนำทุนจากอดีตอันเป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น มาประกอบสร้างให้เป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม นอกเหนือจากการอนุรักษ์ฟื้นฟูแล้วนั้นยังนำมาสู่รายได้เศรษฐกิจในพื้นที่อีกด้วยเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกหนึ่งทาง

3. พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างกิจกรรมและเรื่องราวในอดีต

3.1 ถนนสายวัฒนธรรม: เมืองเก่าเล่าความหลัง

ถนนสายวัฒนธรรมตะกั่วป่าเมืองเก่าเล่าความหลัง เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของอดีต ที่สอดแทรกภายใต้กิจกรรมเพื่อการย้อนอดีตวิถีชีวิตของคนตะกั่วป่าที่เคยมีในปัจจุบันหรืออาจจะเลือนหายไปแล้วบ้างนำมาสร้างเป็นถนนคนเดิน โดยนำทุนทางมรดกวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตเรียบง่ายของคนตะกั่วป่าที่มีการผสมผสานระหว่างจีนและไทยไว้ผ่านกิจกรรม เมืองเก่าเล่าความหลังเป็นการบอกเล่าเรื่องราวของการเข้ามาของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตะกั่วป่าจนในปัจจุบันกลายเป็นตำนานที่ยังคงอยู่ การสร้างตึกอาคารโบราณซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากปิ่นัง มะลากา โดยเริ่มเข้ามาตั้งแต่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ประมาณปี พ.ศ. 2386 การเล่าความหลังเป็นแนวคิดของโครงการถนนสายวัฒนธรรม เป็นการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่คนในชุมชนร่วมกันจัดขึ้นทั้งมีการแสดงนิทรรศการเรื่องเล่าจากอดีตซึ่งจะถูกจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์ของเดือนพฤษภาคมถึงเดือนเมษายน เวลา 15:00-21:00 เป็นต้นไป นักท่องเที่ยวจะได้เห็นทั้งการกิน การแต่งกาย วัฒนธรรมก็จะถูกนำมาแสดงอีกครั้งผ่านภาพจำลองหรือการผลิตฉายซ้ำที่ถูกเล่าผ่าน

เรื่องราวของเมืองตะกั่วป่าท่ามกลางถนนคนเดินตลอดทั้งสาย นอกจากนี้เอกลักษณ์หนึ่งของตะกั่วป่าที่โดดเด่นคือเรื่องของ อาหารพื้นถิ่นก็เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ส่วนมากขนมเป็นแบบดั้งเดิม เพราะรับมาจากการอพยพของกลุ่มชาวจีนซึ่งในสมัยก่อนผลิตไว้ทานและต้องเก็บไว้ได้นานเพราะต้องเดินทางไกลไปทำเหมืองแร่ จะถูกนำมาทำหรือพื้นเป็นขนมที่หาทานยากซึ่งมีจัดจำหน่ายและแสดงที่ถนนคนเดินด้วย อาทิ ขนมเต้าส้อ ขนมมอชี่ ขนมก๊วย ขนมเป็๋องโบราณ เป็นต้น

ดังนั้นมนต์เสน่ห์ของเมืองตะกั่วป่าที่งดงามแห่งหนึ่งของภาคใต้ที่แฝงไว้ด้วยประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันยังคงแฝงไว้เอกลักษณ์ที่งดงามได้เกิดการจัดกิจกรรมเพื่อโยยหาอดีตผ่านการประกอบสร้างกิจกรรมขึ้นมาโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนดังคำสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“...ใช้ทุนทางวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นเอกลักษณ์เพื่อหวังที่จะพลิกฟื้นวันวานของตะกั่วป่าขึ้นมาอีกครั้ง เมืองเก่าตะกั่วป่าได้มีการร่วมกันหลายภาคส่วนในการจัดตั้งถนนคนเดินขึ้นทุกวัน อาทิตย์บนถนนศรีตะกั่วป่า โดยภาคส่วนหลักๆได้รับความร่วมมือกันโดยคนในชุมชน โดยมีคณะกรรมการชุมชนตลาดใหญ่ร่วมกับชุมชนเสนาอนุชรังสรรค์ โดยมีโครงการของงบเอสเอ็มแอลมาให้กลายเป็นถนนสายวัฒนธรรมแห่งแรกของจังหวัดพังงา ก็ได้รับความสนใจอย่างมากนักท่องเที่ยวก็เข้ามาเยอะ เหมือนการรวบรวมของเก่าที่หายไปแล้วมาไว้รวมกัน บางอย่างหายากแล้วนะ...”

(วีระ ตันวานิช, สัมภาษณ์ วันที่ 28 มีนาคม 2558)

เจตนารมณ์ของคุณวีระ ตันวานิชผู้เป็นประธานโครงการถนนสายวัฒนธรรม “ตะกั่วป่า เมืองเก่าเล่าความหลัง” โดยถนนคนเดินจัดตั้งขึ้นที่ถนนศรีตะกั่วป่าโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมาร่วมกันจัดจำหน่ายขายสินค้าพื้นถิ่น อาหารพื้นเมือง ท่ามกลางสองข้างทางที่เต็มไปด้วยบ้านเรือนรูปทรงชิโนโปรตุกีส โดยได้รับความร่วมมือมีการอาศัยงบประมาณให้การสนับสนุนจากโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน นอกจากนี้จุดประสงค์ของการจัดงานก็เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของคนในชุมชนโดยมีการใช้ดีกสถปัตยกรรมที่เก่าแก่มาเป็นพื้นที่เพื่อโยยหาอดีตทำให้บุคคลที่มาเยือนเมืองเก่าตะกั่วป่าจะได้เห็นถึงเรื่องราววิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีการบอกเล่าเรื่องราวในอดีตของคนที่ย้ายมาอยู่ในชุมชนที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่เฉกเช่นอดีต และมีกิจกรรมขึ้นบนถนนคนเดินตะกั่วป่าทั้งกิจกรรมบนเวทีและการเรียนรู้วิถีชีวิตของบรรพบุรุษซึ่งเป็นคนในชุมชน ที่แสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวได้เพลิดเพลินทั้งการได้ทานอาหารพื้นบ้านและขนมที่หาชมได้ยาก อาทิ การสาธิตสีข้าวด้วยครกโบราณ กิจกรรมบนเวที (ดังภาพที่ 3)

3.2 Takuapa my home: นวัตกรรมภาพถ่ายเล่าเรื่องราวในอดีต

ตะกั่วปามายโฮมเป็นจุดเริ่มต้นเล็กๆ คำว่า My home เป็นจุดเริ่มต้นและสิ่งซึ่งในการจัดกิจกรรมของการรวมกลุ่มของเยาวชนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์ถิ่นฐานบ้านเกิด สามารถวิเคราะห์ได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นในการกิจกรรมที่มีจิตสำนึกรักบ้านเกิดและพยายามที่จะปลูกความรู้สึกจิตสำนึกในการกลับมาตะกั่วป่าที่ยัง

คงไว้ซึ่งความอบอุ่นในอดีตให้กับกลุ่มบุคคลที่ได้จากถิ่นฐานบ้านเกิด โดยผู้จัดงานใช้คำว่า “My home” เสมือนเป็นการต้องการให้หลายคนที่ได้แยกย้ายไปทำงาน ประกอบกิจการหรือตั้งถิ่นฐานที่อื่นได้กลับมา เยือนตะกั่วป่าอีกครั้ง โดยความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วย ต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง การจัดตั้งโครงการตะกั่วปามาโฮมเป็นการรื้อฟื้นอดีตผ่าน กิจกรรมขึ้นมาเสมือนเรียกคนในชุมชนให้นึกถึงอดีตรวมไปถึงการกลับบ้านคนผู้คนต่างถิ่น ที่ผู้จัดโครงการ ต้องการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่เคยสวยงามผ่านการฉายภาพและคำบอกเล่าจากบุคคลที่มีส่วน สำคัญกับเมืองตะกั่วป่าและคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเคาร์พนักถือ เป็นภาพถ่ายที่บอกเล่าเรื่องราว ชีวิตตั้งแต่ยุคตะกั่วป่าเจริญรุ่งเรืองและมาถึงยุคที่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนมาถึงการพัฒนา ตลอดจนมี การจำลองภาพผ่านวีดิทัศน์เป็นหนังสือ สະທ້ອນវិถีชีวิตในอดีตที่สะท้อนความผูกพันระหว่างคนกับพื้นที่ตึก อาคารโบราณในอดีตเพื่อให้กลุ่มนักท่องเที่ยวได้รู้จักพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่ามากยิ่งขึ้น (ดังภาพที่ 4) โดยมีการ ประกอบสร้างพื้นที่โดยการนำสินค้าของเก่าแก่ตั้งแต่ยุคของการทำเหมืองแร่ที่หาชมได้ยาก และ อนุกรมวิธานยุคของการทำเหมืองแร่ที่ได้เลิกกิจการไปแล้วกลับมาอีกครั้งเพื่อให้ผู้คนที่มาชมได้เห็นถึงคุณค่า และการแสดงภาพ ทำให้ผู้ที่พบเห็นภาพถ่ายนึกถึงอดีตรวมไปถึงได้เรียนรู้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ได้ เลื่อนหายไปแล้วเรียกกลับมาอีกครั้งผ่านงานแสดงศิลปะ (Exhibition)

3.3 บ้านตะกั่วป่า: พิพิธภัณฑสถานแห่งความทรงจำทางสังคมของการถวิลหาอดีตแสดงของเก่า

พิพิธภัณฑสถานขนาดเล็กที่ร่วมกันสรรค์สร้างขึ้นโดยคนในชุมชนในการร่วมกันอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์ของเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ยุคสมัยของการทำเหมืองแร่ และจากคนเฒ่า คนแก่ในพื้นที่ที่ร่วมกันให้มาสะสม รวมไปถึง การประกอบสร้างขึ้นมาใหม่เพื่อเลียนแบบอดีตการนำทุนทางวัฒนธรรมให้มีคุณค่าขึ้นมาอีกครั้ง การเข้าไป ในพิพิธภัณฑสถานครั้งแรกทำให้เสมือนเป็นการเปิดโลกทัศน์ สิ่งของโบราณเก่าแก่ที่ปรากฏภายในพื้นที่เล็กๆ อาทิ จักรยานคันเก่าโบราณ วิทยุโบราณ ตราชั่งทองโบราณ ปืนกลไฟ หม้อไหโบราณ โมหิน กล้องถ่ายรูป แบบสมัยก่อน ทั้งนี้มีอนุกรมวิธานที่รวมไปถึงอนุกรมเก่าในการทำเหมืองแร่ที่ปัจจุบันในพื้นที่ได้เลิกกิจการไปหมด สิ่งของแต่ละชิ้นจะได้และเก็บสะสมมากในช่วงของการทำเหมืองแร่ เนื่องจากมีความเจริญรุ่งเรือง ทางการค้าขายและการเป็นเมืองท่าที่สำคัญรวมถึงการมีขนส่งสินค้าที่นำมาขึ้นฝั่งที่ถนนอุดมธำรา สิ่งของที่ได้มาสะสมในพิพิธภัณฑสถานจึงมาจากผลพวงจากความรุ่งเรืองของการค้าในอดีต (ดังภาพที่ 5) กิจกรรมที่ ร่วมกันสร้างโดยคนในชุมชนเสมือนการรวบรวมความทรงจำทางสังคมที่ได้เลื่อนหายไป (Wongwipak, 2009) ดังคำกล่าวว่าการรื้อฟื้นภาพที่เคยงดงามในอดีตโดยใช้ทุนทางทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ จะมีความแตกต่างกันออกไป เพื่อการนำมาใช้ในการผลิตซ้ำสร้างเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นการ ตอบสนองความต้องการและสร้างความหมายให้กับคนในชุมชนเองที่เรียกว่า “วันวานยังหวานอยู่” การ ประกอบสร้างกิจกรรมและการจำลองภาพให้วนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชน

ตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งมีประวัติศาสตร์

ซึ่งในปัจจุบันคนในชุมชนได้ถูกให้จัดขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมที่รังสรรค์ขึ้นบนถนนย่านเมืองเก่าที่จัดตั้งขึ้นโดยได้รับความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบสร้างภาพเสมือนฉากหลังในการถ่ายทอดเรื่องราวของอดีตที่ปรากฏผ่านกิจกรรมที่ได้รังสรรค์สร้างขึ้น การโยยหาอดีตเกิดขึ้นโดยได้รับสิ่งเร้า โดยยังแฝงไว้ด้วยคุณค่าความงดงามตั้งแต่อดีตในยุครุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่ จนมาถึงยุคของความรุ่งเรืองของการเข้ามาสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีสที่ยังคงเป็นเรื่องราวในอดีตให้ได้ระลึกถึงผ่านภาพ ผนวกกับความสัมพันธ์เชิงบวกกับช่วงเวลาหนึ่งที่มีการกระตุ้นให้เกิดขึ้นผ่านสิ่งเร้าและสถานที่ที่กระตุ้นให้เกิดการโยยหาอดีตผ่านการหลอหลอมความทรงจำทางสังคม โดยเป็นการเรียกวิถีการหรือรูปแบบดังกล่าวว่า “วิธีการมอຍอดีต” (Retro mode) สิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) ในการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงโดยมองว่าอดีตมีอิทธิพลอย่างไรกับปัจจุบันและการอธิบายถึงรูปแบบของวิธีการรับรู้เพื่อโยยหาอดีต (Nostalgia mode of reception) เพื่อนำไปสู่การรื้อฟื้นอดีตที่เคยแสนหวานกลับมาอีกครั้งในปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์และการรื้อฟื้นอดีตที่ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยว มีการถูกผลิตสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาผ่านการจำลองหรือการผลิตซ้ำแบบเดิมสิ่งที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างคุณค่าและสร้างความหมายใหม่โดยนำทุนมาจากอดีตถูกนำมาฉายซ้ำหรือจำลองขึ้นมาใหม่คือ ภาพอดีตที่จริงแท้ (Anauthentic past) ในการให้ความหมายผ่านปรากฏความเป็นพลวัตของช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือจากอดีตที่เคยรุ่งเรืองได้ถูกปิดฉากลงด้วยกิจการเหมืองแร่ หลังจากนั้นคุณค่าของอดีตได้หายไปกับกาลเวลา แต่ในปัจจุบันคนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของอดีตได้ร่วมกันรื้อฟื้นขึ้นมา นำกิจกรรมเมืองเก่าเล่าความหลัง นิทรรศการความเป็นอดีต อาหารพื้นบ้านที่เคยมีในอดีตนำมารื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ เพื่อประกอบสร้างให้เป็นอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่า นำมารับใช้การท่องเที่ยวเพื่อให้บุคคลภายนอกได้เรียนรู้คุณค่าของอดีตโดยนำอัตลักษณ์มาประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าวัตถุทางวัฒนธรรม ดังนั้นกระบวนการการรื้อฟื้นและสร้างอัตลักษณ์คือการแปรรูปในทางวัฒนธรรม ดังคำกล่าวของ Hobsbawm and Ranger (1983) ที่อธิบายว่าการนำบางอย่างจากสังคมในอดีตและถูกนำมาตีความใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันการที่คนในชุมชนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าร่วมกันรื้อฟื้นทุนจากอดีตมาจัดการนำอดีตถูกทำให้กลายเป็นสินค้าในบริบทการท่องเที่ยวโดยการนำวัตถุมาเพิ่มมูลค่าและใส่คุณค่าลงไปด้วยแนวคิดของ Appadurai (1986) ที่มองว่ากระบวนการกลายเป็นสินค้า (Commoditization) คือเป็นการมองสิ่งของเป็นสินค้าในทางวัฒนธรรม และมี

การผลิตขึ้นโดยใส่คุณค่าเข้าไปเพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของสินค้า จากการที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้คุณค่าของสิ่งของโดยการเปลี่ยนความหมายใหม่จากเดิมมีการผลิตและใช้ในสังคมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันได้มีระบบการแลกเปลี่ยนเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นการให้คุณค่าใหม่ในตัวสินค้า โดยผ่านการรื้อฟื้นอดีตจากคนในชุมชนผ่านการอนุรักษ์และนำอดีตมาสร้างคุณค่าดังแนวคิดของ Goulding (2002 cited in Watanasawad (2012) กล่าวไว้ว่าการโยยหาอดีตเกิดขึ้นได้โดยมีสิ่งเร้ารวมไปถึงมีการจัดแสดง ฉายภาพของวัตถุถึงปรากฏการณ์ที่ได้ผ่านไปแล้ว เป็นการนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ในอดีตถึงช่วงเวลางดงามที่เคยผ่านมาแล้ว จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เชิงบวกที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ของคนในชุมชนเสมือนการเรียกอดีตกลับคืนมาผ่านสิ่งที่คนในชุมชนได้รังสรรค์ขึ้นมาภายใต้บริบทของพื้นที่ในชุมชน ล้วนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ถ่ายทอดออกมาผ่านกิจกรรมที่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนที่ช่วยกันสร้างกิจกรรมเพื่อกระแสการท่องเที่ยวธุรกิจโยยหาอดีตภายใต้บริบทของพื้นที่ เสมือนเป็นการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างเป็นวัตถุเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวโดยมีการนำประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายทั้งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากอดีตและการผลิตสร้างขึ้นใหม่เพื่อตอบสนองกับนักท่องเที่ยว ดังแนวคิดของ Howell (1993) ที่บอกว่า การไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ และเห็นถึงวัฒนธรรมที่แปลกที่โดดเด่นที่ตรงกับความต้องการกับคนในพื้นที่ที่ต้องการจะรื้อฟื้นพื้นที่จากที่เงียบเหงาจากอดีตจากยุคของการทำเหมืองแร่ ปัจจุบันได้มีการเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามานอกเหนือจากการมาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน และอีกนัยหนึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพราะมีผลพวงจากการเปิดพื้นที่ที่โดยเริ่มมีการค้าขายที่ขยายตัว อาทิร้านค้าแพแบบดั้งเดิม ร้านขายเครื่องแต่งกายพื้นถิ่น และการจัดจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้นเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยการเห็นคุณค่าในพื้นที่เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ดังกล่าวของ Lefebvre (1991) ได้นิยามความหมายแนวคิดพื้นที่ว่าเป็นพื้นที่ที่มีการสร้างขึ้นผ่านการคาบเกี่ยวของกาลเวลา และใช้เวลาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และความหมายของพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากผู้ที่มีอำนาจในการสร้างความหมายมีหลายกลุ่มในหลายสถานการณ์ ดังนั้น บริบทของแต่ละพื้นที่จึงมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามทุนทางวัฒนธรรมประวัติของพื้นที่จึงไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากประวัติศาสตร์ของการดำรงอยู่ของพื้นที่ ที่คนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการให้ความหมายและคุณค่าของพื้นที่อย่างเดิมแม้จะมีเส้นแบ่งของเวลามาเป็นตัวกั้น ทว่ามีการสรรค์สร้างกิจกรรมเพื่อระลึกถึงอดีตและการให้คุณค่าความหมายคุณค่าและสร้างจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ ตลอดจนทำให้มรดกทางวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้าในการท่องเที่ยวและมีการถวิลหาอดีตด้วยคนในชุมชนที่นำทุนจากอดีตผ่านความผูกพันในพื้นที่

สรุป

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านกิจกรรมและการจำลองภาพให้ชวนนึกถึงอดีตล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อคนในชุมชนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเพราะเปรียบเสมือนเป็นกระจกสะท้อนอดีตที่ตราตรึงผู้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเก่าตะกั่วป่าที่มีประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคของเหมืองแร่ที่มีสภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองในการติดต่อค้าขายจนก่อให้เกิดสิ่งก่อสร้างรวมไปถึงตึกชิโนโปรตุกีสที่เข้ามากับยุคของการทำเหมืองแร่ เมื่อกาลเวลาแปรเปลี่ยนไปยุคของการแปรเปลี่ยนทางเศรษฐกิจทำให้กิจการเหมืองแร่ต้องจบลง คงเหลือไว้สภาพของร่องรอยของอาคารโบราณและภาพที่ยังพอได้เห็นความรุ่งเรืองของอดีตผ่านคำบอกเล่าของคนในชุมชนผ่านความทรงจำทางร่วมของผู้คนที่เคยก้าวผ่านประวัติศาสตร์มาบอกเล่าเรื่องราวที่งดงามในอดีตเกิดจากการให้คุณค่าและความหมายที่แตกต่างไปจากเดิม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการประกอบสร้างให้กลายเป็นวัตถุทางวัฒนธรรมและสะท้อนให้เห็นถึงการร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูชุมชนเมืองเก่าตะกั่วป่ารวมถึงการกระจายรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งการโยกย้ายที่ได้เลือนหายไปแล้วผ่านการรังสรรค์กิจกรรม การจำลองภาพ ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น โดยได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้เข้ามาเสมือนการช่วยต่อลมหายใจให้เมืองเก่าได้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้งเป็นการสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- Appadurai, A. (1986). *The Social Life of Thing: Commodities in Culture Perspective*. New York: University of Cambridge.
- Cultural Office in Phangnga and Takuapa municipality. (M. PS. PS) *document the historic town of Takuapa*. Phangnga Province: Office of Culture and the Municipality Takuapa. (in Thai)
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า. (ม.ป.ป) *เอกสารแนะนำตะกั่วป่าเมืองประวัติศาสตร์*. พังงา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.
- Hobsbawm, E. and Ranger, T. (1983). *The Invention of Tradition*. London: Cambridge University Press.
- Howell, D.W. (1993). *Passport: an introduction to the travel and tourism industry*. South Western: N.P. Publishing.
- Kelly, W. W. (1986). *Rationalization and nostalgia: Cultural dynamics of new middle-class Japan*. *American Ethnologist* 13 (November): 603-618.

Lefebvre, H. (1991). Translated by Nicholson-Smith. *The Production of Space*. Blackwell: Publishing. UK.

Ongsakul, S. and Ongsakul, S. (2014). *Old Town and the town of Takua Pa side in a historical context: the homeland and relatives*. Chiang Mai: Wanida printing. (in Thai)

สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล และ สมโชติ อ่องสกุล. (2557). *เมืองเก่าตะกั่วป่าและเมืองข้างเคียงในบริบททางประวัติศาสตร์: บ้านเกิดและเครือญาติ*. เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.

Purotakanon, P. (2015). *Traveller's Companion*. Bangkok: Pmpublishing. (in Thai)

แพรว ปุโรtakanon. (2558). *เพื่อนเดินทาง*. กรุงเทพฯ : พีเอ็มพีบลิชซิง.

Seublah, K. (2005). *The old district of the city and stories*. Bangkok: Plan Printing. (in Thai)

กุลธิดา สืบหล้า. (2548). *ย่านเก่า มุมเมืองและเรื่องเล่า*. กรุงเทพฯ: แพลนพริ้นท์ติ้ง.

Watanasawad, K. (2012). *Authenticity under a management of Nostalgic Tourism: A Case Study of 100-Year-Old Samchuk market Community, Suphanburi Province*. Master's Thesis. Silpakorn University, Program in Cultural Resource Management. (in Thai)

เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. (2555). *ความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต: กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปีจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม.

Wongwipak, C. (2009). *Cultural ecology*. Bangkok: Silpakorn University. (in Thai)

ชนัญญา วงษ์วิภาค. (2552). *นิเวศวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Yanyongkasemsuk, R. (2012). Nostalgic: Ancient in Modern Society. *Journal of Politics Administration and Law*, 4(2), 59-89. (in Thai).

รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข. (2555). การโหยหาอดีต: ความเป็นอดีตในสังคมสมัยใหม่. *วารสารการเมืองการบริหาร และกฎหมาย*, 4(2), 59-89.

บุคลากรกรม

ประวิทย์ ลิ้มสกุล (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2558.

รัชชาติ บุญญานวัตร (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2558.

วีระ ตันตวานิช (ผู้ให้สัมภาษณ์). สกาวรัตน์ บุญวรรณ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า

ภาพที่ 1 สภาพบ้านเมืองตะกั่วป่าในปัจจุบันและร่องรอยจากอดีตที่เคยรุ่งเรืองด้วยธุรกิจของการทำเหมืองแร่

ภาพที่ 2 การแต่งกายชุดปะบ๋า ย่าหยาที่ปัจจุบันได้ถูกนำมาใส่อีกครั้งตามงานต่างๆ

ภาพที่ 3 ถนนสายวัฒนธรรมจัดขึ้นทุกวันอาทิตย์บนถนนศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ภาพที่ 4 นิทรรศการ Takupa myhome การฉายภาพเรื่องราวในอดีตของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า

ภาพที่ 5 สิ่งของโบราณที่ถูกนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์บ้านตะกั่วป่า

ตะกั่วป่าเมืองเก่าที่มีชีวิต: การนำสถาปัตยกรรมโบราณ และกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองเก่า
มาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยว

แบบย้อนยุค

Living Old Town Takuapa: Ancient Architectures and the Retro Way of Life that Make Up
the Local Identity for Nostalgia Tourism

สกวรัตน์ บุญวรรณ¹ และ เก็ดถวา บุญปรากร²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำสถาปัตยกรรมโบราณ และกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองเก่ามาประกอบสร้างเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุคใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลในทางประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้จัดโครงการสนับสนุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คณะกรรมการชุมชน และกลุ่มนักท่องเที่ยว และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและโครงการที่จัดขึ้นในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ถอดรหัส ตีความและสร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นในอดีตได้ถูกพัฒนาเพื่อยกระดับเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการนำสถาปัตยกรรมในยุคเหมืองแร่ ตึกแถวโบราณแบบชิโนโปรตุกีส อาคารโรงเรียนเต้าห้ม กำแพงเมือง จวนเจ้าเมือง บ้านขุนอินทร์ ศาลเจ้าจีน หม้อต้มไอน้ำถูกนำมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการจัดกิจกรรมรื้อฟื้นเมืองเก่าผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมโดยการเปิดพื้นที่ “ตลาดเก่า” เพื่อฉายภาพแทนวิถีชีวิตผู้คนในอดีตถ่ายทอดกับภาพวาดบนผนัง กิจกรรมเปิดประตูเมืองตะโกลา กิจกรรมของชมรมบะป๋าเกี่ยวกับการแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม และอาหาร ถูกประกอบสร้างให้เป็น อัตลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุค

คำสำคัญ: เมืองเก่าตะกั่วป่า อัตลักษณ์ท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบย้อนยุค

Abstract

The purpose of this research is to examine how ancient architecture and activities to revive the retro way of life are used to construct local identity for culturally nostalgic tourism. The data of this qualitative research were collected from in-depth interviews with 10 informants consisting of informants who gave historical data, group members of tourism project organizers, community committee members, and tourists, and from non-participant observations on the activities and projects organized in the town. The data were categorized, decoded, interpreted, and concluded. The study found that local identities are used to upgrade the town for cultural tourism. Architectures in the mining period of the town consisting of Sino-Portuguese buildings, Tao Ming School building, ancient town walls, ancient official residence of the governor, Khun In's House, Chinese shrines, and an ancient steam boiler constitute one part of the town's identity. The other part of the identity consists of activities that revive the retro way of life. "Talad Kao" or the old market has been opened to represent the retro way of life, and street art on the wall has been made available for tourists to have photos taken. Other activities include opening the Takola Town Gate, paying respect to Phra Boromathat relics, and Baba Club activities based on ancient costumes, traditions, rituals, and food. These ancient local identities have been used to construct the local identity for culturally nostalgic tourism.

Keywords: Old town Takuapa, local identity, nostalgic tourism

บทนำ

หากจกกล่าวถึงแนวคิดการสร้างตลาดโบราณแบบย้อนยุคนั้นได้เกิดขึ้นเป็นเวลานานในประเทศไทยภายใต้ระบบกระแสของทุนนิยม แต่พื้นที่ที่มีภาพของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมรวมถึงอาหารการกินและความมีมิตรไมตรีที่สามารถจับต้องได้ ภาพของการจัดวางระบบเศรษฐกิจโดยชุมชนนั้นบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ โดยในโลกของทุนนิยมนั้นการค้าขายโดยชุมชนรายย่อยถือเป็นการยกระดับชุมชน ด้วยพื้นที่ที่เล็กน้อยแต่ด้วยความสามัคคีในชุมชนก่อให้เกิดเป็นประโยชน์ระยะสั้นร่วมกัน (ประชาคม ลุนาชัย, 2553) กล่าวได้ว่าทุกพื้นที่ล้วนมีประวัติศาสตร์ที่แฝงอยู่ที่ถูกนำมาสร้างคุณค่าความหมายในทางเศรษฐกิจโดยใช้ทุนจากอดีตมาช่วยในการรื้อฟื้นผ่านพลังชุมชน

การรื้อฟื้นสร้างบรรยากาศย้อนยุคเป็นกระแสในทางวัฒนธรรมที่เริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้นเริ่มจากสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจฟองสบู่เมื่อปีพ.ศ.2540 อีกทั้งปัจจัยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ทันกับกระแสของโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อความเจริญทางด้านวัตถุ ดังเช่นพื้นที่ในการโยกย้ายถิ่นที่หนึ่งแห่งในนามชื่อตะกั่วป่าเป็นหนึ่งในอำเภอในจังหวัดพังงาภาคใต้ของประเทศ ไทยเมืองที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมจากยุคที่เคยรุ่งเรืองของการทำเหมืองแร่เนื่องจากมีกลุ่มคนเข้ามาเพื่อทำการค้าขาย การคมนาคมส่งผลให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เมื่อถึงคราวหมดยุคของเหมืองแร่รุ่งโรยสภาพของเมืองตะกั่วป่าก็เจียบเหงาผู้คนอพยพย้ายออกหลงเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่ที่มีความทรงจำแบบเก่าแก่และยังใช้ชีวิตที่ผูกโยงกับอดีตก่อให้เกิดเป็นคุณค่าที่ยังคงเหลืออยู่กับพื้นที่แห่งนี้

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจึงถูกปรับเปลี่ยนให้มีชีวิตมีลมหายใจขึ้นมาอีกครั้งภายใต้การท่องเที่ยวและการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่โดยการสะท้อนความสัมพันธ์ของมรดกทางวัฒนธรรมโดยมีการหยิบยกประวัติศาสตร์มาทั้งการแต่งกายแบบพื้นเมือง อาหารพื้นถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนที่เสนอต่อการท่องเที่ยวเน้นเป็นการจัดวางแบบการท่องเที่ยวย้อนยุค กิจกรรมที่คนในพื้นที่พยายามที่จะจัดขึ้นเพื่อเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตในอดีตเพื่อรองรับกับนักท่องเที่ยวความรู้สึกรักของการโยกย้ายถิ่นที่ความทรงจำในอดีตของปัจเจกจึงเป็นการอธิบายการรับรู้ลักษณะและศักยภาพของตนเองในปัจจุบันการรับรู้ตนเองของปัจเจกจึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้ปัจเจกสามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงและอัตลักษณ์ของตนเองในอดีตที่แตกต่างจากคนอื่นได้ (Connerton, 1996 อ้างถึงใน จุฬารัตน์ ดำรงวิจิตรธรรม, 2552) ดังกรณีศึกษาที่มีการนำความทรงจำที่มีคุณค่าในอดีตนำมาถูกก่อสร้างอัตลักษณ์เป็นการท่องเที่ยว

บรรพบุรุษในอดีตที่มีการสืบทอดต่อกันมาเกิดจากความทรงจำทางสังคมจากผู้ที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวของความที่เคยรุ่งเรืองของสภาพตึกชิโนโปรตุกีสในอดีตบนพื้นที่ที่ถูกกาลเวลาลดพรางแต่ยังเป็นความทรงจำที่เชื่อมโยงมายังปัจจุบันและความพยายามที่หวนกลับไปใช้ชีวิตในอดีตที่เคยรุ่งเรืองโดยผ่านเรื่องเล่าซึ่งมีความสำคัญอย่างมากโดย Hall (1997) เสนอแนวคิดที่ว่าภาพตัวแทนต้องมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ เปรียบเสมือนสนามในการต่อสู้ทางวัฒนธรรม (The circuit of culture) โดยที่วัฒนธรรมเป็นเรื่องราวของการที่มีความหมายร่วมกัน (Shared meaning) ใช้ภาษาในการสื่อความหมายระหว่างกัน ซึ่งสิ่งที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมานั้นเปรียบเสมือนเป็นการเสนอภาพตัวแทนโดยการยกระดับผ่านเรื่องเล่าจากบุคคลหรือเอกสารทางประวัติศาสตร์เป็นอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนที่มีคุณค่าในอดีตผ่านกิจกรรมที่สรรค์สร้างผูกโยงกับเศรษฐกิจในท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาความต้องการของชุมชนในการรื้อฟื้นวิถีชีวิตในทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นการต้องการของคนในพื้นที่ที่กำลังเผชิญกับการแปรเปลี่ยนของสังคมขณะนั้นจึงต้องนำการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจโดยท้องถิ่นให้มีคุณค่าจากอดีตจากที่เคยเป็นพื้นที่ของการติดต่อค้าขายความรุ่งเรืองของเศรษฐกิจเหมืองแร่ การติดต่อของผู้คนมากมายหลายอาชีพ ทว่าปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนการให้คุณค่าใหม่เพื่อรับใช้การท่องเที่ยวโดยการสร้างบรรยากาศย้อนยุค สิ่งที่เคยเลือนหายไปแล้วได้เรียกกลับมาใหม่ผ่านการหล่อหลอมความทรงจำทางสังคมผ่านวิถีคิดหรือร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคมในลักษณะโยกย้ายถิ่นที่ร่วมกัน ซึ่งการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพื่อทางเศรษฐกิจนั้น

จากปรากฏการณ์ข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุคเพื่อให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ากลับมามีชีวิตในกระแสการท่องเที่ยวอีกครั้งหนึ่งจะต้องอาศัยทุนทางประวัติศาสตร์อย่างไร กลุ่มแกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้นำสถานที่มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างไร และแนวทางการอนุรักษ์รวมทั้งการรื้อฟื้นเมืองเก่าเพื่อนำมาปรับใช้การท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดอัตลักษณ์ของ อภิญา (2546) มาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาถึงคุณสมบัติของสิ่งของส่งผลให้สิ่งนั้นดูโดดเด่นขึ้นมาซึ่งจะมีส่วนนำมาอธิบายเพื่อหาความแตกต่างจากสิ่งอื่นแต่ปัจจุบันนั้นมีความหมายที่เปลี่ยนไป โดยนำส่วนของอัตลักษณ์ท้องถิ่นมองควบคู่กับโมทัศน์ของอำนาจซึ่งส่งผลต่อการนิยามความหมายหรือภาพแทนความจริง และเมื่อเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนร่วมกับโมทัศน์ อัตลักษณ์จะยังมีความหมายแตกต่างโยทั่วไปงบอกว่าคือของใครและมีคุณสมบัติเฉพาะบุคคลหรือสิ่งนั้น ซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ทำให้ผู้วิจัยมองว่าการประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นนั้นเป็นคำถามที่ต้องตั้งกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าว่าการเข้าถึงโลกของ “ความจริง” ในการเกิดสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยกระบวนการใด

แนวคิดการสร้างภาพแทน (Representation) ในส่วนกระบวนการผลิตสร้างความหมายที่นำมาเป็นส่วนในการวิเคราะห์โดยอาศัยสัญณะ ซึ่งเป็นหนึ่งข้อเสนองของ Hall (1997) โดยเป็นการเชื่อมโยงกับแนวคิด (concepts) ที่ถูกรวมกับระบบของสัญณะเข้าด้วยกันเป็นการบ่งบอกการนำเสนอภาพแทนของพื้นที่ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้คนกับการใช้พื้นที่นั้นเป็นเสมือนภาพแทนในใจ (mental representation) โดยจะใช้การตีความจากสิ่งรอบตัว อาทิ สิ่งที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่หลักฐานทางโบราณคดี สิ่งของที่ถูกจัดวางในพื้นที่ เป็นต้น นำมาผ่านการกลั่นกรองให้เป็นความนึกคิดที่ยังคงวนเวียนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกับสิ่งเหล่านั้น หรือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสะท้อนภาพความหมายของพื้นที่อีกด้วย รวมทั้งการนำระบบสัญณะอีกหนึ่งระดับคือการนำเสนอภาพแทนภายนอกทำให้ได้รับรู้ถึงการสื่อสารความคิดหรือความรู้ที่มีอยู่ผ่านสิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าบุคคลกับสิ่งแวดล้อมนั้นมีการแสดงภาพแทนที่เป็นความจริงโดยผ่านการกลั่นกรองอย่างไรบ้าง และบุคคลใดที่มีส่วนในการสร้างภาพแทนความหมายให้เกิดการตระหนักร่วมเป็นทิศทางเดียวกันในพื้นที่

แนวคิดโหยหาอดีต (Nostalgia) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดโหยหาอดีตโดยที่มีการเชื่อมโยงกับการสร้างภาพแทนเป็นความคิดของ พัฒนา กิติอาษา (2546) ที่นำมาวิเคราะห์ให้เข้ากับการนำเสนอประวัติกรรมโบราณ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งกิจกรรมที่เชื่อมโยงมาถึงประสบการณ์โหยหาอดีตของคนในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า โดยผ่านการผลิตซ้ำหรือฉายซ้ำฉาก โดยผ่านความทรงจำของกลุ่มคนศึกษาว่าพวกเขามีประสบการณ์ของอดีตและถูกถ่ายทอดสู่ปัจจุบันด้วยวิธีการใดบ้าง อาศัยการมองย้อนกลับไปจำลองประสบการณ์อดีตขึ้นมาอีกครั้งผ่านการประดิษฐ์สร้างทางวัฒนธรรมสอดแทรกผ่านกิจกรรมศึกษาการโหยหาอดีตที่สร้างความรู้สึเกี่ยวกับอดีตทางประวัติศาสตร์ และยังสามารถย้อนกับตัวเองรวมทั้งกล่าวอ้างถึงผู้อื่นได้ ผู้วิจัยศึกษาถึงการสมมุติถึงโลกที่ได้ผ่านไปแล้วแต่คนในพื้นที่ที่มีการรื้อฟื้นมาใหม่นั้นจึงเป็น “ภาพอดีตที่แท้จริง” ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ชีวิตในอดีตผู้วิจัยนำมาเป็นฐานที่สำคัญของการโหยหาอดีตหรือการถวิลหารวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของแรงบัลดาลใจผ่านเรื่องเล่าจากคนในชุมชนหรือแนวความคิดในการรื้อฟื้นการจำลองเพื่อเป็นการเรียกร่องหาอดีตให้วนกลับคืนมาบังเกิดผลในความจริง โดยอาศัยประสบการณ์โหยหาอดีตของมนุษย์คือประสบการณ์ชีวิตและจิตวิญญาณ ที่มีส่วนในการขับเคลื่อนชุมชนนำมาสู่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบย้อนยุค

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่เน้นนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและแฝงไปด้วยแง่คิดในทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งซึ่งชนัญ วงษ์วิภาค (2551, น. 176-194) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่มีการอิงแง่คิดทางประวัติศาสตร์ โดยการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมนับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการวางแผนจัดแสดง เพราะมีการคำนึงถึงการใช้ มีการวางแผนการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เป็นการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว และวัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมเป็นการคำนึงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีมรดกวัฒนธรรมและรวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและที่นำมาใช้เป็นทรัพยากรเพื่อการจัดการท่องเที่ยวนี้ถูกการท่องเที่ยวใช้ทั้งการตีความ และการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกวัฒนธรรมในการส่งเสริมให้ธุรกิจการท่องเที่ยวก้าวไปข้างหน้า โดยนำแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาอธิบายถึงบริบทของพื้นที่ที่น้อมรับกับการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค พร้อมแผนนโยบายสนับสนุนพัฒนาทางการท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอด เรียบรู้อประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นและจัดเก็บวัตถุทางมรดกวัฒนธรรมให้มีคุณค่า มีชีวิตการเรียกลมหายใจของพื้นที่ที่เคยเจ็บเืองให้กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลในทางประวัติศาสตร์ กลุ่มผู้ร่วมกันจัดโครงการสนับสนุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คณะกรรมการชุมชน รวมถึงกลุ่มของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมโดยการสังเกตกิจกรรมในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่า ทั้งการนำสถานที่ทางประวัติศาสตร์มาให้คุณค่า ความหมายและรื้อฟื้นทุนจากอดีตมาพัฒนาเป็นโครงการในการอนุรักษ์นำมาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยคนในชุมชน จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองทำในอดีตที่มีความสำคัญและเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจในภาคใต้ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งแร่ จึงนำมาสู่การอพยพของกลุ่มคนหลายเชื้อชาติก่อให้เกิดการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในพื้นที่ยังคงหลงเหลือมาจนถึงปัจจุบัน นำมาสู่การให้คุณค่าที่ถูกรื้อฟื้นเพราะเป็นแบบฉบับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าเพื่อสืบทอดมายังลูกหลานของบรรพบุรุษและถูกพัฒนายกระดับเป็นการท่องเที่ยว

1. สถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุ: พื้นที่ชีวิตของคนยุคเหมืองแร่สู่การรื้อฟื้นการท่องเที่ยว

การฟื้นฟูหลักฐานทางประวัติศาสตร์นำมาสู่การรื้อฟื้นเป็นการท่องเที่ยว

กล่าวได้ว่าในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วปาล้วนมีสิ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์มากมายที่ก่อร่างสร้างมาจากความรุ่งเรืองในการขยายการปกครองและการค้าขายกับต่างชาติรวมทั้งการเข้ามาในยุคของการทำเหมืองแร่ทำให้มีการประกอบสร้างเป็นสถานที่และหลักฐานทางประวัติศาสตร์จนหลงเหลือคุณค่าจากอดีตนำมาเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ซึ่งประวัติศาสตร์ของคนในชุมชนซึ่งมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาประกอบสร้างเรื่องราวเพื่อรับใช้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมีสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาให้คุณค่าจากอดีตและถูกสร้างเพื่อรับใช้การท่องเที่ยว ดังนี้

อาคารโรงเรียนเต่าหมิง: พื้นที่ทางการศึกษาของคนจีน

สร้างประมาณเมื่อปี พ.ศ.2430 โดยการร่วมทุนของสมาคมพ่อค้าชาวจีนสำหรับให้ลูกหลานชาวจีนได้เล่าเรียนภาษาจีน เป็นอาคารสถาปัตยกรรมสไตล์แบบโบราณชิโนโปรตุกีส โดยตัวอาคารก่อสร้างรูปทรงแบบจีน จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่ายังมีกลุ่มคนจีนจำนวนไม่น้อยที่มีการใช้สอยจากพื้นที่ของโรงเรียนเต่าหมิง โดยมีการจัดเป็นโรงเรียนสอนภาษาจีนในให้กับลูกหลาน และมีการพบปะสมาคมของกลุ่มคนจีนในพื้นที่รวมไปถึงบริเวณใกล้เคียง ในบางครั้งได้ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นที่พักและใช้ในงานเทศกาลของกลุ่มคนจีนด้วยภาพของอาคารในปัจจุบันได้มีการถูกทาสีใหม่และปรับปรุงซ่อมแซมให้มีสภาพไว้คงเดิมมากที่สุด ชุมชนอาคารยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของคนจีนสร้างขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2465 โดยการเรียไ้เงินทุนจากเศรษฐกิจเหมืองแร่และพ่อค้าชาวจีนในตลาดเก่า ตลาดย่านยาว จังหวัดระนองและภูเก็ตเพื่อให้บุตรหลานของคนจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองตะกั่วป่าได้เล่าเรียนหนังสือปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวได้เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมเก่าแก่และด้วยสีสนิมเพื่อเป็นการรื้อฟื้นเพื่อให้คงไว้ซึ่งรูปแบบในอดีตการนำอดีตมาเล่าเรื่องราวโดนผ่านตึกเพื่อเห็นถึงความงดงามและการเข้ามาของกลุ่มคนในอดีต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป.) การนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาประกอบสร้างโดยการใช้อาคารเค้าโครงแบบเดิมแต่เพิ่มสีสนิมด้วยการทาสีให้สดใสนผ่านการจำลองให้คงไว้สภาพเดิมมากที่สุด ซึ่งโรงเรียนเต่าหมิงนับว่าเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของตะกั่วป่าที่ถูกนำมาประกอบสร้างใหม่เพื่อสอดคล้องกับการท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ในอดีต

ภาพที่ 1 อาคารโรงเรียนเต่าหมีง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2558

ติกแถวโบราณ: พื้นที่พักพิงของผู้คน

บนพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าพบว่ามีตึกเก่าโบราณสไตล์ชิโนโปรตุกีสตั้งอยู่ที่ถนนอุดมธรรมา ซึ่งสภาพแบบเป็นตึกแถวสองชั้นติดต่อกัน มีเสาก่อด้วยอิฐเป็นรูปสี่เหลี่ยม ขนาดใหญ่รวมถึงฝาผนังก่ออิฐถือปูนมีความหนามาก เป็นหลังคามุงกระเบื้องจีนชนิดราง รูปหลังคาเป็นทรงแบบจีน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสสันนิษฐานว่าสร้างพร้อมกับเมืองตะกั่วป่า เมื่อประมาณปี พ.ศ.2386 (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป.) เป็นอาคารแบบดั้งเดิมตั้งแต่การเข้ามาของกลุ่มคนจีนในเมืองตะกั่วป่านับว่าเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของคนที่นี่ ซึ่งพบว่าในปัจจุบันในพื้นที่ยังคงหลงเหลือสภาพของตึกโบราณซึ่งในสมัยก่อนเป็นที่พักพิงและสัญจรที่ผู้คนในยุคของเหมืองแร่ที่ใช้พื้นที่ในการทำธุรกิจและมีสถานประกอบการขึ้นมากมาย จึงมีการถูกปรับและเป็นฉากที่ใช้ในการท่องเที่ยวโดยการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นทางอาคารโบราณซึ่งสมัยก่อนและปัจจุบันยังคงเป็นที่พักพิงของผู้คน แต่เนื่องจากสมัยก่อนผู้คนจะมีการปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่มากกว่าปัจจุบันการใช้พื้นที่มาประกอบสร้างโดยบางบ้านมีการซ่อมแซม ทาสีใหม่บ้างแต่คงไว้รูปแบบเดิม ปัจจุบันได้ถูกนำมาให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูป และการจัดกิจกรรมในพื้นที่ท่ามกลางตึกเก่าบ่อยครั้งทำให้พื้นที่กลับมาคึกคักอีกครั้งการใช้พื้นที่ของตึกเป็นฉากหลังในการจัดงานโดยนำตึกเก่ามาเล่าเรื่อง รวมถึงในพื้นที่ปัจจุบันได้ถูกปรับให้ตึกเก่าเสมือนมีชีวิตเนื่องจากมีการซ่อมแซม ระบายสีทำเป็นถนน Street Art ในชุมชนที่ร่วมกันรังสรรค์ขึ้นรวมทั้งการจัดงานต่าง ๆ บ่อยครั้งก็จะใช้ฉากของเมืองเก่าเพื่อแสดงถึงความย้อนยุคมากขึ้น

บ้านขุนอินทร์: ก่อในอดีตจะเลือนลับ

บ้านขุนอินทร์เป็นผู้ตั้งเมืองตะกั่วป่าเป็นบ้านอยู่อาศัยของ ร.อ.ท.ขุนอินทร์คีรี (ช้อย ณ นคร) ซึ่งเป็นหลานพระยาเสนาณรงค์ (นุช ณ นคร) ผู้สำเร็จราชการเมืองตะกั่วป่า และดำรงตำแหน่งนายอำเภอตะกั่วป่าในระหว่างปี พ.ศ.2464-2469 อาคารแห่งนี้ก่อสร้างโดยช่างฝีมือชาวจีน ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของตระกูล ณ นคร ตึกขุนอินทร์เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าด้านสถาปัตยกรรม คือเป็นอาคารรูปทรงแบบชิโนโปรตุกีสประยุกต์ เดิมหลังคามุงด้วยกระเบื้องหลังเต่าปัจจุบันอยู่ในความดูแลของตระกูล ณ นคร ซึ่งบ้านขุนอินทร์ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และบ่อยครั้ง ปัจจุบันมีการปรับปรุงให้สภาพใหม่แต่ยังคงไว้ซึ่งรูปแบบเดิมถูกนำมาเป็นฉากในการถ่ายภาพเพื่อประชาสัมพันธ์เมืองบ่อยครั้ง เพราะเปรียบเป็นสัญลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่านับว่าเป็นจุดเด่นอีกสถานที่หนึ่งในตะกั่วป่าที่ถูกนำมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว (สรสวัสดิ์ อ่องสกุล และ สมโชติ อ่องสกุล, 2557) สถานที่แห่งนี้เมื่อผู้ใดมาเยี่ยมเยียนตะกั่วป่าก็มักได้รับการพูดถึงโดยในปัจจุบันบ้านขุนอินทร์มีการรื้อฟื้นใหม่โดยการซ่อมแซม ทาสีใหม่ และดูแลภายในบ้านโดยคนในพื้นที่ร่วมกันอนุรักษ์ให้คงไว้ซึ่งสภาพเดิมถูกนำมาเป็นแผนในการจัดกิจกรรม และโครงการการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคในพื้นที่บ่อยครั้งเนื่องจากเป็นสถานที่ที่เป็นลักษณะของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในการเข้าชม

ภาพที่ 2 จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

ตึกซิโนโปรตุกีสเป็นแบบเก่าแก่ที่ยังอยู่คงเดิมแต่ที่นี้จะแตกต่างจากย่านเมืองเก่าที่อื่น อาทิ จังหวัดภูเก็ตและสงขลา เพราะที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าไม่ได้มีกฎหมายคุ้มครองอย่างเคร่งครัด เอกลักษณะของพื้นที่ในเชิงของสัญลักษณ์และภาพประกอบแทนของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าทำให้โดดเด่นจากเมืองอื่น และด้วยความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมเป็นการสร้างระบบพึ่งพาจากความรู้ผนวกกับความรุ่งเรืองในอดีตรวมถึงกระบวนการก่อสร้างมรดกในทางวัฒนธรรมเป็นการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่จากมรดกของชุมชนและเป็นการกระจายรายได้กับพื้นที่อีกด้วย ทั้งนี้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันชุมชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการรื้อฟื้นเมือง เพื่อสอดคล้องกับการท่องเที่ยวซึ่งส่วนใหญ่เป็นความต้องการของภาคประชาชนล้วนทั้งสิ้นโดยเป็นการสร้างทุนทางสังคมภายในชุมชนอีก

ศาลเจ้าจีน: พื้นที่พิธีกรรมกับการท่องเที่ยว

จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าบริเวณถนนอุตรมหารามีสศาลเจ้าจีนตั้งอยู่เป็นจำนวนมากแทบตลอดสาย (จับเส้) คำว่า จับเส้มาจาก "ภาษาจีนฮกเกี้ยน" ซึ่งแปลว่า "เมืองท่าที่เก็บภาษี" แต่ทุกวันนี้แม่น้ำดังกล่าวตื้นเขิน และเปลี่ยนเส้นทางจนกลายเป็นถนนอุตรมหาราไปแล้วจนแทบไม่เหลือร่องรอยเป็นเมืองท่าเก็บภาษีในอดีตไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษากัน หลงเหลือก็เพียงบ้านเรือนโบราณในสถาปัตยกรรมแบบซิโนโปรตุกีส คือ ศิลปะแบบจีนผสมยุโรปโปรตุเกสใน "ตลาดเก่า" ศาลเจ้าจีนในพื้นที่เมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ทางการท่องเที่ยวทำให้เป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่เป็นจุดเด่นในพื้นที่ ถูกประกอบสร้างให้เป็นท่องเที่ยวภายใต้ความเป็นพหุวัฒนธรรมเนื่องจากมีศาลเจ้าจีนในพื้นที่ซึ่งจะประกอบไปด้วยกลุ่มคนชาวจีนหลายเชื้อสายในที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและจะรวบรวมกลุ่มคนจีนในเทศกาลกินเจทำให้ศาลเจ้าจีนในพื้นที่ช่วงเทศกาลจะคึกคักไปด้วยผู้คนดังนั้นจึงได้มีการยกระดับศาลเจ้าจีนในพื้นที่ซึ่งมีตลอดในพื้นที่สภาพศาลเจ้าเป็นสภาพแบบเดิมที่เมื่อเข้าไปท่องเที่ยวในศาลเจ้าก็จะเห็นความงดงามในศาลเจ้ารวมทั้งความเป็นพหุวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการได้เห็นบรรยากาศเก่าแก่ของศาลเจ้าจีนจากอดีต (ประวิทย์ ลิ้มสกุล, สัมภาษณ์วันที่ 19 ตุลาคม 2558)

หม้อต้มไอน้ำ: สีสันเมื่อวันวาน

หม้อต้มไอน้ำเรือกลไฟเป็นส่วนหนึ่งในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของเมืองเก่าตะกั่วป่า ซึ่งพระยาเสนาสุจิต (นุช ณ นคร) เข้าหูนกับพระยาวิชิตสงคราม (ทัตถ์รัตนดิกล ณ ภูเก็ต) ขึ้นมาเมื่อ พ.ศ.2410 เพื่อใช้ปราบโจรสลัดและขนส่งสินค้าระหว่างเมืองตะกั่วป่า ภูเก็ต ปีนัง สันนิษฐานว่าเมื่อเรือลำนี้เสื่อมสภาพได้จมลงบริเวณลำน้ำตะกั่วป่า แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าจมลงเมื่อใด พบเพียงชิ้นส่วนหม้อต้มไอน้ำตั้งอยู่หน้ากำแพงจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า ซึ่งให้เห็นว่าในอดีตบริเวณนี้เคยเป็นลำน้ำใหญ่มาก่อน เพื่อใช้ติดต่อค้าขายและขนส่งสินค้า ภายหลังเรือลำนี้ชำรุด และจมลงคงเหลือแต่หม้อไอน้ำตั้งอยู่ข้างวัดปทุมธารา เทศบาลเมืองตะกั่วป่าได้ทำฐานรองหม้อต้มไอน้ำขึ้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า, ม.ป.ป.) หม้อต้มไอน้ำเรือกลไฟเป็นโบราณวัตถุที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเจริญด้านพาณิชย์ของเมืองตะกั่วป่าในสมัยอดีตปัจจุบันถูกนำมาแสดงที่หน้าวัดปทุมธาราเนื่องจากเป็นอัตลักษณ์ของตะกั่วป่าทางด้านวัตถุ เป็นการบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านคมนาคมในพื้นที่ปัจจุบันได้ให้นักท่องเที่ยวได้รับชมพร้อมกับป้ายประวัติความเป็นมา

ซึ่งแปลลดทอนแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากและหาชมได้ยาก ปัจจุบันได้ถูกนำมาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวเสมือนจุดขายของตะกั่วป่าเพื่อเรียกให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชื่นชม

ภาพที่ 3 หม้อสตีมน้ำ ปัจจุบันตั้งอยู่ที่หน้าวัดปทุมธารา
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

จะเห็นได้ว่าประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าในอดีตนำมาสู่โครงการในการอนุรักษ์พัฒนามรดกพื้นที่โดยการนำสถานที่ที่มีความสำคัญนำมาสู่กิจกรรมและโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำมาเป็นแผนในการพัฒนาให้ชุมชนยั่งยืนภายใต้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวมีแนวโน้มขยายขึ้นเพราะถือว่าเป็นกิจกรรมที่เสมือนการกระจายรายได้ในท้องถิ่นภายใต้การอนุรักษ์ อีกนัยยะหนึ่งเสมือนการจัดเก็บรักษาวัตถุทางวัฒนธรรมอีกวิธีการหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า แม้ว่าการให้ความสำคัญในอดีตพื้นที่แห่งนี้ถูกให้ความหมายในการติดต่อค้าขายของการเป็นเมืองท่าและเหมืองแร่ แต่ปัจจุบันถูกเปลี่ยนความหมายให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว

2. พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การรื้อฟื้นเมืองหน้าอยู่เพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ภายใต้บริบทคลื่นไอของเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันถูกปรับปรับให้เข้ากับบรรยากาศยั่งยืน โดยการรื้อฟื้นเมืองจากที่เคยเงียบเหงาจากที่เคยรุ่งเรืองในยุคของการทำเหมืองแร่ ปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจในพื้นที่มีความเจริญในทางการท่องเที่ยวทำให้มีการลงทุนและมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายในท้องถิ่น สร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชนโดยพื้นที่ที่ถูกปรับให้เข้ากับการท่องเที่ยวและเป็นจุดเด่นของพื้นที่ด้วยความสำคัญอดีตที่ยังคงหลงเหลือและถูกรื้อฟื้นนำมาเป็นสินค้าทางมรดกทางวัฒนธรรม

2.1 “ตลาดเก่า” การฉายภาพแทนกิจกรรมในอดีต

จุดเด่นในการที่พื้นที่ที่คนในชุมชนขนานนามกันว่า “ตลาดเก่า” เป็นย่านที่มีความเจริญกว่า 160 ปี ด้วยอาคารที่มีลักษณะก่ออิฐถือปูนซึ่งมีวัฒนธรรมในด้านสถาปัตยกรรมโบราณและเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญของเมืองเก่าตะกั่วป่า ทว่าย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการประกอบสร้างโดยการนำวัตถุสิ่งของแบบเก่าแก่ที่ในสมัยก่อนคนในพื้นที่นำมาใช้ประกอบอาชีพที่ถูกจัดวางใหม่แต่ทำให้อยู่ในรูปแบบเดิม และร้านค้าที่จัดแสดงก็ยังคงเดิมแต่ในปัจจุบันได้เลิกอาชีพนั้นไปแล้วแต่ถูกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนให้เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การประชาสัมพันธ์เมืองโดยการนำเอาของเก่าแก่ตั้งแต่อดีตมาเป็นจุดขาย อาทิ ร้านตัดผมแบบเก่าแก่ ร้านจำหน่ายสมุนไพรโบราณ การจัดวางของให้กลมกลืนกับฉากเมืองเก่า เป็นต้น อุปกรณ์ที่ประกอบอาชีพของคนในชุมชนในสมัยก่อนเป็นการฉายภาพแทน (Representation) ที่ยังคงเหลือจากอดีตซึ่งในพื้นที่เปิดให้กับกลุ่มของนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาถามประวัติความเป็นมาและถ่ายรูปกับสิ่งของที่หาชมได้ยากในปัจจุบันที่คนในชุมชนจัดเก็บไว้ (สุพร พันธุ์งาม, สัมภาษณ์วันที่ 2 มกราคม 2558)

ภาพที่ 4 ร้านตัดผมเก่าแก่ที่นำเก้าอี้ตัดผมในมาจัดแสดงหน้าร้านให้กับนักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปกัน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

การประกอบสร้างพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เป็นสถานที่หนึ่งในความทรงจำทางวัฒนธรรม (cultural memory) ของคนในชุมชนจากอดีตเชื่อมกับปัจจุบันโดยการรักษาอาคารเก่า โบราณสถานถือว่าเป็นการรักษาหลักฐานในทางกายภาพของในเชิงประวัติศาสตร์ที่สามารถถ่ายทอดเป็นคุณค่า สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของบรรพบุรุษและความเป็นมาของพื้นที่ให้คนในยุคปัจจุบันและอนาคตได้ชื่นชมการผลิตสินค้าขึ้นมาใหม่เพื่อให้ความหมายใหม่เนื่องจากตัวของสินค้าในการสร้างบรรยากาศย้อนยุค เป็นการทำหน้าที่ใหม่จากการที่เป็นแค่อุปกรณ์ที่เป็นอาชีพกลายเป็นสินค้าที่เชื่อมโยงกับจินตนาการ กล่าวได้ว่าการตอบรับทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นมีการนำประวัติศาสตร์ของพื้นที่มา เพื่อให้กลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้ามานั้น ได้ความรู้และซึมซับถึงบรรยากาศสมัยก่อนทั้งถนนศรีตะกั่วป่า และถนนอุทุมพราร่า ทั้งประวัติของตึกเก่า อาหารพื้นถิ่น การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีพื้นเมืองในชุมชน เป็นต้น

2.2 ศิลปะข้างถนน: ภาพวาดแสดงวิถีชีวิตในอดีตท่ามกลางตึกเก่า

บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าจะมีการวาดภาพบนผนังเป็นศิลปะข้างถนนกับบ้านเก่าแก่หรือบ้านร้างที่ถูกประกอบสร้างโดยเป็นภาพที่ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตในอดีตซึ่งวาดภาพเกี่ยวกับ อาหาร ยุคการทำเหมืองแร่ ร้านตัดผมเก่าแก่ ภาพวาดทันสมัยสลับกันไป เป็นต้น ซึ่งภาพจะถ่ายทอดถึงวิถีชีวิตของคนในอดีตในยุคของการทำเหมืองแร่และสลับกับวิถีชีวิตของคนในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงภาพของอดีตที่คนในสมัยใหม่หาชมได้ยากและภาพของอดีตที่สวยงามในยุครุ่งโรจน์ของการทำเหมือง อีกนัยยะหนึ่งเพื่อสอดรับกับการท่องเที่ยวโดยภาพวาดเกิดจากน้ำพักน้ำแรงและความสามารถทางด้านศิลปะของคนในชุมชนที่ร่วมกันรังสรรค์ขึ้น การนำตึกเก่ามาปรับเปลี่ยนให้เป็นสินค้าโดยโยยหาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ได้เลือนหายไปแล้วปรับให้เข้ากับการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยวแบบย้อนยุค ถูกใส่ความหมายลงในผนังตึกเก่าผ่านภาพวาดหรือในชื่อเรียก Street Art เป็นภาพวาดศิลปะข้างถนนโดยการเขียนแบบที่ใช้แรงฝีมือในการวาดภาพวิถีชีวิตจากคนในชุมชนเนื่องจากมีความรู้ทางสถาปัตยกรรมและผ่านภาพของอดีตที่เคยรุ่งเรืองของเมืองตะกั่วป่าทั้งภาพของการทำเหมืองแร่ การคมนาคมในการติดต่อค้าขายในอดีตของคนในพื้นที่ ภาพอาหารการกินของเมืองตะกั่วป่า เป็นต้นและมีแนวความคิดในการวาดภาพที่จะมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้กับพื้นที่บ้านที่ว่างและมีการขออนุญาตจากเจ้าของบ้านด้วยที่ไม่ได้อยู่อาศัยและให้ใช้พื้นที่ (ศิริพร จิ่งสกุล, สัมภาษณ์วันที่ 2 มกราคม 2559)

ภาพที่ 5 ฉากStreet Art บริเวณพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2559

ภาพดังกล่าวข้างต้นเป็นภาพสองแถวที่ทำด้วยไม้ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนที่ต้องพึ่งพาอาศัยในการเดินทางไป กลับในการสัญจรไปมาของผู้คนจากอดีตและปัจจุบันก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ และอีกภาพวาดเป็นภาพของอาหารเช้าที่ถูกจัดวางอยู่บนโต๊ะสะท้อนให้เห็นถึงชีวิตผู้คนที่เรียบง่ายทั้งเรื่องของอาหารที่มีอยู่บนโต๊ะไม่ก็อย่างบ่งบอกถึงความนิยมซ้ำของผู้คนแต่มีความสวยงามในพื้นที่ที่แฝงอยู่ที่มีความผูกพันกับพื้นที่ โดยผ่านการรื้อฟื้นอดีตให้กลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมโดยการนำตึกเก่าที่บางหลังเป็นเพียงแคบ้านร้าง บางหลังเจ้าของย้ายถิ่นฐาน หรือบางหลังเจ้าของอนุญาตให้ปรับภูมิทัศน์ใช้ภาพวาดโดยการคุณค่าของพื้นที่จากอดีตนำมาเป็นภาพวาด ซึ่งถือว่าได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวการเป็นกระแสนักท่องเที่ยว บางคนมาเพียงเพื่อถ่ายรูปสวยงามแต่หลายคนก็จะรู้ความหมายคุณค่าของสิ่งที่ถูกวาดหรือแม้กระทั่งบางคนเข้ามาไม่ได้เห็นสภาพก่อนหน้า

2.3 กำแพงจวนเจ้าเมืองหนักร้อยปี: กิจกรรมเปิดเมืองตะโกลาวันทาพระศรีบรมธาตุ

กำแพงจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่าสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในช่วงที่พระยาเสนาสุจิต (นุช) เป็นเจ้าเมืองประมาณ พ.ศ.2383-2424 ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ส่วนราชการ สร้างเพื่อป้องกันอันตรายจากปัญหาเกิดการจลาจล ต่อมาการย้ายเมืองไปตั้งที่เกาะคอเขาเพื่อพัฒนาให้เป็นเมืองท่าเรือเมื่อ พ.ศ.2444 ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวใช้ในการจัดงานที่เกี่ยวข้องในทางประวัติศาสตร์ อาทิ งานเปิดเมืองตะโกลาวันทาพระบาท ซึ่งเป็นกิจกรรมในการทำบุญเมืองเก่าที่ได้มีการอัญเชิญพระสงฆ์ การตักบาตรบริเวณจวนเจ้าเมืองตะกั่วป่าซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในอดีต เป็นต้น สถานที่แห่งนี้นับว่าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติจำนวนมากเนื่องจากมีลักษณะเป็นกำแพงเก่าแก่ที่ยังคงสภาพไว้เฉกเช่นอดีตกำแพงที่ยังคงเก่าแก่อยู่ในพื้นที่นั้น ปัจจุบันมีป้ายประชาสัมพันธ์บอกเล่าถึงประวัติความเป็นมาของจวนเจ้าเมืองและความสำคัญของพื้นที่ ปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ยังถูกนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมระลึกเมืองโดยชุมชนแทบทุกปี ชาวอารยธรรมของกำแพงอายุหนักร้อยปียังคงตั้งอยู่ตรงหน้านักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะได้สัมผัสกับกำแพงในอดีตที่หาชมได้ยากและประวัติที่น่าจดจำและเรียนรู้ในพื้นที่แห่งนี้ (รักชาติ บุญญาวัตร, สัมภาษณ์วันที่ 18 มีนาคม 2558)

ภาพที่ 6 จวนเจ้าเมืองตะกั่วป่า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่จัดขึ้นบริเวณหน้าวังเก่าจวนเจ้าเมือง ณ ถนนอุตรมหารา อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา โดยมีการจัดขึ้นในปีพ.ศ. 2559 เป็นปีที่สองโดยภายในงานมีการรังสรรค์กิจกรรมเพื่อเป็นการรื้อฟื้นอดีตและประเพณี วัฒนธรรมบางอย่างที่ได้เลือนหายไปแล้วแต่มีการนำกลับขึ้นมาใหม่ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่พัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดงานคือต้องการให้คนรุ่นหลังได้เห็นความสำคัญและรำลึกเมืองตะกั่วป่าที่เป็นเมืองสำคัญแห่งอารยธรรมและแหล่งของประวัติศาสตร์ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น โดยกิจกรรมมีการแต่งกายแบบบะบา ยาย่าที่ทางหน่วยงานได้รณรงค์ให้ผู้จัดงานสวมใส่ให้ได้ชมตลอดทั้งกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวได้มาเยือนตะกั่วป่า

ภาพที่ 7 กิจกรรมในพื้นที่ในการจัดสร้างบรรยากาศแบบย้อนยุค
ที่มา: เทศบาลเมืองตะกั่วป่า, 2559

โดยภายในงานเป็นการแบบย้อนอดีตที่มีการเป็นการจัดแสดงการทำเมืองแร่ในพื้นที่ในจังหวัดพังงาซึ่งกล่าวได้ว่าพื้นที่อำเภอตะกั่วป่ามีการทำเหมืองแร่ดีบุกมากที่สุด และเป็นการฉายภาพของวิถีชีวิตตะกั่วป่าในอดีตผู้วิจัยมองว่าการจัดแสดงรูปภาพจากอดีตถึงวิธีการทำเหมืองแร่หรือจะเป็นการแสดงพื้นที่ทางการค้าขายในอดีต การขนส่งสินค้าเครื่องเทศที่เป็นบ่อเกิดถึงความเจริญรุ่งเรืองในพื้นที่ และสถานที่ท่องเที่ยววัฒนธรรมโดยชุมชนในการนำความหมายของตะกั่วป่าในอดีตให้กับผู้เข้าชมรับรู้และสนใจในการท่องเที่ยวถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นโดยมีการสอดแทรกความหมายของอดีตลงไปเหตุการณ์ที่สำคัญที่ได้เลือนหายไปแล้วเรียกกลับมา เมื่อมีการกระจายข่าวมากขึ้นทำให้กระแสการท่องเที่ยวกลับมาอีกครั้ง ภายในการจัดงานจะเน้นการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมเป็นการประชาสัมพันธ์พื้นที่ไปในเวลาเดียวกันรวมทั้งการฉายภาพทางประวัติศาสตร์

นักท่องเที่ยวที่เข้ามานั้นจะได้สัมผัสกับกิจกรรมการจัดวางพื้นที่การท่องเที่ยวในการสร้างบรรยากาศย้อนยุคภายใต้การท่องเที่ยวแบบทางเลือกภายใต้ประวัติศาสตร์เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับถึงคุณค่าและประวัติศาสตร์เป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางรวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวที่บริโภคความเป็นอดีต อีกทั้งกลุ่มคนในชุมชนที่พยายามขุดอดีตที่มีคุณค่าของคนในชุมชนออกมานำเสนอเพราะยังมีภาพของอดีตให้ได้จดจำอยู่ และการท่องเที่ยวยังเป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เป็นการผลิตสร้างอดีตโดยการสนองความต้องการในเพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นการผลิตเพื่อการค้าและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองตะกั่วป่าอีกด้วย

2.4 ชมรมมะบ้า ยาย่าชายฝั่งอันดามัน: สถานที่เก็บรวบรวมความทรงจำในอดีต

การจัดตั้งชมรมมะบ้า ยาย่าชายฝั่งอันดามันซึ่งตั้งอยู่บนถนนศรีตะกั่วป่า ท่ามกลางบริบทเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นอีกแนวคิดหนึ่งในการรวบรวมของอาจารย์จรินทร์ นีรนารถโรดมในตำแหน่งประธานชมรมชาวบาบ่าฝั่งทะเลอันดามัน และเป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาการตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อาจารย์เป็นอีกคนหนึ่งที่เกิดในทันยุคบาบ่า ยาย่าเพื่อฟูและได้มีการสัมผัสกับวัฒนธรรมมะบ้า ยาย่าจากดั้งเดิมจึงมีความสนใจในการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นจากอดีตมาร้อยผ่านการสะสมและจัดสำนักร่วมในการอนุรักษ์ โดยวัตถุประสงค์หลักในการจัดชมรมมาจากเห็นคุณค่าของอดีตของพื้นที่อำเภอตะกั่วป่าซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแต่แฝงไปด้วยวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานระหว่างจีน และไทยพื้นถิ่นส่งผลให้บุคคลภายหลังได้รำลึกในการดำเนินชีวิตกลายเป็นอดีตที่ต้องถวิลหาอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นหนึ่งในชมรมในพื้นที่จัดแสดงและกิจกรรมของการร้อยพันอดีตจากอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ภาพที่ 8 เครื่องประดับและมงกุฎที่ถูกนำมาจัดแสดง
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัยเมื่อ 18 ตุลาคม 2558

การจัดงานหลักๆ คือมีความต้องการให้ลูกหลานในตะกั่วป่าไปหาและระลึกถึงอดีตที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมอีกนัยยะหนึ่งคือให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ขยายขึ้นเพราะมองว่าตะกั่วป่ามีทุนอดีตสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวได้ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องพึ่งพากัน และอาจารย์ยังมองว่าการเอาวัฒนธรรมมาจะทำให้การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในพื้นที่ต่อ ทว่าหลัก ๆ ของชมรมคือต้องการรวบรวมองค์ความรู้ทุกอย่างที่เป็นบะป๋า ยาย่าทั้งเอกลักษณ์การแต่งกาย ประเพณี พิธีกรรม อาหารนำมาเก็บรวบรวมไว้ในชมรมให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ (จรินทร์ นีรนาวโรดม, สัมภาษณ์วันที่ 18 ตุลาคม 2558)

ชมรมบะป๋า ยาย่าฝั่งอันตานั้นเป็นอีกหนึ่งสถานที่ในการถูกทำให้เป็นสินค้าเพราะได้รับความสนใจของกลุ่มของรักการท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรม ผ่านการประกอบสร้างเป็นชมรมของจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ผ่าน “ตัวกลาง” จากนั้นผ่านการประกอบสร้าง (Construct) ไปสู่ความหมาย (Meaning) ทำให้สะท้อนถึงภาพในอดีตเนื่องจากอดีตยังคงอยู่ในความทรงจำของบุคคลเพียงไม่กี่คนแต่ถูกทำให้กระจายในระดับสังคมได้ ทำให้ผู้มีความรู้ในทางบะป๋า ยาย่าเกิดการผลิตซ้ำของกลุ่มข้อมูล ให้ลูกหลานหันมาสนใจรากเหง้าในทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าพร้อมทั้งให้ผู้มีอุดมการณ์มาช่วยสนับสนุนโดยใส่ความหมายใหม่ลงไปเพิ่มโดยการจัดวางเสมือนวันวานยังหวานอยู่เนื่องจากอดีตเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้แล้วในชีวิตปัจจุบันแต่ถูกผลิตซ้ำเพื่อเรียกคืนมาอีกครั้ง ประกอบกับจังหวัดพังงาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่สังคมอีกด้วย

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการศึกษา

กิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้นในพื้นที่นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ารวมถึงเทศบาลเมืองตะกั่วป่านั้น ได้น้อมรับกับการพัฒนาพื้นที่เพื่อรับใช้การท่องเที่ยวโดยการรื้อฟื้นอดีตการสร้างบรรยากาศแบบย้อนยุคให้กับพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่คนในสังคมหวงแหนบรรยากาศที่เก่าแก่ เรื่องราว ตลอดจนถึงความทรงจำในอดีต โดยในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าในปัจจุบันได้นำทุนทางวัฒนธรรมนำมาประกอบสร้างโดยได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้จากนโยบายการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุที่คนในชุมชนร่วมกันก่อร่างสร้างขึ้นมา การรื้อฟื้นย่านหรือเมืองเก่าการผลิตสินค้ามาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ การแต่งกายพื้นเมือง การมีนันทนาการ และกิจกรรมเพื่อรื้อฟื้นอดีต เป็นต้น

อัตลักษณ์ท้องถิ่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นถูกจัดวางเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนนั้นได้บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมของเมืองตะกั่วป่าผ่านการรื้อฟื้นการประกอบสร้างให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างมากโดยการนำทุนจากอดีตมาถูกสร้างคุณค่าและการให้ความหมายใหม่โดยบางกลุ่มคนที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในความต้องการอนุรักษ์ และถูกถ่ายทอดและนำมาทำเป็นการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคเพื่อสร้างสัญลักษณ์ให้กับพื้นที่ที่จากอดีตเคยเจียบเหงาจากยุคของราคาเหมืองแร่ตกต่ำ นำมาสู่การรื้อฟื้นซึ่งเป็นนโยบายของการพัฒนาเพื่อรองรับกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันและในอนาคตของทางเทศบาลเมืองตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงาเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และพัฒนาเศรษฐกิจอาชีพ รายได้ของท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลักดันให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสร้างบรรยากาศย้อนยุคควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางชายฝั่งที่เขาลึกเพื่อตอบรับกับการเข้ามาของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การนำแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มาเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากพื้นที่ที่เคยเป็นเมืองท่าในอดีตการเข้ามาติดต่อค้าขายของหลากหลายกลุ่ม อีกทั้งในปัจจุบันได้มีถนนสายวัฒนธรรมที่เปิดทุกวันอาทิตย์บริเวณถนนศรีตะกั่วป่า ยิ่งเพิ่มพูนการนำจุดขายทางวัฒนธรรมที่ฝังอยู่ในรากเหง้าของชุมชนออกมาสิ่งของที่อยู่ในพื้นที่ทำให้ขายได้ดียิ่งขึ้น

ดังนั้นแนวทางในการท่องเที่ยวของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่ามีการสอดคล้องกับนโยบายทางภาครัฐ และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนทางการท่องเที่ยว กล่าวคือการ นำการท่องเที่ยวมายกระดับ ซึ่งจุดขายของพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคืออดีตอาคารโบราณแบบสไตล์ชิโนโปรตุกีสเป็นการสร้างคุณค่าและความหมายให้กับการท่องเที่ยว นำมาสู่เป็นการท่องเที่ยวแบบย้อนยุคที่เป็นหนึ่งในเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่กำลังเป็นกระแสในปัจจุบัน ซึ่งบริเวณพื้นที่ของย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจตั้งอยู่ที่ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงมาจากอดีต ผู้ที่ความสนใจอัตลักษณ์พื้นถิ่นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งกลุ่มของ

นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบในอดีตและยังถ้าเป็นในช่วงวันอาทิตย์ในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายนจะได้เดินทอดน่องเที่ยวถนนคนเดินคลุกคล้าของความเป็นอดีตอย่างแท้จริง จะมีการจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่นรวมถึงการได้เห็นการแต่งกายแบบบะบาย่าสำหรับผู้จัดจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ เมื่อการท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นจึงก่อให้เกิดการสนับสนุนจากภาครัฐรวมทั้งเป็นโครงการในการอนุรักษ์ทำให้ชุมชนจากที่เงียบเหงากลับมาคึกคักอีกครั้ง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่าการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นถูกนำพัฒนาเป็นการสร้างการท่องเที่ยว โดยมีการนำการรื้อฟื้นจากอดีตเรียกกลับมาถูกสร้างในบรรยากาศย้อนยุคทุกจากอดีตผ่านคำบอกเล่าหรือแม้กระทั่งเรียกรวาททางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกนำมาสร้างความหมายขึ้นอีกครั้งดังคำกล่าวของ อภิญา เพ็องฟูสกุล (2543) เป็นการมองพื้นที่ในการที่ให้ความหมายสิ่งต่างๆ ด้วยการนิยามเพื่อที่จะต้องการลากเส้นเพื่อที่จะให้ตัวตนของเราปรากฏขึ้นดังนั้นการรวมถึงสร้างอัตลักษณ์ให้กับตัวเองและสิ่งต่าง จึงต้องสัมพันธ์กับการสร้างพื้นที่การแสดงออกที่ทำให้เห็นกระบวนการสร้างภาพลักษณ์และภาพของความเป็นจริงนั้น (Representation space) ผ่านการผลิตสร้างความจริงกล่าวได้ว่าการพัฒนาของพื้นที่ที่มีความหมายที่สามารถแปรเปลี่ยนได้ตามกาลเวลาจากกรณีศึกษาอดีตที่เคยรุ่งเรืองในยุคของการทำเหมืองแร่ที่รุ่งเรืองและปิดตัวลง ทว่าปัจจุบันถูกปรับเปลี่ยนเป็นการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ผ่านการจำลองเท่านั้น แม้จะเรียกอดีตกลับมาไม่ได้แต่เราสร้างฉากขึ้นมาเพื่อโหยหาได้จึงเป็นการสะท้อนวิถีชีวิตในอดีตเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ว่าอดีตล้วนเป็นกระบวนการหนึ่งของแนวคิดโหยหาอดีตคือในวิธีการมองย้อนอดีต (Retro mode) ของ Jameson (1991, อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2546) ที่เป็นการมองผ่านบริบทของการท่องเที่ยวและสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกในการมาท่องเที่ยวเท่านั้นหรือผูกพันกับสถานที่จัดขึ้นเพื่อที่จะให้มีการระลึกถึงอดีตที่มีความรู้สึกของการรำลึกถึงหรืออารมณ์หวานขมผ่านรูปแบบของโครงการและกิจกรรมที่มีการจัดขึ้นยึดโยงกับอดีต นำมาสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายใต้การรักษามรดกทางวัฒนธรรมและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่กระบวนการผลิตเป็นสินค้าประจำถิ่นของความเป็นแบบดั้งเดิม เพื่อที่จะตอบสนองต่อรูปแบบของการบริโภคได้ตรงจุดเนื่องจากในพื้นที่เด่นเรื่องการท่องเที่ยวชายฝั่งในเขาหลัก คนในชุมชนจึงคงต้องมีการสอดคล้องกับกระแสโดยการนำการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาทางทรัพยากรทางธรรมชาติที่โตงตั้งในพื้นที่กับประวัติศาสตร์ในอดีตควบคู่กันไปด้วย Dann (1994 อ้างถึงใน ยุทธกาน ดิสกุล 2553) ได้วิเคราะห์ว่าปรากฏการณ์ของการโหยหาอดีตคือเป็นการบรรจุความทรงจำอันหนึ่งเป็นการกระตุ้นระลึกถึงชีวิตที่เรียบง่ายโดยการนำอดีตจากคนในพื้นที่มาเสมือนการประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะโดยการสร้างสรรค์สิ่งที่ดี กล่าวได้ว่านำอดีตมาแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อให้นักท่องเที่ยวบริโภคภายใต้บรรยากาศย้อนยุค การท่องเที่ยวจากกรณีศึกษาข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและการปรับตัวของชุมชนในการเอาตัวรอดพึ่งพาตัวเองผ่านความทรงจำร่วมทางสังคมจากอดีตถูกสร้างคุณค่าให้กลับมาอีกครั้งผ่านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เมืองเก่าตะกั่วป่ากลับมามีชีวิตลมหายใจอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้นทำให้ได้ข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลของการวิจัยนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่อไป และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนกิจกรรมที่เกิดจากท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และยกระดับให้ návัดดูทางวัฒนธรรมในอดีตมาเพื่อเป็นการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตเพื่อความยั่งยืน โดยควรมีแนวทางในการจัดสร้างตลาดแบบย้อนยุค (Retro marketing) เพื่อเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นในภาคใต้ในทางด้านคุณค่าประวัติศาสตร์โดยเอาความเป็นโบราณมาปรับใช้กับการท่องเที่ยว หรือผลิตสินค้าในอนาคตเพื่อยกระดับให้เป็นการผลิตสินค้าแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการผลิตสิ่งของภายใต้พื้นฐานของวัฒนธรรมเก่าแก่และเป็นการผลิตซ้ำเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับท้องถิ่นอย่างยั่งยืนให้เป็นรูปธรรมและเป็นต้นแบบในการพัฒนาแก่ชุมชนอื่นได้

1.2 พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ควรมีนโยบายในการส่งเสริม กฎหมายในการคุ้มครองโบราณสถานในพื้นที่ให้คงไว้ซึ่งอดีตที่มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าคงไว้ซึ่งอดีต

มากที่สุด ผลจากการศึกษาพบว่าผู้คนมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ที่ยืดเยื้อจากอดีต และสิ่งที่ทำได้มากที่สุดคือการมีนโยบาย
คุ้มครองและการอนุรักษ์ให้เมืองเก่าตะกั่วป่ายังคงประวัติศาสตร์พื้นถิ่น และสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสสภาวะการณ์
ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนใน
ชุมชนที่เข้ามาของกระแสการท่องเที่ยว

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่าให้เป็นรูปลักษณะอักษร
เหมือนกับเมืองเก่าในที่อื่น เพื่อได้ทราบถึงรูปทรงรวมถึงคุณค่าและความหมายของการเข้ามา

2.3 แม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะมีการเปลี่ยนเพื่อรับกับการท่องเที่ยวแต่ในขณะเดียวกันการนำอดีตมาผลิต
สร้างใหม่ก็ต้องมีการสูญเสียอัตลักษณ์ ควรมีการศึกษาถึงเรื่องการดำรงอยู่และการจัดการกับการดำเนินชีวิตภายใต้ความ
เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบร่วมด้วยเพื่อใช้ในการพัฒนาและการปรับตัวต่อสภาพการเปลี่ยนแปลง
ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ ดำรงวิจิตรธรรม. 2552. การซ่อมสร้างประวัติศาสตร์และความทรงจำหลอน: การศึกษากิจกรรมจากความทรงจำกรณี "ถังแดง" ในชุมชนล้าสมัยอำเภอศรีนครินทร์จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชนัญ วงษ์วิภาค. 2552. **นิเวศวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เทศบาลเมืองตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. 2559. พิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ เนื่องในวันมาฆบูชา ประจำปี 2559. ค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2559, จาก: <https://www.facebook.com/takuapainfo/?fref=ts>.
- ประชาคม ลุนาชัย. 2553. **ในตลาดมีชีวิ ในวิถีมีชีวิต**. กรุงเทพฯ: อินสปายร์.
- พัฒนา กิตติอาษา. 2546. **มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์โหยหาอดีตในสังคมไทยร่วมสมัย**, กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยุทธกาน ดิสกุล. 2553. **ประเพณีประติษฐ์และอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรสวดี อ่องสกุล และ สมโชติ อ่องสกุล. 2557. **เมืองเก่าตะกั่วป่าและเมืองข้างเคียงในบริบททางประวัติศาสตร์: บ้านเกิดและเครือญาติ**. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า. ม.ป.ป. **เอกสารแนะนำตะกั่วป่าเมืองประวัติศาสตร์**, พังงา: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพังงาและเทศบาลเมืองตะกั่วป่า.
- อภิญา เพ็ญฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์ identity การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- Hall, S. 1997. **Representation: Cultural representations and signifying practices**. London: Sage.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

- จรินทร์ นีรนาทโรดม, ที่ชมรมมะปายฝิ่งทะเลอันดามัน ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, 18 ตุลาคม 2558.
- ประวิทย์ ลิมสกุล, ที่ทำการศูนย์วัฒนธรรมอำเภอตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, 19 ตุลาคม 2558.
- รักชาติ บุญญานูวัตร, ที่ถนนศรีตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, 18 มีนาคม 2558.
- ศิริพร จิ่งสกุล, ที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, 2 มกราคม 2559.
- สุพร พันธุ์งาม, ที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา, 2 มกราคม 2559.

ประวัติผู้เขียน (ต่อ)

การตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงาน

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ตถวา บุญปรากฏ. (2558). ถนนศรีตะกั่วป่า: การทำพื้นที่ให้กลายเป็นถนนคนเดินในบริบทของการท่องเที่ยว. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 4* ในหัวข้อ “การพัฒนางานวิจัย บนฐานแนวคิดใหม่ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน” ระหว่างวันที่ 7-8 พฤษภาคม 2558 ณ ศูนย์ประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ตถวา บุญปรากฏ. (2560, มกราคม-มิถุนายน) *พื้นที่ย่านเมืองเก่าตะกั่วป่า: การประกอบสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยววิถีพลวัติ*. ได้รับการตอบรับตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 12 (1).

สกวรัตน์ บุญวรรณ และเก็ตถวา บุญปรากฏ. (2559). *ตะกั่วป่าเมืองเก่าที่มีชีวิต: การนำสถาปัตยกรรมโบราณ และกิจกรรมริ้วพื้นเมืองมาประกอบสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนยุค*. การตอบรับการได้รับบทความเพื่อสู่ขั้นตอนในการพิจารณาของกองบรรณาธิการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี วันที่ 27 เมษายน 2559.